

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SÅDAN VAR ÅRHUS

S. Hjort Eriksen

SÅDAN VAR ÅRHUS

S. Hjort Eriksen

SÅDAN VAR ÅRHUS

*Lette vidnesbyrd om Århus
i 1920'erne og 1930'erne*

Udgivet af Århus byhistoriske Udvalg
Universitetsforlaget i Aarhus . 1973

OMSLAG:

Den gamle Banegårdsplads, set mod
nordvest omkring 1920, efter farvelitografi
af Alfred Dahlsen.

TITELVIGNET:

Århus bys segl.
Tegning af E. Rondahl efter
en original fra 1421.

**REDAKTION, BILLEDREDAKTION,
INDLEDNING OG SMAFORKLARINGER:**

Christian R. Jansen og Finn H. Lauridsen.

© 1973 by Århus byhistoriske Udvalg.

ISBN 87 5040 334 6

Aarhus Stiftsbogtrykkerie A/S

Indhold

7	Indledning
9	Med hestevogn og sodavand
16	Gensyn med de gamle adresser
24	Min mors damefrisørsalon
32	Søndergade-Munkegade retur for 25 år siden
40	Aarhus Stiftstidende læst én gang til
47	De gamle skovbåde til minde
53	Portræt af Århus 1925
62	Et gammelt bybillede fra Århus
69	Da jeg samlede på sporvogne
77	Regnvejr på Strøget
82	Forår i Århus
88	To unge lærere
95	Fra teatrets magiske verden
108	Fra Tom Mix til Thomas Jensen
117	I 25-året før 1984
123	Århusgader under observation
134	Stemninger ved Århus havn
143	Biblioteksprofiler
155	Århus i vore hjerter
162	Anmeldelse af linje 8
168	På sporet ad linje 1
174	Småforklaringer
180	Register ved <i>Leif Juul Christensen</i>

Indledning

I årene 1945–67 skrev overbibliotekar Sigfred Hjort Eriksen, Ballerup, en række kronikker i Aarhus Stiftstidende om sine barne- og ungdomsår i Århus i 1920'erne og 1930'erne. Det skete i høj grad på foranledning af Stiftstidendes mangeårige kronikredaktør, Richardt Gandrup. Da erindringerne var fængslende og på en let og uhøjtidelig måde beskrev en periode i byens liv, som sjældent var skildret, men som på trods af, at den ikke ligger langt tilbage, alligevel var så forskellig fra vor egen tid, har Århus byhistoriske Udvalg set det som sin opgave at udgive erindringerne samlet for derigennem at kaste lys over Århus i mellemkrigstiden. Resultatet er blevet *Sådan var Århus*.

Der er kun foretaget få ændringer i kronikkerne i forhold til deres oprindelige form. Det har været væsentligt at bibeholde den særlige tone, erindringerne har fået ved at være skrevet over så lang en årrække. Det kan dog i nogle tilfælde vanskeliggøre tilegnelsen, og derfor er der ved hvert kapitel anført, hvornår kronikken har været bragt i avisen. Fire kapitler er skrevet specielt til *Sådan var Århus* og har derfor ingen tidsangivelse.

Erindringerne fører læseren vidt omkring i Århus, og ofte antydes personer og begivenheder kun. Et omfattende billedmateriale skal uddybe og fastholde teksten, ligesom der bagest i bogen er et særlig afsnit, Småforklaringer, der forhåbentlig giver svar på de fleste af de spørgsmål, der rejser sig under læsningen.

Spørgsmålet vedrørende forfatteren skal imidlertid besvares her i indledningen. Jens Sigfred Hjort Eriksen fødtes i 1915 i Frederiksgade 67 som søn af salgskusk Erik Peter Eriksen og damefrisør Anna Kirstine Eriksen, født Rasmussen. I 1924 flyttede familien om i Søndergade, først ind i nr. 5, senere, i 1928, i nr. 1 A, Ankerhus. Da Hjort Eriksen i 1922 nåede den skolepligtige alder, begyndte han i Munkegade Skole, og efter at have taget realeksamen fra denne skole i 1931 fortsatte han på Katedralskolen. Her tog han klassisksproglig studentereksamen i 1934 og begyndte så at studere dansk på universitetet. I 1936 blev han volontør ved Statsbiblioteket og året efter elev

på Folkebiblioteket. Efter endt elevtid forlod han i 1940 Århus for at fuldende sin bibliotekaruddannelse. Efter at have arbejdet på et par biblioteker forskellige steder i landet blev Hjort Eriksen i 1948 ansat i Ballerup, hvor han indtil i år har virket, siden 1960 som overbibliotekar, senere stadsbibliotekar. Selv om forfatteren forlod Århus i 1940, har han lige siden holdt kontakten vedlige og ikke mistet kærligheden til sin fødeby. Det fremgår med al ønskelig tydelighed af de følgende kapitler.

For kun ganske få dage siden kom jeg vandrende hen ad fortovet i en stærkt trafikeret gade sammen med andre endnu-ikke-motoriserede individer, da jeg pludselig blev vækket til filosofisk eftertanke ved et begejstringens jubeludbrud fra et par meget unge damer, der sad og legede på en trappesten: »Goddag, goddag, store heste!«

Så svagt repræsenterede i trafikken er de gode trækdyr blevet, at deres sjældnere og sjældnere tilsynekomst kan fremkalde helt spontane velkomstråb.

Når man så selv, da man var i de unge hestebeundrende damers alder, har oplevet at få strenge formaninger om at iagttage yderste forsigtighed med at vove sig ud på de livsensfarlige arealer imellem fortovene, og at disse områder blev kaldt hestegaden, så er det, at man føler perspektivet gro. Og er klar over, at man af visse grupper er for en olding at regne!

Men er glosen hestegade gået ud af det daglige sprog, så er der dog en sej styrke tilbage i ordet hestekræfter. Herligt billede at forestille sig en ensom, motorklædt og tomrumforlængerprydet ungdom stående på for eksempel en romersk stridsvogn og – i stedet for at skulle manøvrere sin superspeedcar med en motor på 300 hk – se ham blive hvirvlet frem på den internationale væddeløbsbane af 300 levende, fnysende, prustende, vælige, mankebølgende heste!

Som skolesøgende ungersvend på de nederste trin var man naturligvis fuldt fortlørlig med gadetilværelsens dyreliv.

Hvormed menes, at man vidste ganske nøje besked med, hvordan hunde og katte og den slags så ud fra siden, i brystbillede, fra neden og i fugleperspektiv. Det var sjældent at møde hunde så store, at man ikke kunne skue hele deres overflade uden at skulle ty til et højere liggende niveau. (At man gerne ulejlignede sig op på en trappesten, når man stødte på superhunde, skyldtes ærlig talt en solidt forankret hundeanst).

Endnu vældigere og endnu mere foruroligende og frygtindgydende store måtte gadens heste da forekomme os smårolleringer? Joh, begribeligvis. Men her spillede det for undertegnede en aldeles afgørende rolle, at jeg var blevet personlig meget fine venner med én bestemt århusiansk hest. Som hed – nej, det var flovt! Nu skal jeg for første gang i 30 år bogstavere det velkendte navn; det er ikke navnet, jeg har glemt, men jeg kan ikke med sikkerhed sige, om Dax hed Dax eller Daks eller Dachs eller Dacks. Men lad os for nemheds skyld holde fast ved Dax.

Det var min fars hest. Nej, det passer ikke. Men det var i hvert fald min fars fabriks hest. Nej, fabrikken tilhørte selvfølgelig heller ikke min far. Min far var ansat ved Sct. Nicolauskilde Brøndanstalt i Thyragade. (Thyra, der som bekendt siden måtte vige pladsen på gadeskiltet til fordel for den gode skipper- og sodavandshelgen Nicolaus!). Fabrikken havde i 1920'erne 4–5 hestevogne. Far var salgskusk, og hans distrikt var den sydlige del

af Århus. Når jeg på sommerdage kørte med på turen, blev hele bydelen syd for jernbanen mig derfor meget mere fortrolig end noget andet af byens områder.

Herligt var det at sige goddag til Dax, mærke dens venligtsindede mule og stryge hen over dens hvide blis. Den var altid parat til at bøje hovedet, for at denne ceremoni i det hele taget skulle være gennemførlig.

Men hvor er heste dog forskellige! Jeg mener, om forbipasserende ser dem nede på fortovet, eller om man sidder oppe på kuskæsædet og har hele hesten bredt ud foran sig. Et veritabelt landskab, der længst ude prydes af et par tvillingagtige bjergtinder: Øerne. Fra dem strækker sig derpå det svagt bølgende højlandskab sig, jævnt stigende og bredende sig ud foran os på kuskæsædet. Og det er et landskab med foruroligende skjulte muligheder, idet der jo nærmest os, reverenter talt, kunne foregå en højst nærgående vulkansk virksomhed! Dog behørigt varskoet gennem visse symptomer.

Var det altid spændende at stige op på vognen og føle sig hævet over omgivelserne, så var det endnu mere imponerende, når man en enkelt gang fik lov til at sidde med tømmerne og styre det hele. Det foregik dog kun i meget afsides liggende, trafikskånedede gader og kun fra hjørne til hjørne. I dag har jeg Dax mistænkt for at have været så fortrolig med hele ruten, at kusk eller ikke-kusk i sligt et tilfælde ikke har været noget problem. Men disse gustne overvejelser

bagefter kan ikke bortvejre den nervepirrende, ansvarsfulde højtidsstemning, der var over det at være betroet styringen.

Der var dengang tre slags kunder på ruten. Højest rangerede købmændene. Så kom cigarhandlerne. Sidst de altid flisekolde mejeriudsalg. Til de to sidstnævnte kategorier kunne det altid gå an at sende en ukonfirmeret af sted som kurér. »Goddag! Det er fra Sct. Nicolauskilde. Skal De ha' sodavand i dag?«

Mange steder skulle de absolut ikke have noget, men spørges skulle de alligevel. Glemte man, eller sprang man en enkelt gang en af de småtkøbende butikker over, kunne man alt for let risikere den følgende gang at blive viftet om øerne med et »Nej tak. De var her jo ikke i sidste uge!« Og usynligt i luften hang der ligesom en kæmpeordre, man var gået glip af (og som nu måtte være fordelt på konkurrenterne). Eller endnu mere skæbnesvangert: Nej tak til vores sodavand i al evighed!

Parolen var, at alle kunder skulle have deres absolut korrekte opvartning, selv om de mindste aftagere ofte ikke købte flere flasker, end man kunne bære løst i fingrene. Den mulighed, at en kunde for alvor ville svigte os, forekom mig som en tom trussel. Vel vidste jeg, at der var flere udmærkede firmaer i samme branche, men at nogen af dem skulle være i stand til at levere bedre varer? Umuligt! Min ærlige sjæl fandt det næsten uforsvarligt tidsspilde, at de gad køre rundt og falbyde flaskevarer. At deres

Her er Dax med vogn kommet på afveje. Det var i den sydlige bydel, salgskusk Eriksen havde sin kundekreds, men billedet er taget under Clemensbro lige i nærheden af Ankerhus, hvor han boede. Det er nok til ære for forfatteren, der ses på bukken, at vognen er kørt derhen.

køretøjer også forekom mig langt mindre og langt ringere i udvortes fremtoning, var vel lige så rimeligt.

Sidenhen har jeg kunnet konstatere, at det med størrelsen nok har været øjenbedrag, et optisk-optimistisk bedrag. Et fornylig opdukket fotografi har vist, at vognen, vi kørte med, ikke har været nær

så imponerende, som drengeminderne havde gjort den til. Det har i grunden været en lille vogn, ikke meget længere end Dax! Til gengæld må det nok indrømmes, selv om det ikke drejer sig om et farvefotografi, at det dekorative virkelig har været seværdigt. Vognen funkledede i sort og rødt og hvidt og gråt og guld!

Sct. Nicolauskilde' Brøndanstalt A/S
Aarhus

Forhandlere Landet over.

*Som Kildens Friskhed og Frugtens Lifthed, sval, sprudlende
og læskende er*

Nicolaus-Vand i sin sublime Kvalitet!

Den giver Helsen ved daglig Nydelse, - og herlig funkende giver den Velvære ved Fester og Gilder.

Nicolaus-Vand: Apollinaris - A.B.C.-Vand & Citron-Vand

forfriskende og herlig,

een Gang nydt - uundværlig,

men kun vore Etiketter garanterer Dem, ikke blot, at den er dansk, men den fornemste, den uovertrufne!

Hvorfor rejse til udenlandske Kursteder?

Forsøg en Kur med vore Medicinalvande:

Emser - Fackinger - Karlsbader - Lithion - Marienbader & Vichy

som anbefales af Læger, og drikkes paa Kliniker,

Hospitaler og Kuranstalter.

Nicolaus-Vand er Sundhed & Velvære!

Forsøg i Dag!

Nicolaus-Vand i Dag - Nicolaus-Vand hver Dag!

Sct. Nicolauskilde Brøndanstalt A/S

AARHUS

Aarhus

Telefon

390 & 890

S·N·B

København

Telefon

9256

Reklameblad fra Sct. Nicolauskilde. Fabrikken blev grundlagt 1876 og oparbejdede i årenes løb en solid position på markedet. I begyndelsen af dette århundrede førte den sig, under fabrikant Johs. Sørensens ledelse, så stærkt frem, at »Arhus Vand« blev et begreb, der var kendt over hele landet. Som det fremgår af reklamen, beskæftigede man sig også med medicinske vande – syntetiske efterligninger af vande fra de berømte europæiske kursteder.

Sandelig var vi flot kørende i 20'erne!

Der var vist ikke mange gadekryds, hvor ikke en købmand havde okkuperet en af hjørnebutikkerne. Købmændene var de mest spændende at besøge, vidt forskellige, som de nu kunne være. Der var store, fine købmænd, som man vitterlig var lidt bange for at komme med ind til, ja, et par enkelte så ekstrasfine (eller er det mere præciserende at sige ekstrasarte), at far altid fandt det klogest at lade mig blive usynlig lidt og afspadsere et kvarters tid på fortovene i nærheden.

De allerfleste steder var ledsagende børn dog heldigvis ingen hindring. Der

kunne endda tit falde lidt mundgodt af. Til gengæld var der også somme meget nøjeregnende chefer, mistroiske chefer, der følte sig nødt til altid selv at ledsage gadens gæster ned i de lagerbugnende kældre. De pågældende har måske haft uheldige erfaringer, men jeg kunne ikke undgå at registrere det som en højst ydmygende affære for salgskusken og hans eventuelle medhjælper.

Man fik også igennem lager- og kælderrekvisitterne et bredt varieret indtryk af begrebet ordenssans. Vi er vist mange, der må sande det rigtige i, at »orden gør fri, sjuksk er tyrannik«. Det var selvfølgelig

Nørre Allé's Materialhandel ved Hans Steen i begyndelsen af 1930'erne – en tilsyneladende velbjerget forretning med egen bil. Med sin hjørnebeliggenhed (Nørre Allé 78/Lollandsgade 1) havde den mulighed for mange udstillingsvinduer, og det øverste hængeskilt ved hjørnet gør da også opmærksom på, at der er endnu tre op ad Lollandsgade. Interesserede bedes bemærke priserne, der så nok har været billige. Budcyklerne var typiske i gadebilledet.

de allerfleste steder et simpelt spørgsmål om plads eller mangel på plads. Der var virkelig også en købmand, der havde en manende sentens malet på en loftsbjælke, lånte ord eller skabt af privat bitter erfaring? Jeg ved det ikke, men ordene husker jeg: »Alt på plads – plads til alt«.

Hvad vi handlede med? Mon ikke det hvilede på fire sorter: Apollinaris, sportsvand (ABC, den med det røde lokomotiv. »Vogt Dem for tarvelige efterligninger«, stod der på etiketten), citronvand og svensk sodavand (altså rød sodavand).

En etiket til »Århus Vand« fra 1918. Den charmannte skønhed, der skænker sig et glas sodavand, er iført skødbluse og sribet nederdel. På fødderne har hun lyse støvler.

Der stod ganske vist adskillige flasketitler i regnskabsblokken, men det var sjældnere, lidet efterspurgte ting. Det var altså før appelsinens gyldne tid og de mange andre nymodens påfund.

Undskyld! Til de faste numre hørte rigtignok også sifoner. De var i specielle kasser, seks var der vist i hver kasse. Kostbare, som de var, skulle de behandles med særlig omhu, stå op, ikke ligge ned. Dengang nød mange private kunder sifon, mens det nu er ved at blive en hospitalsspecialitet; ingen kan i dag gå ind til en købmand og forlange en sifon, måske knap nok, selv om man medbragte en tom sifon (som man næppe pådrager sig uden via et dødsbo).

Salgspsykologi var et helt kapitel for sig. Der var købmænd, der straks vidste, hvad de skulle bestille af hver slags for at have et passende lager i dagene inden næste vandvisit. Kunsten at disponere rigtigt. Andre var spekulative hver gang, vi kom. Men nåede dog frem til en hæderlig aftale. Andre igen spekulerede så længe og forsigtigt, at det blev til en sølle misforstået ordre, som ingen af parterne var tjent med. Endelig var der hu-hej-chefer, der straks afgav tilsyneladende helt velgennemtænkte ordrer, men så kortsynede, at de endnu samme dag (måske en time efter vort besøg) måtte have ekspres tilsendt fra fabrikken ditten og datten.

Omvendt kunne man så fristes til at spørge, om det rullende vognlager kunne tilfredsstille kundernes behov? Erfaringen havde jo lært kuskene forsyningens kunst.

En af de købmandsforretninger, der nok kunne indgyde en lille dreng respekt, var Kay Schmidts på St. Pauls Kirkeplads. Den statelige forretning ses her i 1920'erne. Det var det bedre borgerskab, der handlede her, hvad de udstillede varer også antyder: Flasker og cigaretter indtager en dominerende plads. Læg mærke til loftet, der består af kvadratiske, malede glasplader.

Kun på helt sensationelt varme sommerdage kunne det ske, at vandvognen løb tør før tiden. At der blev udsolgt længe før fyraften. Så blev det til en herlig hurtig tur igennem gaderne, en nonstop-tur for at tale nutidssprog. Hjem til fabrikken, hvor der var forlænget arbejdstid, og maskinerne snurrede for fuld kraft, og flaskerne roterede, så man kunne blive svimmel af det, hvis man ikke allerede var det på grund af den drønende varme juli-august sol.

Men fyraften blev det dog på et eller

andet klokkeslæt. Dax blev spændt fra og kom ind til en velfortjent hvile i sin bås. Flasker blev talt op, afleveret og kontrolleret. Og vognen gjort klar til ny påfyldning næste sommermorgen. Men endnu forestod regnskabet's time.

Vi tjente tit meget, syntes jeg. Et helt bjerg af mønter væltede ud af den sammensnørede lædersæk, og fra tegnebogen kom det ene bundt sedler efter det andet. Mange, mange penge havde vi tjent. Far og Dax og mig. Dax og far og mig. Mig og far og Dax. Mig og Dax og far ...

For temmelig få dage siden havde jeg den dirrende oplevelse at stige op i et tog i København – som den jeg er – og ved ankomsten til Kalundborg en time senere at være en generation ældre. Pludselig mere antik, end mine børn takserer mig til. Det skyldtes to færger, der lå og skulede til hinanden. »Prinsesse Anne-Marie« i al sin dårende og endnu dåbsfriske dejlighed. Man tror mere, det er et stormagasin, man har forvildet sig ind i. Lækker foyer. Raffinerede saloner. Store stykker m. bart. Glas og glas. Men stående agterude i den friske blæst (der ikke syntes at have været udsat for forbedringer), mødte øjet det beskedne skrog af »Jylland«. Jeg kan tydeligt huske, at det

ikke er ret længe siden, at »Jylland« og »Kalundborg« forekom mig lige så dugfriske som den nye hurtigfærge. Det føles næsten som et springavancement op i bedstefarrubrikken, når man er så ur-gammel, at man i årevis havde levet sig sammen med det forlængst afdankede par »Freja« og »Niels Holst«. Og følte det som noget aldeles revolutionerende, da DSB lod indsætte de to hypermoderne motorskibe.

Således konfronteret med fortiden var det helt naturligt at tilråbe den første den bedste århusianske taxachauffør det lakøniske feltråb »Frederiksgade 79!« Det faldt mig ikke ind at røbe, at det ikke var en privat adresse. Hvorfor ikke

Her er, til højre i billedet, Frederiksgadefløjen af S. M. Holsts købmandsgård, nr. 81, med Carl R. Bergs sadelmagerforretning. På gavlen af »Det ny Missionshotel« ses tydeligt, at mansardetagen er en senere tilføjelse til den gamle bygning. Umiddelbart – og det er vel bindingsværkets skyld – vil man tro, at købmandsgården er ældst; men de to komplekser er faktisk opført nogenlunde samtidigt og af samme mand.

forsøge at fikserer folk? Rejsens hovedkvarter skulle ligge så nær som muligt ved Frederiksgade 67. Da vi holdt foran hotellet, brast det ud af den gode taxadriver: »Så var'et ligodt hotellet. Jeg sad hele vejen og tænkte, at 79 det mått' da vær' Missionshotellet?«

Mine ni første Århusår tilhørte Frederiksgade. Hver gang jeg besøger byen, kontrollerer jeg, om hele den ulige husrække mellem Østergade og Frederiks Allé står, hvor den skal. Mærkeligt nok gør den det. Endnu. Lige med undtagelse af nr. 81, Holst's gård. Men den behøver man ikke en gang at kikke i en gammel vejviser efter. Takket være Den gamle By er en god bid af nr. 81 bare kommet et godt stykke væk fra naboejendommen. Resultatet af denne flytning fik jeg nu mulighed for at studere indgående. Den vældige bankbygning har knuget sig imponerende tæt op ad sin to-trehundrede år gamle nabo, domestikfløjen inde i gården. Så var skibskontrasterne endda ikke så pågående.

Egentlig skulle jeg have insisteret på at komme til at overnatte i nr. 67, hvor jeg en nat for længe siden for første gang så det berømte dagens lys. Men det kræver gode portioner mod plus mandshjerte at gå op til den nuværende beboer – vist en sagfører – og foreslå natlogi. Så modig er jeg ikke. Modig var jeg heller aldrig ud for nr. 79. Mange tusind gange har jeg passeret den store port – og altid nøjedes med det glimt, der i forbifarten på fortovet kunne blive råd til. Og ud til

Asylvej var der den gang et konsekvent sammenhængende plankeværk, som jeg heller aldrig har vovet at forcere. Hotellets gård var derfor et aldeles ukendt landområde for mig, indtil for få dage siden. Og hvad sagde gården så i dag, cirka 40 år efter? Goddag og velkommen! Her er lidt provinshygge endnu. Rigeligt med toppede brosten, herlige bindingsværksfacader. Anelse overbygget »svalegang« fra hovedbygningen til sidefløjen, sælsomt klistret op ad banknaboen som en af Illustreret Familie Journals modelkartoner på et alt for stort stykke gråt pap.

Mest betaget blev jeg dog ved at se den gode, gamle kælderlem. Den afrundede det hele for mig, bragte en virkelig frisk hilsen fra barndommen, 20'ernes Frederiksgade. For den kælderlem lukker op for erindringen om en fortærsket anekdotisk episode, fortalt hjemme til ære for gæster igen og atter og på ny. Om en af vore talrige huslige assistenter, der i landlig naivitet havde misforstået en rullekoneadresse og var sluppet uantastet herind i hotellets gård, ned i kælderen, ind i rullestuen og havde fået vores rulletøj ekspederet gratis! Hun havde opsnuset stedet ude fra fortovet, hvor et kældervindue altid stod åbent og røbede den rullende virksomhed.

Var det første gang jeg oplevede gårdstemningen, så må jeg tilstå, at da jeg lidt efter havde dirigeret mig selv ud til opstilling på den lige side af gaden, betragtede jeg også for første gang hele hotellets facade. Som i virkeligheden er

ganske imponerende og af en fornem ynde, med sin opdeling ved hjælp af 4 pilastre, afsluttede foroven i ionisk stil. Og så vågner erkendelsen: At facaden minder meget om en anden bygning, der kommer helt anderledes til sin ret, takket være det foran liggende Lille Torv. Døm selv!

Lige så ukendt nr. 79 var for den 7-9 årige, lige så hjemmevant færdedes han i det nedlagte nabohus, hvor vi havde gode venner boende. Her trådte man til festlig butiksklokketekten ind til sadelmageren med den konstante læderluft og de solide laugstraditioner. Et genskær af stemningen i denne gamle gård oplevedes dagen

efter på en slentretur gennem Vestergade, hvor der også i mange år boede gode venner af familien i en lav, hyggelig bindingsværksejendom. Over gården her dumper man lige ind i en rigtig hestestald med hakkelseskasse og to roligt åndende heste. En staldhygge, som i høj grad opmuntrer den bedagede turist, der søger barndommens tabte pladser.

Tilbage til det egentlige centrum, nr. 67. Cement er der nu rullet ud over hele gårdspladsen mellem forhus og baghus. Arealet forekom betydeligt større, da man selv stod nede i »butikken« i lyskassen.

Jeg kan pludselig se det hele for mig en forårsdag: Lige ud for mine øjne tem-

*Frederiksgade 79
har forfatteren
kendt som »Det ny
Missionshotel«. Tillægsordet dæ-
kede imidlertid kun
bygningens tilvæ-
relse som hotel, for
selv er den mere
end 200 år gammel.
Den har huset med-
lemmer af den
kendte Arhusfamilie
Herskind, stiftamt-
mand Chr. Dahl til
Moegård har ejet
den og chefen for
3. dragonregiment
S. Julius Neergaard.
Den blev hotel 1907
og huser i dag
Arhus skolevæsenes
kontorer. I gården
kan man opleve
denne pudsig kon-
trast af bindings-
værksfløjens mø-
de med det moderne
Handelsbankens
hus, opført i
1940'erne.*

melig mange ben. En del af dem bevæger sig, det er enten menneskeben eller hønsefødder. Bogbinderens fjerkræ, der fjumrer ekstra meget rundt denne dag. Så er der nogle ben, der ikke rører på sig. Træben. Eller i hvert fald kun røkker en smule. Det er bogbinderens træstaværer, som han har lagt planker og plader på, så det er blevet til en slags lave borde. Og herpå har de så lagt alle deres tykke, fede dyner, hovedpuder og madrasser. Et postyr med titlen forårsrengøring. Det hvirvler rundt i luften med fjer, både fra det udstillede sengetøj og fra de levende

fjerleverandører på to ben. Konen og de to halvvoxsne døtre tæver løs på sengetøjet. Det er lidt mere ubehageligt med bogbinder-dyne-smulr, end hvis det havde været vores eget. De bor i stueetagen, og vi er fælles om dasset ovre til højre i gården – og bogbinderdamernes parfume er også anderledes og værre end vores egen, når de har været først på faciliteterne.

Men her står jeg altså i min gode butik og sælger plæwr. Til den ene side har jeg mit varelager, stabler af plæwr, pakket ind i avispapir. Kræmmerhuse kan jeg

*Frederiksgade 67
ca. 1923. De maledede
bogstaver på vinduerne på 1. sal
forkynder, at her
har A. Eriksens
damefrisørsalon til
huse. A. Eriksen er
forfatterens mor, fru
Anna Eriksen. Det
lille skab til venstre
for porten er »vitri-
nen« med en flet-
ning og en bukkel-
frisur (nakkefri-
sure) i en pendul-
lignende ophæng-
ning (se side 24).
Ejendommen
er nedrevet 1973.*

Sadelmageren med den festlige butiksklokke havde til huse i Frederiksgade 81, en fløj af den holstske gård. Det var Carl R. Berg (tidl. J. F. Berg), et kendt firma i byen, der i mere end 60 år, med visse afbrydelser, havde virket som sadelmagere ved 3. dragonregiment. På billedet ses i midten Carl R. Berg. Drengen er en dattersøn af Carl R. Bergs bror, Jens Fr. Berg, der ses til venstre.

ikke hitte ud af at lave, leret løber også altid ud for nedden. Næh, jeg pakker plæwr ind, som om det var grøn sæbe, hvad det også skal forestille en gang imellem. Eller melis. Eller kaffe. Det bestemmer jeg selv – jeg er en fri købmand.

I baghuset boede min kompagnon og bedste legekammerat gennem mange år. Sammen med et par ældre søskende og moderen, der syede og sang dagen lang, fortrinsvis salmen »Lyksalig, lyksalig«. Altid i prægtigt humør; hvordan det så ellers kunne gå til, tænker man gustent sidenhen, når der af faderen i al min tid aldrig har været større antydning end et farvestrålende prospektkort af »United States« for fuld damp på vej til New York.

Der var også godt med humør og fløjten og sang i stueetagen, hvor ligkistemaleren residerede. Værkstedets dystre produktion havde vi vænnet os til; vore egne

tanker var kun få og små. Kun en eneste gang trådte det alvorlige perspektiv lige hen foran vore undrende unge øjne; da der pludselig blev brug for en kiste i forhuset, hvor en 19-årig var død af en gul sygdom.

Gode jævnaldrende venner var der også i den ene nabogård. Deres yndlingsleg var »skole«. Utallige ekstra regne- og tegne- og larmetimer måtte vi igennem; i den gode årstid med stor pædagogisk sans arrangeret som friluftsunndervisning.

Længere oppe i gaden var der endnu en mand, der havde foretrukket Amerika for Frederiksgade, hvilket havde bevirket, at husets håbefulde søn (på min alder) var i stand til at få serveret pandekager midt om natten. »Hvordan gør du?« »Tuder og skaver mig, skriger jeg vil ha pandekager. Så står min mor op og bager pandekager til mig!«

Hans opskrift kunne dog ikke praktiseres i andre ejendomme. Der var også børn i de lige numre, men dem legede vi nu ikke så meget med. Snarere var der et permanent modsætningsforhold. Lidt mærkelige var især børnene i huset lige overfor; de tilbragte ofte timer med at løbe rundt omkring spisestuebordet. Det var rædsomt enerverende at sidde på forhøjningen og holde kontrol med sådan en primitiv marathonudfoldelse.

Da var det knap så anstrengende at sætte x på et tiloversblevet stilebogsblad, hver gang Vibybilene kørte forbi. Der var det ejendommelige ved denne ruteautomobil, at den altid kom fra højre mod

*Fra Klostergade.
Bag tankbilen ejendommen, der var
blevet »pudsigt
isoleret«. Den var
fra sidste fjerdedel
af forrige århun-
drede, opført i
typisk »murer-
mesterrenæssance«,
og forfatteren har
ret i, at den stod
højt på sanerings-
listen. Den er nu
nedrevet tilligemed
sin adskilligt ældre
kontrast, den lille
bindingsværksbyg-
ning, der tilhørte
Århus Hospital
(klostret).*

Klostertorv 1956,
 set mod den tid-
 ligere Tangen-side.
 I forfatterens barn-
 dom og ungdom lå
 endnu her nogle af
 de bygninger, der
 gav området almin-
 delig gadekarakter:
 Tangen, Hospitals-
 gade og Frue Kirke
 Rist. Af disse for-
 svandt de sidste i
 slutningen af
 1930'erne. Torvet
 har på billedet det
 udseende, som gen-
 opleves. Siden er
 bygningerne ved
 siden af »Ønske-
 møbler« forsvundet,
 og pladsens centrum
 er blevet til et lille
 hyggeligt hvilested.
 H. P. Pedersen-
 Dans lille statue
 »Ismael« står der
 stadig – den skimtes
 her i sin gamle
 position til højre
 for Viggo Josiassens
 flyttevogn.

venstre. Selvfølgelig kendte jeg sagens sammenhæng: At den fra Viby altid kørte om ad Asylvej og havde endestation foran det engelske beklædningsmagasin. Men alligevel!

Asylvej var ellers ikke stærkt hjemsoget af den moderne form for hestekræfter. Navnet fremmaner langt snarere lyden af dundrende hestehove, af en idelig renden frem og tilbage med heste, der var til salg. Det var hestehandler Kirkegaard omme fra Østergade, der åbenbart havde privilegium på at benytte Asylvej til præsentation af heste for eventuelle købere. Men det hesterend var generende, når vi lige var kommet godt i gang med at lege midt

ude på hestegaden. Tit måtte vi fortrække ind i et indhak, hvor der til vor måbende forundring pludselig en dag blev bygget fem små rum, som de voksne kaldte garager. Et nyt ord at lære; men det foretagende var nu slået vel stort op. Længe var det umuligt at få lejet mere end de tre af dem ud til det egentlige formål.

Tidens hjul! Her kan vi køre frit frem og tilbage. En bestemt port i Klostergade er blevet mit yndlingsudkikssted. Slet ikke, fordi vi nogen sinde har kendt nogen i nr. 56, men det er en position med et væld af associationer. Mindst 35 år tilbage i tiden ved at se over på det andet fortov, hvor jeg selv spadserede i 7 år til

»Funkisbaren«, der lå i Koncertpalæet, hørte vel ikke til de ydmyge steder. Den var i sit udstyr som i sit navn et typisk produkt af sin tid. Kendte kunstnere trakterede i årenes løb dens flygel, og mange har danset på dens lille frimærke af et dansegulv. Hyggeligt var der og sjovt – også når den første farlige øl var blevet til flere og farligere.

og fra kundskabspåfyldningen i Ny Munkegade. Vender jeg mig om, er der et hyggeligt gårdinteriør, 200 år baglæns. Et kik op i luften – og øjet møder en TV-antenne på klosterets tagryg. Måske har de i går levet med i en direkte udsendelse fra Rom, en by, der allerede var ældgammel, da kryptkirken under Vor Frue blev indviet anno 917? Strækker

man hals i østlig retning, har man hele Domkirketårnets øverste halvdel, kan følge med tiden, hvis vi ellers kan tyde urskiven. Tårnets nederste halvdel er her erstattet af den såre tidstypiske røde bygning i Guldsmedgade, »Centrum« kaldet. Fra 1897. (Ja, jeg har kikket tallet ud på hjemvejen, står på facaden). Uden at strække hals præsenteres man straks til venstre for en hjørneejendom (80 år gammel?), der er blevet pudsigt isoleret og måske står ret højt oppe på en saneringsliste. Helt saneret væk er forlængst trekantbebyggelsen, der i skoledagene hed Tangen og Frue Kirke Rist. Med placeringen af statuen Ismael ender tidsstudierne et udefinerligt sted langt ude på den anden side år nul. Ismael, søn af Abraham, Mamrelund.

Efter sådan en karruseltur er der kun én udvej: At sætte sig roligt ned på en stille café. Det burde have været henne på Bispetorv. Men stedkendte turister lokker mig ned til år 1900 under Store Torv. Hvor jeg så kan sidde og drømme om den første farlige øl. Langt tilbage i tiden. Omkring 1932. »Funkisbaren«. Og så kan jeg hæve glasset og hilse på min ungdoms bedre Jeg. Skål du unge! Skål du gamle!

Det er et godt dyk ned i nærheden af 1. verdenskrigs afslutning, når jeg her trykker på den kontakt, der slutter forbindelsen med mine tidlige »salonerindringer«.

»Salon« står her for damefrisørsalon; helt specielt den af min mor drevne forretning. I min første tid lå salonen på Frederiksgade. I fodgængernes øjehøjde markerede en udhængskasse, at her var der grund til at stoppe op og gå op på 1. sal, hvis man var en dame, der ønskede at få sit lange hår under kyndig pleje.

Angående »vitrinen«: Hvis det ikke var en fhv. urkasse af de aflange, så var det allenfals en glaskasse af en betragtelig længde, da der her altid hang et par

smukke fletninger samt en hel nakkefrisure, »bukkefrisure« blandt fagfolk, svarende nærmest til vore dages damers »top«. En samling løst hår, som bedre damer havde to sæt af, at den ene nakkefrisure altid kunne afgives til hurtig behandling, være færdig den følgende dag.

Fletningslængden bestemte også omfanget af andet inventar. F. eks. det store hårtørringsapparat. Man begyndte med hårvask ved marmorservanten; på væggen en beholder med varmt vand – inde i servanten en spand til brugt vand, da der var nul afløb. Med det våde hår førtes kunden til en bekvem stol, og manken blev stoppet ind i den aflange perforerede kasse og en varmande slange kom også i funktion, altsammen elektrisk. Et stort fremskridt fra den gammeldags måde med håndklæder og håndvifter.

Foran spejlene var der marmorborde med et herligt varieret flaskearsenal. Bedst husker jeg Pixil. Stærkt gule etiketter med sorte bogstaver. Flaskerne fortrød altid deres runde bundstart, endte langhalsede. Hvad der var i? Mon ikke fedtopløsende væsker? Andre flasker var i facon som meget små Eiffeltårne, mens andre smagte lidt mere østligt, løgformede propper à la Moskva/Kreml.

På hvert bord stod der også rafraichisseur. Ordet slået efter i dagens anledning. Sjovt at rende rundt i lokalet og klemme gummibolden og forårsage små velduftende regnbyger, når der ingen kunder var i butikken! Min tilstedeværelse i ekspeditionstiden i øvrigt klart uøn-

Det var på første sal i Ankerhus, på hjørnet af Søndergade og Fiskergade, forfatterens mor, Anna Eriksen, og senere søsteren, Helga Eriksen, havde forretning i årene 1928–37. Nedenunder havde ejendommens ejer, buntmager Valdemar Nielsen, forretning.

Sports-Karneval

Søndag den 8. Februar, Kl. 8, i Landmands-
hotellet, Vestergade 48.

100 Kr. i Præmier.

Projektør-Belysning.

Kl. 8³/₄ og 9¹/₂: Optræden paa Scenen:

?? MISS KIO ??

Den usaarlige Dame. — Enestaaende Verdens-Attraktion
fra Cirkus Cinielli, Varschau.

- KLOVN BIMBO -

fra Cirkus Busch, Berlin.

Dørene aabnes Kl. 7¹/₂.

Demaskering Kl. 10.

Billetpriser: Salen Kr. 1,25. Balkon: Voksne Kr. 0 75, Børn Kr. 0,50
Jydsk Athlet Union.

Maskerade med Dans

afh. Søndag d. 15. ds. i Østergades
Hotel (begge Sale). Ungdomskort maa
fornyes. Nærmere Bekendtgørelse vil finde
Sted.

Enhver forening
med respekt for sig
selv afholdt karne-
val i januar-februar.

Og det var spæn-
dende ting, der
kunne opleves en
karnevalsaften,
f.eks. Miss Kio i
projektorbelysning.
Deltagerne i løjerne
gjorde meget ud af
maskeringen; der
fandtes flere forret-
ninger i Århus, der
udlejede kostumer.

- - Alt til Karneval. - -

**Guld- og Sølv-Borter, Baand, Smykker, Stjerner, Mønter, Bjæl-
der, Pailletter, Perler m. m. Tarletan, Fløjl, Silke og Satin i smukke
farver. Masker, Konfetti, Luftslinger. — Alt til billigste Priser.**

Fikse og elegante Herre- og Damekostumer udlejes.

Nye efter Bestilling.

Graven 28. Aarhus. Telf. 1861.

sket. Men var det venner af mor eller far kunne det måske nok gå an at overvære processerne. En gang overskred jeg desværre sømmelighedens grænse midt i afregningens stund. Kunden fik at vide, at behandlingen kom på 1,25. »Og 25 øre i drikkepenge«, røg det ud af mig. Og så røg jeg ud, verftet ud med en ørefigen.

Omme i Østergade, forsamlingsbygningen, var der i de gode, gamle vintre en sand overflod af karnevaller. Hos os kunne man leje parykker, blive sminket og få lagt maske efter dragtens krav. De aftener var der meget at se på. Flotte husarer, sørøvere, prinsesser, bajaderer og

meget mere. Altid morsomst, når dominerne ikke dominerede.

Salonen gik vist meget godt. Annoncer i avisen brugte vi ikke, så »Stiften« kan ikke have lukreret på os. Men mor var på ingen måde modstander af reklame. En enkelt gang måske endda for »smart«. En energisk agent havde solgt hende et lysbilledapparat, som man kunne sætte kulørte plader i: Smukke damehoveder, smukt friserede og med salonens adresse nedenunder. På mørke aftener kunne dette vidunderapparat få de kulørte annoncer bragt fra vore vinduer helt over på fliserne på det modsatte fortov!

En anden gang lod mor sig overrumple

Salonen i Ankerhus var fornem. På væggene var der således silkestof i stedet for tapet; derimod var der ikke til daglig blomsterudstilling, som her på billedet, der er taget i 1928 i anledning af fru Anna Eriksens 25 års jubilæum som selvstændig damefrisør. Stor var forretningen også. Der var karnapstuen på selve hjørnet af Søndergade og Fiskergade – det er den, der ses på billedet – og »den lange salon«, der lå ud mod Fiskergade. Kurvemøblerne vil mange nikke genkendende til. De var lette og bekvemme – og egentlig også ganske holdbare.

NYE KARNEVALSDRAGTER

Øverste Række, fra venstre: Hollandsk Bondepige — Mos-Rose — Blæklokke. — Kortspil.
Nederste Række, fra venstre: Hollandsk Tulipan. — Narredragt. — Clown.

Ugebladet »Hjemmet« foreslog i februar 1926 disse karnevalsdragter for damer. Karnevalerne er jo ellers i det store og hele »en saga blott«, hvad det så end kan skyldes; men endnu i mellemkrigsårene florerede de.

Forfatterens mor var ingen ynder af annoncering og reklame. Hosstående annonce fra Aarhus Stiftstidende 1. maj 1925 fra en nærboende kollega er derfor kun et eksempel på branchens daværende arbejdsområde. Læg mærke til, at frisøren »Træffes til enhver tid«.

Det ærede Dame-Publikum anbefales Massage

for slappe Muskler. — Behandling af graa og uren Hud. — Hovedbundsmessage og medicinsk Behandling mod Haaraffald, Skæl, og for at fremme Haarvækst. Hennafarvning for graa Haar. holdbart og uskadeligt. — Haarvask og Frisering med naturlig og holdbar Ondulation. — Klipning saavel a la Garconne som Page. — Behandling af Børnhaar.

Alt Haararbejde og Parykker forarbejdes.

Træffes til enhver Tid. Vaskekægte Farvning af Øjenbryn.

Damefrisør Fru Rubin,

Søndergade 11.

Telefon 6071.

til at tegne en annonce, der i fem år skulle få en gunstig placering i et månedsblad for danske osthøndlere eller noget i den retning. Siden den tid overtog min søster agenterne. Hendes største sejr bør noteres her. En meget effektiv sælger sluttede efter en times belejring med at sige: »Lad skæbnen råde!« Den lumske rad havde bemærket fem knapper i hendes kittel og forkyndte patetisk: »Skal? Skal ikke? Skal? Skal ikke? Skal!« Hvorpå den standhaftige damefrisørinde vendte ryggen til, pegede på endnu en knap i spændetampen: »Skal ikke!« Det hele endte i latter, selv taberen drog smilende bort.

En skønne dag vovede vi springet om på Søndergade. Fra 1924 til 1928 boede vi i nr. 5 og havde fire vinduer ud mod strøget. Modet steg – og vi flyttede til endnu større lokaler: Søndergade 1 A, salonen i Ankerhus.

Fletningerne forsvandt. Nu reklamerede vi ved hjælp af en dame i vinduet:

Susanne. Et dejligt pigehoved af papmarmor, evigt velfriseret og med stærke, sorte øjne, der har fået mange strøgherrer til at sende sørgeligt uengældte blikke opad!

Omkring 1923 var det så, at overgangen til det korte hår gik for sig. Mange pæne damer kom og lod skælvende de lange lokker falde til gulvet og gik lige så skælvende hjem for at stille fædre og ægtemænd over for den fuldbyrdede kendsgerning. »Jeg la'r mig skille, hvis du møder op med kort hår!« var en ikke ukendt trussel. Så galt gik det vel ikke? Men megen panik var der helt bestemt i hine dage.

Diplomati kunne der også blive brug for, når en god kunde kom med et kønt, men skørt foto af en filmstjerne og gerne ville have sin frisure sat som denne diva.

»Ved De hvad, frue, det er slet ikke Deres type!« Eller man sagde måske jaogamen til alle ønskerne og realiserede

De smaa Hatte.

Damerne er blevet smittet af Tidens Oprørsaaend og underkaster sig ikke mere blindt Modens Luner og Modetegnerens Bud. Saaledes nægtede de rent ud at krybe i de lange Kjoler og krævede endda de korte Kjoler kortere end nogensinde før. Og saaledes er de nu meget utilbøjelige til at akceptere de paabuete meget store Hatte. Og en Del kunde tyde paa, at Pariser Modehandlerne brænder inde med deres mange store Hatte, specielt forarbejdede for Sommer-sæsonen 1926.

Vore to fikse Modeller i Dag er i hvert Fald typiske for Foraarsmodellerne. Til venstre ses en sort Panette Hat med Garniture af sorte Esprits, mens Hatten til højre er mere sommerlig, idet den er syet af blankt Straa og dekoreret med en Krans af Silkeblomster i alle Regnbuens Farver.

Til de nye, korte frisurer var klokkehattene velegnede, og selv om Aarhuus Stiftstidendes advarsel til modehandlere med for store lagre af store hatte gælder Paris, kunne den vel også gælde Århus.

en helt anden, men lige så spændende opsætning?

På Søndergade blev der plads til et nyt arbejdsområde: Skønhedspleje. Nu hørte et manicurebord til det faste inventar. I ledige stunder gav eleverne hinanden manicure – og jeg blev også brugt som prøveklud. Det var forresten ganske yndigt at sidde med neglene i blød og være søde, unge piger ganske nær.

De ultraviolette øvelser var ikke slet så romantiske. Her fik man hovedbunden masseret med en stor glaskam fyldt med lilla lyn, alt for knitrende spændende. Eller en glasske, også fyldt med lyn, gnedet rundt i hele ansigtet.

Det tredje forsøgsområde var heller ikke uden dramatiske effekter. En stor glas-klokke blev sat frem på et træstavær, et spritapparat tændt og en vandbeholder fyldt op. Og så ind med ansigtet i glas-klokken, der snart blev grå af damp. Når man så var tilpas mør, blev man frigivet, men nu anbragt med hovedet bagover, mens en kærlig sjæl, udstyret med en pincet, gik på hudorme jagt. Har jeg før sagt noget pænt om min søster, bør det

suppleres med, at hun var den skrappeste af alle hudorme jægerne. Så utrætteligt blev hun ved en bestemt dag, at jeg faldt besvimet om på gulvet!

Salonens elever skulle foruden alt det nye i faget også sysle med de klassiske opgaver, som ikke altid forekom dem lige spændende. Der var altid store bunker af-redt hår at tage fat på. Først skulle det hegles – gennemhegles. Derpå kartes – og endelig trenses.

Der var også altid friserkapper, eleverne kunne blive sat til at stryge. Samt vask af frottéhåndklæder. Inden de igen gik ud til kunderne i salonen, var de altid pænt pressede, hvilket foregik efter en slags naturmetode, meget enkel, meget billig: Man satte sig på håndklæderne. To eller tre håndklæder – med et lærredsstykke øverst – lå rundt omkring på personalets stole.

Skabilkenhoveder var der altid parat til personalet at øve sig på. Man skulle øve sig i den størst mulige variation i hår-opsætning ved hjælp af de mange øvelses-parykker, som man kunne sænke ned over de »løse hoveder«.

Kun i meget begrænset omfang måtte man orientere sig i ugebladene. En salon kan ikke eksistere uden ugeblade. Det har undertegnede også nydt godt af. Allermest fristende er de naturligvis den dag, hvor de tryksværtefriske arriverer og indbyder til kamp om at få dem først. Der var en eller anden form for rangforordning, som dog altid blev brudt, hvis der var en kunde, der spurgte efter bladet. Midt i et spændende afsnit i »den fortsatte« kunne altså selv den gunstigste læser blive afbrudt. »Fru Petersen er kommet – hun ska' ha' bladet!« Alt for kunderne. Men hvad der i en sådan situation blev tænkt af ublide tanker om den bladranende fru Petersen, behøver kun denne antydning!

Sidst i 1920'erne nåede det allernyeste inden for faget frem til vore hjemlige kyster: Permanentbølgningen. Som så meget andet via USA, hvor den nye krølleknik var blevet opfundet omkring 1905.

De første damer, der kom i de første apparater, var ifølge upålidelige rygter 12 timer om at nå igennem processen. Da vi kom i gang, lå behandlingstiden omkring seks timer, hvilket indebar indførelsen af kaffeservering midtvejs i forestillingen for at holde liv i kunderne.

En køb kaffe og en kage fra »Marie«. En tjenesteydelse, der blev så højt påskønnet af damerne, at det var meget pinagtigt at få kaffen fjernet, da permanentoperationen sidenhen kunne afvikles på nogle få timer.

Måske har kunderne også været forvænt helt fra gammel tid. Længst tilbage i salonens historie eksisterede der faktisk ikke nogen egentlig lukketid. En dame har præsteret at komme en nytårsaften kl. 8 (altså kl. 20) og bede om at blive behandlet – og fået sit ønske opfyldt og er blevet friseret efter alle kunstens regler, ganske uden mukken.

I 1920'erne og lidt op i 30'erne lukkede man salonen henad kl. 18, men fredagene gik det løs til henad 22 – og lørdagene – altid de travleste dage – endnu længere, sågar om på den anden side midnat. Det er mere end én gang hændt, at den sidste dame ikke har forladt salonen før henad kl. 1.

Det var i bygningen til højre, Ankerhus på Søndergade, at familien Eriksen boede fra 1928. Ankerhus blev opført i midten af 1890'erne og hørte til de monumentale bygninger, der på den tid blev bygget omkring St. Clemens Bro. Selv om Søndergade, da billedet blev taget i slutningen af 1920'erne, var byens strøg, var den ikke asfalteret. Det skete først i begyndelsen af 30'erne.

Men lørdagene lånte altid en særlig festlig glans fra den tilstundende søndag, der nu var fredag. (Hvad de gamle i faget ikke undlod at bedyre over for de unge kolleger: »Den gang jeg var ung, da arbejdede vi osse om søndagen!«)

Hvad der også gjorde lørdagen til noget særligt, var den fælles lørdagskaffe ved 21-tiden. Da personalet var størst, krævede det en Madam Blå i det allerstørste eksisterende nummer.

Med sådan en travlhed var forudbestilling en tvingende nødvendighed. Ved telefonen hang den lange, smalle bog med klokkeslættene. Store krav blev der stillet

til vurdering af behandlingernes varighed, kalkulationer over den pågældende kundes evne til at møde præcis – eller inkludering af det erfaringsmæssige antal minutters forsinkelse – for at den gennemsnitlige ventetid for alle kunder kunne bringes så nær nul som overhovedet muligt.

Inden for faget var der ganske som i dag både mandlige og kvindelige udøvere. Alligevel syntes jeg, at det var meget mærkeligt, da der første gang blev ansat en mandlig medarbejder. Antalmæssigt blev det heller aldrig til mere end én ad gangen – contra 6–8 kvindelige hårkunstnere.

Til et helhedsbillede hører nok også at konstatere, at der var problemer på salonen. Af egentlige uheld erindrer jeg kun, at en enkelt kunde fik klippet et meget lille stykke af en øreflip!

En arbejdsplads var altid problemfyldt i de her omhandlede »gode, gamle dage«. (Hvoraf det sikkert vil være farligt at slutte modsætningsvis, at alt er såre godt på en salon af i dag?)

Men man kom da godt igennem 20'erne. Og slap trods alt også gennem de »triste 30'ere«, selv gennem planmæssige tilbagetog inden for frisørfaget.

Det ser ud til, at det var en meget alvorlig affære at blive permanentkrøllet, hvis man skal dømme efter ansigtet på et af de første ofre i 1930. Dyrt var det i hvert fald, omkring 100 kr. kostede en behandling.

Søndergade–Munkegade retur for 25 år siden

4. april 1948

I disse aprildage begynder en helt ny flok håbefulde unge mennesker deres skolegang. Man møder dem på vej til skole – og mindes pludselig sin egen skoletid. Og så begynder man at tænke efter: Hvornår begyndte du selv at gå i skole?

Med en let gysen konstaterer jeg, at det er længe, længe siden, jeg begyndte i skoledrengefaget. Her troede jeg, at jeg endnu var ung, og så har jeg allerede sidste forår ganske intetanende passeret 25 års dagen for den første skoledag. De følgende betragtninger kan da ikke blive i anledning af dette jubilæum. Men hvortil også denne evindelige klamren sig til de obligate mindedatoer?

En skildring af mødet med skolen og alle dens gerninger skal forbeholdes en mere fremskreden alder; og da det her (som det følgende hurtigt vil afsløre) drejer sig om Munkegades Skole i Århus, må det også erkendes, at den ved 100 års jubilæet fornylig har fået virak nok!

Nej, vejen til skole, den vil vi koncentrere os om i dag. Den daglige indramning af skolens skemafyldte verden. Til og fra skole! Til og fra skole! Disse uendelige pendulvandring, der sammenlagt ville give et smukt antal kilometer, et svimlende højt tal med mange cifre. Gad man genopfriske sine regnekundskaber, kunne man måske finde ud af, hvor langt man ville være kommet i retning af Kina, om man i stedet for at spadsere de tusinder gange Søndergade-Munkegade og retur straks som syvårig var vandret sydpå. Hvis man havde været tvilling, ville det

have været et interessant eksperiment, om den ene af os havde givet efter for den slumrende vagabondtrang og oplevet de mange eventyr på fodrejsen, mens den anden af os havde gjort det, jeg gjorde. Og så havde udvekslet erfaringer som fjortenårige!

Men tilbage til virkeligheden. Den allerførste skoledag! Ærlig talt, jeg erindringer intet om den udover artiklens emne: Vejen til skolen, som min ældre søster var så elskværdig at vise mig. Senere behøvedes aldrig familiær kontrol, og jeg mindes tydeligt hele klassens forargelse over en dreng, hvis omsorgsfulde moder konvojerede ham til og fra skole helt op i 2. klasse eller længere endnu? Forfærdeligt!

Afstanden fra Søndergade til Munkegade forekommer i dag særdeles beskeden og overkommelig. Men i skoledagene var det en imponerende lang vej. Selvfølgelig især de morgener, hvor man var sent på færde. Da forekom målet uendeligt fjernt, og det unådige forsyn havde åbenbart forsætligt posteret endeløse skarer af trafikanter ved alle gadehjørnerne netop disse ulyksalige morgener. Eller trafikken var måske hver morgen så hektisk overalt i den indre bydel, lige inden Domkirkeurets malmtunge klokketoner ubønhørligt delte den vrimlende menneskehed i to skarpt adskilte grupper: De lykkelige, der var sluppet inden for de respektive virksomheders mure – og de fordømte på gaden udenfor. For skolens vedkommende markeredes svælget af tvende kerberosser

ved skoleporten: To særligt udvalgte fra skolens ældste klasse, der havde fået overdraget det borgerlige ombud at sortere alle de forsinkede fra og opføre dem i de berygtede eftersidningsprotokoller.

Men havde man god tid om morgenen, var der altid nok at iagttage. Hele ruten

står ikke med samme klarhed i erindringen. Visse stationer har aftegnet sig særlig tydeligt, mens resten har bundfældet sig dybt i hukommelsens underste etager.

Det første faste holdepunkt undervejs var ganske naturligt broen – St. Clemens Bro. Det var altid spændende at overvære

Fra omkring 1910 til slutningen af 1950'erne lå på hjørnet af Guldsmedgade og Tangen (nu Klostertorv) restaurant Bock'en, der her ses omkring 1920. Bock er tysk og betyder – ja, hvor mærkeligt det end lyder: Gedebuk. Det er ikke usandsynligt, at restauranten har fået navnet efter en særlig tysk ølsort, der hed Bockbier. Bock'en var et pænere sted, hvor man især kunne møde forretningsfolk.

*Det venstre hjørne
Klostergade/Mun-
kegade ca. 1930.
Endnu da dette var
forfatterens skole-
vej lå her de lave
gamle huse som
rester af fortidens
lilleby. Det forreste
husker mange som
Pantelånerens hus,
efter pantelåner
Ole Nielsen (død
1907), som i mange
år boede her.*

trafik i to etager vinkelret på hinanden. Her blev det også hvert år fastslået, hvornår det for alvor var forår: Når blomsterkasserne blev hængt op rundt om på gælænderne ved de dengang åbne lufthuller ned til underverdenen. Højsommeren aftegnede sig på hele to måder: Igennem den endnu utildækkede ås stigende stinken – og ved de større og større revner imellem brobelægningens træklodser.

Efter broen fortsatte ruten altid igennem St. Clemens Stræde, aldrig ned over Store Torv, bortset fra den traditionelle eneste undtagelse – hin morgen, da der var en så eventyrlig tæt tåge, at selv Domkirken var usynlig fra Clemensstrædehjørnet. Her måtte man hver morgen ved hjælp af Domkirkeuret forvise sig om, hvor god tid man havde. Og så var dette faste støttepunkt pludselig helt borte! Teoretisk kunne Domkirken meget vel i nattens løb være sunket i jorden eller på anden måde slettet af jordens overflade. Jeg følte det som en personlig pligt at få bekræftet Domkirkens tilstedeværelse ved

eget eftersyn. Og ved Store Torvs hjørne lykkedes det heldigvis at konstatere, at den gamle kirke var så fast en borg som nogen sinde. Kun hang klokkeslættet stadig i det uvisse, alle urskiverne tågeskjulte i det høje.

Over Lille Torv gennemførte man med søvngængeragtig sikkerhed altid ruten langs det nordlige fortovej, forbi den saligt duftende kaffeforretning. Videre over på Tangens nordlige side, hvor man hver evige morgen kunne følge rengøringen i restauranten, stolene til parade oven på bordene og gulvvask i sparsom og søvrig belysning. Først en senere alders dybere eftertanke har udvidet dette og lignende morgenbilleder med kontrastrige betragtninger broderede over temaet fest og hverdag. Aftenens glæder og morgenens surhed o. s. v. I de skolepligtige årgange iagttager man koldt og nøgternt, at der bliver gjort rent og dermed basta.

Et jag af isnende kulde ventede hver morgen lidt længere henne i gaden, fra en viktualieforretning; kolde, hvide, tom-

Billedet af Ny Munkegades Skole fra 1929 må være taget på en skolefriday, for meget liv er der ikke i skolen. Mon ikke eleverne ville have hængt i vinduerne, hvis fotografen var dukket op i skoletiden, selv om det ikke var frikvarter? I baggrunden ses Betlehemskirken på hjørnet af Thunøgade og Hjarnøgade. Den blev bygget i 1912 til brug for Århus metodistmenighed.

me fade, koldt, hvidt lys, kolde, hvide kitler og kapper. Det kvindelige personales eventuelle formildende sjælfuldhed kom ikke i betragtning i de dage.

På venstre hånd kom så den lange, røde mur og den store port med et lille kik ind i klosterhaven. Heller ikke dette sted havde for skoledrengen noget videre perspektiv. Muren var slet og ret en mur, højst lidt interessant afveksling i husrækkerne. Først adskillige år senere lærte man at værdsætte dette bybilledes skønhed og værdi som en sidste rest fra det allerældste Århus.

Nej, bare videre og hen om hjørnet. Måske skulle man nå at købe et kvadreret

regnehefte hos boghandleren på venstre hånd. Og på samme side lå der også en stor og fristende bagerbutik! Og så var tampen ellers ved at brænde, og målet for morgenvandringen i sigte. Men endnu en forlokkende forretning skulle passeres: En slikmutteres butik. Sikkert uden at have studeret moderne handelsvidenskabelig beliggenhedslære havde hun rent instinktivt forstået, at her, få meter fra skolen, måtte der være solid basis for en butik med diverse slags mundgodt til overkommelige priser. Hendes beregninger slog ingenlunde fejl.

På den hidtil omtalte strækning mindes jeg aldrig nogen sinde at have mødt no-

gen af skolens lærere. Først her på det sidste stykke risikerede man at møde disse ophøjede væsener, der så afgørende greb ind i hele ens privatliv. Men ad helt andre, for mig usynlige, veje førtes disse mystiske mennesker frem til det samme mål. Og de nåede frem hver dag; til trods for, at de næsten alle var i betænkelig nærhed af pensionsalderen, mødte de forbavsende regelmæssigt op, og kun sparsomt oplevede vi overraskende og gyldne vikartimer.

Og så sad vi altså i skolen i tusindvis af timer. Men også herinde spillede gaden og dens liv en stor rolle. Det særlige lokale,

hvor igennem alle årene botanik- og zoologiundervisningen foregik, havde vinduer ud til Thunøgade. Hvor kunne man nemt blive misundelig på de små børn, der legede så godt ude i det fri, ude på den store trappe op til den lille kirke. Kærkomne var også alle afbrydelserne: Når brandvæsenet rykkede ud, eller når de vidtløftige skeleteksercitsler blev afbrudt af gadens højtrøstede anbefalinger af levende skabninger: Her er le-e-vende rø-spæt-ter. Rø-ø-ø-spæt-ter hæ-ær!

I de to sidste klasser var jeg så heldig (eller uheldig) at få udsigt ned til Munkegade fra min plads. Det måtte være fest-

4. mellem på
Munkegade Skole,
fotograferet i 1930.
Forfatteren står
yderst til venstre;
læreren er Lumbye
Rasmussen. Flere af
drengene bærer
slips, ja én har
sågar hvidt lommetørklæde i jakkelommen, og heller ikke én i matrostøj mangler. Man kunne nok ikke få en 16-årig dreng til i dag at gå i skole med slips.

Knægtene fra Munkegades Skole er sikkert jævnlig løbet lidt op ad gaden for at se på brandbilerne, for flotte var de, når de blev kørt frem som her i 1925. Brandstationen lå indtil 1904 i Agade, men flyttede derefter op til Munkegade, hvor brandvæsenet allerede nogle år havde haft et øvelsestårn.

ligt at kunne færdes som de mennesker derude – på gaden midt om formiddagen. Helt anderledes lykkelige måtte de folk da være, der selv kunne vælge, når de ville spadsere udendørs. Eller hvis arbejde medførte, at de f. eks. nu her midt i regnetimen kl. 9.35 kunne færdes på de strækninger, som man kun alt, alt for sjældent oplevede mellem 8 og 14 – 2 hed det dengang. Var det midt i eksamenstiden, strakte ens misundelse sig hyppigt helt ned til dyrene. Utallige er de mælke-mandsheste og andre godmodige gadens dyr, som jeg gladeligen ville have byttet

eksistens med – indtil eksamen var overstået!

Men man overlevede trods alt det hele. Og klokken blev hver dag efterhånden 2, selv på de værste dage.

Og så gik det atter hjemad. Og hjem-vejen så altid helt anderledes festlig ud. En befriet stemning syntes at hvile over det hele. Måske var man tilmed den lykkelige ihænde-haver af 5 øre, der hos slik-mutter kunne omsættes i vidunderlige stykker abrikosbrød, gigantiske fladtpresede flager, der i gunstige tilfælde kunne vare til helt hen i nærheden af Lille Torv.

Og lige så streng og ortodoks morgenruten var, lige så rig på varianter var hjemturen! Man kunne gå ad Nørre Allé, enten helt hen til Guldsmedgade eller straks dreje ned igennem Klosterport og lugte sig til lidt chokolade. Måske stikke tværs igennem gårdene ved KFUM eller svinke helt over i Badstuegade og foretage et bagholds-overrumplingsangreb på fæstningen Borgporten, hvis indre skjulte en attråværdig legetøjsforretning, der som alle forretninger i dette mærke-

lige kompleks på Janusvis var udstyret med udstillingsvinduer til hele to gader.

Oftest gik hjemturen dog tilbage via klosteret, og herfra enten ad den nu nedlagte Frue Kirke Rist eller om ad Vester-gade. Fra Immervad lokkede nu både Ågade og Fiskergade med nye muligheder. Og i hvert tilfælde på torvedage var Ågade så afgjort favorit, en ugentlig bekræftelse på, at land og by dog kan mødes.

Undervejs ad alle disse mangfoldige

Den ærværdige ælde af trapezbebyggelsen på det nuværende Kloster-torvet får man et indtryk af på dette billede fra Frue Kirke Rist set mod Guldsmedgade. Billedet er fra 1922. Ved det lille anlæg skimtes en HGF, en »Høj Gammel Ford«, en betegnelse denne bilmodel næppe har haft på dette tidspunkt, da den ikke var så gammel endda.

*Torvehandel i
Ågade ca. 1928.
For byens faste
næringsdrivende har
denne veldgamle
handelsform altid
været en torn i øjet,
og reglerne er med
årene, også flere
gange efter 2. ver-
denskrig, blevet
stadig strammere.
Her fra Ågade flyt-
tede handelen i
første halvdel af
1930'erne – efter
åoverdækningen –
hen på den anden
side af krydset
Frederiksgade/
Immervad, hvor der
ved gadeindretnin-
gen var anlagt en
plads til formålet.
Nogle år efter kri-
gen blev, på grund
af den stærke trafik-
udvikling, stude-
pladserne nedlagt.*

gader og stræder nød man i fulde drag den genvundne frihed, der under hele hjemturen syntes udtømmelig. Men allerede ved 3-tiden efter middagsmadens nedsvælgelse skrumpede friheden betydeligt ind. Den næste skoledags mange krav fordunklede ubarmhjertigt horisonten.

Igen en ny skoledag i sigte – snart igen på vej til skole.

Og så kan vi begynde forfra. Alle de mange gange man vandrede til og fra skole. Disse uendelige pendulvandringar o. s. v.

Aarhus Stiftstidende læst én gang til

16. marts 1950

Vi er sikkert mange, der hver søndag forlyster os med at læse den tilbageskuende rubrik i Aarhus Stiftstidendes søndagstillæg. Jeg taler på manges vegne, når

jeg takker den kyndige lokalhistoriker, der så fortjenstfuldt graver op af de heden-gangne Aarhus Stiftstidender: For 150 år siden – For 100 år siden – For 50 år siden og For 25 år siden.

De to første afdelinger kan for alle læsere kun have almen historisk interesse, medmindre der blandt abonnenterne skjuler sig nogle Drakenbergere, der i så fald måske kunne rokke genkendende med hovederne ved at læse om, at man i november 1849 kunne få forevist »Slaget ved Fredericia, malet af tegner Rosenberg i København, hver dags aften fra kl. 6–10 i kosmoramaet i »Harmonien«s locale på Vestergade. Entreen 1 mark, børn det halve«.

Hvad der skete i Århus i 1899 kan derimod erindres og kontrolleres af adskillige århusianere. Men for læsere af min årgang og deromkring er det først den allersidste rubrik, der har direkte personlig interesse.

Det har nu her i årets første måneder moret mig privat at læse ud i ét stræk, hvad lokalhistorikeren har fremdraget betreffende året 1924, og man kan da konstatere følgende små og store begivenheder:

Funderingsarbejdet til den nye hovedbanegård bliver begyndt. Bugserbåden »Hermes« løber af stabelen. A/S Århus elektriske Sporvej oplever total strejke mellem påske og pinse. (Og så glade var århusianerne for at køre med sporvognene igen, at passagertallet i pinsen kom på 60.000 mod 40.000 året før). Dob-

MASAGAMA
Thee
med den fine Aroma
- 0 -
Prøv. og De
drikker
aldrig andre
Mærker

Moses & Søn G. Melchior, København.
Forlang Masagama hos Deres Handlende.

Baronesse Orczy:

Den leende Kavalier.

»Sag afslører din Tro dig som en Løgner, min Ven,« sagde Diogenes lystigt; »der er tre Mænd her til den naadige Frøkenstjeneste, omend den ene er syg, den anden fed og den tredje et blot og bart Løstyd.«

»Lad mig se dem, Jakob,« befalede Damen. »Jeg tror, det er de samme tre Mænd, som ...«

Lygtebærerne gjorde Plads for deres Frøken, idet de dog vedblivende holdt Lygterne saa højt i Vejret, at Lyset faldt paa det højst ejendommelige Skue, de tre Filosofer frembød. Der sad Sokrates

Som det fremgår, blev Masagama te forhandlet af det gamle københavnske handelshus Moses og Søn G. Melchior. Den gode baronesse Orczy, der var en meget læst underholdningsforfatterinde, er i iøvrigt ikke helt glemt. Endnu dyrkes hendes bøger om Den røde Pimpernel's bedrifter, og endnu kan filmen over en af dem – med Leslie Howard og Merle Oberon – ses med fornøjelse.

Den overglade udlænding (engländer, amerikaner?) var i mange år Kruschen-saltets faste kendetegn. Hans velfungerende mave satte ham, der ikke var helt ung, i stand til de utroligste bedrifter.

beltsporet Århus-Skanderborg tages i brug. Amtslæge Lunddahl og borgmester Jakob Jensen i heftig disput om husvildeproblemet. Musikhus i Vennelyst diskuteres. Kasino spiller »Madame Tapins mænd«. En centralstation for de århusianske lillebiler indrettes på hjørnet af Vester Allé og Vestergade. Sabroes statue opstilles på hjørnet af Park Allé og Sønder Allé. Besøg af dansk-amerikanske sangere. Børnehjælpsdagen giver 38.000 i overskud. Den nye lokomotivremise i Mølleengen gøres færdig. Nye siloer planlægges ved havnen. »Robin Hood« går 10 dage i Folketeatret. Tordenskjoldsgade skal føres igennem til Skovvangen. Peter Cornelius synger ved rundskuefesten i

Friheden. Den nye bro i Frederiks Allé indvies uden pomp og pragt. Restaurationen af Domkirken fuldendes. AGF vinder en overlegen sejr over Viborg: 2-0. Trafikken gennem Volden og Badstuegade ensrettes. Århus Teater opfører bl. a. »Mod den fremmede kyst« og »Tante Cramers testamente«. Og Katedralskolen oplever besøg af Christian den 10., der ordinerer fridag resten af dagen.

Det her citerede uddrag af 1924-rubrikken plus de øvrige offentliggjorte søndagsuddrag skulle tilsammen kunne give et helhedsbillede af det århusianske år 1924. Og der har også været anført mange fortræffelige holdepunkter til at stive ens egen private hukommelse af med.

Rubriklæserne vil have erfaret, at hovedbanegården var hovedtemaet i dette år. På godt og ondt. Men det fremgik ikke umiddelbart, at f. eks. også husvildeproblemet var nøje knyttet til banegårdsomlægningen. Nedrivningen af Halls Vej husene med de mange billige boliger havde skærpet husvildeproblemet særdeles alvorligt i 1924.

Også på enkelte andre punkter forekommer det mig, at lokalhistorikerens udvalg ikke har ramt helt i centrum. Det er altid svært at foretage et udvalg af et stort og rigt stof; men ved den nævnte gennemlæsning fik jeg det indtryk, at lidt for ensartede områder citeres lidt for flittigt. Det skærpede appetitten – og en skønne dag her midt i det lunefulde forår kunne jeg ikke længere styre min nysger-

Den mop, som Marinus Johansens kasketdreng her står med, var et instrument til at holde gulve rent med. Med en særlig olie på den tvistlignende kvast blankede man gulvene og holdt dem fri for støv. Instrumentet træffes endnu, men er ikke meget brugt. Som det fremgår, havde firmaet dengang til huse på Immervad. Efter nogle år i Magasins nye bygning på Åboulevarden har man nu helt nedlagt detailforretningen.

righed, men måtte søge tilbage til selve kildeskriftet.

Og så er det ganske ejendommeligt at vandre fra en larmende gade direkte ind

Den satiriske eller komisk-naive digter er en gammel foreteelse i dansk presse. Han trives endnu i bedste velgående. I 1920'erne var det lærer Oluf Arndal ved Ny Munkegades Skole, der løste denne opgave for Aarhus Stiftstidende. Sit pseudonym, Jonas Tværmoes, havde han – med en beskeden ændring – sikkert hentet fra Erik Bøghs Københavnsoplevelser fra 1864 og 75 »Jonas Tværmoses ærgrelser«.

i den århusianske lilleverden anno 1924! Hyggeligt igen at se »Stiften« med et enkelt billede på forsiden. At genfinde barometret på side 2 i afdelingen »Fra by og land« – og sidst i rubrikken: »Set i gadespejlet«: Professor Lirum fra København og direktør Larum fra Nakskov ...

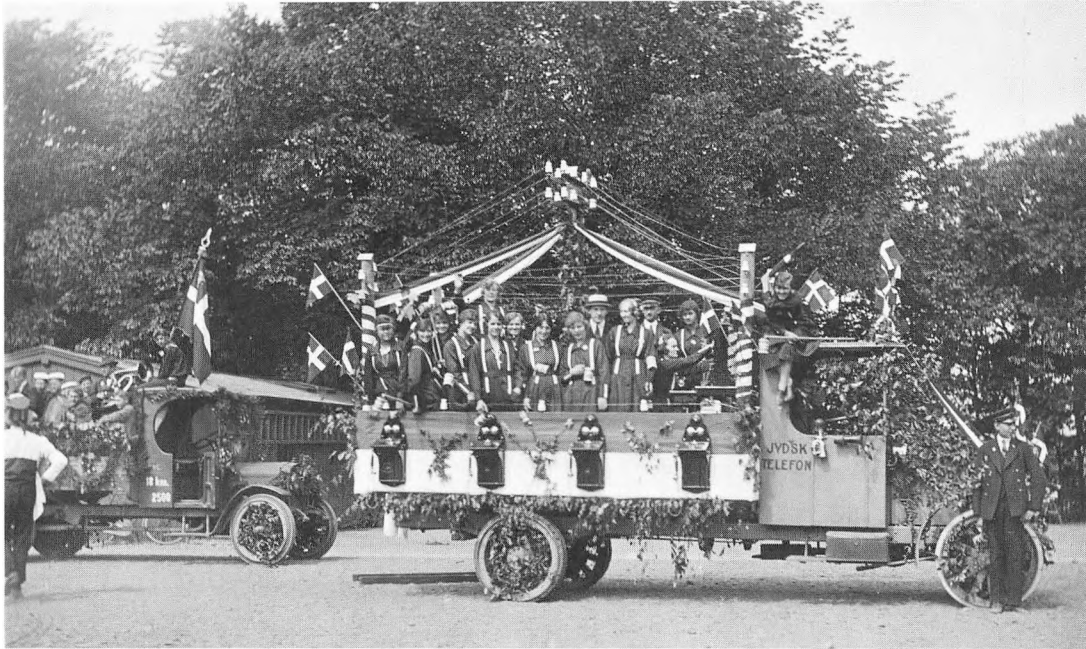
Forunderligt nok er gensynet med annoncerne næsten det, der virker stærkest med til at fastholde billedet af 1924 i erindringen. Det var dengang, vi spiste Pama Ris og Elefant Margarine. (Subsidiært Kronhjorte Margarine. Om forskellen tør jeg intet udtale). Her springer Kruschen manden igen frisk og frejdig omkring. Og over de vekslende føljetoner (1924's favorithistorie var baronesse Orczys »Den leende kavaller«) står trofast reklamen for Masagama The.

Jeg har set det navn hundreder af gange, da det var tryksværtfriske aviser, jeg holdt i hånden; og jeg har mumlet navnet for mig selv mange gange, betaget af dets trylleordsagtige rytme – Masagama! En anelse neger-tamtam. Men smagt denne specielle the? Aner det ikke!

Men her er noget, jeg véd, jeg har smagt – Wrigley! Og den bette mandsling, der ledsagede annoncen, er vi nok et par tusinde, der stadig husker.

Reklamefigurer har nu deres mission. I andre numre genser jeg en anden barndomsven: Marinus Johansens glade kasketdreng. Han strålede os også i møde fra bagpartiet af de omnibusser, der i hine tider opretholdt en regelmæssig forbindelse mellem Frederiksbjerg og Trøjborg.

Den omtalte vogn fra Jysk Telefon med telefonistinder, som forfatteren ikke lagde mærke til. Et fast led i børnehjælpsdagen var et optog gennem byen, bestående af pynkede vogne fra forskellige fag og virksomheder. Det er et udtryk for de moderne tider, at Jysk Telefons vogn er en lastbil; endnu i 20'erne var der hestevogne i optoget, men de blev efterhånden fjættelige.

Stærkt tidsfæstende er det også at læse, at Harald Andersens orkester musicerer i Regina til opførelsen af »Scaramouche« (efter Sabatinis vidunderlige roman) med Ramon Novarro i hovedrollen. Og mens vi er ved film: Igen gibber det i én ved at se en reklametegning til fordel for Harold Lloyd-filmen »På Vej til den 7. Himmel«, helten foreviget i selve filmens clou, det øjeblik, da han hænger i den lille viser på et ur oppe et sted i syvogfirsindstyvende etage.

Jeg må også citere følgende forfærdelige åndsoverlegne linjer angående Kosmoramas opførelse af »Sheiken«: »Valentinos stenkuløjne lyner allerede fra plakaten, og efter den film vil der tilflyde korrespondancerubrikken en mængde spørgsmål fra unge damer, der ønsker at få oplyst Valentinos privatadresse«.

Børnehjælpsdagene 31. maj og 1. juni var for os børn en af de helt store begivenheder. Om det forventede overskud (40.000) og det virkelige (38.000) fik vi

i 1949 påny besked. Jeg ville hellere have genlæst lidt af anmeldelsen af optoget: »Ved middagstid rullede vogntoget gennem byen. Den ene fantastiske vogn efter den anden rullede forbi, smedenes vogn, bagernes, telefondamernes og postfolkernes vogne og eventyrvognene samt mange andre med flag og grønt. Også sluppen var med i toget, som i øvrigt ikke bød på store nyheder«.

Nok muligt. Men vi var særdeles tilfredse med at gense herlighederne. Mest spændende var smedenes vogn. Det kan jeg bevidne på egne og mange legekammeraters vegne. Det var vel nok flot at høre dem hamre og se gnisterne hvirvle ud fra den himmelsengagtige opbygning på vognen. I avisen var der et enkelt billede af telefondamernes vogn, som jeg med skam at melde ikke husker ret meget om. Men dette motiv har sikkert interesseret fotografen – og de lidt mere modne avislæsere.

Midt i bladet møder jeg Jonas Tvær-

Rich's kaffetilsætning var et hverdagsfænomen i utallige hjem. Der fandtes også andre mærker; men takket være en pågående reklame havde firmaet held til næsten at gøre sit navn synonymt med varen. At det også skulle komme til at sidde fast hos kommende generationer, sørgede man for ved de mange samlebilledserier med tilhørende albums. Hvad man ikke kunne forudse, var velfærdssamfundet, der gjorde tilsætningen overflødig.

moes. Et og andet af hans muntre vers kunne det være sjovt at se genudleveret 25 år efter. Men der er vel næppe plads til sligt. Derfor iler jeg med at citere ét her. Vilhelm Andersen havde været i År-

hus og holdt foredrag om »Italien i dansk litteratur«. Jonas drømmer ved katederet:

*Jeg ser – at klokken nu er mange,
at jeg er ved min bærmes bund,
så dør de spæde, fine klange,
en elskovsang fra pigemund!
Bort svæver bugten ved Neapel,
brat svinder livets sol og smil –
og dækkes af en vældig stabel
af 4. classes danske stil.*

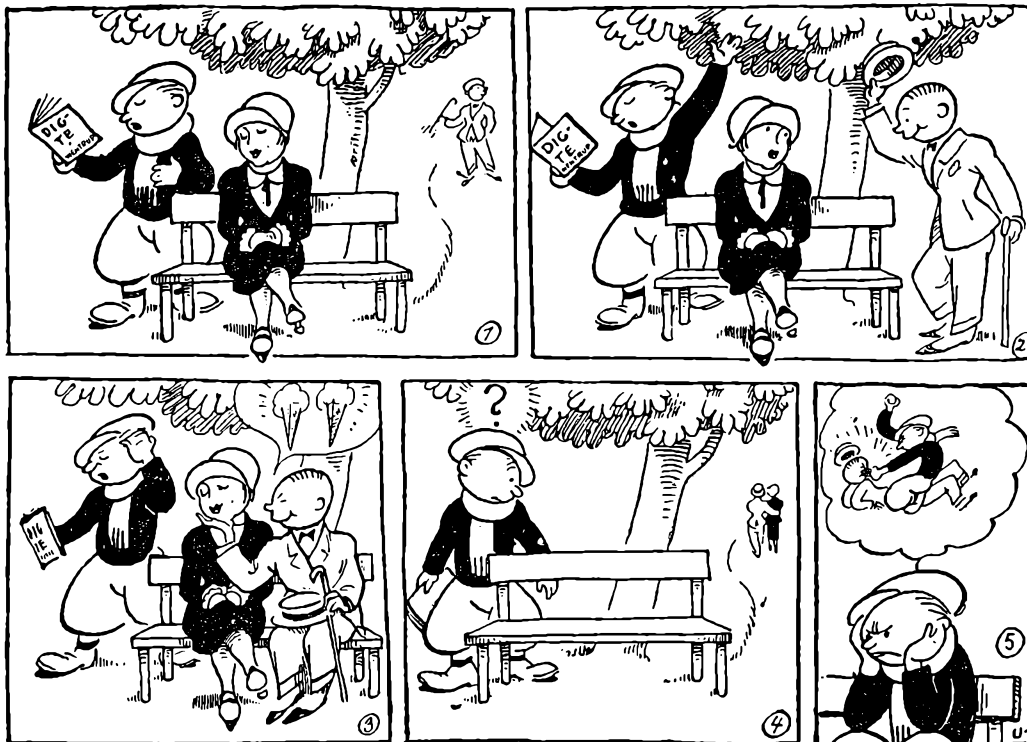
Dette vers må virke betagende på en forhenværende elev af Oluf Arndal, hvis sydlandske ilterhed man aldrig glemmer! Adskillige gange har jeg selv bragt hans aktuelle digte ned i Kannikegade, hvor de skulle være inden 11. En eftertragtet tjans – fri midt i en time, hvor de tilbageblivende kammerater døjer videre med alskens uregerlige verber. Sådan et digt giver pludselig den nu 25 år ældre elev et helt nyt og nok så forstående indtryk af den frygtede og dog højt skattede pædagog.

Nu møder øjet et billede, der vil ses, og en artikel, der må læses: En barak ved havnen – KFUM's arbejdermission – 20.000 kopper kaffe udskænket sidste år. Tallet kan måske ikke fremkalde særlig svimlen hos hvem som helst. Men tænk på, hvor meget tilsætning der så også er

Kasper Knalds Oplevelser.

Tegning af Ungermann

Mellem mange Kasper Knald'er er, selv om den er fra 1925, valgt denne med den svigefulde ungmø, der har mere sans for sommerlæpsens isvafler end for Kaspers beændede poesi. Et særligt raffinement og en morsomhed, som nok er gået hen over hovedet på datidens børn, er forfatteren, som lægger navn til digtene. Det er Arne Ungermanns bysbarn fra Odense, Olaf Wentrup, der i 1920 havde udgivet »Mine sange« og 1921 »Tre kærlighedsdigte« med musik af R. A. Henriksen.

brugt. Det står der ikke et ord om i avisen. Men jeg ved det og anfører det ikke for at bebrejde nogen noget, tværtimod. Jeg var lykkelig derover! Var nemlig velset gæst hos bestyreren, der rundhåndet reserverede mig i hundredvis af Richs billeder og Danmarks billeder. Mindet om en fremragende forretningsforbindelse bliver varmt og lyslevende.

Jeg bliver aldrig færdig med at blade i denne årgang. Ind imellem er der også

de store søndagsnumre, den daglige avis lidt fyldigere og med kulør på og bagsiden helt forbeholdt os, de yngste læsere. Atter gensyn med en god gammel bekendt – Kasper Knald en herlig figur i en ugentlig tegneserie på 4 store billeder, optagende næsten lige så meget plads som 4 moderne strips. Først i dag afsløres det for mig, hvilken fortræffelig tegner det er, der har muntret os op i barneårene: Ungermann!

Der var folketingsvalg i 1924. Wrigley's tyggegummi deltog i valget, men stemte ubeskedent på sig selv. Hvor mange husker forresten, at man kunne få tyggegummi med andet end pebermyntesmag? Annoncen har hele tre typer – og læg så mærke til, at Wrigley's også beroligede nerverne! Det var tilstrækkeligt i de »tossede« tyvere.

SÆT X ved W WRIGLEY'S HUSK NAVNET

WRIGLEY'S styrker og bevarer Tænderne Holder Fordøjelsen i Orden

SÆT X ved W WRIGLEY'S HUSK NAVNET

WRIGLEY'S TABLETTER

Efter hvert Maaltid
bringer paa en naturlig og uskadelig
Maade Nerverne i Ro,
rensner Tænderne og bevarer dem skinnende hvide, giver en forfriskende Aande, holder Mund og Hals fugtig, løsner Slim og afværger Hæshed. Holder Deres Fordøjelse i Orden, sørger for at Blodet faar den Næring, det skal have, og heroliger Nerverne.

WRIGLEY'S faar den næste Cigar til at smage bedre og erstatter Straaen. Anbefalet af Læger over hele Verden.

Paa alle Apoteker samt hos enhver Forhandler af Konfekturer og Tobakker i Pakker à 10 og 25 Øre.

WM. WRIGLEY JR. Company, Axeltorv — København.

Det går aldrig dette her. Hvor nødtigt jeg end vil, jeg må springe et helt halvt år over, om til julenummeret med den nye Lukaskirke på hele forsiden. I det store julenummer betages jeg mest af den fortræffelige reportage fra juletorvet i

Ågade, hvor ænder kom helt op på 9 kroner stykket.

Jeg lukker i for 1924. Nu står dette år ganske godt belyst – i hvert fald i min hukommelse. Mødet med datidens avisstof var en rig og inspirerende oplevelse.

En sommermorgen på en markvej godt ude på landet lyder der over mit hoved pludselig en serie dejlige mågeskrig. Og det er nok til, at alle de tanker og planer, der drejede sig om dagens forestående arbejde med ét fejes ud af kraniet og erstattes af en lang række erindringsbilleder fra et helt andet sted en snes år tilbage i tiden.

Den fede muld knaser, bliver sand på en strandbred. Den sten, som mit baghjul just humpede over, kan jeg nu slå smut med på stranden foran Ørnereden. Og nu mærker jeg, at mit citydress er skrum-

pet ind til næsten ingenting – til et par blækblå badebukser, der blafrer omkring et par tynde ben, hvis 12-årige indehaver nyder den svale brise fra Århusbugten en dejlig dag ved stranden.

Midt på en sjællandsk mark er jeg blevet ramt af håbløs havlængsel. Og forstår – i et glimt – med alle sanser den berømte scene hos grækeren Xenofon: Med sine 10.000 mand havde han været på et vidtløftigt krigstogt dybt inde i det store persiske oldtidsrige. Og her er de på tilbagevejen: De holdt ud, og de holdt sammen i god mandstugt. Og en dag hør-

Flådebesøg var der mange af i Århus i mellemkrigstiden.

Her er det den danske flådes ubåde sammen med deres moderskib, »Grøn-sund«, der en søndag i marts 1924 er gået ind til Århus. Bådene ligger ved Midtermolen, hvor mange århusianere har fundet ned for at kikke på dem.

te Xenofon råb forude og så soldaterne dér løbe op på en bjerghøj; han troede, der var fjender, og da flere løb derop, og råbet blev stærkere, sprang han på sin hest og skyndte sig til hjælp. Der var imidlertid ingen fjender, men langt forude sås en strime sø. Og de græd og omfavnede hinanden og råbte: »Havet! Havet!«

At læse det i skolen med havnen som nabo gav ikke episoden den rette effektfulde baggrund. I dag finder jeg ikke Xenofon overdreven ekstatisk.

Hav og havn! En kaotisk flimren af billeder haster hen over det hvide lærred

inde i min private erindringsbiograf: Indskibning af kreaturer til det sydlige udland en regnfuld mandag eftermiddag i Sydhavnen. En forårsdag med fornemt flådebesøg, mannequinopvisning af de sidste nye modeller i ubåde, destroyere, ministrygere og diverse slagskibe. Selvbestaltet inspektion af sandpumpere og sten-fiskerfartøjer. Store, sirlige, norske motorskibe, der lossere i projektørlys en sildig efterårsaften. Sommerdage med sejlsportsfolk og roere på stribe og luften svirrende af kommandoråb. Fra mole til mole med 10-øres-færgen. Sommeraften med farvel til den kongelige hjuldamper. (Bekræftet

Fra fyret på Nordre Mole kunne man mod betaling af 10 øre blive særget over til Søndre Mole i en robåd. Det hørte sig til, at man prøvede den tur, når man spadserede på havnen. Her ses særgemand Peder Christensen, også kaldet Peder Slesviger, en forårsdag ved Nordre Mole i 1926.

Side om side lå skovbådene »Turisten« og »Marselisborg« i Ahavnen, når sommeren var forbi. De små dampskibe, der kunne tage lidt over 200 passagerer, fyldte ikke meget her, som det ses af billedet fra 1931.

dagen efter i avisen: »Hans Majestæt Kongen afsejlede i aftes kl. 8 med »Dannebrog« til København, hvor der i dag er offentlig audiens«).

Og så de mere faste, regelmæssige begivenheder ved passager- og fragtbådes afgang og ankomst. Og nu et nærbillede af Midtermolen. Her standser billedkavalkaden og koncentrerer sig om de to små skibe, der blev min virkelig trofaste tilknytning til havnen og Bugten: »Turisten« og »Marselisborg«, de to skovbåde, som en moderne trafikudvikling har overflødiggjort; fik de en ordentlig nekrolog?

I mange år var jeg den lykkelige indehaver af et sæsonkort til disse både.

Med aktionærfølelser fulgte jeg skibenes tilværelse året igennem. Sælsomt var det at se dem på snevejrsgange i deres vinterhi i åen. De lå pænt side om side, tilskoddede og tilspigrede, overdryssede af sne. Der lå de som et dejligt pant på, at det dog skulle blive sommer igen en gang.

Og det var en første klasses forårsbebudelse, når svingbroen en april dag blev drejet rundt til ære for »Turisten« og »Marselisborg« på vej ud til eftersyn på beddingen i Sydhavnen. Havde det været mærkeligt at skue dem i snedragt, var det mindst lige så underligt at se dem som luftskibe med kølen blottet til eftersyn og mønje-galla-iklædning. Men snart mødte

Søn- og Helligdage:

Tur	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12†	13*
Fra Aarhus	9 ⁰⁰	10 ⁰⁰	11 ⁰⁰	1 ⁰⁰	2 ⁰⁰			4 ⁰⁰	5 ⁰⁰	6 ⁰⁰	7 ⁰⁰	8 ⁰⁰	9 ⁰⁰
• Strandvejen	9 ⁰⁰	10 ⁰⁰	11 ⁰⁰			2 ³⁰	3 ⁴⁰	4 ⁵⁰	5 ⁰⁰			8 ¹⁰	
• Varna	9 ⁰⁰	10 ³⁰	11 ⁰⁰			2 ³⁰	3 ³⁰	4 ⁰⁰	5 ³⁰	6 ²⁰	7 ²⁰	8 ¹⁰	9 ²⁰
i Ørnereden	9 ⁵⁰	10 ³⁰	11 ⁰⁰	1 ⁰⁰	2 ⁰⁰	2 ⁵⁰	3 ⁵⁰	4 ⁵⁰	5 ⁵⁰	6 ¹⁰	7 ⁴⁵	8 ³⁰	9 ¹⁵
Fra Ørnereden	10 ⁰⁰	11 ⁰⁰	12 ⁰⁰	1 ⁰⁰	2 ⁰⁰	3 ⁰⁰	4 ⁰⁰	5 ⁰⁰	6 ⁰⁰	7 ⁰⁰	8 ⁰⁰	9 ⁰⁰	10 ⁰⁰
• Varna	10 ¹⁰	11 ³⁰	12 ⁰⁰			3 ¹⁰	4 ¹⁰	5 ⁰⁰	6 ⁰⁰	7 ⁰⁰	8 ³⁰	9 ⁰⁰	10 ¹⁰
• Strandvejen			12 ³⁰	2 ⁰⁰	3 ¹⁰	3 ¹⁰	4 ¹⁰	5 ¹⁰	6 ³⁰	7 ³⁰	8 ³⁰	9 ³⁰	10 ¹⁰
i Aarhus	10 ¹⁵	11 ⁴⁵	12 ³⁰			3 ⁵⁰	4 ⁵⁰	5 ⁵⁰	6 ⁰⁰	7 ³⁰	8 ³⁰	9 ³⁰	10 ³⁰

Mandag til Fredag Incl.:

Tur	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10†			
Fra Aarhus	8 ⁰⁰	9 ³⁰	1 ⁰⁰	2 ⁰⁰	3 ⁰⁰	4 ⁰⁰	5 ⁰⁰	6 ⁰⁰	7 ⁰⁰	8 ⁰⁰			
• Strandvejen		9 ⁰⁰	1 ³⁰	2 ⁰⁰	3 ⁰⁰	4 ⁰⁰	5 ⁰⁰	6 ⁰⁰	7 ⁰⁰	8 ⁰⁰			
• Varna	8 ¹⁵	10 ⁰⁰	1 ⁰⁰	2 ³⁰	3 ³⁰	4 ³⁰	5 ³⁰	6 ³⁰	7 ³⁰	8 ³⁰			
i Ørnereden	10 ⁰⁰	11 ⁰⁰	1 ³⁰	2 ⁰⁰	3 ⁰⁰	4 ⁰⁰	5 ⁰⁰	6 ⁰⁰	7 ⁰⁰	8 ⁰⁰			
Fra Ørnereden	8 ¹⁵	11 ¹⁰	2 ⁰⁰	3 ⁰⁰	4 ⁰⁰	5 ⁰⁰	6 ⁰⁰	7 ⁰⁰	8 ⁰⁰	9 ⁰⁰			
• Varna		11 ³⁰	2 ³⁰	3 ³⁰	4 ³⁰	5 ³⁰	6 ³⁰	7 ³⁰	8 ³⁰	9 ¹⁵			
• Strandvejen		11 ⁰⁰	2 ³⁰	3 ³⁰	4 ³⁰	5 ³⁰	6 ³⁰	7 ³⁰	8 ³⁰	9 ¹⁵			
i Aarhus	8 ⁴⁰	12 ⁰⁰	2 ³⁰	3 ³⁰	4 ³⁰	5 ³⁰	6 ³⁰	7 ³⁰	8 ³⁰	9 ¹⁵			

Lørdag:

Tur	1	2	3	4	5	6							
Fra Aarhus	8 ⁰⁰	9 ³⁰	2 ⁰⁰	4 ⁰⁰	5 ⁰⁰	7 ⁰⁰							
• Strandvejen		9 ⁰⁰	2 ³⁰		5 ⁰⁰	7 ⁰⁰							
• Varna	8 ¹⁰	10 ⁰⁰	2 ⁰⁰	4 ²⁰	5 ³⁰	7 ³⁰							
i Ørnereden	10 ⁰⁰	10 ³⁰	2 ⁰⁰		5 ⁰⁰	7 ⁰⁰							
Fra Ørnereden	8 ¹⁰	11 ¹⁰	3 ⁰⁰		6 ⁰⁰	8 ⁰⁰							
• Varna		11 ³⁰	3 ³⁰	4 ³⁰	6 ³⁰	8 ¹⁵							
• Strandvejen		11 ⁰⁰	3 ³⁰		6 ³⁰	8 ¹⁵							
i Aarhus	8 ¹⁰	12 ⁰⁰	3 ³⁰	4 ³⁰	6 ³⁰	8 ¹⁵							

Billetspriser:

		Voksne	Børn 2-14 Aar	
Aarhus	Strandvejen	Kr. 0	30	0 20
—	Varna	» 0	30	0 20
—	Ørnereden	» 0	60	0 30
Strandvejen	Varna	» 0	30	0 20
—	Ørnereden	» 0	60	0 30
Varna	—	» 0	30	0 20
Kun med Gyldighed Hverdage:				
Sæsonkort		Kr. 25	00	15 00
Maanedskort		» 10	00	6 00

Søn- og Helligdage maa enhver Passager løse Billet. — Billetter faas om Bord i Baadene og skal afleveres ved Landgangen. — Sæson- og Maanedskort faas paa Selskabets Kontor. — Løse Hunde maa ikke medtages i Baadene. — For Hunde i Snor, som kun maa medtages Søgnedage og kun paa underste Dæk, betales 20 Øre. — Børn under 9 Aar maa kun sejle med Baadene under Ledsagelse og Tilsyn af Voksne. — Barnevogne kunne i Almindelighed ikke medtages paa Søn- og Helligdage.

Bestyrelsen.

Skovbådenes fartplan fra 1925 viser, hvor flittige de små skibe var. Op til 13 gange måtte »Turisten« og »Marselisborg« sejle på søn- og helligdage mellem anløbspladsen ved Toldboden og Ørnereden.

man dem igen i deres rette element, nu ved Nordre Mole med malere om bord. Gutter om bord! Det var vist for øvrigt den påmønstrede besætning, der udførte rollerne som skibslakerere.

Og en skønne dag i maj var det sommer. Det blev forkyndt af de tryksværtfriske fartplaner i alle barberforretninger og mange andre betroede virksomheder.

Forlængst var det afgjort, om man også i år skulle have sæsonkort. At nogen overhovedet kunne være i tvivl? De voksne spildte megen tid med gold spekuleren i pro et contra i slige spørgsmål.

Vi var en lille udsøgt skare, vi med sæsonkortene, privilegerede stamgæster i alle aldre og af begge køn. Vi snakkede og strikkede og hækede og læste og legede og blundede. Og havde det ganske dejligt. Til mindet om stampublikum'et hører uløseligt indtrykket af kulørte tæpper, fine plaid'er bestående af strikkede (eller hækede?) kvadrater i alle tænkelige farver, en mosaik så broget som mulig. Gode i blæsevejr. Jovist blæste det. Men det hørte med, og jeg var sikkert ikke ene om at betragte det som et sørgeligt dekadencetegn, da man i bådenes sidste levetid forsynede dem med læskærme på fordækket. At sejle til skoven bag glasruder – elendigt tantepjat!

Nej, al slags vejr måtte man tage med. Selve det at eje et sæsonkort medførte en vis moralsk forpligtelse til virkelig at udnytte det. Vi sejlede ikke ud til stranden, bare fordi det var godt vejr. Vi rykkede også ud på de mindre bekvemme udflugtsdage, som den danske sommer dengang som nu kan opvise eksempler på. Disse blæsende regnvejrdsdage havde sæsonkortene næsten bådenes for sig selv. Det var vores skibe. Det styrkede sammenholdet betydeligt og gjorde de ugunstige dage næsten hyggeligere end de banale solbeskinnede dage, hvor vi var nødt til at have alle mulige og umulige turister og

»Turisten« ved kaj på Midtermolen i havnen. Man ser tydeligt, at passagererne på underste dæk – i hvert fald ved lavvande – ikke skulle stikke hovederne frem, når båden lagde til. Bag redningsbåden ses den lille strimmel, hvor trekant-dramaet udsplilede sig.

tilfældige skovturgæster med, ofte hele landsbyskoler eller andre sluttede selskaber, som på en underlig taktløs måde gik rundt og lod, som om de ejede skibet og kunne tillade sig at tømme forrådkamrene. Restauration om bord? Det er vel et stærkt udtryk, men styrmanden havde i sit lukaf i forstavnen et håndkøbsudsalg af isvafler og andet mundgodt. Samt sodavand. (Og øl? Sikkert. Men erindringer har af gode grunde ikke indregistreret eventuelle øllagre).

Enkelte fridage oplevede vi dog. Det kunne blive så slemt et stormvejr, at sejladserne måtte indstilles. Men der var endda nok af dejlige vippedage, og vidste man ikke ad anden vej, at der var storm

på barometret, kunne det konstateres af den måde, hvorpå skibene lagde til ved landgangsbroerne. Eller endnu tydeligere – slet ikke lagde til, men sejlede forbi, satte kursen direkte mod havnen ind i læ bag de kilometerlange moler.

Til ceremoniellet ved landsætningen af passagerer hørte et stående varskoråb til de ivrige, der opholdt sig på underste dæk: »Pas på ho'jerne!« Ældre billettredrengene kunne fortælle frygtelige erindringer om knuste barnehoveder, og den klagenende knasen af træværk under mødet mellem landingsbro og skibsside kunne godt på sarte sjæle virke som et drastisk memento mori – vær beredt til døden!

Stod man sig godt med styrmanden, kunne man få bevilget tilladelse til at sidde på den smalle strimmel dæk bag redningsbåden, et reservat fjernt fra stamgæster og betalende passagerer, et domæne, hvor en snæver udvalgt kreds soled sig. En bestemt sommer var jeg medlem af en håbløs trekant, der residerede her. Min bedste kammerat – og den pige, hvis gunst vi begge bejlede til – og begge var sikre på at blive ene om inden længe. Oh sommer! Oh skovbåd! Oh ungdom!

Der blev først ro i lejren, da Ella ved sommerferiens afslutning rejste til det for os kavalerer helt thule-fjerne Vendsyssel. Men med ferien var sejladserne ingenierte forbi. Vi nød den sidste sejlmåned med fulde drag. Mødtes stadig med den ufatteligt store Kalundborgbåd i det indre havnebassin. Kunne endnu en gang læse

Skovbådernes placering i århusianeres barndoms- og ungdomserindringer er fast og stærk. De mindes med ømhed og kærlighed, og for mange står de små skibe som eksponenter for et Shangri-La, som aldrig kan genfindes. Dette stemningsbillede fra Varnabroen kan passende stimulere vemoden.

bådernes navne i vandet: NETSIRUT – GROBSILES RAM. Vi kendte disse bådes privatliv og forstod ikke, at der kunne findes mennesker så dumme, at de kunne være i tvivl om, hvilket af skibene de sejlede med. »Turisten« havde jo skrå skorsten og var større og derfor finest. »Marselisborg« med den vinkelret anbragte skorsten var og blev nummer to. »Turisten« havde ifølge inskriptioner om bord plads til 275 passagerer. »Marselisborg« kun 225. På hede dage var passagertallet meget, meget større; men aldrig har jeg set hverken søpoliti eller landpoliti arrestere os og tælle hoveder. Og ingen af bådene sank heller nogen sinde til bunds.

Skovbådene og sommeren hørte sammen. Vemodigt var det, når aftenerne blev dunklere og dunklere, og de sidste aftenture strøget af fartplanen. Skønne sensommeraftener hjemad over Århusbugtens vande med lysende lanterner. Og ind til en by, hvor aftenlysene allerede var tændt, duvende frem igennem det natsorte vand, ind til anløbspladsen ved Midtermolen. Helt sørgmodig turen på fartplanens sidste dag midt i september. Så – nu blev trossen smidt i land, gjort fast for sidste gang. Landgangsbroen skubbes ned. Farvel til kaptajnen, styrmanden, maskinmesteren, hele besætningen. Farvel til stamgæsterne. Og farvel til sommeren.

Foran mig ligger et pænt stykke papir, hvorpå jeg har dikteret til mig selv følgende opgave: Giv en karakteristik af året 1925, som det formede sig i Danmark, specielt Århus. En enkelt bog må anvendes.

RADIO

De engelske Stationer.

Fra de engelske Stationer udsendes i Morgen, Lørdag:

Birmingham Kl. 8,30: Gammel og ny Musik, bl. a. Udtog af Beethovens Klaver-sonate, Op. 26, Klaverstykker og Sange af Mendelssohn, Chopin, Gounod, Rachmanninow m. fl.

Bournemouth Kl. 8,30: Symfonikoncert: Beethovens 1. Symfoni, Sange af Leoncavallo, Gounod og Bizet (Toreadorens Sang).

Manchester Kl. 8,30: Moderne Dansemusik.

Newcastle Kl. 8,30: Minearbejderne Lørdag Aften.

Aberdeen Kl. 8,30: „Aul' Eel Time — Sowens Nicht“, Skotske Sange og Duetter.

Glasgow Kl. 8,30: Moderne Dansemusik.

Københavns Radiofonistation.

Søndag Aften Kl. 8 udsendes tysk Musik. De medvirkende er Operasangerinde Asta Dalgaard, Operasanger Johannes Fønss og Violinisten Knud Dalgaard.

„Aalborghus“ som Relaisstation.

I Morgen Aften tages „Aalborghus“ Radiofonistation i Brug som Relaisstation. Koncerten begynder Kl. 8. Bølgelængden bliver 425 Meter.

Radioprogrammet i Aarhus Stiftstidende for 2. januar 1925. Som det fremgår, var det såvel i England som Danmark musik og sang af mange slags, man dyrkede.

At vælge denne enkelte bog falder mig såre let. Det må blive en stor, sort svend i format 39 centimeter gange 56 centimeter med et sidetal langt over 3000: Aarhus Stiftstidende 1925.

Verdensbegivenheder i 1925 var Amundsens forsøg på pr. flyvemaskine at nå Nordpolen, krigen i Marokko mellem franskmænd og kabyler, Locarno-traktatens optimistiske atmosfære, mens til gengæld Kina kom i krig med Japan. Og på den indre front: Garçonnehår, børnebe-grænsning og slankhedskure.

Nogle stikord om Danmarks udseende anno 1925. Stauning var statsminister, Nina Bang undervisningsminister. Det var dengang, mascotter var moderne, og man diskuterede bro eller dæmning i stedet for den besværlige færgefart Fredericia-Strib. Da DSB begyndte at polstre de hårde træsæder på tredje klasse. Årets melodi var vist »Han har min sympati« – og der var dejlige stumfilm med Tom Mix, Milton Sills, Douglas Fairbanks, Colleen Moore og vidunderdrengen Jackie Coogan. Foruden naturligvis vore egne Fy og Bi. Adskillige andre har sikkert sammen med undertegnede beundret de opfindsomme titler; alene i 1925 kunne man i diverse biografer i Århus se så meget af alfabetet: »Blandt byens børn« – »Han, hun og Hamlet« – »Lille Lise Letpåtå« – »Ole Opfinders offer« (den med møllebranden) – »Raske Riviera rej-sende« samt »Takt, tone og tosser«.

Man morede sig også med ballondans, og tango var svært moderne (Teaterca-

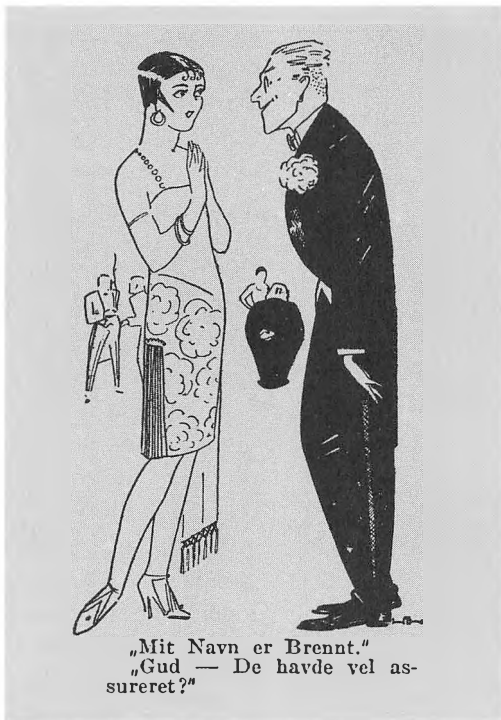

»Mascot« er et fransk dialektord fra Provence og betyder heks. I sin moderne betydning – en lykkebringer – blev det brugt under 1. verdenskrig om de dyr, levende eller kunstige, som soldaterne førte med sig. Da automobilerne efter krigen blev stadig mere almindelige, fandt man på, at også de skulle have en lykkebringer, måske til beskyttelse mod færdselsuheld! Herfra var vejen ikke lang til cyklerne. Længe var den almindeligste form en engelsk bobby med en overdimensioneret højrehånd. Den her afbildede, der er fra et cykelkatalog fra 1929, har det raffinement, at den kan bruges som afviser. Den var dog næppe nogen løvlig afløser for den udstrakte arm.

Nr. 2309. Mascot,
pr. Stk. Kr. 1,50

féen reklamerer ideligen med sin tango-sal). Og fremmelige personer udi teknik lyttede til radioudsendelser i England, Tyskland og andre stater, og som nummer sjok et par ord om udsendelserne her fra Danmark. Først længere hen på

„Mit Navn er Brennt.“
„Gud — De havde vel as-
sureret?“

Garçonfrisuren stod for det frigjorte, drengede og pikante. Dens hætteagtige karakter gjorde den mest anvendelig for mørkhårede. Her ses den i en vittighed fra ugebladet »Hjemmet« i 1926.

året arbejdede de danske programmer sig op ad rangstigen.

I 1925 satte kryds-og-tværs-galskaben ind. Aarhus Stiftstidende havde den første den 1. februar, og straks med særlige, lettere opgaver for børn. Siden den tid ved vi, at Ra er en ægyptisk gud. Litterært skete der det, at Jacob Paludan udsendte romanen »Fugle omkring fyret«, og Carl Nielsen sin dejlige bog »Levende musik«, for bare at tage to fra toppen. For cyklister skete der den revolution, at katteøje blev obligatorisk.

Og nu kan vi koncentrere os om de små og store ting, der skete i Århus.

Universitetsplanerne begynder at spøge for alvor i spalterne, ligeså en flyverute til København! Samt en byplan for det indre Århus. De to sidste punkter havde og har den dag i dag svære vilkår, mens universitetet trods krige og kriser er blomstret op hurtigere, end avislæserne i 1925 sikkert kunne forestille sig. Årets største begivenhed var nok ellers indvielsen af Mindeparken. På Århus Teater gav man blandt andet Skjoldborgs »Slægten«, Shakespeares »Helligtrekongersaften«, »Grevinde Maritza« og »Czardasfyrstinden« og Morten Korchs »Det gamle Guld«. Og Kasino diverte med ting som »Corneilles klokker«.

Trafikalt var det en sensation, at Frederiksbjerg-Trøjborg-ruten fik tre store omnibusser med plads til 22 passagerer; senere på året kom motortoget til Riis Skov, mens til gengæld det lykkedes ABC-klubben at fastholde sit monopol på tra-

Fire af stumfilmens
stjerner: Milton
Sills i »Havornen«
1924, Douglas Fair-
banks i »Tve år
efter« 1928, Colleen
Moore i »Moralens
vogtere« 1924 og
filmens store barne-
stjerne Jackie
Coogan i
»Vagabondren«
1924.

I december spillede Regina et af Fy og Bi's bogstavrimstykker. Som det fremgår af annoncen, havde de to gavtyve medspillere, der henholdsvis var og blev store navne i dansk teater. Ugerevyen havde den engelske dronning Alexandras bisættelse med. Den har været set med interesse. Alexandra var dansk prinsesse, Christian IX's »smukke datter«.

**REGINA
TEATRET**

Hver Aften Kl. 8:

**Grønkøbings Glade
Gavtyve.**

7 Akts Lystspil med
Fyrtaarnet & Bivognen.

I andre Roller: **Else Skouboe,
Vilgo Lindstrøm, H. Malberg.**

Ekstra: **En Indholdsrig Uge Revy.**

Dronning Alexandras Bisættelse.

Koncert af Harald Andersens Orkester
Forsalg fra Kl. 11 Ord fra Kl. 4¹/₂.
Reg. Billet-Tlf. 5505 Kiosk Tlf 888

fikken ad cykelstien ved siden af Grenåbanen – i dag en fantastisk ting at tænke på, næsten mere forhistorisk, end hvad man har hørt om accisebestemmelser i gamle dage.

Men fremskridt var der så på andre punkter. Lille Torv, det smertensbarn, fik rundkørsel, noget ganske overordentligt nyt og foruroligende. Endnu kørte sporvognene ukommunale rundt med en hastighed, »der kunne være på højde med de københavnske vognes, hvis byen bare havde haft nogle ordentlige gader,« udtalte sporvejsdirektøren. Pludselig ser man det hele for sig: En ensom sporvogn på et ensomt spor ved Bispetorvet en øde

søndag morgen; med skingrende kurvehvin har den passeret øen midt i kørebanen med kiosken på, af sted til næste stoppested få meter fra det sidste, og videre op til vigesporet i Søndergade, hvor man indstændigt må håbe, at der kan blive en normal krydsning.

Det ømme punkt kørte sporvognene udenom i 1925: Ryesgade, hvorom der stadig digtedes vers, der dog næppe har været de derboende til positiv opmuntning:

»Skal man Ryesgades nederste ende
hitte,
må man nærme sig stærkt mod jordens
midte!«

Størstedelen af 1925 gik ellers med bæven for, at det stærkt reducerede banegårdsprojekt skulle blive vedtaget i rigsdagen, men inden jul lysnede det, da man ved at kombinere banegården med posthus fik en noget mere tilfredsstillende løsning af det omtumlede byggeprojekt. Lidt hjalp det måske også på humøret at se de nye ejendomme i Park Allé skyde op, og at det også bedrede sig et andet sted: Første akt af å-overbygningen ved Immervad kom i gang.

Men også små problemer fandt deres løsning. Jeg må ærligt tilstå, at jeg måtte langt ned i erindringens kælderetage for at kunne huske, hvor i Frederiks Allé det lå, det famøse plankeværk, som først kom væk i 1925, efter at kommunen i ni år

På de tidlige radio-apparater skulle man skifte spole, alt efter hvilken station man ville hente ind. De fleste hjem startede med hovedtelefon, der ved ledninger kunne føres frem til stik i spisestuebordene. Når man blev inviteret i byen på radiolytning, sad man da rundt om bordet i dyb tavshed og hørte på. Århus musikhandel, der førte dette uanngivne apparat, passerede forfatteren daglig – den lå i Ankerhus, og han lyttede ind imellem til dens reklamemusik (jfr. s. 80).

4 Lampers Radiomodtager,

konstrueret med særligt Henblik paa den Gængselse af Musik. Koncerter fra alle europæiske Stationer: London, Wien, Rom, Stockholm Operaen o. s. v. bringer Dem dette Apparat – uden nævneværdige Driftudgifter – ind i Deres Hjem. Demonstreres efter Aftale.

Vore Apparater er med Garanti.

Telefoner.

Højtalere.

Elementer.

Lamper.

Spoler.

Tilbehør.

Pris i Mahogniskab (uden Tilbehør) 300 Kr.

Århus Musikhandel,

Telf. 3375. Søndergade 1 A. Telf. 3375.

havde haft det stående ud for nogle genstridige grundejeres huse. Der var noget med, at de ikke ville feje fortov, og så kom plankeværket op, så udsigten til garden spærredes; udgifterne hertil fik kommunen dækket af den derved fremkomne reklameplads! Nu vover jeg uden at indhente nærmere bekræftelse andetsteds at placere plankeværket foran de små huse fra hjørnet af det daværende Thyragade og udefter.

Hermed har jeg indsnævret billederne til de rent personlige. En let vignet i avisen af et par drenge med trillehjul kunne meget vel for den enes vedkommende have haft mig til model. Jeg ejede et smukt manglefarvet trillehjul af træ, som blev slidt op i fast rutefart i Posthusmøgen, strækningen fra Søndergade til den midtvejs højtliggende lygtepæl, som det ikke var helt let at indcirkle. Men den skulle omringes hver gang ifølge en uskrevne vedtægt.

Tegningerne af de fine, høje, nye huse rundt om i byens centrum genkaldte søde minder fra elevator-jagtiden. Hvor var det nervepirrende med disse helikopterture op og ned i huse, hvor man vitterligt intet lovligt ærinde havde.

Andre ting i 1925-avisen bringer ikke helt glemte rædselstimer op i dagslyset. Notitsen om skoletandklinikken. Pludselig en dag kommer klasselæreren ind med den frygtede stabel lyserøde eller lysegrønne kort, der tilsiger én til at møde den og den dag kl. det og det. Den derved opnåede undervisningsreduktion har aldrig

Her er Stiftstidendes første børnekryds- og tværs, placeret på bagsiden af »Børnenes Søndagsavis« 1. februar 1925. Andetsteds på siden var der, som anført, en vejledning til opgavens løsning. Søndagen efter bekendtgjorde man, at de to præmier var vundet af Rosa Jensen, Rosenkrantzgade 1, og Gerda Kirkegaard, Montana, Abyhøj.

Børnenes Mosaik.

Præmier: To Sparekassebøger med 5 Kroners Indskud.
(Se Forklarings aendelsted i „Børnenes Søndagsavis“.)

1			3	4		5
			7	8		
			9			
11	12	13			14	
	16			17		
18			19	20		21
		23		25		
		27				
29				30		

Navn: .....

Adresse: ..... Alder: .....

<p>Værdet</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Redskab. 4. Trofast Husdyr. 7. Berømt Filmforfatter. 9. Vanakligbader med Loktlerce 11. Et Oasiety 16. Udjant Vidakeestykke 17. Verdenshjerne. 18. Pigenavn 20. Tal 23. Vandreflak 27. Kunstigt Cykeltys 29. Et dansk Øl 30. Bygningsmateriale. 	<p>Lørdet</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kluster. 3. Træ. 4. Bolig. 6. Nødvendig for en Balkovallér. 8. Overraskelsesudbrud 12. Faerds Eksklusivberettigelse 13. Landmandsliv 14. Museens Vordlingsspiel. 17. Omflydt af Vand. 18. Det første Menneske. 19. Rapport. 21. Et dansk Kongenavn. 23. Hvad Middelalderens Folk gjorde, naar de var til Glæde 25. Nødvendigt paa Pengobreve.
---	--

Ved midten af
1920'erne var tra-
fikken på Lille Torv
blevet så
»pulsende«, at
man måtte forsøge
sig med en
regulering.
På dette billede
fra 1931 man se
hvordan:
En rundkørsel af en
noget speciel
karakter, men
i øvrigt fungerende
som en normal
rundkørsel.
Selv om der er hele
tre biler og en spor-
vogn, synes cykli-
sterne at klare sig
storartet både her
og på Vestergade
i baggrunden.
Eleven i skole-
vognen til venstre
er kommet på
prøve, for stedet
har sikkert været
regnet for svært.

Luftbillede af centrum, optaget i midten af 1920'erne.

Selv om der ved første øjekast ikke synes at være stor forskel mellem dengang og nu, viser en nærmere undersøgelse mange forandringer. F. eks. ses den uoverdækkede å, kantet med træer, i nederste venstre hjørne, rytterstatuen på Bispetorvet står der ikke, og området, hvor nu Århus Motor Compagni ligger, er en åben plads.

kunnet opveje de pinefulde dage inden behandlingen. Og venteværelses-inspektoren! Hun var striks og streng – åbenbart skabt til dette smertens palads. Selve husets beliggenhed kunne ikke være mere ubarmhertigt valgt: I en gade med det mest dødsenstriste navn – midt i Graven.

Lad os hellere gå lidt væk herfra. Måske kun hen om hjørnet, hvor man kunne være heldig at træffe X 2. Den ses i 1925 at have været tilkaldt i mangfoldige tilfælde, den høje, grønne politibil. I avisen

står der omhyggeligt hver gang »Politiautomobil«. Ordets bestemte form lader ingen tvivl tilbage, der var kun én – og den hed X 2.

Mens vi er her i nærheden, må det være tilladt at fremhæve nogle linjer fra den lidt gulnede årgang: »Hotelejer James Thompson har påny overtrådt værterloven og er bleven idømt 14 dages fængsel«. Opholdet bag tremmerne har næppe været at spore i hr. Thompsons ansigtskulør. Det var nu lidt mærkeligt

med sådan en rigtig neger som hotelvært. Jeg husker ikke, hvor meget skilt der var på hans hotelfacade, men han stod selv så hyppigt uden for indgangsdøren, at det turde have været skilt nok. Kolorit satte hans nærværelse direkte og indirekte i den nok så ordinære strøg-gade, men at han også var en sort person på anden måde, kunne kun forhøje junglestemningen i Ryesgade.

En meget lille notits affødte disse afsluttende linjer. Under 25. februar stod at læse en henstilling fra politimesteren

om, at fortovsreklamefliser bør forsynes med riller. En eller anden smart reklame-mand havde fået flere forretningsfolk til at anskaffe marmorfliser med inskriptioner, navn eller slogans som: »Min Kaffe er bedst« – eller lignende. Disse fliser var meget interessante, når en smule sne af den almindelige stille slags diskret skjulte dem; så blev de lumsk glatte og var ikke til at vare sig for. Der har altså nok været rigeligt med sne i dagene omkring politimesterens initiativ.

Vi var så heldige at bo med udsigt til

Denne bygning, Graven 19-21, vil minde mangt et bravt Arhus-skolebarn om megen lidelse. Det er Buxlunds Stiftelse, skænket 1804 til byens fattigvæsen af urmager Søren Buxlund. Herfra gik turen over gården til den kommunale skoletandklinik, indrettet i 1915 i »havebygningen« fra 1876. Forhuset er nu nedrevet.

*Århus første
automobilsalatfad,
blev anskaffet i
1922. Det ser ud til
at have fået en hård
medfart, før billedet
blev taget. Læg
mærke til den lille
stander oven over
reservehjulet:
Dengang brugte
man ikke blå lys,
men et gult flag,
når der var
udrykning.*

et overforliggende fortov, der var garneret med disse fatale reklamefliser, og i snevejr havde vi megen moro af at se ærværdigt spadserende udføre hele serier af sælsomme krumspring, endda med til-

løb til verdens ældste vittighed: Sætte sig på halen. Jeg tør ikke sige, at vi ligefrem inviterede gæster på den konto alene. Men et meget godt trækplaster var det alligevel – indtil marts 1925.

Et gammelt bybillede fra Århus

17. september 1949

En bredmavet sporvogn, varm-gul – skal vi sige æggeblommegul – er standset op ved et stoppested med en lille flok træer ved siden af. Til højre ser man en monumental hjørneejendom, selve hjørnet er et tårn, endende i en grøn kalot, grønt som det papir, man i fordums tid camouflerede urtepotter med. Lidt længere oppe i gadebilledet ses en anden ejendom med noget udpræget kvadratisk tårnagtigt foroven. Vis-à-vis førstnævnte ejendom skimtes det over for liggende hjørne, et mere beskedent hus, rummende et apotek. Det runde hjørne er et hotel, og den

tredje bygning indeholder bl. a. et teater for levende billeder, en såkaldt biograf. På sporvognens forreste midterparti er der en rektangulær flaskegrøn glasplade med inskriptionen Trøjborgvej – hvis pladen ellers vender rigtigt. Vognen holder ved et vigespor, tålmodigt ventende en modgående kollega.

Dette billede af Banegårdspladsen i Århus i begyndelsen af 1920'erne har maleren Alfred Dahlsen leveret i farvelitografi. Jeg har også selv set pladsen sådan i virkeligheden, men jeg var da knap og nap i ABC-alderen, så jeg må indrømme,

I årene 1923–24 blev de gamle huse mellem Søndergade og Asylvej nedbrudt, og nye blev bygget, som det ses på billedet, der er taget fra den få år i forvejen opførte Regina-bygning. Park Allé – der hvor sporvognen kører ind – blev anlagt gennem den østlige del af Søndre Kirkegård, og det var under dette arbejde, at knogler af gamle århusianere kom frem i dagens lys.

*Sådan så Park Allé
ud i sine første år.*

*Billedet er taget
omkring 1922 fra
den sydlige del af
Søndre Kirkegård
– omtrent hvor nu
Missionshotel
Ansgar ligger – over
mod Ryesgade.*

*Kirken er den
katolske kirke.
Til venstre i billedet
ses statuen af
Dalgas, der indtil
1921 stod vest for
den gamle bane-
gård, men derefter
flyttedes hen i
Park Allé, for i
1938 at fortsætte
sin omtumlede
tilværelse ud til
Filtenborgs Plads.*

at nævnte vægprydelse sikkert har påvirket erindringeren noget. Selve banegårdsbygningen er ikke med på det refererede billede, og derfor heller ikke særlig solidt opbevaret i mine minders arkiv. Men nedrivningen og hele den store revolution i kvarteret omkring Banegårdspladsen fulgte jeg i de følgende år, så intensivt som man vist kun kan leve med i et foretagende, når man er en dreng, der har beskikket sig selv som daglig observator af byens trivsel.

Jeg tror ikke, jeg overdriver, når jeg påstår, at jeg hver evige eneste dag fore-

tog min inspektionsrunde i hele banegårdskvarteret, bortset naturligvis fra eventuelle lovlige ferieophold i andre byer eller lovligt forfald på grund af diverse børnesygdomme.

Kommet hjem fra skole, fået fyldt opvarmet middagsmad i skrutten – så straks om på Asylvej og videre op at se på de til nedrivning dømte ejendomme i Sønder Allé.

Nej – se! Hele endevæggen er røget i formiddag! Det kunne de ellers godt have ventet med, til jeg kom. Nu kan man kikke ind i alle etagerne. Der havde de

Da billedet her blev taget i 1923 var man i fuld gang med de arbejder, der fik et gammelt bybillede til at forsvinde. En række ejendomme ud mod Banegårdspladsen er under nedrivning, og selve pladsen ligner en slagmark. Sporvognen på billedet er på vej ind i den nyanlagte Park Allé, hvor de kørte, indtil de igen kunne vende tilbage til Ryesgade, efter at omlægningen af Banegårdspladsen var afsluttet.

soveværelse. Sikke noget underligt tapet. Man kan tydeligt se, hvor sengene og skabene har bevaret det oprindelige mønsters farver og klarhed. Lidt af køkkentrappen hænger endnu i luften. Og se, køkkenet med tallerkenrækkerne tomt grinende i forsømt køkkenblåt farveskær, forfaldet tydeligt markeret her med den friske himmelblå baggrund oppe i luften.

Det var vel nok »skæg« at se huse blive pillet fra hinanden som spændende mekanisk legetøj. Nutidens bombardementsfornemmelser ved synet af flækkede huse var vi børn lykkeligt forskånede for. Men

makabre ting var der dog ellers nok af lige i nærheden. Gulnede hjerneskaller og porrehvide knogler og benstumper af gode, gamle forhenværende århusianere vadede vi ubekymrede rundt i, da Park Allé blev skåret brat igennem den gamle – for os store kirkegård. Jeg tror slet ikke, vi blev forrædede af denne omgang med skeletdele; børn har en vidunderlig evne til lidenskabsløst at konstatere, hvad tingene er, sådan rent udvortes. Dybere perspektiver rummer barnesindet sjældent. Og døden havde jeg f. eks. aldrig selv haft på nærmere hold. Men jeg har

en fornemmelse af, at jeg med nogen undren så kirkegården endnu blive anvendt, mens den blev amputeret i den anden ende, og at jeg syntes, de sidst ankomne nok kunne have været tjent med en hvileplads på et mere fredeligt sted.

Hver gang jeg atter har lejlighed til at færdes i dette gamle centrumskvarter, forbavser det mig overmåde meget, at tiden er gået så hurtigt, at man i dag kun med møje finder de svage rester af den for 25 år siden dog ret anselige begravelsesplads.

Spændende var det at følge en helt ny

gades tilblivelse, og dobbelt spændende dette, at sporvognene skulle flyttes fra Ryesgade om i Park Allé. Jeg fulgte skin-nenedlægningen i alle dens faser og var lykkelig den dag, tårnvognen kom, og det blev alvor med at hænge ledninger op. De fleste prøveteure med sporvognene bivåned jeg også, så da sporvejskørslen endelig for alvor begyndte, kunne jeg med (temmelig påtaget) ligegyldighed se på det hele.

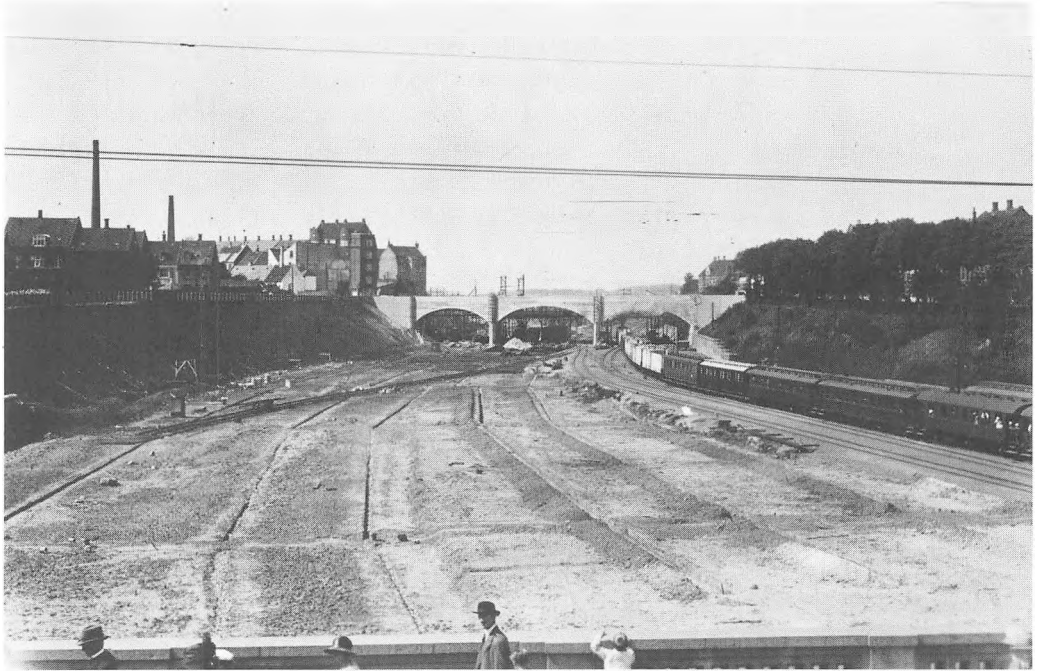
Til Park Allés tidligste tilværelse hører også mindet om afsløringen af Peter Sabroes statue (1924). Dalgas var forlængst

Den gamle Banegårdsplads lå nede i et hul. Fra Bruunsbro førte en bakke ned til pladsen, og Ryesgade skrånede ned mod den. Under omlægningen i 20'erne fyldtes hullet imidlertid op. Det indebar, at Ryesgade endte i en stor jordvold, således som det ses på billedet fra 1926. Adgangen til Banegårdsplads var ad jordrampen til højre. Efter en række år blev dog også Ryesgade reguleret, således at det igen blev muligt at køre gennem Ryesgade til banegården.

Banegraven blev udvidet betydeligt i 1920'erne, bl. a. ved at husene på Halls Vej blev nedrevet. På den måde blev Halls Vej til Halls Sti, der ses til venstre på billedet. Den gamle træbro, der førte Frederiks Allé over banegraven, måtte også fjernes, og en ny blev opført. Man var ved at lægge sidste hånd på den, da billedet blev taget i 1924.

blevet hentet ud af det lille anlæg foran banegården og anbragt øverst på en rund stentrappe, med en anelse lyng imellem fødderne. Bag hans statue gik der et op-højet fortov, i hvis anden ende man fandt på at stille Sabroe-statuen op. Det, der imponerede mig mest ved afsløringshøjtideligheden, var ganske givet det store antal sporvogne, der måtte holde stille i timevis i lange rækker til begge sider. Det var flot! Og så stod Sabroe og Dalgas der i mange år med ryggen til hinanden.

Men nu må vi helt hen til banegården og se, hvor langt de er kommet der. Det

er kolossalt, så megen jord der skal til at fylde op med, når det halve af Ryesgade og hele Banegårdspladsen skal hæves næsten en etage op i luften. Allerede i dag kunne selv en otteårsdreng støde panden mod førstesalsbalkonen på Centralhotellet.

Et nyt tipvognstog ruller frem med megen larm. Hvor det kommer fra med al den jord? Fra henne om hjørnet! Den smalle grøft, der før opbevarede det par skinner, der var tilstrækkelige til at opretholde jernbanetrafikken bliver dag for dag bredere og bredere. Hele tre store

*Også den gamle
Bruunsbro måtte
væk, da banegraven
udvidedes. Til at
klare trafikken,
indtil en ny var
bygget, opførtes den
midlertidige træbro,
der her ses på
billedet fra 1921.
I forgrunden er
man i gang med
bortgravningen af
Halls Vej.*

perroner plus smalle mellemperrener bliver der plads til. Seks tog ud eller ind på én gang. Der er noget at se hen til!

Nu går vi hen over den sjove interimistiske Bruunsbro, en smal træbro med et enkelt, meget smalt fortov, alt sammen i træ, malet okse-rødbrunt og på sommerdage næsten tropisk gloende varm at gå på.

Og i den lille barak for enden af broen ligger den midlertidige hovedbanegård, tilsyneladende klemt uhjælpeligt inde un-

der cigarkasseforhold, næsten ved at blive maset flad af den ufærdige nye hovedbanegård, der ligger og praler med sine friske, gule mursten – i hine dage endnu uplettede af røgen fra togene og de mange fabriksskorstene, der nu har givet bygningen den kendte gråmelerede, lidet flatterende patina. 1927 står der på nogle af murstenene. Men først i 1929 blev der for første gang ekspederet tog i de nye omgivelser.

Til min usigelige ærgrelse skete selve

Århus har egentlig haft fire hovedbanegårde, men det er kun de tre, der er rigtig kendte. Den første fra 1862 måtte allerede i 1884 vige pladsen for en ny, der ses til højre på billedet omkring 1923. På dette tidspunkt havde man besluttet at rive den ned og bygge en ny, den nuværende, der indviedes i 1929. Til at betjene de rejsende under byggearbejdet opførtes vest for 1884-banegården en midlertidig træbarakbanegård, der kun stod i nogle år og derfor ikke er særlig kendt. Den ses midt i billedet.

indvielsen midt i min sommerferie, som jeg det år for første gang tilbragte i udlandet. På hele hjemturen var jeg næsten kun optaget af at spekulere over, hvordan hjemkomsten skulle forme sig. Endelig raslede vi ned ad Hasselager-bakken, og nu var vi ved de rigtige perroner, hurtigt op ad trappen med de små trin, op i »vandrehallen« med de kulørte orienterende lyssignaler ved hver perronnedgang. Jo, man kunne vist godt være tilfreds med banegården; jeg havde næppe set noget flottere i udlandet!

Og så komme ud til den nye Bane-

gårdsplads, og se Ryesgade igen ophøjet til at være sporvognsgade og strøggade. En lang og besværlig proces var omsider forbi. Adskillige har sikkert jublet. Men for os børn i Robinson Crusoe-stadiet kom der lidt matte dage. De velordnede trafikårer øvede ikke en daglig magnetisk tiltrækning på os. Der var ikke længer basis for spændende opdagelsesekspeditioner. Der skete ikke så meget hver dag. Oven på de seks skabelsesår fulgte der en hvilepause. Men alle vi børn fra nabo-kvarteret – vi kedede os lumsk i de fær-digregulerede gader.

Alle byer i hele verden kan inddeles i to grupper: De fine byer, hvor der kører sporvogne, og så de byer, der ikke ejer sporvogne. En sådan rent sporvejsmæssig opfattelse af verden opretholdt jeg igennem mange år i mine skoledrenge-dage, og hvis jeg havde nydt den ære at blive udfrittet af en gallupmand om min kæreste fritidsinteresse, ville jeg så sikkert som amen i kirken eller Lumbye i ønskekoncerten have svaret: Sporvogne!

Hvad jeg ikke vidste om A/S Århus elektriske Sporvej, det må have været småting uden interesse, såsom personale-

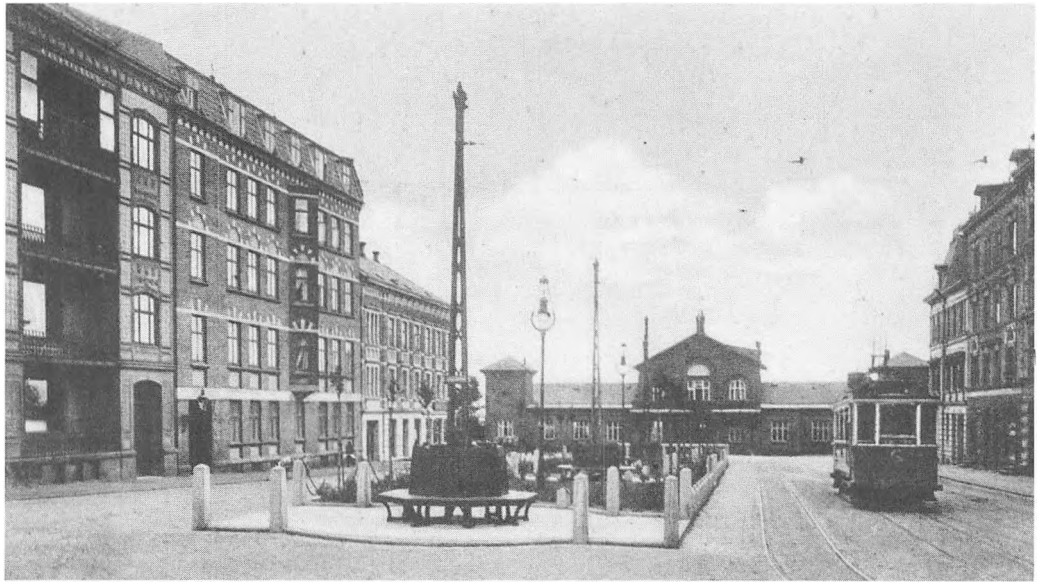
forhold, driftskapital, aktieudbytte og lignende. Men alt det udvortes ved den århusianske sporvejskørsel – det kendte jeg til bunds.

Jeg har ellers ikke været plaget af udpræget samlermani, aldrig interesseret mig for frimærker, mønter, ej heller for herbarier, insektjagt eller slige spejderagtige sysler. Men angående sporvogne har jeg været så monoman, som nogen hobbygal kan være. Det vil de følgende linjer utvivlsomt være tilstrækkeligt vidnesbyrd om, og dette være sagt til orienterende advarsel for de ulykkelige læsere,

Som tilfældet har været med skovbådene, er også de herlige åbne bivoerne for mange århusianere et romantisk minde fra en helt anden tid. Her ses et par af dem ved remisen på Dalgas Avenue en sommerdag ca. 1923.

En r'er ved Østbanetorvet ca. 1920. Her havde i årene 1896-1904 været endestation for vognmand J. C. Dyhrs Århus Omnibus-Selskab, der kørte med hestetrukne busser. Da sidstnævnte år Århus elektriske Sporvejselskab trådte i virksomhed, var linien blevet forlænget til hjørnet af Trøjborgvej og Tordenskjoldsgade. Til denne forlængelse, der ikke indgik i det oprindelige projekt, havde beboerne bidraget med et indsamlet beløb på 8.000 kr.

der aldrig har været bidt af en gal samler!

Som en rigtig systematiker må jeg vel hellere først præcisere, hvad min samling omfattede. Der var først grundstammen af motorvogne, med numrene fra 11 til og med 23. Med 3 store ruder i hver side og med bænke langs sidevæggene, 9 siddepladser på hver side – samme vogn-type, som den Mark Twain beskriver som fortrinligt egnet til transport af urolige elementer ved gadeoptøjer – bare ind i vognen med dem – sid ned – og så et forsvarligt reb hen over alle maverne – og så kan de sidde og skære tænder ad hinanden.

En senere tilvækst bestod af vognene

24-28, fem moderne motorvogne med 4 ruder i hver side og med siddepladser vinkelret på sidevæggen, så der fremkom 4 kupéagtige rum med 6 siddepladser, 4 til den ene og 2 til den anden side. Og med nok så strømlinjeformede for- og agterpartier som de ovenfor anførte. Denne vogntype kører f. eks. stadig i Helsingborg og sikkert i mange andre byer ude i verden.

Af bivogne var der 9 lukkede og 9 åbne. De lukkede vogne forefandtes i hele tre variationer. Først var der vognene nr. 2 og 3, de fineste, de mest lukkede, idet deres for- og bagperroner var helt overdækkede i modsætning til de øvrige 7. Disse to luksusvogne havde 4 ruder i hver

side. Vognene 8, 9 og 10 havde 6 ruder i hver side, og et ikke usandsynligt forlydende ville vide, at 2 og 3 var ombyggede udgaver af den 6-rudede type. Knap så troværdigt forlød det, at de 4 små vogne (4-7) med kun 3 ruder i hver side skulle være fremkomne ved gennemsavning af to andre af den 6-rudede type; selv om det ville være meget besnærende darwinistisk at kunne henføre hele den daværende vognpark af lukkede bivogne til en og samme urform!

Om sommeren på varme søndage var næsten hele det rullende materiel ude at

køre – de åbne og lukkede bivogne meget smukt fordelt med én af hver slags hægtet til en motorvogn. Alle bivognene havde papskilte med påskriften: »Denne vogn kører kun mellem Marselisborg og Østbanetorvet«. Antallet af bivogne passede også præcis til kørslen på denne strækning, og det var vist aldrig set, at nogen motorvogn havde prøvet at lokke en bivogn med op ad den stejle Skovvej og den endnu stejlere Trøjborgvej. Skinnetekniske grunde ville sikkert også have forhindret det. De kloge trøjborgere satte sig derfor altid op i motorvognen for ikke

I 1929 besluttede byrådet, at den eksisterende sporvognsline til Trøjborg skulle forlænges til Marienlund. Billedet, der er fra samme år, viser nedlægningen af spor i Tordenskjoldsgade, der samtidig blev brolagt. Benzintanken på gadens venstre side stod dér, hvor nu Palads ligger. Denne side var mellem Niels Juelsgade og Herluf Trollesgade stort set ubebygget.

Sløjfen ved Marienlund i begyndelsen af 30'erne. Et vigtigt argument for kommunens overtagelse af sporvejsdriften havde været, at det private selskab ikke udvidede linjennettet. Forlængelsen ad Tordenskjoldsgade var derfor for kunderne en hurtig og klar demonstration af fordelene ved den nye ledelse og ejerform.

at blive kostet ud i det fri på det stormomsuste Østbanetorv. Tilkoblingen af bivognene var i øvrigt en højtidelig proces med solokørsel for bivognen og baglæns manøvre med motorvognen. Vi var mange drenge, der tilbød at assistere ganske gratis ved dette job. Men desværre var stedet lovlig fjernt fra mit domicil, så det lå derfor lidt hårdt med at få arbejdstilladelse af de lokale drenge.

Det passede så fint med de 9 bivogne af hver slags, og jeg ville også have følt det helt naturstridigt, om en eller anden af vanvittig lyst til variation eller af ren oprørstrang ville have formastet sig til at koble 2 åbne eller 2 lukkede bivogne til en af hovedvognene. Og dog skete det. Men det var rigtignok også kun i en film! Der blev i 20'erne optaget en turistfilm om Århus, hvor man oplevede byens gader set fra en sporgvogns forperron. En vidunderlig tur, der gav et i ordets sandeste betydning rystende indtryk af det daværende system med enkeltspor afbrudt af

vigespor ved hvert andet stoppested. Og med billedet fra Clemensbro kom så det store chok: En motorvogn efterfulgt af to lukkede bivogne, og det var endda så meget film, at det absolut skulle være begge luksusvognene. Som særlig sagkyndig havde jeg i første øjeblik den største lyst til at fare op og protestere: Det er løgn – det er aldrig set i virkeligheden! Men samtidig måtte jeg tilstå, at synet imponerede mig så meget, at jeg hurtigt tilgav den lidt for flotte fotograf. Og der er vel næppe nogen sinde kommet klager til Århus Turistforening fra gæster, der forgæves har ledt efter netop dette sporgvognstog?

De 9 åbne bivogne var bygget over en og samme læst og havde numrene 30–38.

Men om en enkelt af disse vogne kan jeg fremdrage en pudseløjerlig uregelmæssighed, som i mine øjne fuldt ud kan måle sig med en filatelists jubel over at opdage, at et nyerhvervet frimærke hører til de helt sjældne formedelst en eller anden misdannelse under fremstillingsprocessen.

I mange år eksisterede der ikke nogen åben bivogn med nr. 38. Vognen havde et helt malplaceret nummer: 4. Indlysende forkert, da der var en anden bivogn med samme nummer, en af de lukkede »dværgvogne«. Med sand Sherlock Holmes-grundighed gav jeg mig til på egen hånd at opklare mysteriet, og stor var min stolthed, da jeg fandt gådens løsning. Højt oppe under taget indvendig på de åbne vogne sad der små nummer-

plader med tal, der naturligvis skulle stemme overens med det udvendigt malede store nummer på for- og bagperron. I den udvendigt som nr. 4 angivne vogn sad der indvendigt skilte, der alle bar et tydeligt 1-tal. De lukkede bivogne spændte over talrækken 2-10, og ingen andre vogne bar noget 1-tal udvendigt. Talrækkens første nummer var altså ledigt, og ikke oprindelig sprunget over. En nummermaler må have sovet eller ikke kunnet tyde tal. Jeg påtalte over for sporvejsselskabet det ukorrekte i at køre

med 2 vogne med samme nummer, og efter tilpas tøven blev den åbne bivogn en skønne dag sendt på malerværksted og kom ud som nr. 38. Det følte jeg som en privat succes. Men tænk – de famøse skilte med 1-tallet sad stadig under taget i den nymalede vogn! Også dette måtte jeg nidkære person påtale. Og så blev vognen omsider nr. 38 både udvendig og indvendig. Min succes havde nærmet sig den bristefærdige klimaks.

Men nr. 1 blev der aldrig malet på nogen af datidens vogne; af overtroiske

Den festlige åbning af linje 2, 1. januar 1930. Billedet er fra Banegårdsplads, hvor byens honoratiors står klar til den første køretur. Til højre resterne af hotel Kronprinsen, der blev nedbrudt i forbindelse med anlægget af Park Allé. På det venstre hjørne opførtes i 1930'erne Demokratens funkisbygning.

Her er en sporvogn, en 2'er, kommet i vanskeligheder en februar dag 1936.

Stedet er endestationen ved bygrænsen i Kongsvang, hvortil linien netop var blevet åbnet 1. november 1935: Sporene fejes og skovles fri for sne, og der kastes ved stoppestederne, så passagererne kan komme tørskoet ombord.

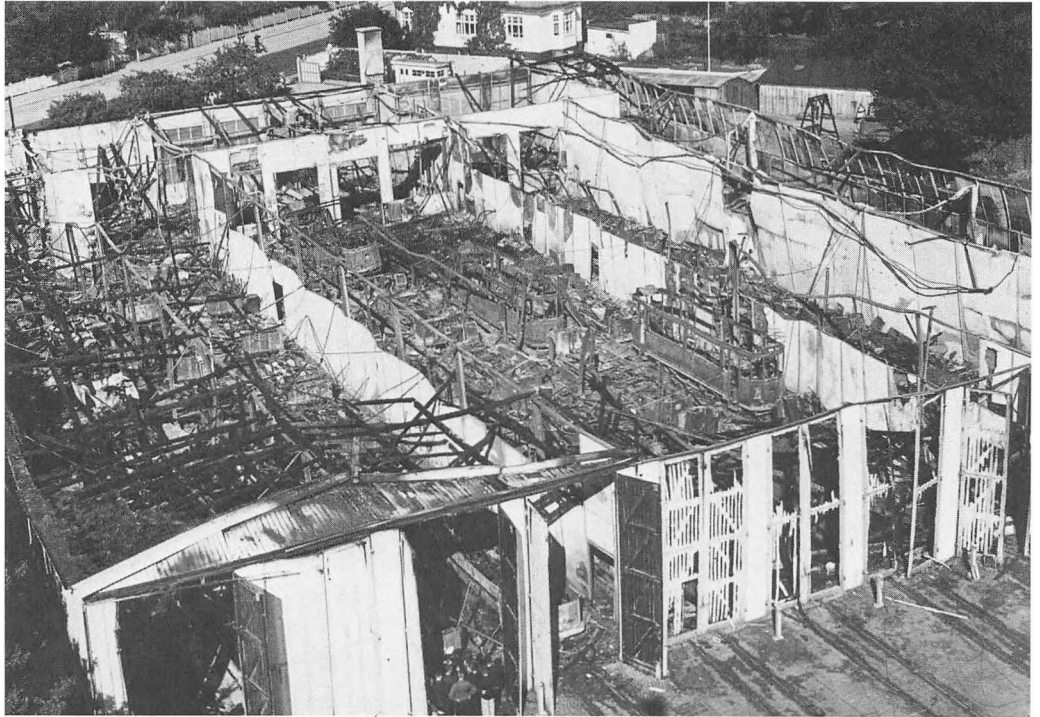
grunde som det med ikke at begynde en ny plads en mandag? Nr. 29 var også ledigt og blev heller aldrig anvendt.

Alt, hvad der i aviserne blev meddelt om sporvejsselskabets planer om udvidelser, slugte jeg med et upassende begær. Enkeltsporets etapevise forvandling til dobbeltspor fulgte jeg fra første spæde bebudelse til den omstændelige fuldbyrdelse. Det spændende natarbejde med omlægning af skinnerne ville jeg gerne have bivånet den hele udslagne nat, men det blev dog aldrig tilladt af de højeste

myndigheder hjemme. Det var ikke kedeligt at se de midlertidige vigespor, der blev lagt oven på skinnerne, så vognene måtte humpe så underligt op og ned. Men endnu mere raffineret var det, når linjen et par dage var helt afbrudt, så passagererne måtte vandre til fods og blive udvekslet. De nætter kom de nordligt kørende sporvogne af gode grunde ikke hjem og sove i remisen, men hobede sig så underligt hjemløse op på skinnerne i de natstille gader.

Vognparken skete der først en udvi-

*Den tyske terror-
sprængning af spor-
vognsremisen 22.
august 1944 var et
alvorligt slag mod
århusianernes
dagligdag. Alle
sporvogne og hoved-
parten af tram-
busserne blev
ødelagt. Den offent-
lige persontransport
blev dog i krigens
sidste måneder så
nogenlunde klar
af de – gengas-
drevne – busser, der
ikke var gået med i
købet. Billedet
efterlader ingen
tvivl om, hvor
»resultatrig«
operationen havde
været.*

delse med, da det blev meddelt, at sporvejsudvalget skulle på rejse til Tyskland for at se på brugte bivoogne. Jeg var skuffet over den marskandiseragtige indkøbspolitik og selvfølgelig rasende misundelig på de høje herrer, der skulle rejse så langt og udelukkende for at købe sporvogne. Sikken tjans! Men hvad blev resultatet? Fra Bochum fik vi 4 lukkede bivoogne, nogle høje, klodsede skramlekasser, som jeg efter en første prøvetur kun nødtvungent benyttede mig af sidenhen, og jeg anbefalede aldrig folk at gå op i vognene 39–42.

De helt store begivenheder var naturligvis forlængelsen til Marienlunds Allé og oprettelsen af linje 2. At helt uvante gader skulle befares af sporvogne, det var aldeles eventyrligt. Jeg ved ikke, hvor mange gange jeg kørte på linje 2 den søndag, da strækningen blev indviet, men jeg ved, at det var vognene 16, 17 og 18,

der den dag roterede mellem Banegårdspladsen og Harald Jensens Plads. Og jeg ved også, at da linjen blev forlænget til Kongsvang, blev det de 5 større vogne (24–28), der fik befordringen overladt, mens til gengæld linje 1's vognpark blev udvidet med 3 meget elegante, nye motorvogne (50–52).

Banegårdspladsens trafikordning var blevet helt håbløs med linje 2's tilkomst, og talrige er de timer og de ark papir, jeg i den anledning har spildt på forslag til forbedring af trafikens afvikling på denne fra starten alt for lille plads. Mindst et par fortrinlige projekter har jeg egenhændigt afleveret på sporvejsdirektørens kontor. Men han har jo nok haft en rummelig papirkurv.

Andre ting. Det skal fremhæves, at det gav storbyfornemmelser, da der begyndte at blive indsat bivoogne i morgentimerne, i alt fald på regnvejsdage. Ret sensa-

tionelt syntes jeg også det var, da man begyndte at køre med åbne bivogne på vintersøndage – til ære for skisportsfolk! Men hvornår det var, og hvor længe skikken blev opretholdt, det vover jeg ikke at udtale mig om. I det hele taget tør jeg ikke garantere for, at de her omtalte begivenheder kommer i rigtig kronologisk rækkefølge. Men det gør vel heller ikke noget?

På rundskuedage kunne man få lov at se det indvendige af så forskelligartede institutioner som Telefoncentralen, Statsbiblioteket, Bagermestrenes Rugbrødsfabrik, Kloakpumpestationen, Lokomotivremisen og mere endnu. Men aldrig Sporvognsremisen. Altså måtte jeg klare mig på anden vis. Jeg havde forlængst set så meget, som man nu kunne se udefra ved hjælp af lange øjne og en medbragt cykel at stå op på. Jeg er remisearchitekten megen tak skyldig for de dejlige lave vinduer agterude. Men det var ikke nok. Jeg måtte inden for murene. Og det lykkedes ved simpel bestikkelse. Til formålet flyede min ældre bror mig to stærke cigarer, og bevæbnet med dem begav jeg mig ud til remisen en søndag ved 12,45-tiden. Omkring dette klokkeslæt begyndte man at forsyne de ensomt kørende motorvogne med bivogne, og det skete ved, at en motorvogn fra remisen ideligen hentede bivogne frem, indtil alle motorvognene var kommet til at køre rundt med en makker. Jeg havde i forvejen forvisset mig om, at det denne dag var en cigar-

yndende vognstyrer, der havde påhægningsjobbet; og det udviklede sig planmæssigt. Fra mit skjul på bagperronen fik jeg det forønskede indblik i remisens hemmeligheder. Fik bl. a. set, hvad der var i vejen med de vogne, der i lang tid ikke havde været på gaden, eller hvor langt malerarbejdet på andre savnede numre var skredet frem.

Hver eneste vogn kendte jeg, for motorvognenes vedkommende så godt, at jeg alene ad hørelsens vej kunne fastslå, hvad nummer den havde – så individuelle var vognenes respektive »fodslag« – en identifikationsfærdighed, som jeg af og til fik lov til at brillere med, når vi havde selskab. Så fik man lov at være længe oppe, og det var altid noget så vidunderligt. Måske oppe helt til den sidste sporvogn kom med sin alarmerende røde lygteføring. (Det gjorde forresten ikke ubetinget lykke den aften, da jeg glædede selskabet med højlydt at forkynde: »Så – nu kom den sidste sporvogn!«)

Der var nok mere endnu at sige om denne tossede sporvognshobby. Men alt må have en ende. Det er vel de færreste samlinger fra de unge dage, der får lov at følge en resten af livet. Men jeg havde nu aldrig tænkt mig, at mine sporvogne skulle få en så dramatisk afgang. Som forkullede vrag endte de deres dage hin sorte nat under besættelsen – med et punktum, der gav genlyd over hele landet. Så galt skulle det altså gå.

Du godeste, hvor det regnede, da jeg forleden eftermiddag kom ind til Århus! En række bebudede spredte byger havde rottet sig sammen til et onskabsfuldt skybrud, der faldt tæt og lodret ned i det ellers så sommerglade centrum.

Jeg kom fra en sidegade ind på en af strøggaderne, hvis menneskemylder havde kittet sig fast i diverse sprækker i facaderne. Det gjaldt bare om at skynde sig hen til den første den bedste port. Den var naturligvis smukt garneret med lysøgende, der syntes at udgøre en ubrydelig front, men en forbistrintende lastbil kom mig til hjælp, den fik et par bløde steder på fronten til at vige, og under det elastiske tilbagetog fik jeg kilet mig ind i rækken. Så var det min tur til at nyde positionen og stirre på de få rester af fodgængere, som om jeg aldrig havde drømt om at humme mig!

Regnen fortsatte støt og tæt. Der var rigelig tid til rolig iagttagen, og jeg konstaterede, at den mig levnedes udsigt til den anden side af gaden var en god, gammel bekendt, al den stund porten, jeg befandt mig i, hørte til en ejendom, jeg i svundne dage havde boet i. Porten havde jeg af gode grunde ikke kunnet genkende, for af mit gamle hus var der ikke en mursten tilbage, men udsigten var faktisk den samme som for 25 år siden. Den store forretning lige overfor havde åbenbart skiftet ejer, men bortset herfra så de udvendige skilte meget uforandrede ud, og vinduespyntningen, der i 1930'erne sandelig ikke havde været

sindsoprivende spændende at se på, var fortsat i de gode traditioners spor. Indgangsdøren nøjagtig den samme nu som før, måske har den været moderne sidst i 90'erne? Indgangen stadig hævet forment 3 stentrin over fortovet, ingen let-sindig direkte indsigning af eventuelle købelystne. Der havde følgelig heller ikke udspillet sig nogen belysningsmæssig revolution, ikke noget med lysstofrør her. Måtte mindes en forlængst afdød biblioteksleders motto: Jeg hader enhver forandring – selv til det bedre!

I etagerne ovenover var der ligeledes beherskede forandringer at spore. Gamle diskrete reklameskilte på førstesalen udskiftet med nye diskrete. På 2. sal var det oprindelige antal på ikke færre end to gadespejle gået noget tilbage. Af det ene kun et rustent fundament tilbage, det andet »still going strong«. Hvis man har troet, at gadespejle nu kun hører hjemme i Mariager, Ebeltoft og lignende lokaliteter, kan man altså tro om igen. Måske findes der en statistik over gadespejle. Man skal intet forsværge i den retning! En anden dag vil jeg holde øje med gadespejlene og tælle dem, jeg falder over. Altid rart at have et bestemt formål med dagdriveragtige fodvandring.

Regnen fortsætter. Støt og tæt. Jeg fortsætter op ad facaden. Øverst oppe mangler der en hel række figurer, der prydede mellemrummene mellem vinduerne, en serie på 8–9 ikke nærmere kønsbestemte engle. Men en skønne morgen lå et af hovederne knust nede på fortovet,

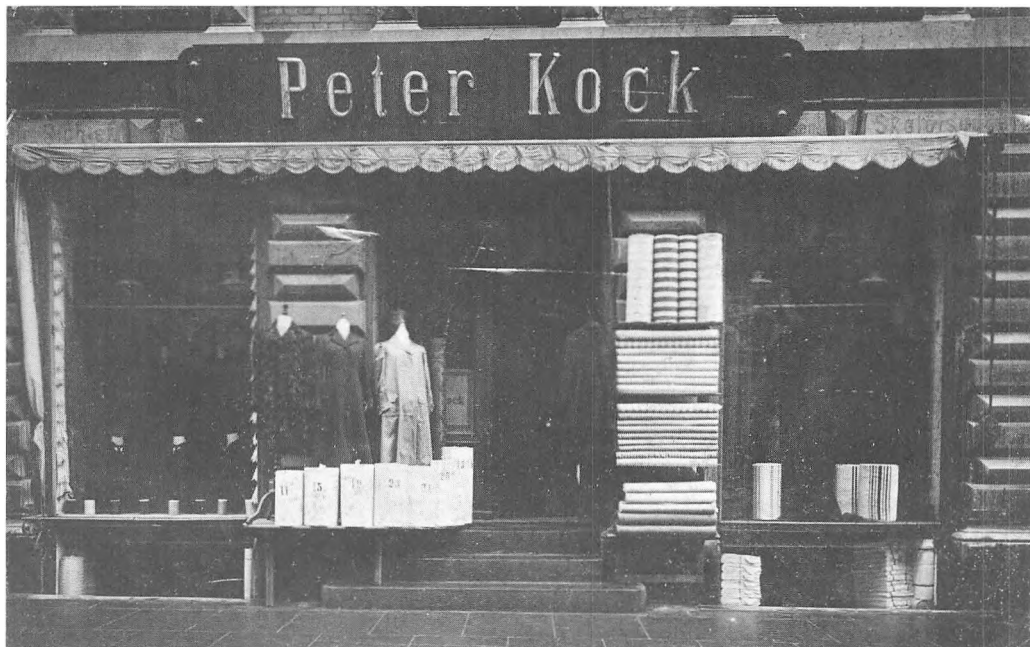
til alt held uden at støde på rigtige hoveder under styrtet fra 4. sal. Men så blev hele den kunstneriske udsmykning kort efter saneret væk.

Naboejendommen var og er mere sober i sin arkitektoniske udformning. Herfra kan jeg kun overskue den yderste bid af huset – og deroppe på øverste etage? Der sidder minsandten en forladt spydstage strittende vinkelret ud fra facaden, nu til ingen gavn og absolut ingen pry. Den var vist forgyldt i de gode, gamle dage og bar et stort og tungt skilt. Her står hukommelsen stille! Ikke om jeg så får 100 kroner kontant, kan jeg erindre skiltets

tekst. Reklamens magt er heldigvis noget begrænset. Men irriterende er det med det rudiment til at minde en om, hvad man ikke kan mindes!

Regnen fortsætter ufortrødent. Brug dog mine briller! Det stod der på taget af sporvognen, der larmede forbi nu; også den strintede kaskader ind over vore udsatte fødder. Den har vel nok været på sporet, men herfra er der p. t. ingen skinner at øjne – væk! Væk i den brunlige bæk, der fosser ned ad strøget, for sidenhen at rulle højt og flot i 1. sals højde hen over den forlængst hengemte Århus å.

Taxaer og lillebiler har deres blom-

Den uforanderlige forretning, forfatteren fra sin post står og kigger over på, er Peter Kocks manufakturhandel, senere Gertz. Den er grundlagt 1897 og ses her omkring 1909.

At Kock-Gertzforretningen har bevaret sin morsomme, gammel-dags indretning, illustreres af dette billede. Her er alt orden og sirlighed og ikke noget med selubetjening.

stringtime. Man nikker genkendende til de lave numre, X 111 og deromkring. Men vognene selv. Rugbrød og dollargrin. I den fjerne fortid omkring 1930 fornyedes vognparken med en hel flok Renault'er med den bekendte skarpe kølerprofil. Kan huske, vi havde en stakkels vikar i skolen, som hurtigt fik øgenavnet Renault.

Skolen! Hæ – her i porten har jeg vel nok stået mangan god morgen og ventet på en fjernere boende kammerats an-

komst. Han tog den altid med en knusende ro. Men det kunne jo ske, at han udeblev på grund af sygdom eller anden form for forfald. Så når klokken var slået 7,50, var der ikke mere at bie efter, lød aftalen. Også dengang var trafikken i centrum ganske nydelig, så 10 minutter var minimum, hvis man ikke ville risikere svedetimer à 30 minutter.

Var det for resten ikke et forsikrings-selskab, der reklamerede på det nu så tomme spyd?

Hyggeligere var det at stå og hænge i porten om eftermiddagen, når ikke alt for strenge klokkestreng dinglede over ens ufriserede hoved. Men allermest spændende var og blev lørdag aften, når forretningerne havde åbent til 21 – eller var det allerede kl. 20, man stængede? Specielt porten her var rar, fordi der dengang var en butik, der solgte musik. Gadebilledet var underlagt med små smagsprøver af gamle berømtheder som Strauss, Lumbye, af og til også lidt Beethoven, Mozart og lignende. Mest iørefaldende var dog højaktuelle slagere som »Pige, fortæl mig et eventyr!« – »Hvor mon dit hjerte parkerer?« – »Tre raske prinser højt mod nord!« – »Jeg kysser Deres hånd, madame!« – og meget andet godt.

Så er det vist, man skal skrive ak, hvor forandret! Og atter ak, når man lader blikket glide op over tavlen med beboere i ejendommen. Af de 11 navne er der et, siger og skriver et, tilbage fra gamle dage. Og nu kan man så tro mig, om man vil – denne ene kom netop gennem porten i dette selvsamme øjeblik, måske vejende 25 kg mere end for 25 år siden? Men til alt held uden hund. Det var dengang noget med en sort puddel, som jeg, reverenter talt, var hundeangst for. Den har mange gange gjort trappefærden aldeles enerverende for undertegnede.

Regnen fortsætter. Der er nok af den, og noget af den sprøjtes med passende mellemrum helt hen foran vore fødder. Jeg kikker ned og ser 20 rødakerede tånegle. Så bliver de to damers strømper

i hvert fald ikke stænket til i dag. Kunne der også i porten anno 1930 have været udstillet bare tæer i let damefodtøj? Aner det ikke. (Men tvivler!) Derimod er det ganske sikkert, at de muntre farver i paraplyer og regnvejrstøj så helt og holdent hører vore dage til, og sligt liver kolossalt op på en grå regnvejrsmiddag. Hvor sure er vi? Det overrasker mig faktisk, så pænt forsamlingen her tager det ufrivillige og noget langvarige ophold.

Det var vist alligevel ikke et forsikrings-skilt. Måske var det sko?

Brug dog mine briller! Har den sporvogn virkelig været ude at hilse på Dalgas og nu allerede her tilbage igen? Ja, det er det samme nummer. Nu skal den videre i sit bundne kredsløb og formane folk på Trøjborg til at bruge en bestemt mands briller. Der stod ikke noget om, at man skulle købe dem!

Det er ikke et fremragende tidspunkt til at vurdere, hvor mange strøgfigurer fra gamle dage, der endnu færdes her. Men en enkelt gammel kending får jeg et glimt af, en lavstammet person, der sælger blomster fra en kurv på armen. Kurven kunne godt se ud til at være den samme som i 30'erne, blomsterne vel næppe! De bliver vandet godt i dag. Så kan de måske holde til i morgen, for der er ikke stemning til stede for at indkøbe buketter foreløbig.

Regnen fortsætter. Har man aldrig tænkt på at overdække strøget? Eller er man blevet skræmt af Borgporten, hvis tørskoede passage ikke er bleven eventyr-

Renaultvognene blev anskaffet i 1929, for at Taxa kunne tage konkurrencen op med de private hyrevogne. De var – også efter datidens forhold – billige, 5–6.000 kr., og de kørte efter en mindre takst, et forhold, der dog hurtigt gav anledning til så megen uenighed i sel-skabet, at ordningen måtte ophæves.

ligt indbydende. Nå. Disse gader her skal ikke fortsat være strøg, læser man, men Frederiksgade! Om det så ellers bliver i denne kong Frederiks tid?

Nu har jeg snart ikke tid til at stå her længer. Selv om man er på ferie, er der klokkeslæt at passe alligevel og aftaler at holde. I lommen har jeg mine glasbukser. Nej, plastic, selvfølgelig. Domkirkeuret sender nogle tunge, rungende klokkeslag ned over den regnlammede St. Clemens stad. Oppe i vinduerne i sikkerhed står adskillige gode århusianere og nyder sceneriet. Nu kan de få lov at se mig spænde mine gennemsigtige regnvejrskbukser på.

Og så springer vi sølle statister ud i regnen, scenevante! Allegro går det hen over fliserne. Jeg skæver op til uret på Domkirken. Et helt kvarter for sent kommer jeg dog ikke.

»Du godeste, hvor det regnede, da jeg forleden eftermiddag kom ind til Århus! Jeg tror, jeg stod i ly i en port næsten en hel time!«

»Jah, sikken en sommer! Det var vel nok kedeligt for dig«.

»Kedeligt? Ja, måske at læse om. Ikke at opleve det!«

Megen dansk pusse-nusse hygge med kaffeslabeaads og bajere er knyttet til kolonihaven, men også megen social betydning. Her ses et selskab på Langenæs en sommersondag med flaget hejst (det blafrer lidt rigeligt for tidens fotografiteknik).

Billedet er vel fra omkring 1910-20.

På en solbeskinnet stentrappé i Sønder Allé sad en forårsdag et par småpiger og legede med deres dukker. Idet jeg passerede forbi, hørte jeg denne ene sætning: »Sig mig du – havde din bedstemor nogen børn?«

Hele stemningsbilledet står urokkeligt i min erindring, selv om jeg ikke kan sige, om det var noget, jeg oplevede i 1943 eller

1937. Minder er noget mærkeligt noget. Lige siden en bestemt søndag i vinter har jeg bevidst og ubevidst haft mine århusianske barndomserindringer tæt inde på livet. Og det er Hans Hartvig Seedorffs skyld. Jeg var så heldig at høre ham i en børneudsendelse i radioen fortælle om sine drengeår i Århus. Som forhenværende inkarneret århusianer nød jeg udsendelsen dobbelt, for det første fordi de Seedorff'ske minder i sig selv var morsomme og godt fortalte, og for det andet fordi alle de omtalte lokaliteter var mig så inderligt bekendte. Udsendelsen måtte uundgåeligt tvinge mig til at besinde mig på mine minder fra drengeårene.

Seedorffs samhørighed med naturen og alt dens liv lød som et fremmedartet eventyr i mine ører og klargjorde for mig, hvilket håbløst brostensmenneske jeg alle dage må have været. Sans for botanik og zoologi har jeg aldrig ejet; og så forskanser man sig i en af misundelse betinget stolthed over intet at kende til sligt og ved at reducere disse områders betydning.

Min bedste botaniske oplevelse kan jeg uden vaklen henføre til hin time i botanik i Munkegade Skole, da jeg blev beordret til at gå ned i skolens beskedne anlæg og hente en nærmere angivet blomst. Jeg erindrer i dag selvfølgelig ikke, hvilken blomst det drejede sig om, anede det heller ikke dengang. Men efter en kortvarig anskuelse af det forhåndenværende udvalg tog jeg på må og få en blomst, som til min (og lærerens?) usigelige overra-

skelse var den helt rigtige! Og så slap jeg for at analysere og bestemme planten, hvilket jeg heller ikke ville være sluppet godt fra. Endnu er begreber som »oversædig« og »undersædig« for mig hyllet i uforståelighedens dunkle tåger.

Min families direkte tilknytning til jorden og dens vækster var heller ikke just befordrende for naturstudiet, bestod kun i en kolonihave, en bette bid jord i nærheden af den nuværende Harald Jensens Plads. Da arealet blev byggemodent, mi-

stede min far sin lod – og lysten til at begynde forfra et andet sted.

Fire år var jeg, da denne spinkle jordforbindelse brast, og det eneste, jeg husker af haven, var turen derud og hjem igen. Til denne transport anvendtes min røde legevogn, som jeg endnu i dag ville kunne kende blandt tusinder, tror jeg da. Med virkelig lykkefornemmelse sad jeg og sang i denne vogn, som min far trak hen over de buttede, rundpuldede brosten i Frederiks Allé, dejlige sten, der gav sangens

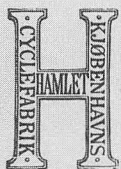
Ingenting er, hvad det har været, heller ikke isvintrene. Ingen unge under 25 år har oplevet en regederlig isdækket Bugt. De godt 50-årige husker flere, bl. a. den i 1922, som ses her. Et tog af mennesker vandrer ud på den uendelige, hvide flade. Båden i forgrunden er en isbåd på meder.

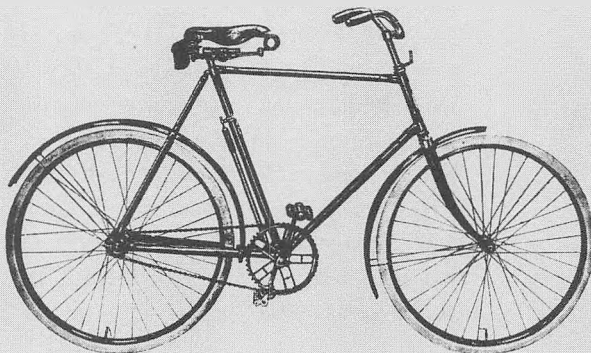

En »stålhest« fra 1920'erne, en gedigen, dansk konstruktion, der kunne holde et liv igennem. Sadelns sæde var af læder og ret hård. Den afløstes i løbet af 30'erne af den engelske type med filtbelægning over vandrette fjedre.

Nr. 4938. Hamlet Herrer Cycle. Turist Model, med Torpedo Frinav.

Stelhøjder:
21" - 23" - 25" - 27"
28 og 29" leveres med
dobbelt Overrør mod
Tillæg. Kr. 20. 00

Standard Specification. Prima Fornikling og prima sort Lakering med dobb. Guld-Linier. Ekstra lint forniklet Styr engelsk Model $7/8 \times 7/8$ " med Bluemel Haandtag. Hamlet Sadel forniklet. Sadeltaske med Oliekande og Værktøj. Bluemel Celluloid Pumpe 15", Skærme med Fremspring. Ekstra prima engelske Pedaler med delt Gummi. Engelsk Kæde. Ekstra prima forstærkede Fjer 14/16/14. Vulst Følge 28x11" ekstra lakeret og stafferet. Schønning & Arvé's Æquator »C« Dæk 28x11 1/2" Vulst og S. & A. røde Slanger. Hamlet Rørkrone og Hamlet Kædeljul. Pris Kr. 185. 00
Leveres ogsaa med Friløb og Fælgbremses og forniklede Fælg. Pris Kr. 195. 00
Oliebladskædekasse og sort celluloidovertrukket Styr pansættes mod ekstra Tillæg.

toner den højt attråede vibreren. Det var lykke!

I mindst 25 på hinanden følgende år må jeg have oplevet forårets ankomst til Århus. Men ingen dagbøger eller andet noteapparat står til rådighed ved rekonstruktionen af disse mange gange vår. Hvilket også ville være en uhyrlig tanke. Kun spredte, men til gengæld meget stærke holdepunkter rager op i bevidsthedens dagslys.

Efter hårde isvintre var det en sand fryd at hjælpe lidt til med at få de sidste skæmmende rester af vinteren verftet ud af lemmen. Mange, mange af de allerførste forårsdage i marts-april kastede

jeg mig hver dag efter endt skoletid over arbejdet med at hugge gårdspladsens is i småstykker. Med skovl, hammer eller andet egnet værktøj. Med isklumperne flintrende ud til alle sider. Et smukt symbolsk arbejde, som jeg med indædt fanatisme hengav mig til i timevis. Ikke til videre nytte for nogen, men man havde ikke tid til at vente på, at solen skulle besørge hele processen.

Næste fase var det store, årlige cykel- eftersyn. Dejlige sortfingrede dage med derpå følgende store horisontudvidelser, fine ture rundt i omegnen. Det første mål var altid Jelshøj, dette utroligt høje bjerg, hvorfra man meget ideelt kunne følge

Hver morgen, når posten skulle bringes ud, kørte en charabanc op foran posthuset i Kannikegade for at transportere de postbude, der skulle længst væk, ud i deres distrikter. Her er man parat til afgang formentlig engang omkring 1920.

forårets fremrykning på alle fronterne omkring Århusbugten. En senere alder var det forbeholdt at køre én bestemt tur hver morgen – alene. Ud til sporvognsremisen, slottet, Thors Mølle, Varna og hjem igen langs vandkanten. Og siden kom så en endnu mere fremrykket alder, hvor deltagerantallet fordobledes, og for kontrastens skyld med et væsen af modsat køn. Men det er en anden historie.

Det forsømte forår? Var vi i skoletiden meget nedbøjede af eksamen i marts? Ikke i de første mange år. Men i de afsluttende år med mellemskoleeksamen og realeksamen var der noget hektisk over

forårsmånederne, men samtidig en ikke ubehagelig kildrende spænding omkring pointsjageriet. I den hidsige repetitionsperiode hilste man enhver afbrydelse udefra velkommen, for ikke at blive helt begravet i uoverskuelige stabler af årstal, andengradsligninger og uregelmæssige verber. For mig var hver eftermiddag Aarhus Stiftstidendes ankomst en klimaks, som alt arbejdede sig op til: 30 sider verdenshistorie, inden »Stiften« kommer. 40 sider zoologi, inden »Stiften« .. Subsidiært 15 Lomholt-opgaver klarret, inden . . .

Et vidunderligt kapløb, som altid blev

vundet af avisen. Den måtte man kaste sig over, enten man havde opfyldt de privat stillede betingelser eller ej. Det smæk med brevsprækken, den lille lyd med den store virkning – signalet til en kærkommen pause; grundigt blev avisen læst, for at man kunne nå at være fuldt udhvilet til at tyre videre i bøgerne.

Og så var der bortset fra spisetiderne ikke andre faste og forud beregnelige afbrydelser. Helt uden for programmet kom en sjælden gang Frelsens Hærs orkester marcherende igennem Fiskergade om aftenen. Sikken idé! Musik der ikke gik ad strøget? På en perlemorsgrå aftenhimmel tegnede sig den spinkle silhouet af tårnet på Frue Kirke, og så blev billedet pludselig til en strimmel tonefilm, disse blæsere med den karakteristiske skingre lyd, som jeg ikke mindes at have hørt i andre orkestre.

Et andet ejendommeligt tonemaleri hører også til mine forårserindringer. En charabanc i Ryesgade ved 18-tiden. (6-tiden hed det dog i disse gamle dage). Reserveret postbude i fuld gang med opgaven: Aftenombæring.

Festligt fyldt af røde herrer ruller køretøjet af sted, akkompagneret af de dejlige aftenklokker fra den katolske kirke i Ryesgade. Kulør og toner i en uforglemmelig sammensætning. Og af en egen charme var det videre postale sceneri – selskabet, der blev stadigt mindre, efterhånden som de herrer nåede deres respektive distribueringsområder, flot springende af vognen i farten!

Det må jeg da have set altsammen? Det lyder pludselig alt for romantisk, men jeg har ikke nogen lige her i nærheden til at bekræfte min erindrings pålidelighed. Jeg løber risikoen, lader disse linjer stå uden at afvente vidneudsagn – jeg vil ikke til at vakle i troen på min hukommelses arkiv.

Den gode filosof, kineseren Lin Yutang, siger i sin fortrinlige bog »Jordisk lykke« adskillige gode ord, bl. a. også om læsning. At visse bøger skal læses i måneskin, andre helst i snevej, foruden at der er værker, som man ikke bør læse, før man er fyldt 50 år, eller som man i hvert fald først forstår til fulde, når man er blevet 50.

For mig er Schillers »Kabale og kærlighed« og Goethes »Werther« uløseligt knyttet til mit 17. år og oplevet på en bänk i nærheden af torvet i »Den gamle By« i maj måned. Et overmåde gunstigt samspil af flere faktorer: Goethe-Schiller, maj, Den gamle By og en læser på 17.

Der er i tidens løb udøst mange berettigede lovord over Den gamle By, men er der mon ret mange, der bruger den som ramme om deres læsning? Få steder har man en så fortræffelig mulighed for på en billig måde at foretage en effektfuld iscenesættelse af læsningen af gode klassikere. Et emne, som jeg skyndsomst må forlade for ikke at blive hængende i det.

Og så kan disse spredte glimt af forår i Århus passende slutte med det sidste forår, jeg oplevede i min gamle fødeby. En

Søndag den 7. april 1940 var en virkelig skøn forårsdag, og Aarhus Stiftstidende noterede det om mandagen med bl. a. billedet og teksten her.

Den første Kop Kaffe i det fri.

DER VAR MANGE MENNESKER i Skovene i Gaar, og der var mange af dem, der lod, som var det Sommer og drak Kaffen i det Fri, bl. a. alle de, der ses paa dette Billede fra Thorsmølle. Solen straaled jo saa varmt, naar man bare sad i Læ for Vinden og beholdt Overtøjet paa, og skyndte sig at nyde den varme Kaffe.

dejlig fodtur en søndag i godt selskab. Lifligt solskin, udendørseftermiddagskaffe for de meget dristige, et helt igennem forjættende dansk forår, som jeg naturkyndige kun kan sanse, ikke beskrive, et forår givet ikke ringere end det, der for ca. 200 år siden inspirerede Ambrosius Stub til det dejligste danske forårsdigt

»Den kedsom vinter gik sin gang«, som det er svært at citere af, når man ikke kan følge sin lyst: At gengive det hele.

Men tilbage til denne særlige forårs-søndag, der funkled i nuet, men siden fik en smertelig indramning af tabt lykke. Kort sagt: Søndagen, der bar datoen 7. april 1940.

To unge lærere

Det er altid en stor belastning at skifte arbejdssted. Derfor også ulideligt spændende i sin tid at sige farvel til Munkegade Skole efter 9 års forløb og mumle et forsigtigt goddag til den ganske ukendte verden, som Katedralskolen repræsenterede.

Omstigningen blev heldigvis mildnet af, at kommuneskolen sluttede pr. april, mens Katedralskolens år gik fra august til august.

Ventetiden blev bl. a. udnyttet til latinundervisning. Det gjaldt om at indhente, hvad Katedralskolens disciple havde fået terpet ind af latin i 4. mellem. Til den ende købte vi latinsk lærdom hos adjunkt Aksel Strehle.

Det måtte naturnødvendigt foregå uden for den obligate 8-14 periode: På alle mulige og umulige klokkeslet.

»Mine herrer! Mon det var muligt at mage det så, at timen på torsdag bliver flyttet fra 17,30 til k. 21,30?«

Det gik an. Alt gik an, når Strehle formidlede det. Et levende møde med et såkaldt dødt sprog. Grundlaget var den uopslidelige Mikkelsens latinske læsebog. En grå bog, hvis første sætninger står mejslet ind i baghovedet, som om det var et romersk relief. Italia terra est. Sardinia insula est. Scriba sum. Poeta es. Italien et land er. Sardinien en ø er. Skriver jeg er. Digter du er! For nu at oversætte det ord for ord. I dag er gamle Mikkelsen at træffe i en renoveret edition, blå udvendig og indenfor fyldt med illustrationer, så man nu får tegnet de cirkler, som Archi-

medes ridsede i sandet i oldtiden og ikke ville forstyrres i.

På et enkelt punkt forekommer den nye Mikkelsen afdramatiseret. Vi lærte, at »faderen og sønnen elskede den samme kvinde«. Det er i den blå, første afdeling, kapitel 49, blevet til noget magert som »han og hans søn roste det samme hus!«

Bortset fra den ensomme skønhedsplet: Udgiveren af den blå Mikkelsen bør roses! Da han ganske enkelt er identisk med den lærer, der her portrætteres!

De knastørre eksempler vi måtte igenem under tilegnelsen af den latinske sprogdragt, blev heldigvis opkvikket med sætninger, som Strehle selv producerede. En flok cigarer. En kasse lig! Eller det hypotetiske: »Hvis jeg havde 300 kroner, ville jeg købe Ebeltoft«.

Det lettede overgangen til gymnasiet meget, at vi på forhånd kendte en af lærerne. Fra alle bydele og fra det nærmere opland og fra alle sociale lag kom vi til det nye fællesskab, som de tre gymnasieår stod for. På et par punkter i grell modsætning til, hvad de foregående skoleår havde budt på: Her var lærere i alle aldersklasser, ikke kun højt bedagede. Her var piger og drenge i samme klasse.

Strehles latinundervisning fortsatte lige så lovende og levende, som den var begyndt. Vi gik ombord i Cæsars »Gallerkrig« og fik at vide, at der midt i februar ville komme en vittighed i teksten. Siden kom turen til Ovid, hvor Pyramus og Thisbe var lige ved at blive nulevende, unge mennesker. En bestemt scene står

Aksel Strehle, der her ses på et billede fra 1928, var blevet adjunkt ved Århus Katedralskole 1921.

Han virkede her, til han 1943 blev rektor for Horsens Statsskole (afsked p. gr. af alder 1966).

I årene 1935-43 var han medlem af undervisningsekspositionen for gymnasieskolerne og blev i den forbindelse et kendt ansigt i skolekredse landet over.

Mange lærere og elever vil huske hans navn fra de lærebøger i historie og latin, han stod som udgiver af, og de, der har været i personlig kontakt med ham, vil minde en fremragende pædagog, der altid behandlede problemerne med sikkerhed – og venlighed.

særlig klart i hukommelsen. Stedet, hvor Thisbe genfinder sin elskede, her i en lidt uautoriseret gengivelse:

»Pyhrasmus! Pyhrasmus! Hvad for en ulykke skilte dig fra mig?

Svar mig dog, kæreste! Tipse, din eneste
Tipse dig kalder!

Løft nu dit hoved, du ligger så sær falden
sammen på jorden?»

Pyhrasmus åbnede et øje, men lukkede
atter det fast i.

Den øjescene! Strehle spillede den døende ungersvend så levende, sad og glippede ganske forskrækket med det ene øje. »Men hun så jo forfærdelig ud – så man forstår, at han skynder sig at lukke øjnene i og dø fluks!«

Kunsten at oversætte fra latin til et nogenlunde mundret dansk sprog satte Strehle meget ind på. Og englelig tålmodig var han, når det knagede lidt inde i hovedet, inden der kom danske ord over læberne. De lange tænkepauser afbrød Strehle ofte med et opmuntrende og forventningsfuldt: »Det skal nok blive godt!«

Det gik mere og mere op for os, hvor lange rødder der var fra det latinske sprog ud i fransk, engelsk, tysk og dansk med. Betydningsudviklingen, etymologien, alt det med ordenes afstamning og oprindelige betydning dyrkede vi med en iver og opfindsomhed, der undertiden kunne løbe løbsk og resultere i fæle vildskud. Så var Strehle der med sit advarende: »Nu er vi vist ovre i folkeetymologien!«

Eller han drillede os med at læse lidt op af »Erasmus Montanus«:

Jeppe: Hvad hedder grovbrød på latin?

Per: Det hedder panis gravis, og fin brød panis finis.

Jeppe: Det er jo halv dansk.

Per: Ja det er vist, der ere mangfoldige latinske ord som har deres oprindelse af dansken. – Saxo Grammatica bødede meget på det latinske sprog med danske ord.

Folkelig og fornøjelig kunne Strehle tit være. I stedet for at servere den forslidte latinske glose »Prosit!«, når vi nøs, foretrak han at henmumle: »Det frisker! Sa' tjeneren. Han nøs på wienerbrødet«.

Fra mødet med Horats glemmes heller ikke i en hast den time, da Strehle røbede for os, at oden »Integer vitae, scelerisque purus« – om »Upletet vandel og fri for brøde« – kunne afsynges på melodien til »Mægtigste Kriste«. Det forekom os mare, at de latinske ord blev meget mere levende ved at blive sunget.

Det hændte sådan ungefær en enkelt

eller to gange om året, at Strehle var mørkelagt. Symptomerne var ikke til at tage fejl af. Han plejede at tage en stol og sidde nede på gulvet i niveau med os, men på de sorte dage satte han sig tungt og træt i stolen bag katederet.

Timen slæbte sig af sted, kun ved hjælp af vores mekaniske præstationer, inspirationen savnedes.

Dagen efter var Strehle frisk og velopløgt igen. Og vi hørte om dommeren, der bebrejdede en voldsmand, at han havde slået sit offer ihjel og fandt, at udbyttet – 2 kroner – stod i skrigende mis-

Katedralskolens røde bygning, indviet 1906, set fra Skolebakken omkring 1930. Endnu et par årtier bevarede gaden sit boulevardpræg med træer i fortovskanten.

Fuggernes storhedstid faldt i 1500-tallet, da de med deres enorme pengemidler øvede en betydelig økonomisk og politisk indflydelse i den habsburgske kejser-slægts besiddelser såvel i det hellige tysk-romerske rige som i Spanien. Her ses et stik af Jacob Fugger (død 1525).

forhold til udåden. »Åhva, herr dommer! 2 kroner her. 2 kroner der. Det bli'r til penge altsammen!«

Anekdotisk sans prægede også historieundervisningen. Årstallet 1660 med enevældens indførelse er for os tappet sammen med det citat, Strehle anførte: »Da gik der stor angst og banghed an for somme«. En sætning, der dukkede op igen senere i livet, i april dagene i 1940, og da atombomben faldt i 1945.

Forholdet mellem den hvide race og den sorte optog mange allerede i den »florissante periode«, de gyldne højkonjunkturår mellem 1750 og 1800. Da handelen med slaver var en dagligdags ting.

Den hele spegede situation af Strehle bragt ned på et sprikwortagtigt resumé på vers:

*Hvad har stakkels neger gjort,
at den hvide mand ham hader?
Er han ond, for han er sort?
Er ej Gud da alles fader?*

Såre fængslende var de længdesnit, Strehle pludselig kunne finde på at rulle ud for os, der alt for længe havde været vant til, at historie var en lektie fra side 87 til side 99. Her kunne man pludselig risikere, at en time startede således, idet den egentlige lektie suspenderedes til næste gang: »Mine damer og herrer! Fuggerne! Lad os se lidt på Fuggerne i dag!« En pædagogisk chokstart, der kunne få os gjort lysvågne med det samme, selv om det var i en trist 8-9 time en sur vinterdag. Fuggerne? Hvem i alverden var Fuggerne? Kl. 9 vidste vi det, og verden så lidt anderledes ud. Nu vidste vi, hvordan penge regerer verden, og at der til krig behøves tre ting: Penge. Og penge. Og atter penge. Augsburg blev gjort levende for os med sit købmands-dynasti, Fuggerne, der gennem århundreder kunne låne penge ud, snart til den ene fyrste, snart til den anden, og dermed være med til at have en temmelig stor finger med i spillet om historiens forløb. Selv paven kom og lånte penge i Augsburg. Men der blev også brugt flittigt af formuen til kunst og udsmykning, så vi fik repeteret betydningen af det gamle latinske ord mæcen. Selv til almindelig velfærd havde

Per Krarup, der 1929 var blevet vikar ved Katedralskolen og 1930 adjunkt, fotografet ca. 1932 i det såkaldte Polyfoto-system, 48 små billeder på et ark med ansigtet i alle mulige vinkler og udtryk. Billederne var helt uretouchede og ofte dårlige. Til gengæld var de billige. Krarup blev i 1949 rektor for Østre Borgerdydskole i København og 1958 direktør for det danske institut i Rom, et embede, han nylig har forladt.

Fuggerne råd; der blev anlagt en hel bydel med billige pensionistboliger, Fuggerei, som arkitekturkyndige senere har fundet ud af er blevet plagieret i Christian 4's Nyboder.

Strehle i historietimerne! Det kan bedst sammenfattes i tre små ord: En levende Grimberg!

Vi var et dusin elever i 1. gymnasieklasse, den klassisk-sproglige retning. 4 piger og 8 drenge. Mens de nysproglige og matematikerne gik i klasser, der havde 25–30 elever. Med rette kunne vi føle os begunstigede i mange henseender. Vi lærte hinanden meget bedre at kende, mødtes hjemme hos hinanden mange af os. Selve begrebet »en skoleklasse« veg til fordel for følelsen af, at vi befandt os i en udvalgt »dagligstue«, hvor vi var på niveau med hinanden – når læreren var med på det hold. Det bidrog flere af læ-

rerne til. Aksel Strehle er nævnt. Tilsvarende gjaldt den endnu yngre lærer i græsk og oldtidskundskab – Per Krarup. Ikke skrækkeligt mange år ældre end os. Som at få foræret en storebror, rigt udstyret med kundskaber og en bevidnet lærdom. Respekten for pædagogen Krarup kunne det måske af og til knibe lidt med, men mennesket Per Krarup var ikke til at stå for.

Det gode græske ord demokrati fik vi drejet over i noget, man i dag måske kunne forveksle med nærdemokrati. Et eksempel. Opstod der pludselig hos os tolv – på en trist og karkludgrå efterårsdag – en uimodståelig trang til noget helt andet end den planlagte pensumbid, da var det ikke svært for os at charme os til en omgang røde kager fra Hjøllund henne om hjørnet i Mejlgade. Men når der var gumlet af, fulgte der – som amen i kirken – en aktuel debat. Tidligere elever på Katedralskolen havde haft Hartvig Frisch til lærer. I Per Krarup mødte vi et andet levende eksempel på kombinationen »græker og modernist«. Den fascistiske pest nåede aldrig at blive pensum – men den kom tit til debat her i det lille klasseværelse med de skrå vægge og loftsvinduer. Men udsyn var der – takket være lærerne. Men de måtte også være forberedt på at møde stærkt væbnede debattører blandt eleverne. En kapacitet som Erik Bach fra Sabro var på det historiske område så velfunderet, at det meget nemt kunne udvikle sig til en jævnbyrdig dialog.

30'erne var
cyklernes årti – de
mundrappe cykel-
budes, de yndige
cykelpigers og, som
det ses her i Skole-
gade, de uordentlige
katedralskoleelevers.

Cyklen var en
daglig brugsgen-
stand, som man var
vokset sammen med
som cowboyen med
sin hest. Forskellen
var den, at hesten
fik en kongelig
behandling imod
den, der blev cyklen
til del. Den bageste
spadserende dame
bærer til sin
gedigne spadser-
dragt en rævepels-
krave, hvis hoved
sidder koket på
hendes venstre
skulder.

Af tekststudierne huskes især Odysseen og Iliaden, selve hovedgrundlaget i undervisningen. Vi var ikke alene leveringsdygtige med en homerisk latter, men selve vort daglige sprog blev en anelse homerisk og præget af faste vendinger. Da var det sandelig ikke rart at være langt borte. Eller man frådsede med heksameterforsøg, når man f. eks. var buden ud til pølser og øl hos den lille lærerfamilie i Risskov. Et gulnet stykke papir røber det alt for tydeligt.

Hurtigen kørte vi just med det tog, som motoren trækker – hurtigt vi kørte på skinnen den blanke, der løber langs vandet, vandet det salte som ofte besprøjter vort tog under kørslen. Således kom vi da ud til det børn'opfostrende Riis Skov.

Her haver Krarup med frue og barn os alle sat stævne:
Fejre et gilde, hvor maven ej savne et ligeligt måltid.
Først vil vi dog på barnet, det lallende, fæste vor' blikke,
går vi til barnesalstærskelen hen og sagte vi spørge:
»Frue! Vi byder Dem tale sandfærdigt!
Hvor puttes den lille, Krarups det elskede barn, så skøn som en strålende stjerne?»
Sådan vi talte og skued det barn i den hårfagre hustrus arme – og tæt til sin duftende barm hun kærligt det trykket' – men da vi så havde skuet, betragtet og stirret og kigget, bøjed' vi flinkt vores hals bagover, da fejre vi skulle prægtigt et gilde, hvor maven ej savne et ligeligt måltid.

*Fra en krarupsk
cykeltur ca. 1932.
Per Krarup ses
siddende som nr. 2
fra venstre, stående
til venstre Knud
Hannestad, til højre
i sort jakke
forfatteren.*

At omgås en lærerfamilie privat var – i mit regie – noget hidtil aldeles uhørt. Her udviklede det hele sig ligesom af sig selv. Sidenhen også bestyrket i talrige cykelture, som Per med viv tog initiativ til. Gerne stod vi op årle kl. 4 en pinsemorgen for at runde den Pøtske mølle og de frijsenborgske palæer. Og løbe »Linen« ud, cykle den lange skovvej fra Frijsenborg ned til Hinnerup jernbanestation, i ekvipagerens spor.

Andre gange blev cykelturene ved fælles snedighed lagt så lumsk, at vi hen på søndageftermiddagen lige præcist ramte vore oplandskammeraters gæstfrie, i forvejen adviserede hjem. I Sabro, Trige, Lisbjerg og Skanderborg.

Det gjaldt for os om at stå os godt med Zeus, der i sin alsidige virksomhed både var gæstevenskabets gud, og som skysamler også havde med regnvejr at bestille.

Måske havde vi ikke altid ydet ham stort nok drikoffer, for det hændte, at vi blev hjemløst af regn, men cykelturene blev aldrig aflyst eller afkortede. Det var tapre tider!

Mere om pensum? Foruden Homer var der lange kapitler af Xenofon og Herodot. Den sidste især et tankevækkende bekendtskab, journalisten Herodot fra Halikarnassos, der hellere ville fortælle noget fra usikker kilde end slet ikke løbe med nogen vind.

Den største hovedperson var nok alligevel Sokrates, den mærkelige urovækker, hvis samlede værker kun kendes via Platons pressetjeneste. Den provokerende beskedenhed i sætningen: Jeg ved, at jeg ingenting ved. Det siger Platon, at Sokrates gik rundt og sagde.

Der var også mange andre tekster vi måtte igennem. Det eneste, jeg ved, er, at jeg ikke kan huske dem. Måske har man glemt alt for meget. Mange lærdomsbrokker ligger godt begravet i glemmebogen. Men glemmes kan aldrig det venskab, der opstod i de unge dage i begyndelsen af 1930'erne i den lille klasse med den store midtpunktskikkelse Per Krarup, der formåede at gøre en gammel, slidt romersk sentens aktuel og levende gennem årtier.

Non scholae, sed vitae discimus.

Seneca den Yngre sagde ganske vist det modsatte, den gamle ironimus. Men han må døje, at det er det modsatte af hans sentens, der lever. Og som også passer her.

Vi lærer ikke for skolen, men for livet.

Fra teatrets magiske verden

Genforeningen i 1920 erindrer jeg intet om. Min egen lille hverdagscene var begrænset til husrækken Frederiksgade 61–81, strækningen fra Østergade til Vester Allé.

Her i gaden havde jeg den store oplevelse som 5-årig at være i teater for første gang. For en 5-øre. Måske er teater et vel stærkt ord, men det var da mit livs møde med skuespillkunsten.

Det var et teater, man selv opsøgte. Nogle imponerende store drenge foranstaltede teaterforestillinger oppe på loftet i købmand Holsts gård, hjørneejendommen nr. 81.

Korn og foderstoffer udfordrede lugtesansen, her hvor der var en sæk pro persona at sidde på. En udvalgt skare. Vi sad allesammen i 1. parket. Repertoiret? Desværre totalt glemt. Måske blot meget kortfattede moderate løjer. Men bare det at *være* på loftet var alle pengene værd.

Næste akt foregik i årene mellem 1922 og 1932. Hovedrollen havde »Illustreret Familie Journal«, der for altid vil være sikret en hædersplads af mindst to årsager.

Alle de mange små bøger, der kunne lirkes ud af hefteklammerne midtvejs, foldes sammen, sprættes op – og vupti: Så sad man med en håndbog i hånden. Måske derfor det hed en håndbog? Selv om gusten eftertanke ræsonnerer: Er da ikke alle bøger, man tager udi hånden, for håndbøger at regne?

Der må være kommet omkring 100 af de små håndbøger i det omtalte tiår.

Den skønne periode, da man var lysegrøn og nysgerrig dagen lang. Samt passede på tingene, så reolen endnu prydes af f. eks. »Historiske slotte«. »Dansen går«. »Før og nu«. »Hvem var hun?«. Samt »Jernbanen gennem 100 år« og »Hvorfor står han der? 50 berømte statuer«. Og så naturligvis de to om teater og film.

Den anden årsag til påskønnelse af »Familie Journalen« lå i de aktiviserende sysler, bladet kunne byde på. I denne forbindelse alle de mange teaterstykker, der dukkede op med dukker og alt tilbehør, når efteråret (teatersæsonen) satte ind.

Hvis en gallupfritter ville spørge mig ud om mit livs bedste julegave, måtte svaret uden tøven blive: Hin jul, der bragte dukketeatret ind i stuen til mig!

9 år var jeg, da jeg fik det. Et brugt. Men det gjorde ikke noget, for det var velholdt. Og den nye indehaver passede også godt på det. Men jeg tror ærlig talt ikke, mine forældre og søskende havde haft fantasi nok til at forestille sig, hvor mange forestillinger de herefter måtte døje som tilskuere.

Hvad der hyppigst gik over de *lige* brædder her var nok »Fyrtøjet«. Samtlige forestillinger var omgærdede af musikalske mekaniske præstationer, ypperligt fremført via skabsgrammofonen, som teaterdirektøren personligt trak op for hver 78'er – og der skulle også være tid til at skifte stift med passende mellemrum. Slet ikke så lidt initiativ oven i al postyret med at være fører for de mange stive

ILL. FAMILIE-JOURNAL

I 1929 var der kommet 50 af Familie Journalens små håndbøger, og i den anledning bragte bladet denne forsider. Det ses, at bøgerne var meget vidtspændende, fra »Hvem har erobret jorden«, til »Hvad er stil?« og fra »Historiens timeslag« til »Høflighed«. Man ikke »Teatret« især har været flittig benyttet af forfatteren?

III. Familie-Journals smaa Haandbøger holder Jubilæum.

Hvilken Røgdøm af Emner de første, 50 har behandlet, vil et Blik ovenfor give et slaaende Bevis fo

papfigurer på klodser og med førende ståltråd eller hængende i ståltråd ned fra loftet. Belysningsmester og sufflør var, pudsigt nok, opgaver, der var betroet chefen selv. En temmelig hårdhændet form for rationalisering – kan man se efterpå.

Begrebet »skolescene« mødte jeg i mellemkolen i Munkegade. I 1929. Århus Teater – det var kærlighed ved første blik. Her oplevede vi »Elverhøj« og C. K. F. Molbechs »Ambrosius«, hvorfra især scenen med det injurierende blomsternavn huskes:

Claus: »Får jeg da ikke også et lidet forsoningspant?«

Abigael: »Å jo, hvorfor ikke? Se her, her er en blomst for Jer, Junker Claus«.

Claus: »Jeg siger tusind tak. Hvad er det nu for en? Jeg kender den så godt, men jeg kan ikke komme på navnet«.

Abigael: »Navnet – det må I spørge Monsieur Ambrosius om«.

Ambrosius: »På latin kaldes den: Linaria«.

Claus: På latin! Kan han ikke sige, hvad den hedder på dansk«.

Ambrosius: »Jo, hr. kammerjunkere, på dansk hedder den: T o r s k e m u n d!«

Det var romantik – effektiv romantik. Og det gjorde indtryk, men dog ikke nær så meget som »Rejsen endt« af englænderen R. C. Sheriff. Et chokerende moderne stykke med motiv kun få år gammelt: Skyttegravskrigen i 1918. Ejendom-

meligt nok skulle jeg kort efter møde stykket påny, denne gang i den originale engelske udgave, idet »Journey's End« med megen aktualitetsans indgik i det engelske pensum i gymnasiet. Fra opførelsen af »Rejsen endt« på teatret huskes endnu et navn som William Knoblauch, der her spillede en af de officerer, som vi kommer så tæt ind på livet af. Nok første gang jeg for alvor opdagede, hvor alsidig en kunstner der her var tale om.

Teater og virkelighed? Altid lidt sært at møde sine scenehelte og heltinder – demaskerede – midt på det almindelige fortov eller stående i en fyldt trambus. For større var byen jo ikke, at man ikke ideligen kunne løbe på alle de teateransatte, lige fra direktøren Erik Henning-Jensen og nedefter. Besøgte man sin bror i Stadion Allé, kunne man endda være heldig at se Knoblauch gå frem og tilbage på gulvet i lejligheden lige ovre på den anden side af gaden. Memorerende. Hvilket ord dog endnu var ukendt af den unge iagttagere.

Og Adolph Wantzin, der var så svær, at han ikke var svær – at genkende i det civile. Altid så glad og så munter at se til, som man nu venter det i de dimensioner.

I realklasseåret kom den frydefulde oplevelse at være lidt inden for murene i teatrets verden: Garderobebetjentvikar. Det var stillinger, der var rift om. Når der var forestilling for skolescenen søndag eftermiddag, havde den faste garderobestab fri – og frivillige realister blev sat ind

R. C. Sheriff's »Rejsen endt«, der i mellemkrigsårene blev en verdenssucces, kom for sent til Århus, hvor stykket blev opført i oktober 1930. En række film havde allerede tilført skyttegravskrigen en realisme, som teatret ikke kunne hamle op med. Trods fortrinligt spil af bl. a. Wm. Knoblauch gik det kun 12 gange. På billedet ses Knoblauch th. sammen med Charles Løw-aas i den bunker, hvori hele handlingen udspilles.

på opgaven. Vi så forestillingen sammen med kammeraterne, men 5 minutter før tæppefald måtte vi snige os ud til de betroede poster, for med iskold, stålsat ro at møde de vældigt fremstormende horder, der alle ventede at blive ekspederet først – under råben og skrigen op om, at man favoriserede stodderne fra ens egen klasse – og mange andre muntre og opildnende tilråb.

Det arbejde fik vi ikke klingende mønt for, men noget endnu bedre: Kunst for arbejde – fribillet til 1. parket to gange

i sæsonen, når pladserne alligevel ikke kunne sælges.

Skønt nu at komme en aftenstund og aflevere sit gode overtøj til den rigtige garderobebetjent. Hvorpå man skred ind ad den forreste dør til de dyre pladser og nød at få lov til at se hele forestillingen til den søde ende med tæppefald, fremkaldelser, blomster og touche.

Det er lidt flovt, men må indrømmes: Mødet med skolescenen resulterede også i lidt fusken i den ædle skrivekunst. Det blev til en bette forestilling »Sådan er

Teatrets direktør, Erik Henning-Jensen, og hans overregissør Ad. Wantzin stiller op til dans – eller hvad det nu er, de foretager sig – i teatrets arkiv. Billedet er fra 1931, hvor man i april i en udmærket opspætning gav Edgar Wallace's kriminalkomedie »Stikkeren«.

tanter«. Stykkets dilettanter, ja vi morede os godt med at stable forestillingen på benene og få det til at gå – en eneste gang. Om publikummet gouterede løjerne? Lykkeligt glemt. Resten er tavshed.

Så kom man i latinskolen, som Kate-dralskolen også kunne forveksles med. Det blev et arnested for dramatiske konfrontationer på mange planer. Det startede blødt i de første dansktimer med Olaf Hansen. Hver gang jeg skulle afhøres, udløste mit heltemodige fornavn spontant den gamle digters citat: »Det var den

store Sigfred – han op fra græsset sprang – ham raged ud af hjertet – den lange lansestang!« Derpå fulgte lige så usvigelig sikkert den trænedede dansklærers fodnoter: »Sikke noget vrøvl! En stang gennem hjertet springer man sgu ikke ret højt med – en oversætterfejl, ikke hjerte, men herde, altså skulder – herdebred, det kan la' sig høre og gøre!«

En dag i september 1931 nåede vi frem til Oehlenschlägers »Hakon Jarl«. Stærkt plaget af sygdom var Olaf Hansen blevet, for svag til at gennemgå styk-

ket med os. I stedet for bad han os fordele os på personerne og læse teksten op i sin helhed. Rappere og mere scenevante kammerater løb med alle hovedrollerne. Til gengæld havde min sidekammerat og jeg i entreprise alt, hvad der kom op på to eller flere personer. Vi var råbende bønder. Vi var præster, der præsterede at messe vidunderskønt på latin. Vi var sendebude, der snart kom ind fra højre, snart fra venstre. Vi var de omkring 200, der i offerlunden råbte: »HakonHakonHakon!« Til sidst var vi simpelthen: Mængden.

Længere hen på efteråret begyndte rygtterne om årets skolekomedie at svirre. Vi var så heldige at have den pålideligste kilde midt iblandt os, hver gang sagen hed engelsk. På adjunkt Niels Jensens gode skuldre hvilede hvert år den krævende opgave: Skolebalscomédie at opføre ved disciple fra 1. gymnasieklasse.

Adjunkt, senere lektor, Niels Jakob Jensen, polyfoto-graferet i midten af 30'erne. Niels J. Jensen blev ansat på Katedralskolen i 1928, og han virkede her indtil for nogle år siden. Gennem mange år var det ham, der sørgede for at få den årlige skolekomedie stablet på benene.

Som ny i skolen måtte man hellere snarest gøre sig fordelagtig bemærket i en engelsktime. At det ikke skulle være via de sproglige færdigheder, stod mig aldeles klart. Men en dag blev der rakt en lillefinger frem, som jeg straks klamrede mig til. I »The Conversation Reader« fik vi et afsnit for – en pubscene. Jeg meddelte kammeraterne, at den lektie ville jeg lære udenad, så de slet ikke behøvede at forberede sig. Heldigvis var pubscenen ikke grusom lang, men en god bid engelsk var der dog at lære »by heart«, foruden differentieringskravene til skiftevis at tale som en tjener og som en gæst. Dagen oprandt – og jeg rakte fromt en markerende finger i vejret. Og fik dagens tekst tildelt. Op af skoletasken fiskede jeg nu uendeligt langsomt, men sikkert et rent viskestykke, en tom flaske og et par vinglas. Ingen sjasken her med våde varer. Det hele var jo et illusionsnummer. Med mit bedste engelsk kastede jeg mig ud i dobbeltrollen i det prægtige udstyrsstykke – og nåede min skumle hensigt. Efter timen trak hr. Jensen mig afsides og forespurgte, om jeg var interesseret i at give møde i næste uge, når man skulle drøfte årets skolekomedie?

Det viste sig, at man havde bestemt sig for en vaudeville, måske den mest forslidte af dem alle? »Soldaterløjer«. Men ungdomsoprør var ikke opfundet i de dage, så Hostrup gled glat igennem de første hurdler. Hovedrollen som forvandlingskunstneren løjtnant Anker fik Henning Lisager (senere som forfatter kendt under navnet Henrik Lind). Løjtnant Vil-

Katedralskolens
udgave af
»Soldaterløjer«
1932. Det var den
»tørre« historiker
Glob's rolle,
forfatteren tilkæmpede sig i engelsk-timen hos adjunkt Niels J. Jensen. Her står han ved bordet, læsende i sine lærde værker. Hans heldigere medbejler Knud Hannestad, der senere, men i en noget fornøjeligere form, optog det globske erhverv, sidder veltilpas ved sin bly Emilie. Ved siden af Glob, med skaldepande og tænksom mine prokurator Barding – Jørgen Claudi, bibliotekar, programchef for radioens teater- og litteraturafdeling.

mer tog Knud Hannestad sig af, mens min gode ven Jørgen Claudi pludselig blev min onkel Barding – og ego ergo den verdensfjerne magister Glob, håbløst kæmpende med løjtnant Vilmer om Elisabeth Paludan = Emilie.

Mærkeligt alligevel med sådan en tekst, hvor man ustandselig brister udi sang. Her i den hostrupske musical stod vi og sang til Hornemanns melodi:

Barding: Ja tro mig, min ven, man må
lirke småt
for at virke godt

på et kvindeligt gemyt
. . . med dispyt!

Glob: Men kommer det blot på dispyter
an?

Barding: Ja, så rutter man
med hvad ånden bedst formår!

Glob: Og altid det samme da hænder sig?

Barding: Ja, man ender ej,
før man fat på hånden får . . .

Visseligen var der megen takt og tone at lære undervejs, men mest belærende var nok det gode sammenhold, der opstod om at løse den givne opgave. Og så lærte

hver enkelt det udfordrende, der ligger i at stå og gebærde sig på en scene. Det med hænderne har altid været det svageste punkt. Men som optakt til et skolebal glider årets skolekomedie altid godt ned. Publikums rolle er i gode hænder.

Det var også tilfældet onsdag den 3. februar 1932, da det hele blev fyret af i Håndværkerforeningen i Paradisgade. Lektor Heering den ildnende dirigent for skoleorkestret med dansescenen af »Mascarade«. Derpå Olaf Hansens prolog, den sidste prolog, han skrev, måske i det hele taget hans sidste poetiske bidrag. Og så sluttede 2. afdeling af orkestermusikken med »Das muss ein Stück von Himmel sein!« – og helt bestemt var Lilian Harvey og Willy Fritsch usynligt til stede blandt os alle!

Så godt sammenspillede var vi blevet, at mange af os ikke kunne få nok, men besøgte hinanden og lavede 3-4 »revyer« eller »cabaretter« mellem jul og nytår, nye tekster hver gang og hver gang af 1 til 2 timers varighed. Hovedleverandøren her var Jørgen Claudi, der allerede nu demonstrerede sine evner for dramatisk tilrettelæggelse.

Mens vi gik i II G var vi nogle stykker, der var så heldige at få lov at være »gen-gangere«, påny være med i skolekomedien, selv om rekrutteringen stadig stod i I G'ernes tegn.

Det forlød rygtevis, at adjunkt Jensen ønskede at spille Heiberg, men at Wubbe var mest stemt for Holberg. Takket være rektor Christiansen kom Holberg på pla-

katan. I sine unge dage havde Holberg begået en vidtløftig komedie i 5 akter om en evigt og altid snakkende barber. Senere fandt Holberg klogeligen ud af, at det var for lang en snak og skar resolut hele molevitten ned til en eneste akt. Lidet anende, at netop det blev hans mulighed for at være passende i forbindelse med et skolebal!

Det skulle ikke hver gang være den samme restauratør, der lukkede af skoleballerne. Den stramme Holberg foldede sig ud på scenen i »Vennelyst«, og her spillede vi da på livet løs en januaraften i 1933. Lad mig være galant og af de medvirkende nøjes med at omtale damerne. At den slanke Gurli Thøstesens skulle forestille at være min mor og på grund af fladhed fik ordre til at møde med puder – og endda var instruktøren ikke tilfreds: »Gurli – din barm er elendig!«

I scene 13 gik det galt med polstringen, puderne fik nykker og faldt i flere stykker ned på scenen. Heldigvis kun i generalprøven, så der kunne iværksættes en redningsaktion med hejseværk af bændler, seler og stropper.

Forfatterinden Ellen Kvist behøvede næsten kun at være sig selv for at illudere som den rappe Pernille, hvis man ellers tør tro Erik Olaf-Hansen (og det bør man) i anmelderrollen i skolebladet Arosia: »Ellen Kvist havde lagt hele sit naturlige lune i Pernille og beredte tilskuerne en virkelig fornøjelse!« Og om stykkets heltinde, Leonora, spillet af læ-

*Katedralskolens
kombinerede I og
II G trup, der i
1933 gav Ludvig
Holbergs »Mester
Gert Westphaler
eller Den meget
talende barber«.
Midt i billedet
(med korslagte
arme) forfatteren
i titelrollen,
i samme række nr. 3
fra højre Ellen
Kvist, nu Butten-
schön, bibliotekar
og forfatterinde,
nr. 3 fra venstre
sognepræst Axel M.
Hjeresen. Den
hvidklædte dejlig-
hed på bænken
(jfr. teksten) er
børnepsykiateren
Vibeke Dahl.*

gen Vibeke Dahl: »Så yndig, at man næppe kan forestille sig det!«

Både i I G og i II G havde jeg rollen som den, der ikke får heltinden. Hos Hostrup på grund af ringe talegaver, hos Holberg på grund af bedøvende snak – »Jeg reyste engang fra Harslev til Kiel, men glemmer aldrig den reyse. Det var min troe en mærkværdig reyse. Jeg reysede fra Harslev for 3 år siden, den 20. februarii, om jeg mindes ret – ney, når jeg tænker mig om, så var det den 19.

februarii. Blant andre, som var i følge med mig, var en hattemager-svend« og så videre ned til dagens ret: »Først gav man for det bedste pund flek, som nogen ærlig mand vilde komme i sine ærter, ikke meer end en lybsk skilling. For det andet for et pund oxekjød ikke meer end . . .«

Lad prisen ligge, selv om det kunne lyde aktuelt midt i en EF-tid. Løbsk løb munden, som barber kunne jeg ikke lade være med at hylle folk ind i en sky af

snak, så vigtigt var det at have hele taleflommen parat, at jeg i de sidste to uger før forestillingen reddede mig fra at blive hørt hos de fleste lærere. Gamle Mathis, lektor Mathias Møller, kunne ikke forstå, at jeg kunne nænne at forsømme hans fag, geologien, men jeg havde en lumsk fornemmelse af, at sagen den dag ikke var klaret bare ved hastigt at råbe »Rød/Østersø/kvarts/porfyr!« Så jeg bad om at måtte tie. På skolebalsaftenen havde jeg den glædelige oplevelse, at Mathis kom hen og sagde: »Ja, med den svada kan jeg sgu godt forstå, at du ikke osse ku' ha' geologi i ho'det!« Og så var der endda et enkelt øjeblik i en af de første lange monologer, hvor den berygtede sorte klap faldt ned. For mig at føle som minutter, der sneglede sig tomme afsted langs en afgrunds rand, mens det i virkeligheden måske kun drejede sig om et par vejrtrækninger? To sætninger forblev i mørket, men så dukkede resten op i hukommelsen.

Der var i III G direkte forbud mod teatermæssige udsvævelser, nervepirrende ting nok forude i form af eksamen. Men siden kom der et par chancer hos studenterkuespillerne. Studenterforeningens nytårsrevy begyndte at tage form hen på slutningen af 1934, instrueret af Gunnar Lemvig. Han opvartede fru Thalia hver aften på Århus Teater, så prøverne tog vi fat på ved midnat. Måske var det årsagen til, at Morfeus gik hen og blev bærer af den røde tråd – og måske var jeg den, der så mest søvni og dorsk ud, siden instruk-

tøren straks fandt ud af, at jeg var som skabt til skikkelsen. Men sovende kom ingen af os gennem løjerne. Der var ægte nervøsitet og høj lampefeber, da afpudsningen omsider blev erklæret for i orden.

Studenterforeningens højborg var Koncertpalæet på Bispetorv, hvor vi øverst oppe havde »Buret«, de daglige foreningslokaler. Restaurationen på 1. sal med festlokale og scene var »Teatret«, hvor revyen havde premiere i begyndelsen af januar 1935.

»Børn af Zeus« eller »Ud i det blå!« Vi var olympiske guder, der med gudehop – en, to, tre og et gudehop – bevægede os rundt i den aktuelle, friskbagte universitetsby, ruskende op i benovelsen over, at alt gik så godt! Det blev man på en generalforsamling på Olympen enige om at få udforsket nærmere. Afsted med Morfeus, men for en sikkerheds skyld skygget af en kontraagent, Pallas Erni Buchtrup Arneson Athene, der undervejs især brillerede formummet som en kendt forgrundsdame blandt studenterne: Eva Hemmer Hansen. Et meget nærgående portræt på højde med de friheder, Aristofanes tillod sig i oldtiden over for Athens koryfæer, også når de pågældende selv sad og hørte på det midt i det vældige amfiteater.

Den græske association melder sig her specielt ved erindringen om det sted, hvor Aage Ravn Christensen begyndte at tale svensk i den høje stil om den kære gæstedocent, der sad pænt neden for på næstforreste række. Ikke mange svenske gloser

SEKIK'S

Håndgjort program
fra en af de private
revyer. Mellem de
claudiske sketcher
og den traditionelle
Storm P. forekom
også refrainsang til
dagens melodier.
Det var smart.

MIDNATSCABARET № 2.

4 og 5 januar 1932.
KL 23 - KL 2.

PROGRAM:

I Afdeling.

1. Storm P. v. Østergård
2. „Arkansas“, sketch v. Claudi
Personer: Arkansas - Claudi
Krokonen - Elisabeth Paludan
Kromanden - Østergård
Publicum - Eriksen
3. Refrainsang v. Hening Jønsen
4. „I natten klam og kold“, drama i 1 akt v. Claudi
Personer: Fulde mænd - spøgelser
døde - ånder - m.m.
5. Storm P. v. Østergård
6. „Seminarist Svøbæk“, sketch i 1 akt v. Claudi
Seminarist Svøbæk: Claudi
7. Musik.

Konferencier: Eriksen.

PAUSE

vend!

var undsluppet tændernes gærde, før docenten rejste sig og sprang op på scenen til os! Mon ikke vi måbede en kende – skandale forude? »Om Ni lånar mina glasögon, då vill illusionen bli komplett!« Hvis før befippet, så nu bebrillet fortsatte skuespilleren sin portrættering – for fri udblæsning. Vi fik ikke andre besøg. Heller ikke da redaktør Henry Nielsen var Hefaistos, der grangiveligen var kommet til at ligne en kendt smed i vor by, selveste borgmesteren H. P. Christensen. Det var ikke til at høre fejl af.

En skøn vise handlede om vanskelighederne med at få Statsbibliotekets stab til at udlåne van der Veldes »Det fuldkomne Ægteskab«. Henry Nielsen sang den til succes, på højde med den varierede vise med det faste omkvæd: »Det hænder – sådan ungefær – en enkelt gang om året!«

I de første vers bankes omkvædet fast, siden kan der broderes på det, ud og ind som en harmonika. Til sidst behøver man slet ikke at sige et eneste ord, men kan mime sig frem eller gå sin vej og lade musikken om resten. 1935-viserne lever kun i vores hukommelse, men teknikken kan studeres i f. eks. Jørgen Reenbergs klassiker »Admiralvisen«.

Af visen huskes verset om »Århuspostens« redaktør Anders Olsen med den viltre hårtjavs ned i panden. Nybagt dramatiker. I 1934 kom »Maskinen«, året efter »Hansen-Bramslev, medlem af folketinget«. Malerinden Kirsten Kjær – som bestilt til at rime på ungefær.

*En digter med sin muse
i Århus man kan se.*

*Hun skænker Anders Olsen
så mangen lys ide!*

*Han får et kys af Kirsten Kjær,
når han får studset håret.*

*Men det hænder sådan ungefær
kun en enkelt gang om året!*

*Jeg kommer i dilemma,
hvert år i januar,
når jeg får skatteskema
og skal gi' ærligt svar.*

*Jeg bli'r så from og sandhedskær
og go' – ja nærmest fåret.*

*Men det hænder sådan ungefær
kun en enkelt gang om året!*

*Jeg elsker svømmehallen
og kommer der så glad.*

*Jeg sidder på balkonen
og ser, hvem der ta'r bad.*

*Men at jeg dypper mine tæ'r
og står i vand til låret –*

*det hænder sådan ungefær
en enkelt gang om året!*

»Børn af Zeus« gik rapt over scenen. Med til at forhøje den stramme helhedsvirkning var, at alle scenskift foregik for åbent tæppe, maskinfolkene havde deres helt private balletpantomime under udførelsen af deres tunge hverv.

Det er ikke altid let at være et vidne fra fortiden. I mine øjne var der i hvert fald noget ganske ekstra over mødet med revygenrens store krav. Revy nr. 2 i 1936

har hukommelsen kun meget svage punkter at klamre sig til: At det var Arne Krogh, der satte i scene, med en opsætning, der var ved at drukne i tekniske finesser. Stedet denne gang Håndværkerforeningens sal. Nogen rød tråd huskes ikke, men *rød* blev revyen kaldt både her og der. KU måtte høre meget for sit hagekorssværmeri, f. eks. i en drastisk vise, som Knud Hannestad lancerede.

Ret meget mere er der ikke at tappe af erindringens arkiv. Herefter var min tilknytning til studenterskuespillerne nok så sporadisk. Det daglige arbejde på biblioteket krævede meget. Kun i lettere sommerdage forlokkedes man påny af de skrå brædder. Tør jeg mindes, at vi en enkelt gang optrådte på »Varna« i en god sags tjeneste, en børnehjælpsdag. Med den oldgamle sketch om manden, der så glimrende kan huske alting, men til sidst rejser sig fra skrivebordet og løber ud – i underbukser. Igen en gang viste Knud Hannestad civil courage ved at klare også denne rolle! Der var også noget med en sommerfest i Mørke, hvor P. Sloth Carlsen havde en finger med i spillet. To fore-

stillinger lørdag og søndag. Trækplasteret Ib Schönberg i den ene – og så skulle vi være 4–5 stykker i den anden forestilling, Vibeke Dahl, Folmer Sørensen, Karl Dall og undertegnede.

For at komme op på scenen måtte vi op ad en meget primitiv trætrappe. Straks den første gang, Ib Schönberg besteg den, lige før første forestilling, brasede den sammen under ham. Det er klart, at det gjorde ondt, men både lørdag og søndag var han ikke at formå til at give mere end en enkelt vise, som han tilmed afleverede så arrogant og hurtigt, at man måtte til at klappe næsten med det samme. Men trods bifaldet – ikke mere. Forestillingen blev faktisk kun reddet ved, at vi indsatte sangeren Karl Dall. Den nyopdagede sønderjyske landmand, der nu svigtede kvægavlen til fordel for scenekunsten – et sandt tenor-meteor! Det var skønt for os at høre publikums tilfredse tilkendegivelser. At opleve denne triumf var uforglemmeligt for os. Passende afslutning på snørklede sceniske oplevelser gennem mere end 15 år.

Der står et sted hos den gode, gamle franske filosof Montaigne et par sætninger om musik. De har gjort et dybt indtryk på adskillige. Det er i hans betragtninger over børneopdragelse. »Så vidt gik min fader i sin omhu med min opdragelse, at da man siger, det kan virke forstyrrende på små børns sarte hjerner at vække dem pludseligt og rive dem brat ud af deres søde søvn (børn sover jo meget fastere end vi andre), lod han mig vække ved tonerne af et eller andet musikinstrument, og der var altid en af husets folk, der kunne traktere det«.

I vor nuværende totalitære radiotid kan børn næppe undgå at blive oplasket med musik. Mange poder bliver daglig vækket usart og brat; det behøver endda slet ikke at være på forældrenes initiativ, men – i akustisk fremragende betonejendomme – lige så effektivt af musikbarbarer over, under og ved siden af. Højtalerterror. Vi gamle på 40 og opefter ser derfor med undren den nye mennesketype vokse op. »Musik til arbejdet«. Lektielæsning generes ikke af den kørende radio. Tværtimod. Holder radioen op, holder tankevirkomheden også op. Det kan gamle hjerner ej forstå.

Hvordan mødte man så musikken i de forhistoriske 1920-år? For mig lå det sådan, at der var pæne musikalske traditioner med en farfar, der havde været træsko- og træskemand om dagen og efter fyraften en flittig benyttet spillemand. Violinist og humørkunstner. Andre i familien har også været eller er stadig »no-

get ved musikken«. Og uden for hjemmets fire vægge? Oh, lige i nærheden lå dragonkasernen, så musik til hest var en næsten dagligdags begivenhed. Blæsemusik til fods var der dog også rig lejlighed til at påhøre, da de fleste optog og processioner dengang udgik fra Frederiks Allé-hjørnet ved ridehuset.

Musik om bord, det var derimod kun en gang pr. år. Heldigvis kom Sluppen altid gennem vores gade og bragte glade dansestemninger ned midt i den vinterkolde stad.

Forårs- eller sommerdage var der børnehjælpsoptoget med det helt usandsynlige Bondefangerorkester! Da blev der for alvor gjort grin med borgermusikken, for her trakterede habile musici kaffekander, grydelåg, redekamme og nedløbsrør – spædet op med enkelte rigtige instrumenter. Tænk, at musik kunne være så humorfyldt, så Storm P.'sk! Det var herligt at opleve!

En helårssolist af samme festlige skuffe var den gamling, der – muttersalene – spillede på mindst tre–fire instrumenter på en gang. Han brugte vist en enkelt fod til samtidig at holde liv i en tromme, et par bækkener og en triangel, mens hænderne hjemsøgte en harmonika. En slags omvandrende janitshar, hvis remedier der altid var ivrige håndlangere til at transportere fra gård til gård; om de ellers blev betroet til det?

Siden kom man i skole. Lærte at synge, men musik blev der ikke noget af for mit vedkommende, takket være et sært tek-

Børnehjælpsdagen var – efter mønster af den tilsvarende københavnske institution – begyndt 1904. I flere år var en af attraktionerne Bondefangerorkestret, der her ses i gården ved Østergades Forsamlingsbygning. Orkestret blev ledet af forhenværende oversergent Louis Greffel. Børnehjælpsdagen blev årene igennem afholdt med uregelmæssige mellemrum, oftest dog hvert andet år. Efterhånden mistede den imidlertid sin oprindelige karakter af »borgerskabet på sløj line« i en god sags tjeneste og blev i højere grad et professionelt foretagende – dygtigt gennemført og med fine resultater. Den er nu ophørt.

nisk eller taktisk uheld, som jeg i dag kun kan beklage dybt. For skolen var Munkegades – og orkestret Birger Gades. (En ringe trøst, at der fandtes og findes skoler ganske uden orkester, uden flygel eller klaver. Lad os endelig ikke komme nærmere ind på det nu).

Musik til festdagene, det var der altid i Munkegade. Det slog aldrig fejl, at H. P. Laursen mødte op med en håndfuld lungestærke blæsere, når vi marcherede fra skolen ud på udflugt. Og jeg tror, jeg tør tilbyde at æde min ældste alpehue, hvis det ikke er sandt, at der altid blev lagt for med Århus Tappentreg. H. P. var en gæv fyr, der også selv har begået et og andet opus, der nok kan tåle at høres endnu.

Gæv er en glose, man derimod næppe får brug for, når man skal fremdrage kapelmester Gutfeld, de offentlige friluftskoncerters mand i 20'erne. På trappen foran teatret, i Vennelyst, på St. Billes Torv eller, ja, man krænker vist ikke sandheden synderligt ved at påstå, at der ikke just var spillende liv over de bevægelser, hvormed Gutfeld dirigerede. Bivånedede man koncerten, når den sydlige bydels musikalske behov skulle dækkes, hist ude på Tietgens Plads, var det lige ved, at den formastelige tanke banede sig frem: »Der er knageme mere spræl i Hans Broge-statuen!«

Temperament tør man derimod nok antyde, der ulmede i Katedralskolens sang- og musikmand, lektor Heering!

Heldigvis havde jeg så megen stemme, at jeg kunne tilstedes adgang til hans »Lille kor«, der havde ekstra sangtimer; jeg tror aldrig, vi var misundelige på de klassefæller, der takket være den ordning redede sig nogle fritimer. I hvert fald fik vi allesammen den appelsin i vore turbaner, at midt i sådan en »Lille kortime« kom Århus Teaters unge kapelmester dumpende ind og – med Heerings absolutte velvilje – udbad sig interesserede elever til at assistere ved en koncert.

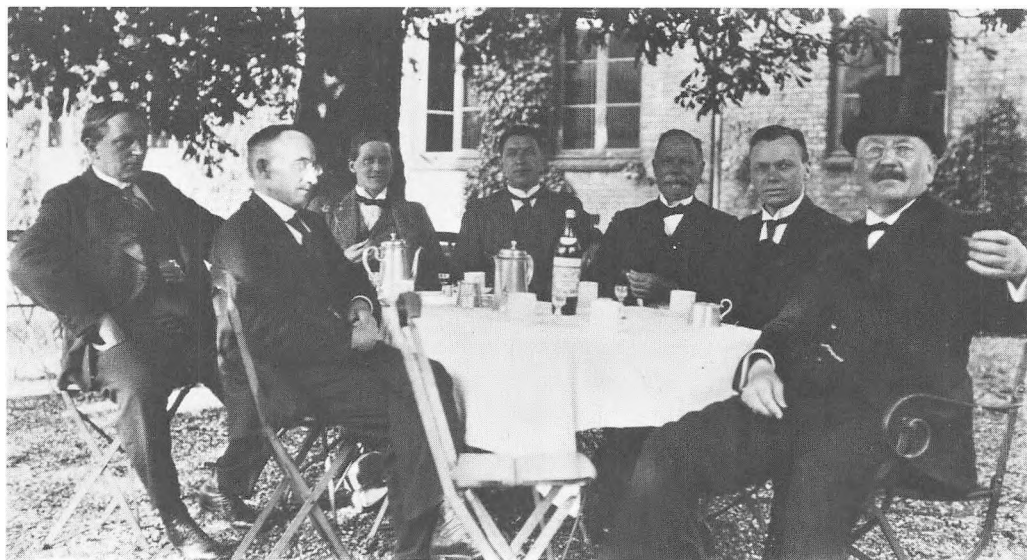
Til trods for, at Heering givet ikke har haft synkope-sympatier, var han redebøn, da Thomas Jensen kom, så – og sejrede! Nu er det ikke helt salonfähig at nævne ordet Hameln. Men tryllebundne var vi unge, da vi under Thomas Jensens taktstok mødte et stykke helt moderne musik,

der tilmed handlede om os selv: Jazz-oratoriet »De 24 Timer«. Et døgn i en gymnasieelevs tilværelse. Dengang et øredøvende nyt værk, som i dag måske er et lidt støvet og bedaget klassisk opus!

Det var Århus Teater, der stod som arrangør af en række folkekoncerter vinteren igennem. Indøvelsen af korværket foregik på teatrets scene, så vi har pudsigt nok stået på teatrets berømte skrå brædder, men aldrig med publikum på. Det skulle vi først møde i Amaliegade.

I avisen kunne vi læse et interview med Thomas Jensen, der bl. a. røbede: »I begyndelsen var eleverne fra Katedralskolen ikke så lærenemme, som jeg havde troet. Jeg ventede, at radio og grammofon havde indpodet dem jazzens rytme i langt højere grad. Dette må ikke tages som

Musikdirektør H. P. Laursen var umådelig populær som leder af meget af byens festmusik. Her ses han i 1922 med sit Vennelyst-orkester under en kaffepause med »avec«.

*Prøve på
»De 24 Timer« i
Forsamlingsbygning-
en i Amaliegade
nogle dage før
premieren. Thomas
Jensen dirigerer i
skjorteærmer, og i
anden række
ses forfatteren
som nr. 4 fra
venstre.*

nogen dadel. Efterhånden er det gået endda meget glat«.

Det store sanglæs blev trukket af Agnete Türck, Bjarne Henning-Jensen, Ruth Svenning og Jonny Mikkelsen. Kun et eneste bette sted skulle jeg vove mig lidt frem foran de andre og fremlarme tre små søde ord, midt i »Rosendrømmene« klokken 5 om morgenen. Jeg kan dem endnu uden sufflør: »Hun er smaddersmart!«

Et laset program røber, at der var premiere mandag d. 19. februar 1934 i forsamlingsbygningen i Amaliegade. 32 musici. »Kl. 8¹/₄«.

Første afdeling bestod af 1. Monckton: »Soldiers in the Park«. 2. A. Thomas: Overture til operaen »Raymond«. 3. E. Kalman: Udtog af operetten »Cirkusprinsessen«.

Det var kun på programmets forside, den gamle tidsregning endnu regerede. Inde i programmet var oratoriets tekst trykt (så publikum kunne forstå alt det,

vi sang, alt det nye, hotte og fremmedartede). Her blev klokken både 20 (Jazzkoncert contra wienervals), 21 (I biografen), 22 (Dancing), 23 (I gadedøren) – og 24 (Det store ur). Joh, det endte med, at vi til de københavnske rådhusklokkers melodi sang: »Det store ur fornyr sin klang i vor tids sang om ny kultur. Al rest af fortid får præg af vor tid. Maskinens stempel og jazzens rytme. Selv Rådhusårnet hotter sin solo«.

Ivrige kastede vi os dagen derpå over aviserne. Specielt glade var vi ved at se, hvad Aarhus Stiftstidendes strenge anmelder skrev, E. S. eller Emanuel Sejr, bogmand om dagen, musikmand om aftenen:

»Bernhard Christensens jazzatorium »De 24 Timer« med tekst af Sven Møller Kristensen gjorde umådelig lykke ved folkekonserten i aftes. Det er først og fremmest et forsøg på rigtig jazzunderholdning, satiriserende bl. a. over den falske jazz, som overalt snorkes ud af saxofo-

SÆSON 1933—34

Kapelmester Thomas Jensen.

AARHUS THEATERS FOLKEKONCERTER

Orkester: 32 Musici   Dirigent: Thomas Jensen

Anden Koncært

i Forsamlingsbygningen, Amaliegade

Mandag d. 19. Februar 1934 Kl. 8¹/₄

Program:

1. *Monckton*: Soldiers in the Park. March.
2. *A. Thomas*: Ouverture til Op. »Raymond«.
3. *E. Kálmán*: Udtog af Oprt. »Cirkusprinsessen«.

10. MIN. PAUSE

4. *Bernhard Christensen*: Rytme-man.
5. *Bernhard Christensen*: Jazz-Oratoriet »De 24 Timer«.

Medv. Agnete Turek,
Bjarne Henning-Jensen,
Ruth Svenning,
Jonny Mikkelsen
samt Elever fra Kathedralskolen.

FLYGEL: HORNING & MØLLER

Forfatterens eget
program fra
opførelsen af
»De 24 timer«.
Ingen, der ikke selv
har oplevet den
noget særprægede
eller i værste fald
manglende musik-
opdragelse, som
30'ernes skole bod
på, vil kunne fatte,
hvad det betød,
når avancerede
lærere lod deres
elever snuse til
noget så depraveret
som synkoper.
Det var festligt —
og ind imellem i
virkeligheden svært.
Men at også en
serios musiker
vovede det, det var
næsten frækt.

I »De 24 timers«
 Kl. 11: Frikvarter
 synger koret Yo-Yo,
 der her betyder
 både jo-jo og
 Yo-Yo. Det sidste
 var et stykke lege-
 tøj, to sammen-
 hængende træskiver,
 der bragtes til at
 rotere op og ned ad
 en snor – en
 verdenssucces,
 intet mindre,
 i 30'erne.
 På billedet op-
 træder en mester-
 spiller med en
 »Ægte 99'er«, hvis
 skiver var afvejet
 på præcisionsvægt.
 De små drenge er
 i årtiets »unifor-
 mer« matrostøj
 eller – til mere
 daglig brug –
 alpehue, slip-
 over
 og plus-fours.

Kl. 11: Frikvarter.

Solist: Der er ingen, der vil tale med mig. Kor: Yo-Yo. - Solist: Alle Skolens Unger siger ingen Ting, men spiller. - Yo-Yo. - Kom nu her. Hør engang. - Yo-Yo. - Den Spilledude skyides nok en ukendt Bacille.

Der er li' godt no'et ved Skolen, ikke? Sikken Basseralle nu med Frøken Sippe, ikke? - Yo-Yo. - »De' for galt«, »uforskamt«. - Yo-Yo. - »Jeg gaar nu ned og klager over Klassen hos Rektor.«

Rektor er nu selv lidt sippet, ikke sandt? - Yo-Yo. - Han vil gi' Formaning til os allesammen, ikke sandt? - Yo-Yo. - Alles Far. Væm'lig rar. - Yo-Yo. - Og vi skal alle være som et Mønster for Skolen. Kor: Skolemad er Skolens store Clou, og Skolens Hovedfag er Yo-Yo. Læreren i fransk han snøber, n'est ce pas. Oui, oui. Han er en af de fine, feminine Fyre, n'est ce pas? Oui, oui. Saa til Søs. Klokken rang. (Koret fløjter.) Saa skal vi atter sidde lidt og lumre i Klassen.

nerne; det er blevet et ualmindeligt vellykket og typisk dansk forsøg. Skildringen af gymnasiasternes bevægede døgn har tekstlig og musikalsk truffet en bestemt side af dansk skoleungdoms væsen på en prik. Der er på alle områder tale om en jargon, og den er – for at bruge en af dens egne terminologier – smaddersmart holdt fra begyndelsen til enden. At ungdommen var begejstret for dette oratorium, kunne i aftes både ses og høres. Katedralskolens elever, som havde påtaget sig at indstudere korene, udførte dem virkelig con amore, og Agnete Türck, Bjarne Hen-

ning-Jensen, Ruth Svenning og Jonny Mikkelsen, med de to første i spidsen, forsvarede solopartierne mindre med sanglig glans end det fortræffelige humør, som først og fremmest er nødvendigt.

Thomas Jensen, der holdt sig beskedent tilbage som ledsager ved flyglet, havde megen ære af denne fremførelse, den var absolut morsommere og med mere nerve end komponistens egen tolkning for nogen tid siden i radioen«.

Glæden over oratoriet kunne ses og høres, skrev Sejr. Det bevistes, kulørt på hvidt, nogle dage senere, da Aarhus

Tom Mix var 20'ernes store western-helt. Det konstaterede Stiftstidende her i marts 1924, og avisen filosoferede samtidig over den klichetype, han stod for. Tilslutning er der; men den er lidt tovende. Western-moralen er for et andet klima end det danske.

Mix-Filmens Moral.

For 10—15 Aar siden var de saakaldte 10 Øres Revolverromaner om Buffalo Bill og Texas Jack en indbringende Forretning. Drengenes Spareskillinger gik til Købet af denne til Tider ikke allersundeste Lektüre, og deres Lege var bygget over Emner, hentede hos disse Præriehelte. Som Filmens Repræsentanter for denne udprægede Drengesmag, har Fox-Filmen udsendt et Utal af Fortællinger, alle byggede over den gamle Cliche: en gammel,

svag Fader og en smuk Datter paa en forgældet Farm, en hjertelos Skurk med mange dystre Haandlangere og endelig Helten, som med Lasso, Revolver og Næveslag ordner det hele.

Indenfor denne Gren i Heltefaget har Tom Mix efterhaanden overtaget Førerskabet. Hans Konkurrenter i Rollen, Will. S. Hart, Farnum og Douglas Fairbanks, ligger mere og mere i Baggrunden, eller de har slaaet sig paa andre Felter.

Fox udsender nu en Række Film, hvori den fløjttende Dan med de gule Øjne, Tom Mix, fortsætter sine dumdristige Eventyr fra Film til Film, og har alle Chancer for at blive populær mellem alle Verdens Dreng. Det er Buffalo Bill og Texas Jack om igen.

Hvorvidt Moral en i disse Wild-West-Film er gavnlig, er derimod et aabent Spørgsmaal. Ganske vist er Moral en altid det Godes Sejr over det Onde og Straf over Misgerningsmændene, men det sker altid under den haandfaste Formel: Øje for Øje og Tand for Tand, som unægtelig passer bedre for et mere voldsomt Klima end vort. Men at der er noget tiltalende deri, at en Maud kan tage sig selv til rette, naar det gælder, er vist. Tom Mix holder af sin Hund og sin Hest og er alle gode Menneskers Ven, og de, der gør dem ondt, faar omgaaende betalt tilbage med samme Mønt.

Paa sin Vis har man godt af at overvære Mix' Maade at haandhæve sin Ret paa; den protesterer højlydt mod al Blødgagtighed og Sløvhed og priser Mandigheden og Snarraadigheden. Og det kan godt i det smaa overføres paa vore mere linierede Forhold.

T a u s.

Stiftstidende kunne bringe en festlig illustration af de forskellige klokkeslet i oratoriet, begået af en kollega til sangerne, Jørgen Norskov Christensen.

Hvis jeg ikke husker meget fejl blev oratoriet opført endnu en gang samme sted, og da som et eftermiddagsarrangement, fortrinsvis beregnet på arbejdsløse århusianere. Det må med i billedet af de »glade« ugdomsdage.

Brydningstid? Det havde der været i mindst ti år. Lad os springe tilbage til midten af 20'erne, da Harald Andersen regerede suverænt i Regina. Her mødte man aften efter aften den lettere musik i en fornem udførelse, i tilgift til stumfilmen. Ensemblet var vist på 10-12 mand. I de andre biografer var det musikalske koncentreret i en klaverbokser. En sommer var jeg så svinheldig, at min pianobroder var afløser i Biografen. Han var loyal nok til at holde aftalen: Hver dag at glemme sin madpakke. Den havde jeg nemlig immervæk tid til at bringe ham den sommer! Et par flade leverpostej- og pølseadder var min passerseddel ind til det nye kulturcentrum på Norsgadehjørnet.

Rædsom stiv i nakken blev man dér lige under lærredet, og var det cowboyfilm, og det var det tit – lad os mindes Tom Mix i ærbødig beundring – så kunne det være fælt nok med alle de hestehorder lige ned over klaveret. Og når jagten kulminerede i det mest åndeløst spændende forfølgelsesridt, så blev den oppiskede stemning i biffen altid båret

frem til Offenbachs hurtigt accelererende toner fra »Orfeus i Underverdenen«. Der påkommer mig stadig, når jeg hører den gode Underverden, en letforklarlig trang til at sidde overskrævs på en stol og gispe på den usynlige hest hvirvlende hen over gulvtæppets prærieflade!

Stumfilm afløstes af tonefilm. Rejsegrammofoner hærgede privathjem, badestrande og baghaver. Dertil radioens sejrige fremtrængen. Og den ene efter den anden fløj over Atlanterhavet, men stoltest klang havde dog Lindberghs navn. Hans lysende bedrift inspirerede Kurt Weill og Bert Brecht til oratoriet »Der Lindberghflug«. Det fik Århus at høre få år efter dets fremkomst, takket være Thomas Jensen.

Man har i bibliotekskredse et ønskeprogram. »Den rette bog til den rette læser i det rette øjeblik«. Der kan ikke være nogen tvivl om, at Thomas Jensen i 30'erne kom til Århus som den rette mand til den rette opgave i det rette øjeblik. Det kan vist alle bevidne, der personligt siden 1933 har haft lejlighed til at følge den symfoniske musikkulturs vækst i Århus. For en menig musikinteresseret tilhører er det også magtpåliggende at fremhæve den store oplevelse, det har været indtil for nylig, at man midt i sommerferien som turist har haft chancen for at gense og genhøre Thomas Jensen og hans gode stab.

Longplaying er en mageløs opfindelse. Ikke et ondt ord om den ting. Men det personlige møde med musikkens udøvere,

Rejsegrammofon CREMONA „Sport - Marathon“

Den nyeste og mest moderne Rejsegrammofon.

Paa sidste Leipziger Messe vakte den kolossale Opsigt baade ved sin Klang, smukke Udstyr og Prisbillighed.

Forat indføre denne Grammofon i Danmark sælger vi Apparatet en kort Tid for kun

Kr. 75,—

paa lempelige Afbetalingsvilkår. Udbetaling Kr. 10.

Resten i 10 Mdr.

Skriv eller telefoner til:

**A/S L. Roscher's Forlag,
Vimmelskaftet 43, Kbhvn.
Telf. 14355.**

Respektable Agenter antages.

Rejsegrammofonen var 20'ernes og 30'ernes transistorradio eller kassettebåndoptager. Den blev slæbt med alle vegne, trukket op og stålpick-up'en placeret på 78-lakpladerne. Hvis man var glad for sine plader, skulle stiftet skiftes ud, når man havde hørt et par numre.

det er og bliver det eneste helt rigtige. Se: Nu er de alle på deres rette plads. Instrumenterne stemmes, nodebladene lægges parat, lidt mere harpiks på en cello-bue, en violin kontrolleres endnu en gang. Klaverets A er toneangivende. En skala triller ud af en obo – og ruller tilbage ind i oboen. Så går der et ryk igennem samtlige tilstedeværende på begge sider af rampen. Der manglede en mand, men nu kommer han. Thomas Jensen er i centrum. Publikums bifald dør hen.

Og så regerer taktstokken! Dirigenten hæver sig op og har begge hænder i retning af den instrumentgruppe til venstre, der bærer åbningstonerne, men snart efter glider højrehånden med taktstokken i en besværgende vandret bevægelse hen imod

en modsat gruppe, hvis styrke skal fornemmes, men være under streng kontrol, hverken for stærk eller for svag, men præcis som Thomas Jensen ved prøverne har fastlagt stedet. Et alle omfattende pianissimo markeres med en dyb knæbøjning. Senere kommer nogle flagrende danseagtigt lette strofer. Hvis man var døv, måtte man fornemme musikken bare ved at se de elegant vibrerende bevægelser i hele dirigentkroppen!

Så kommer der kaskader af toner brusede fra den ene gruppe efter den anden. Armene krydser hinanden, og de hastigt skiftende udsving har også sat den berømte hårløk i funktion! Men den kommer på plads igen til sidst i et fortissimo. Thomas Jensen hæver sig op – og begge hænder følger bevægelsen op, opad, opad. Indtil maksimum, det afsluttende klimaks er nået. Dirigenten synker tilbage, ned i sædvanlig stilling. Slaget er endt. Efter anspændelsen vender Thomas Jensen sig om med et spillevende, ubesværet ansigtsudtryk, ud mod sit taknemligt klappende publikum. Bifaldet tager til, smilende afværgende gestus over imod koncertmesteren, der må op og hjælpe med at kvittere for det gunstige forløb.

Undskyld! Hvad er det for en halsløs gerning at forsøge i ord at give bare en beskeden forestilling om en dirigent i aktion. Nej. Vi må høre Thomas Jensen igen! Vi må opleve Thomas på ny!

Med feststummelen endnu rungende i ørerne sidder man her en skønne morgen igen en gang i Århus i centrum af det hele. Som jubilar. Sikken rolle!

25 år er henrundet, et kvart sekel; målt med evighedens alen kun et lidet, fattigt åremål. Undskyld! Jeg opdager, at jeg er begyndt at skrive af efter det floskelrige talerstols-glossarium, det altid beredvillige lager af klicheer.

Med ægte feststemte forventninger gik vi på translokationsdagen igen ind i skolegården mellem den urgamle hvide bygning og den gamle røde bygning. Selv noget fyldigere i statur kan man vanskeligt bebrejde skolen, at den også har lagt sig lidt ud. Eller meget ud. Men alle ak-forandringerne blev trods alt hyggeligt reduceret, da vi mære genfandt det gamle klasseværelse, kun iført en meget behersket ansigtsløftning. I hvert fald katederet nøjagtigt det samme, som vi en gang skjulte en af vore kære små lærere i under så megen god larm, at den forbipasserende rektor med god ret tørnede ind til os: »Hvad er det for et fag, I har? Er Jeres lærer ikke kommet endnu?« Varierede benægtelser. »Kender ordensduksen ikke sin pligt? Nå. Hvis I stadig er uden lærer om 5 minutter, må han finde vejen til mit kontor«. Rektor ud – og læreren kort efter løsladt mod løfte om røde kager med det samme til hele klassen.

Samme kateder brugte de bedste af lærerne for øvrigt sjældent eller aldrig. De satte sig hellere ned imellem os, der begrundet af vort ringe antal (knap et du-

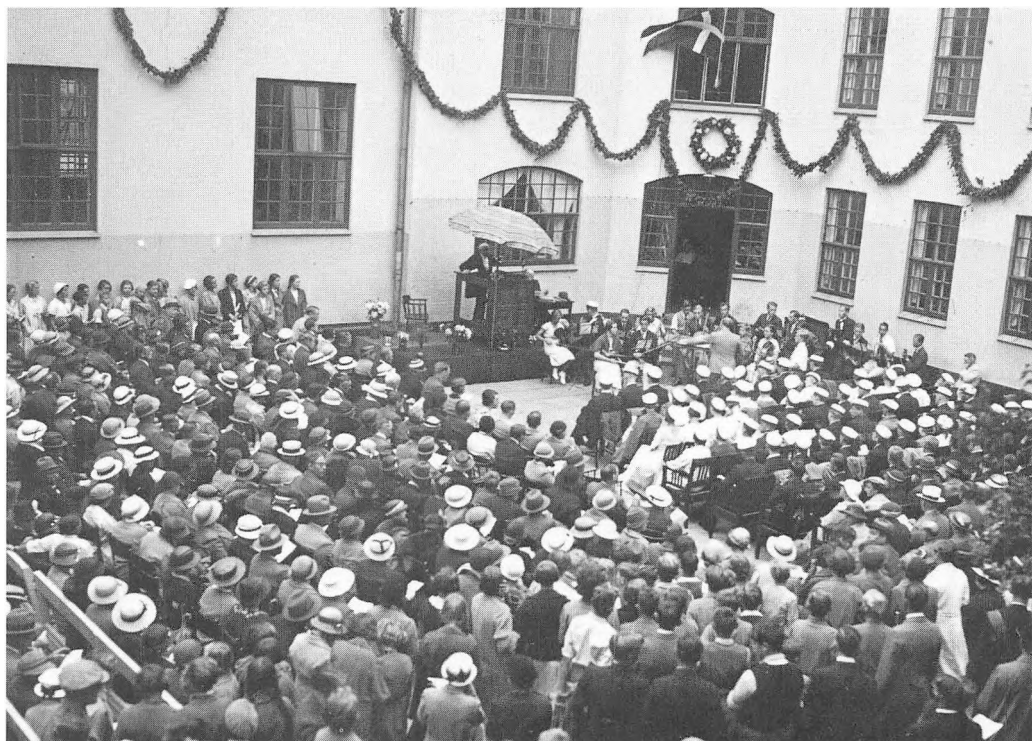
sin) oplevede undervisning i frugtbar studiekredsform. Så al snak om »sort skole« har aldrig været god latin i vore ører.

Ned i skolegården igen. Jo vist er meget anderledes, men endnu frydes øjet over de berømte lindetræer. Af sig selv melder der sig straks en stump underlægningsmusik, de sikre toner fra visen om »Lucinde«, vores allesammens gymnasiepike.

*Under skolegårdens linde
Lucinde gik en tur,
og det var, som solen skind'e
i vort abebur.
Du gik som en bly kærminde
og mærkede ej,
hvordan der blev søgt at finde
til dine blikke vej. –
Aldrig ku' vi fange dig,
yndige Lucinde,
ak, vi gik den trange vej,
normerne ku' spinde.
Var du få minutter væk,
alt blev trist – ak ja.
Åh, Lucinde!
Åh, Lucinde!
Hvor blev du dog af?*

I dag, hvor vi konstaterer, at selv N. F. S. Grundtvig ikke er sluppet for en mindeplade her, får man lyst til at spørge: Hvor bli'r mindepladen af – for Lucinde! Til minde om Lucinde. Siden 1902 har Katedralskolen haft kvindelige elever.

*Årsafslutning med
årets studenter i
Katedralskolens
gård. På taler-
stolen under
parasollen står
skolens rektor,
L. Christiansen,
også kaldet Wubbe.
Billedet er ikke
fra 1934 eller 1959,
men derimod fra
1940.*

I manges øjne og hjerter den mest betydningsfulde elev i hele skolens historie!

Trods den bedre plads i skolegården er der trængsel som altid, men vi finder vore smukt reserverede pladser. Med forjættende udsigt til det store kuld af studenter, skabt i dette år – ligesom vi i 34 ude af stand til at forestille sig selv i rollen som jubilarer. Som nybagt rus er jubilar = jubelolding. – Så er det, man sidder og leger med årstal.

Da vi sad dér unge og glade i 1934,

var der jubilarer, der mindedes de gode, gamle dage i 1909, landsudstillingsåret, som havde lokket særlig mange jubilarer til – fra årgang 1884. Men om alt går vel, så møder de fleste af de friskbakte op som jubilarer, friske og veloplagte, en skønne junidag i 1984. Havde disse små lette læg-sammen-stykker været foretaget ud fra det ligegyldige tal 33, ville facit 1983 ikke have forekommet os så skæbnesvangert. Som biblioteksmand reagerer man omgående. Vi kan aldrig lægge bort

titlerne. For os er 1984 først og fremmest en bogtitel. Englændernes Orwells dystre fremtidsfantasi. Så derfor er der al mulig grund til – som sket er – at indflette det fromme ønske om, at alt går vel – og ikke orwellsk.

Hvordan var det med »Den lysende fremtid der er vor«, da den var vores dengang foran haveparasollen anno 34? Man husker, at der bag rektor Christiansens tale var en myndig personlighed og bag den knudrede facon et effektivt aktuelt-historisk perspektiv med tydelig advarende skepsis over for f. eks. Hitler og al hans væsen. Sande ord, der blev uhyggeligt dramatisk understregede ganske få dage efter, da samme diktator personligt ledede mordene på Røhm, general Schleicher og hans kone plus adskilligt flere, som det var praktisk at få lukket munden på omgående. En rædselsdåd, som siden kom til at stå om muligt endnu uhyggeligere i ens bevidsthed igennem Vedersøpræstens takkeord til Hitler i natens højtidelige anledning.

I anledning af jubilæet 34 var jeg blevet fristet over evne til at forsøge et resumé af artium-sommeren i den respektløse revygenre. Melodivalget faldt af sig selv. Noget mere passende til den upassende baggrund end Kurt Weills »Laser og pjalter« kunne ikke tænkes. Så de efterfølgende ord prøver så godt som muligt at følge tonerne til »Mackie Messer/Mack the Knife«.

34
S I K K E N
S O M M E R

*Kære venner!
Tør I lytte
te et dystert
resumé
a' de goje
gamle dage
som sgu fame
er p a s s é ?*

34!
*Sikken sommer
da herr Adolfs
flammesværd
gjorde kål på
Röhm & Schleicher
å hans kone –
und noch mehr!*

34!
*Næste nazi-
offer lå mø
død-sens-kold fuss!
Såmænd nabo-
statens kansler
– den for bette
herre Dollfuss.*

34!
*Mussolini
næsten velset
skjorte sort
indtil Abes-
sin-ger-blod-bad
pletted skjorten –
Død som sport . . .*

DE UNGES SØNDAG

Tillæg til Aarhus Stiftstidende Søndag Morgen den 25. Marts 1934.

Mellem Digterspirer til hemmelighedstuldt Møde.

Besøg i Katedralskolens ærværdige Dreng-Gymnasieforening „Heimdal“

Heimdalisterne ved et Lovdagsmøde. I Cirklen: Formanden, Knud Hannestad kalder til Orden med sin Klokke.

Ligesaa aaben, imødekommende og jovial Gymnasieforeningen Marselis er, ligesaa tiltrukket og fornem er Katedralskolens Dreng- Gymnasieforening Heimdal. Medens Marselis en Tid har overvejet at give Ikke-Marsellianere Adgang til Klubbens Møder med en mindre Entré, er det vanskeligere for en Udenforstående at faa Lov at overvære et Heimdal-Møde end at komme i Audiens hos Kongen. Bortset fra Katedralskolens Lærere og tidligere Heimdalister har der aldrig været Gæster ved Heimdals ordinære Lovdags-Møder paa Skolen, og jeg fulgte mig derfor usædvanlig bævret, da jeg efter højtidelig Tilladelse fra Bestyrelsen tog Plads i en Krog af Modelokallet ved et af Heimdals sidste Møder.

Ku-Klux-Klan eller — ?

Udfra den Hemmelighedsfuldhed, som omgiver Heimdal, havde jeg saa smaat ventet en Slags Ku-Klux-Klan-Sammenkomst med mystiske Cereemonier. Men da jeg havde hørt Heimdalisterne syngende en Indlednings-Sang af Foreningens egen, trykte Sangbog, hvis Indhold udelukkende er forfattet af Heimdalisterne ned gennem Tiden, var jeg beroliget. Sangen gjaldede ud over Klasseværelset med en saadan Strykke, at jeg næsten frygtede, Lampekuplerne skulde sprænges, men samtidig med en Haandfasthed, som vilde have bortjaget enhver Aneelse af Mystik.

Heimdals ærværdige Fortid.

Alligevel hvilede der en ganske særlig Fortrolighed over Mødet. Man havde en Formemmelse af at være usynligt til Stede mellem en Flok Edssvorne. Det er ikke for ingenting, Heimdal snart har halvjerds Aar paa Bagen og har huset en lang Række senere landskendte Navne.

Foreningens ærværdige Alder har paa hvert enkelt Medlem skabt en Respekt, som ikke er til at spøge med, og en Kærlighed til dens Traditioner, som ingen-tiltil har formaaet at svække, skønt

mange har prøvet. Heimdal har sin egen Jura, som træder til, naar Foreningens Love ikke overholdes. Det er ikke længe siden, en af Skolens Lærere blev domt til at give Kager til en hel Klasse, fordi han havde tilladt sig at kikke i en af Protokollerne. Og i. Gerne har endnu aldrig haft Held af deres mange Forsøg paa at blive optaget i Heimdal. De regnes ikke for modne — og derved bliver det.

Nok overlegen, men —

Jeg sad til at begynde med og spurgte mig selv, om en Gymnasieforening er berettiget til at vise en saa kongelig Overlegenhed overfor Omgivelserne. Men for Mødet var forbi, holdt jeg næsten med Heimdalisterne. Mellem de literære Medlemmabidrag, der blev læst op af Heimdals tre Protokoller: „Sprojten“ (den humoristiske Afdeling), „Runen“ (den aktuelle Afdeling) og „Gjaldhornet“ (den lyriske), var der saa fortræffelige Ting, at man maatte forbylves i Betragtning af Forfatterne Ungdom, og da Formanden Knud Hannestad sluttede Aftenen med et udmærket, søgligt og velunderbygget Foredrag om et saa krævende Emne som „Den nederlandske Malerkunst i det 17. Aarhundrede“, var min sidste Skepsis overvundet.

Den aktuelle Protokoll, „Runen“, der har et broget Indhold af Noveller, Smådramaer, Satirer over Samfundet i Almindelighed og over Dognets Politikk m.

synes at være den mest populære. Dens Bidrag alene til denne Aften fyldte 29 maskintrevne Sider, og Rekorden for en enkelt Aften er 58. Men ogsaa et frodigt Lune gulstred i „Sprojten“, og fra „Gjaldhornet“ vældede en Strøm af rimede og urimede Strofer, hvert Bidrag efterfulgt af en alt andet end skansom Kritik, der vilde kunne faa selv en ældre Fagmand i Digtkunsten til at krympe sig. Ungdommen faar saa ofte Skyld for at være jordbunden og overnøgt. Et Gennemsyn af Heimdals „Gjaldhorn“ vilde vise de Bekymrede, at der endnu findes en Ungdom, som ejer de dybe Følelser og formaar at faa Strængene til at klinge, naar de giver dem Udtryk.

Men jeg skal vogte mig vel for at gaa i Enkeltheder. Det er galt nok, at jeg allerede har brudt en af Heimdals dyrebare Traditioner ved at være til Stede ved en af de Edssvornes strengt lukkede Forsamlinger. Kun saa meget vil jeg tillade mig at robe: i Heimdal og de øvrige to Gymnasieforeninger, Marselis og Gølfon, har Aarhus en Skare Ungdom, Fremtiden har Lov at vente sig noget af.

Fig.

- Deres Bydreng ser ud til at arbejde meget haardt.
- Ja, det holder han meget af.
- At arbejde?
- Nej, at se ud til det!

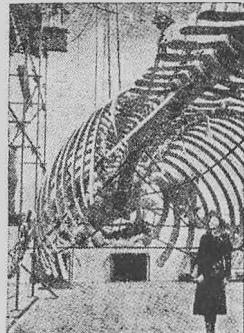
Tempo.

Fra 7 til 702 km i Timen.

Hvor stærkt Trafikmidlernes Fart er steget i de sidste tre Aarhundreder, faar man et Indtryk af gennem en Beretning, der fornylig blev offentliggjort af Foreningen af tyske Lokomotivførere. I 1650 kørte Postdiligencerne med en Fart af 7 km i Timen, 80 Aar senere naaede Diligencen mellem Berlin og Potsdam en Gennemsnitsfart af 12 km i Timen. Aar 1819 var Farten steget til 14 km i Timen, og 16 Aar senere, 1835, blev denne Rekord slaaget ganske eftertrykkeligt af den første Jernbane Nürnberg—Fürth, som kørte 30 km i Timen! Hastighederne paa Suen laa langt tilbage: i 1848 opnaaede Hapag-Sejleren »Deutschland« paa en Rejse Hamburg—New York en Gennemsnitsfart af 5 Knob eller ca. 9,4 Kilometer i Timen.

Da Maskinens Tidsalder begyndte, faldt Rekorderne saa at sige over hinanden. Lloyd-Damperen »Adler« bragte i 1857 Farten op paa 20,7 km i Timen, Jernbanen Berlin—Danzig 40 km i 1852, 20 Aar senere opnaaede Berlins SM-Bane 45 km, og 1882 Lyn-toget Paris—Wien 63 km i Timen. I 1900 begyndte Zeppelineren »L Z 1« Lufttrafikken med en Fart af 28 km i Timen. »Graf Zeppelin« har nu bragt Luftskibsfarten op paa 128 km i Timen. I 1933 kørte »Den flyvende Hamborgers« fra Berlin til Hamborg med en Gennemsnitsfart af 140 km, hvilken Rekord nu er slaaget af et elektrisk Tog Augsburg—Stuttgart med 151 km i Timen; men allerede omkring 1900 opnaaede elektriske Forsøgsgtog paa Strækningen Berlin—Zossen hastigheder af over 200 Kilometer i Timen. I Lufttrafikken er Hastighederne paa 250 km nu ganske almindelige, medens den absolute Flyvemaskinererekord er oppe paa 702 Kilometer i Timen.

Et Skelet paa 10 Tons.

I South Kensington-Musæet i London findes et af Verdens største Hvalskeletter. Læg Mærke til, hvor lille den unge Dame er i Forhold til Hvalens vældige Ribben lige bag ved. Hele Skelettet har den ganske nette Vægt af 10 Tons.

*Katedralskolens
gymnasieforening
for drenge – der
var også en for
piger – hed Heim-
dal. Aarhus Stifts-
tidende har her
overværet et af
dens møder, hvor
Knud Hannestad
præsiderede som
formand i smoking.
Blandt mødedel-
tagerne ses som
nr. 2 fra venstre
på det store billede
forfatteren.*

(Nærmest at udråbe: Parlamentarismens frihed med dens ret til offentligt at overtisse hinanden – som hævdet af Kaj Munk – en gang i 34).

*34!
Pastor Munk ve'
gerne kysse
Hitlers tå –
ditto Benitos
medens Stauning
højest er værd å
tisse på . . .*

*34!
Vores sommer
sikkert år å
AR-TIUM få!*

*34!
vores sommer
sikkert år å
starte på.*

Nu sidder vi så i solen i 59. Så må man måske godt være optimistisk trods alt. Vi klarede os jo igennem, selv om det var sorte år at starte på. Med en uddannelse færdig lige omkring krigens udbrud, men mikroskopiske muligheder for supplerende studier i den større verden eller kontakt med ligesindede i andre lande. Med mindre man trods advarende rektorord søgte sydpå. Eksempler manglede ikke i vor årgang, men blev også dyrt betalt af de pågældende. Til gengæld fik også modstandsbevægelsen sidenhen sit gode kon-

tingent, men for de pågældende med livet i behold. Måske ikke så stort et kontingent, som det burde have været. Humanistisk skolede, som vi var, lå krigerisk betonedede indsatser ikke godt for de fleste af os.

Hvad blev vi så til? Hvad fik vi ud af det? Det ville måske vise sig, hvis hele holdet blev stuvet sammen og ekspederet til en øde ø. Jeg tror ikke, det ville blive et helt ringe samfund! En enkelt stilling ville blive lidt vanskelig at få klaret. Ingen teologer. Det ville kun kunne ordnes, hvis en af pigerne fik lov at tage sin mand med. Men det gælder vist ikke.

De, der dominerede i de 3 klasser 1931–34, fik bestemt deres roller også i det eventuelle øsamfund, som det også tydeligt viste sig her 25 år efter. Der danner sig nemt en »hård kerne«, og der er ikke tvivl om, at mentalitetsmønsteret er lagt, den dag studenterhuen er erhvervet. Bortset fra 1 eller 2 ud af 60, må man ved gensynet udbryde: Ak, hvor uforandret! Og så efter behag glæde sig over eller ærgre sig over eller være ligeglad med uforandringen.

Med hensyn til lærerne. De forekom os heller ikke meget forandrede, måske en smule rarere, hvis de ikke allerede var så rare, som de kunne blive. Eller er det hele pludselig en helt ny belysning, når man selv måske har børn på vej til huen bistået af ens gamle lærere som mentor'er?

Ligner de unge os? Da klasserne blev »takseret« for årets præstationer, blev en

*Det gammelsproglige hold fra Kate-
dralskolen 1934.
Siddende: Erik
Bach, Elisabeth
Paludan, Søren
Holmkjær, Anna
Margrethe Øster-
gaard og Teddy
Gelsing. Stående:
Knud Hannestad,
Henning Lisager,
forfatteren og
Børge Østergaard
Andersen.*

bestemt klasses bedrifter hilst med en dejlig respektløs hujen, der efter sagkyndige eksperters udsagn helt kunne måle sig med de »cykel-reparatør-brøl«, som vore egne matematikere udblæste, den gang de var i arbejde.

Der skal også – nu som før – hård hud til at klare mange af de opgaver, tilværelsen byder os. Hud som på de pragtfulde kolosser, der på en helt betagende måde sluttede translokationen med deres naturlige brøl. Hannibals elefanter gjorde vist romerne bange. 59-studenternes elefanter skræmmede ikke os. Men skruer vore forventninger op. Der er håb for en ungdom, der kan hitte på sligt!

Ja, så blev man jubilar. Det er helt rimeligt, at der er mange, der ikke ynder sådanne sammenkomster. Dem om det. De går glip af meget godt. Nogen synes, at de ikke er nået langt nok, ikke er fine nok til at møde op. Det er en ærlig sag. Andre er måske for fine. Det er betydeligt værre.

I et afbudsbrev i dagens anledning sluttedes der med den venlige salut: »Ja, så vil jeg da ønske Jer en rigtig, rigtig sentimental festdag!«

Vi dristige, der mødte op, fortrød det ikke. Og vi var vist heller ikke mere rørstrømske, end sundt er. Sentimentale bliver vi muligvis anno 1984.

Århusgader under observation

For en person, der er opvokset i en by, spiller gaderne og alt, hvad dertil hører, en aldeles afgørende rolle i tilværelsen. Tusindvis af timer tilbringer man i de unge år på gaden, nøje observerende alle hændelser, alle forandringer, især i ens egen gade, men i øvrigt i alle gader, man bliver konfronteret med.

Jeg erindrer en aldeles umættelig forskertrang, der påbød mig inden for et passende tidsrum at have set og vandret i samtlige gader i Århus. En opgave, der sikkert ikke blev løst med mindre indædt

lidenskab end den, der driver andre mennesker til at tælle farveadjektiver i J. P. Jacobsens samlede værker, opspore Danmarks mindste fugle eller endevende Thule.

Som var det i forgårs, husker jeg turen op til de fjerne og mig ganske uvedkommende områder omkring Mønsogade og Saltholmsgade. Specielt ekspeditionen igennem sidstnævnte gade, som også var den sidste på repertoire, afsides som den ligger og uden nogensinde at have frembudt sig som genvej til nogetsomhelst. Jeg havde vel næppe ventet at se denne skikkelige gade flankeret af hytter som i en negerkraal eller absolut befolket med mennesker af en helt anden race. På den anden side, så længe man aldrig havde sat sine ben der og ikke med egne øjne havde konstateret, at husene så netop ud som de gjorde, ja så længe lå alle uventede muligheder åbne.

I de første mange år vandrer man bare rundt og lader alle synsindtrykkene hobe sig op, efterhånden som de kommer, og stuver dem ind i erindringens rummelige arkiv. Eller nok så elegant udformet af Knud Hjortø: »Et barn ser på en vis måde alting, men ved på den anden side ikke af, at det ser. Indtrykkene skriver på ens barnesind med farveløst blæk mange, lange ting. Men papiret, det altsammen er skrevet på, bliver ved at være hvidt mange, lange år igennem. Så en dag bliver et stykke skrift læseligt et sted, senere dukker et andet frem, indtil brudstykkerne langt om længe samler sig til et hele. Det

Lille dreng med løbehjul, forfatteren, klar til en smøge- og gydetur ca. 1925. Løbehjulet var en enkel model med gummibelagte træhjul, og startstedet var Søndergade 5 ved plankeværket ud mod Posthusmøgen. Påklædningen husker alle drenge fra 20'erne: Den sorte strikbluse, de knælange »korte« bukser og de lange sorte strømper, der blev holdt oppe med et livstykke og sribet elastik med knaphuller.

I årene 1870-1905 lå Århus postkontor på Fredens Torv, og skulle man på posthuset, var det let at stikke fra Søndergade ned gennem en smal passage, Posthus-smøgen, til Fredens Torv. Dengang var smøgen meget befærdet. Siden gik det tilbage for den; ikke en person lever op på billedet her fra 1950.

føles som mystik, en stærk og uforklarlig følelse, der med alderen får magt over én som næsten intet andet«.

Ordet »Frederiksgade« får mig til at mindes synet af lastbiler, der tømtes for kasser og atter kasser af god, oversøisk tobak, der forsvandt ind i hjørneejendommen Frederiksgade-Mørks Gade. American Tobacco Company. Eller skiltet over butikken lige overfor, som jeg har stavet mig igennem mange gange og smagt på ordets første del, mystisk forekom det: »Viktualie«. Butikkens indhold røbede tydeligt, at det havde noget med en slagter at gøre. Gik man ind gennem husets port, havde man straks til venstre en rigtig smed, sort og sodet som hentet ud af eventyret om hesten Alligevel, min barndoms første læsning. Altid lidt farligt

at komme ind til den gloende røde esse, men venskabet med smeden holdt – helt op til de voksne dage.

Mellem porten og viktualieforretningen var der en cigarbutik, som jeg er lidt flov ved at tænke på. Forretningen havde en pæn spejlglasrude. En dag nede i gården til nr. 67 havde vi besøg af en dreng fra en anden gård. Jeg ved ikke, hvem der begyndte at yppe, men kiv blev der og liv over feltet, for pludselig stak fyren af, og jeg efter ham, desværre med en sten i hånden. Enten løb han for hurtigt eller dukkede sig, eller jeg sigtede skidt. Stenen røg tværs over Frederiksgade og baldrede cigarhandlerens rude. Episoden antyder lidt af trafikknapheden i de dage, eller jeg har været svineheldig at ramme et vacuum. Resten af dagen tilbragte jeg bag lås og slå og havde rigelig tid til at græmme mig. Det bødede lidt på fadæsen, at ingen mennesker var kommet noget til, og at cigarhandlerens forsikring var i orden.

Til Frederiksgadebillederne hører også fundet af en død gråspurv, som vi besluttede at give en værdig jordfæstelse. Den kom i en lille cigarkasse, og vi skiftedes til at bære den, indtil vi nåede hjørnet oppe ved nr. 81. Lige på den anden side af gaden lå den rigtige kirkegård, så dette var et passende sted for en død fugl. Vi gravede den ned mellem huset og et træ, der stod ved hjørnet.

Fra Søndergadeårene er billederne legio. Specielt erindres en særlig »gydetur«, som jeg altid præsenterede, når jeg fik

det kærkomne job at vise gæster rundt i byen. Fra Fredens Torv gik ruten gennem Posthussmøgen, der sandt for dyden ikke skjulte, at Århus også har en alvorlig vrangside. Tværs over strøget op ad trappen til Telefonsmøgen, straks trappe ned igen og ud på Frederiksgade, ned til den gamle rønne ved åen og balancerende gennem baghaver hen til Christiansgade, forbi den af alle kørekortaspirerende velkendte trægruppe, der er som skabt til at at bakke omkring. Over træbroen til Møllestien, hvor ét bestemt af de små lave huse havde en særlig attraktion, et udhængsskab med fotografier, der på en

ejendommelig måde altid forekom at være en retrospektiv udstilling med eksempler helt tilbage til fotokunstens barndom. Videre gik turen til hjørnet, hvor Møllestien knækker over i en vinkel på 90 grader ved den gamle værneshole og forbi »Århus Folkebibliothek«. Omkring det farlige Vestergadekryds for at få en lilleputgade i hele sin længde og med den effektfulde kontrastvirkning, der hedder Frue Kirkes tårn. Her måtte man også kante sig forbi den berømmelige »grædemur« foran Kvindernes Hus. Mon ikke muren havde noget at gøre med nedrivningen af den lange husrække i Vester-

Små lave huse har altid præget Møllestien. Noget opmuntrende syn var gaden ikke, da den blev fotograferet i 1930 fra hjørnet Møllestien-Grønne-gade. Det faldefærdige hus i forgrunden er da også sammen med et par af nabohusene siden blevet revet ned.

Det var en stor begivenhed, da »Graf Zeppelin« fløj over Århus. Luftskibet havde været ventet i flere dage, og folk foranstaltede søndag den 14. maj 1931 telefonstorm på byens aviser for at få besked om, hvornår det kunne forventes. Endelig lidt før kl. 14 dukkede det op over Mols og fløj ind over byen, hvor det cirklede to gange for at flyve bort mod syd. Billedet viser luftskibet over Søndre Mole.

gade foran Frue Kirke? Og strid om, hvem det tilkom at fjerne den. Godt fast sad navnet i almindelig Århusnak.

Og så hed resten af turen Tangen, Klostergade, Studsgade, Snevringen og Smedegyde.

Der har sikkert foresvævet mig noget om »det maleriske, gamle Århus«, måske et bypatriotisk ønske om, at gæsterne kunne få alt det grimme, snævre og mest provinsielle overstået på én gang, så

efter den tur f. eks. Ingerslevs Boulevard måtte forekomme smøgeturisterne flere kilometer bred.

Så kom fototiden. Mon ikke den begyndte en dag allerøverst oppe på taget af »Ankerhus«, da det gjaldt om at få et snapshot af »Graf Zeppelin«?

Henne i Vestergade boede der en fotohandler, hvis skilt var en seværdighed, sikkert skænket af et kæmpefirma i branchen, men alligevel ikke stort nok

Nogen egentlig forklaring på, hvorfor huset på hjørnet af Dannebrogsgade og Kroghsgade har to flotte løver foran indgangen, kan ikke gives. Sandsynligvis har bygherren, en murer Christensen, blot syntes, at han skulle have en værdig indgang og derfor fået løverne sat op, da han byggede huset omkring århundredeskiftet.

til at levere gratiskilte på vort moders-mål. Inskriptionen lød: »For better snaps!«

Det blev motivjagtens tid. Sammen med min ven Axel Hjeresen oplevedes byen på en helt ny og intens måde.

Han var en fremragende motivfanger, både med og uden kamera. Som nu nede i Sydhavnen, hvor jeg mange gange havde passeret et ejendommeligt hus uden at skænke det en tanke. »Har du set mage til sætstykke!« Vejerboden ved administrationsbygningen, et lille rødt, trekantet murstenshus, næsten hele camoufleret af vedbend, foroven forsynet med de nydeligste skydeskår!

Jeg måtte give ham ret. Og undrede mig sidenhen hver gang over denne kulisse, der kunne høre hjemme i ethvert bedre teaterstykke, hvor der kræves lidt skov plus en romantisk røverborg.

Til gengæld fandt jeg en påklistret facade. Da jeg en dag gik ned ad den lille sidegade til Ingerslevs Boulevard: Kroghsgade. Der er intetsomhelst påfaldende i husrækken der, men straks man drejer om hjørnet ved Dannebrogsgade, ligger der et imponerende hus med to skræk-indjagende løver, der indrammer en helt statelig trappe. Huset ender i et gavparti, der synes inspireret af Christian den 4.s slotte. Jeg måtte straks dreje om hjørnet igen, for at se, om jeg virkelig skulle være gået forbi et lille slot? Men nej! Her lå de samme ordinære beboelseshuse, og herfra kunne jeg nu tydeligt se, at der bag den slotsagtige facade skjul-

te sig et såre almindeligt skråtag og et lige så almindeligt hus.

Det var ved denne tid, Richardt Gandrup lærte os at iagttage huse. Stærkest virkede det i hans skildring af arkitekt Høeg-Hansens indsats, hvor jeg pludselig så et hus for første gang, skønt jeg må have iagttaget det tusind gange: Et af Høeg-Hansens mærkeligste arbejder: Den åndfulde lagerbygning i Asylgade, husets usammensatte funktion åbent vedgået, men samtidig er den rene facade med den tætte, røde mur og de fint stræbende, lodrette granitbånd forlenet med en luftig skønhed af næsten abstrakt karakter!

Motiver nok. Men man havde jo ikke altid apparatet hos sig. Mindes endnu med smertelig ærgrelse savnet af apparatet en dag på hjørnet af Vestergade og Møllegade, hvor der foregik noget så dagligdags som kloakreparation. Men der var et enkelt, fantastisk øjeblik, da 3 arbejdere med nøgne overkroppe baksede med en talje, stod i en let soldis, så det hele set imod solen mest mindede om en tåget morgen under den franske revolution: Skafottet rejses!

Så kom der en fotospecialiseringsperiode. Nu gjaldt jagten facadedyr. Måske var det Statsbiblioteket, der forledte mig. Med alle de mange gesimsugler og de indemurede løver ved indgangsdøren og delfinhåndtagene.

Hack Kapmanns andre bygninger afgav også godt jagtterræn. Fire fugle sidder og ruger i skorstenen på Toldboden.

Arkitekter skejer til tider ud, men man skal have øjnene med sig for at lægge mærke til det.

Oppe på taget af Arhus Teater, skuende ud over Bispetorv, sidder en djævel eller hvad det nu er, der har vinger og lang hale. Den indbyder ikke netop til at gå indenfor, og det samme kan siges om uhyret på Royal på hjørnet af Store Torv og Bispegade. Krybdyret i Klosterport skulle man oprindelig finde i Kannikegade på Arhus Privatbanks første bygning her, der i begyndelsen af 1930'erne blev afløst af den nuværende. Mon ikke krybdyret er kommet hen i Klosterport, fordi blikkenslager Hinge, der boede her, har haft med Arhus Privatbank at gøre?

Hundene ved indgangen kender alle vist – og stormmågerne, der vokser ud af murene over de to udkigskarnapper.

Hvor mange har været helt oppe ved siden af fantomet oven på Århus Teater? En dag, mens der var hovedrengøring på teatret, tog jeg mod til mig og fik lov at gå op i højheden. Portneren tilkaldte med en gavmild gestus en cicerone: »Du, Olsen, vis den herre op til djævlens!«

Det fjerde af Kampmanns bygningsværker, som man tilbragte tre år i, den røde Katedralskole ud mod Skolebakken havde noget fjerkrækludder. En ugle mod øst og en hane mod vest. Bør ikke en hane sidde på den side af huset, der hilser morgensolen?

Over indgangen til posthuset i Kannikegade en efterkommer af fugl Phønix, rugende på et kæmpeæg. Eller er det en lampe?

Endnu en flok løver skal præsenteres. De to flotteste uden tvivl dem foran Ting- og Arresthuset. Måske er det løvens gab, man kan risikere at bevæge sig ind i?

At der er løver på taget af Løveapotekets ejendom på St. Torv er vel næsten overflødigt at berette om?

En mellemrace indtager sphinxerne på taget af Østergades Hotel, men to halve løver er der da. Resten er mere menneskeligt.

En stolt fugl (ørn?) forsøger at flagre ud fra ejendommen på hjørnet af Kannikegade og Skolegade. Og et skrækindjagende uhyre sidder på hjørnet af St. Torv og Bispegade.

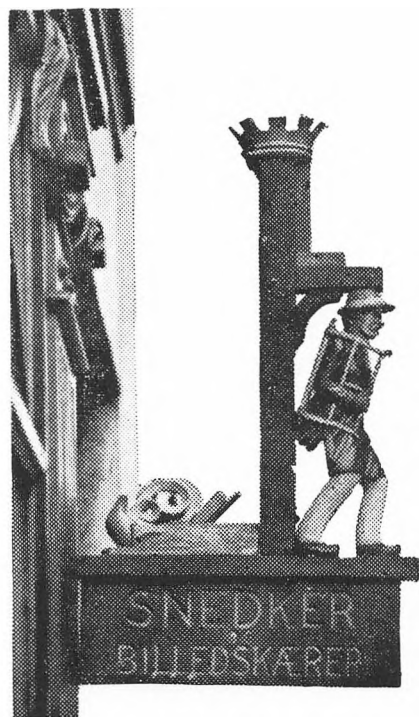
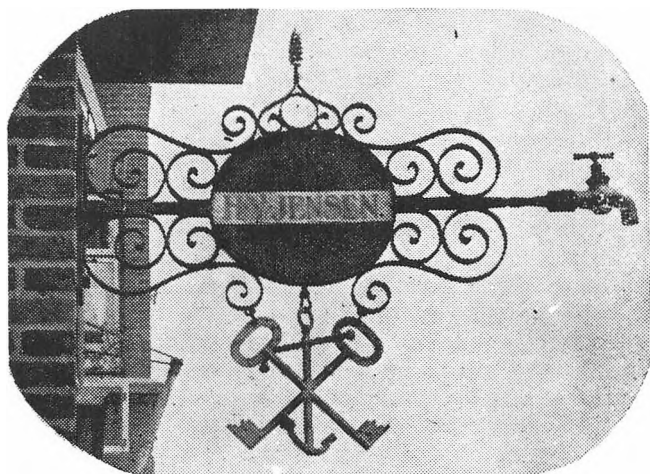
Over en almindelig gadedør i Klosterport sidder der et par overmåde hæslige »husvagter«, en uhyggelig hilsen fra tropperne: To kamæleoner med vidt opspilede gab og tunger spillende langt ud af halsen, parat til fangst. De er dog ikke vokset op her, men stammer fra Århus Privatbanks gamle hovedbygning, hvor de måske har kunnet skræmme stimænd og slige mænd?

Sidste kapitel i fotospecialet handler om skilte. Når man vandrer rundt og ser på husene i »Den gamle By«, har man som regel hele tiden øjnene åbne for karakteristiske enkeltheder, såvel udendørs som indendørs. Her overser man næppe buntmagernes forgyldte høje hat, det sorte fligede farverflag, bødkerens tønde og vaskebalje, rebslagerens tre rebprøver o. s. v. Men prøv en gang at betragte byens egne skilte med lige så stor opmærksomhed og bemærk, hvorledes skiltene bidrager til at give gadebilledet et festligt, varieret udseende. Det er ulige morsommere selv at opdage skiltene midt i de omgivelser, hvor de retteligen hører hjemme, til akkompagnement af det pulserende dagliglivs brusende symfoni af støj og toner.

Som et ensomt, tiloversblevet rudiment fra den fantasifulde øltid sidder der på et caféskilt en enkelt gylden, grum gedebuk, der stejler foran et krus skummende øl. En kopi. Den originale buk stejler foran Münchener Hofbräu. Øllet, der fosser over krusets kant skal forestille det berømte gedebukkeøl, der dog uden dansk

De fleste af de skilte, der omtales i artiklen, er forsvundet, siden forfatteren opholdt sig i byen. Låsesmeden – det var M. H. Jæger – havde sit skilt hængende i Mejlgade, mens man skulle om i Vestergade for at finde snedkerens. Gørtler H. V. Jensen, der også kaldte sig gas- og vandmester, boede i Tordenskjoldsgade, ikke så langt fra Palads.

succes lanceredes på landsudstillingen i 1909.

Kringlen og barberbækkenet er meget gamle laugssymboler. Endvidere slagternes ko- eller hestehoveder, grovsmedenes hestesko og klejnsmedenes nøgler; vandkander og skarnkasser viser vej til blikkenslageren, sorte skind dingler uden for buntmagerens dør. Træskomageren hænger træsko ud, og skomageren hænger – nej, han gør ikke! Han hænger støvler ud. Sorte. Røde. Gyldne. Men ingen regel uden undtagelse. Århus har en eneste logisk skomager, eller rettere skotøjshandler, der reklamerer med en sko. Det er en gylden, logisk sko, højt til vejrs i den indre by.

Det ældste skilt i Århus er et nålemager-skilt. Det er over 100 år gammelt og udfylder stadig sin plads som skilt for en nålemager. Det består af en træramme, der rummer et netværk af parallelle tråde på kryds og tværs, og udenom er der kunstfærdigt slyngede ornamentter. Det er enestående, bogstavelig talt, det er det ældste og det eneste, der findes i hele kongeriget.

Mere talstærkt repræsenterede er de skilte, der har et halvt hundrede år bag sig. Der er et par bødkerværksteder, der tilkendegives ved en lille, trind tønde. Et andet sted vajer et kulsort, flosset farverflag – et sort pust – et dystert memento mori midt i den levende, støjende gade. Endvidere nogle klejnsmedenøgler, blandt hvilke der er en, der hænger i en overmåde rigt udsmykket skiltearm, i hvis

ornamenter man med lidt fantasi kan se et par groteske ansigtsprofiler.

Gemt hen i et hak i en af byens ældste zigzaggader hænger der et morsomt drejerskilt, en lille komposition af drejede ting – og manden, der har udført det engang i 1890'erne står endnu og drejer i sit værksted over gården.

De skønneste skilte er utvivlsomt glarmestrenes runde eller ovale glasmosaikker. De er indbyrdes forskellige, men alle smukt udførte og vidner om, at den årtusindgamle glasmagerkunst endnu lever i bedste velgående.

Foruden de forskelligt mønstrede mosaikplader findes der to af mere speciel art: Det ene viser en pragtfuld sommerfugl, det andet gengiver en overdådig, fristende frugtkurv. At se sollyset brydes i disse vidunderlige glasplader er en betagende oplevelse midt i en trafikstønnende, århusiansk færdselsåre.

Der er ikke megen dybsindig symbolik at finde i nutidens skilte. Bogstaverne har sejret stort. Men helt udryddet er skikken dog ikke. Et sted ser man tre forgyldte skrå under en cigarhandlers skilt. En autoreparatør hænger et bildæk ud, nogle boghandlere har kæmpestore fyldepenne uden for forretningen. Og selv om ispinde snart har fortrængt isvafle, er det alligevel isvafle i stort format, der lokker det tørstige publikum til sig. Endelig er der en hel del sadelmagere, der illustrerer deres virksomhed med morsomme divaner i babystørrelse.

Noget af det helt rigtige findes over en

boghandel i den indre by. Det er et smukt smedejernsskilt, der i det nederste gitterværk er forsynet med årstal, der angiver forretningens grundlæggelse. Selve skiltet er af nyere dato. I de øverste hjørner er der et par bogtrykkerpresser samt en opslået bog. Hen over skiltets overkant kryber der to uhyggelige sorte slanger, der med vidt opspilede gab foretager et dobbelt angreb på en fed ugle. Man kunne fristes til at tro, at det var en allegori over det gammeltestamentlige slangeangreb på kundskabens træ. Men så symbolsk er det dog ikke. Ved nærmere eftersyn viser det sig at være en fiks kombination af videnskabens symbol og handeldguden Merkurs stav. Stangen, der bærer skiltet, skal forestille den stav, som Merkur altid optræder med, og som ifølge sagnet var omvundet med to lykkebringende slanger, hvis hoveder altid vendte mod hinanden.

Midt imellem disse to krybdyr, der allerede låder de ildevarslende tunger spille i luften, har man her fundet på at anbringe visdommens symbol, uglen, der forhåbentlig kan klare situationen.

I nok så fredelige omgivelser sidder andetsteds en anden visdoms-repræsentant oven på et par bøger og reklamere for en bogtrykker.

At gammelt og nyt udmærket kan mødes, kan man for skiltens vedkommende konstatere flere steder. En klejnsmed, der senere er blevet gas- og vandmester, har

foruden sine smedesymboler: To nøgler og et anker, forsynet sit skilt med en fin messingvandhane, der på ingen måde virker forstyrrende mellem de gennem århundreder hævdundne symboler.

En anden klejnsmed har også udvidet sin forretning. Forneden på skiltet sidder hans smedeværktøj: En hammer og smedetang. I skiltearmen hænger den traditionelle nøgle. Den opmærksomme iagttager vil pludselig opdage, at skiltearmen virkelig er lavet som en udstrakt arm, der rager ud fra muren, og hvis knyttede hånd fatter om nøglen. Øverst er der et pengeskab en miniature, der skal henlede opmærksomheden på denne nyere fabrikation. Alle 4 symboler udgør et virkningsfuldt og fornøjeligt hele.

Helt i den gamle stil, men dog kun få år gammel, er en interessant billedskærer-reklame i en af de gamle færdselsårer. Fra muren springer en høvl frem, fyldt med høvlspåner. På det yderste af høvlen står en mand, som man hurtigt identificerer som en snedker: Han har en skruestik i den venstre arm og en sav i den højre. Han læner sig til en tyk pind, der ud mod gaden afsluttes med en vinkel, der ligesom giver snedkeren tag over hovedet. Til den anden side er der en krone. Man gætter måske på kgl. hof – men de firkantede takker viser, at det er en borgerkrone. Håndværkeren tilhører jo borgerstanden og må derfor kun anvende denne krone.

Stemninger ved Århus havn

23. april 1951

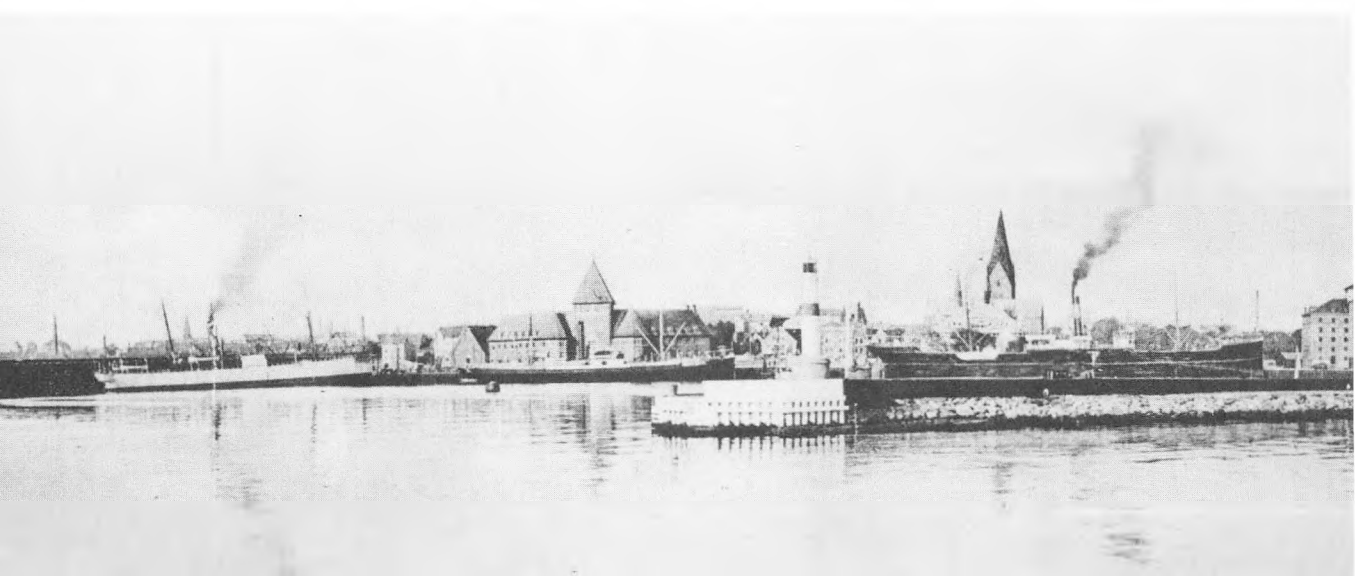
Til Århus bør man komme ad søvejen. Sådant stod der at læse i indledningen til en turistfører om Århus, udsendt – jeg ved ikke hvornår. Også ligemeget – sande er ordene til hver en tid. Skal jeg sortere mine egne ankomstmåder til fødebyen, vil jeg uvilkårligt sætte højest alle de gange, hvor jeg er kommet søværts, enten det nu har været i de tidlige morgentimer eller hen på eftermiddagen.

*Dette syn så den,
der kom til Århus
ad søvejen: Mod
nord ragede
Karensmølle op,
fyldt med korn og
foderstoffer, så
fulgte Toldboden,
der lignede en
gammel røverborg,
og endelig Midtermolen
med de lave
pakhuse, bag ved
hvilken man afsluttede
sin rejse,
hvad enten man
kom fra København
eller Kalundborg.
Over hele
sceneriet knejsede
Domkirken.*

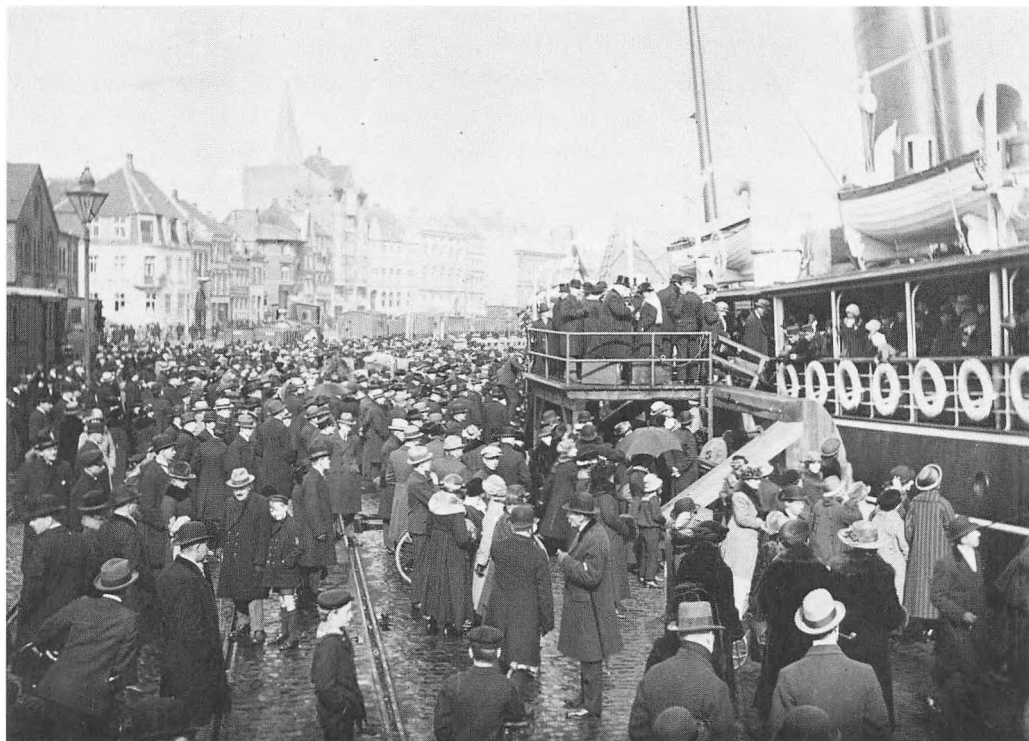
Om ankomster med Kalundborgbåden blev jeg netop mindet kraftigt ved for nylig at læse Gustav Wieds saltvandsfriske satyrspil »Herrens venner«, der just udspilles på strækningen Kalundborg-Århus. »Moesgård, Marselisborg og Riis Skove tegne sig blåsorte i horisonten«, og lidt efter »Pludselig giver »Hebe« et brøl fra sig. Man er i Århus havn. Inde på bryggen ses et mylder af mennesker, kvinder og vogne. Børn råbe, hunde gø, haner gale, svaler kvindre, heste vrinske, kører brøle og svin grynte«.

Slet så landbrugspræget var sceneriet nu ikke i den tid, jeg kan mindes. Men jeg kendte ganske vist heller ikke »Hebe«. De gode ruteskibe hed i 20'erne »Niels Holst« og »Freja«, hvilket kunne lyde som navnet på et ægtepar, og »Freja« var også lidt mindre, lidt spinklere og med tyndere skorsten, som det bør sig en kvindelig makker. Men ikke mere vrøvlen om dette, alle skibe er jo hunkøn.

Begge de nævnte både havde en højtliggende agterstav, som er blevet stærkt påskønnet af adskillige passagerer, der af en eller anden grund ikke var nået frem før tredie og sidste afgangsklokke. Netop når de forreste ni tiendedele af skibet var drejet godt ud i bassinet, svingede hele agterstavnen betragteligt ind over land, og så fulgte der nogle scener, der virkelig fortjente betegnelsen gribende: Stærke dragerarme greb kufferter og passagerer af alle køn og rakte hele molevitten op til ombordværende stærke matrosarme,

På helligdage var der trængsel ved Kalundborgbådene lige før afgang. »Freja« ses her engang i 20'erne fyldt med påske-rejsende, mens de afskedstagende flokkes på kajen.

bifaldet af spøgefulde og beundrende bemærkninger fra passagererne og de på den faste grund farvel-tagende slægtninge og venner, isprængt uvedkommende folkelivsstuderende dagdrivere som under-tegnede.

Der stod man så og lod skibet sejle sin egen sø, indtil den altid lidt vemodsprægede kølvandsstriben var raderet ud igen, og opløbet omkring landgangsbroen helt opløst.

Naboskibene direkte til København gik og kom alt for silde om aftenen og alt for

årle om morgenen til, at det kunne blive til ret mange gange, jeg personlig overværede deres kommen og gåen. Men jeg kendte dem særdeles vel, især det ene, det gode s/s »Århus«, hvor venner af familien passede deres daglige dont. Der var noget ganske særligt spændende over sådanne dage, hvor hovmester fandt på at kaste en invitation til at spise aftensmad ombord i min turban. Han anede næppe, hvilken hædersplads han i den anledning indtog i mit unge hjerte.

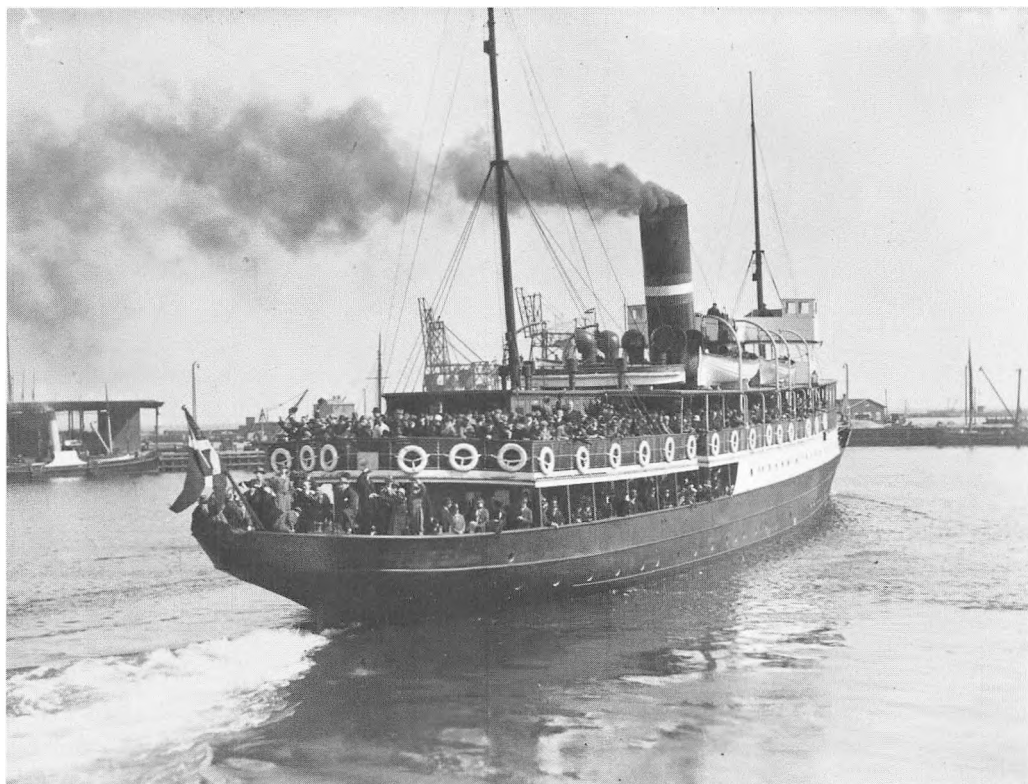
Med ærbødig andagt fortærede jeg

pølsemad'er, leverpostejmad'er og hvad, der ellers kom fra kabyssen. Det endte altid med ost, der gjorde det hele aldeles hotelagtigt, osteskiver så urimeligt store, at man aldrig kunne ane, hvad slags brød der fjælede sig nedenunder, før det pågældende stykke smørrebrød nåede frem til tændernes gærde. Ja, når der var den slags bespisninger i farvandet, da ville jeg have haft god brug for de ord, den oldgræske digter Homer senere lærte mig:

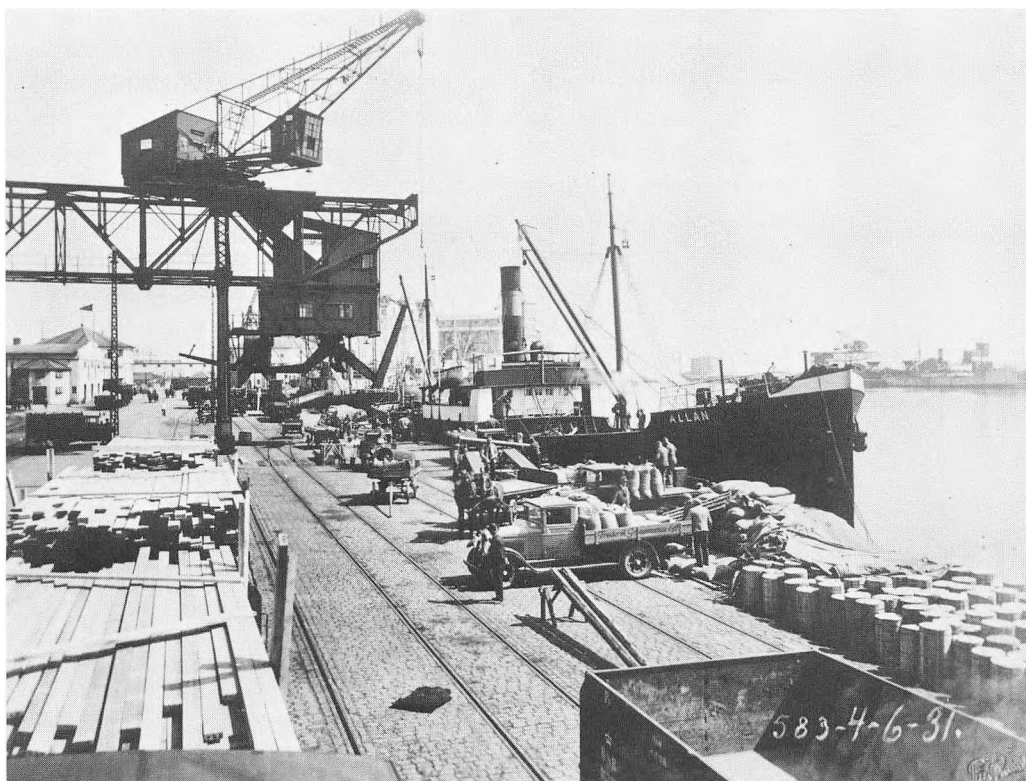
»Da var det sandelig ikke rart at være langt borte«.

Det var en stor begivenhed, da »Århus« til partner fik det stolte m/s »C. F. Tietgen«, der vist kom i gang i 1929? Men af og til måtte skibene jo til eftersyn, og jeg ved, at jeg altid blev ikke så lidt rasende, når avisen forkyndte slige uregelmæssigheder. Så skulle man i længere tid døje synet af et så affældigt og elendigt lille fartøj som s/s »C. P. A. Koch«,

*Kalundborgbåden
»Niels Holst« på
vej ud af havnen
i 1928. Indtil 1914
var det DFDS, der
besejlede ruten
Kalundborg-Århus,
men derefter over-
tog DSB farten. Det
var ikke nye færger,
der blev sat ind på
ruten. »Frøja« var
fra 1898, mens
»Niels Holst« var
bygget i 1908. I
1930'erne blev først
den moderne
»Kalundborg« og
siden »Jylland« ind-
sat i farten.*

Aktivitet i Sydhavnen en sommerdag i 1931. Damperen i forgrunden er ved at læsse rør, mens skibet agter for den er i gang med at udlade træ. Læg mærke til, at der kun ses en olietank i baggrunden på Østre Mole; det var kul og koks, der blev fyret med dengang.

et skib, som efter min bestemte mening ganske mispnydede Århus havn, og jeg satte en ære i aldrig at røre det med så meget som en lillefinger. Og anså det for min absolutte pligt at advare alle Københavnsrejsende mod at vælge afgangsdage, hvor dette triste skib havde job.

Disse rutebåde var det solide centrum i havnens daglige liv. Kun de abnormt hårde vintre kunne bringe kludder i programmet, helt eventyrlige ture, hvor et af skibene vist sad fast i flere dage ude i

Århusbugten, den ellers så isfrie. Men bortset fra disse undtagelser gav ruteskibenes ankomst- og afgangstuden en smuk inddeling af dagen.

Andre skibe indrammede ugen. Mandag var ko-dag, den sørgelige dag, hvor man i kvarteret omkring Sydhavnen mødte mandags-triste lastbiler med levende dyr til passende fordeling mellem slagtehuset og eksportskibene. Jeg skal af gode grunde ikke røbe navnene på de skibe, der hver mandag bortførte pænt

jysk hornkvæg og andre solide, firbenede passagerer til de nordtyske havnebyer. Store var disse fartøjer heller ikke, men de må have været endda meget rummelige, for det var kæmpekøer, der blev genet ombord. (Den følgende dag kunne man altid læse i avisen det nøjagtige antal, men jeg gjorde mig for resten aldrig den ulejlighed at tælle efter). Kreaturerne var ikke altid lige henrykte for at komme ud på sørejsen, og det var ikke lige behageligt at opleve de grove råb og denne pryglen på genstridige dyr. Der foresvæver mig også noget om politibe-

tjente, der skulle overvåge, at det ikke gik alt for uanstændigt til?

Lørdagene på Midtermolen var nok så fredelige. Her blev s/s »Yrsa« fyldt til randen med stykgods. Destination Hamborg. Så ofte iagttog jeg denne proces, at jeg en skønne dag måtte sikre mig skibslejlighed og rejse med »Yrsa« – for 10 kroner dejlig sejlads via Kielerkanalen helt ind i Hamborgs centrum. Men ikke mere om »Yrsa« og mig. Strejftøget her skal ikke lokke os for langt uden for kajmurene. På den anden side kan man jo heller ikke godt portrættere en havn af

Selv om forfatteren ikke mindes at have mødt politi ved havnen, så fandtes der en politivagt i den gamle toldbod på hjørnet af Toldbodgade og Mindet. Desuden blev der patruljeret på havnen, selv om det nok er til ære for fotografen, at hele 6 betjente her er rykket ud.

I første årti af dette århundrede oprettede Århus Oliefabrik en indkøbsstation for copra, dvs. tørret kokosnødkerne, på Ceylon. Ceylon Trading Company kom stationen til at hedde. Billedet viser oksekærrer, fyldt med copra, på vej ind i Ceylon Trading Companys pakhus i Colombo.

stort format uden at antyde den internationale atmosfære, der uvilkaarligt må forplante sig til den inspicerende landkrabbe.

Repræsentanter fra alle verdensdele kunne man risikere at komme på nærmeste hold. Her lærte man flag at kende på en dejlig direkte måde og ikke alfabetisk som i »Lommebog for skoleelever«. Man lærte navnlig, at mange flag sagtens kunne måle sig med Dannebrog, hvad smukke farvesammensætninger an-

går. Man fik også en smule varekundskab. Hvert forår blev man mindet om de skovrige skandinaviske lande, når smukke 3- og 4-mastede sejlskibe stod havnen ind, til randen ladet med T – tømmer og træ fra Sverige og Finland.

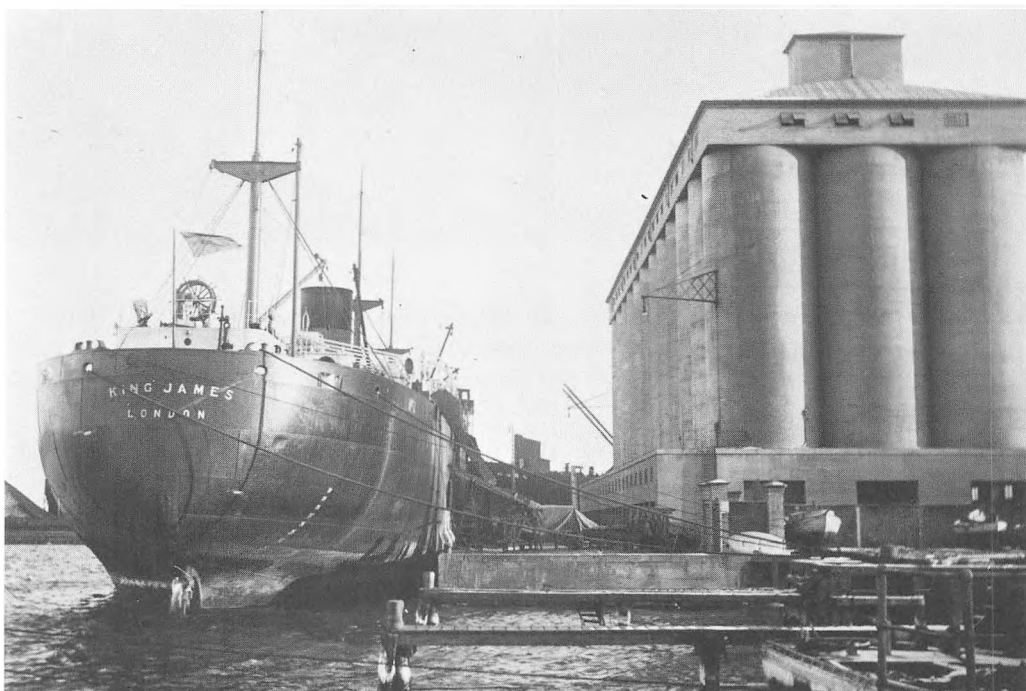
Detaljerne trænger sig på, men skal vi vælge en enkelt særlig karakteristisk vare fra Århus havn, må det selvfølgelig blive copra'en. Men emnet er så farligt, så stort, så elefantstort, at det må være til ladet at nøjes med et citat, der til gengæld

er fra en digter, der aldrig har lagt skjul på sin begejstring for alt, hvad han har oplevet og lært ved Århus havn: Hans Hartvig Seedorff. I den festlige rejsebog »To i en Kuffert« står de lokalpatriotiske linier – side 81, linie 9 fra oven – for at ingen sorte tvivlere skal lede for længe: Stedet er havnebyen Colombo på Ceylon: »Her går palaveren, navnlig den om copra – og derhos den om Århus. Nu er jeg ikke af den slags jyder, der ifører sig kedelhat og to par uldstrømper for at berende København. Men jeg er bypatriot, det tilstår jeg. Jeg har set mine

skolekammerater slide som små heste i Singapore, Colombo og Penang, og jeg har færdedes blandt kinesere, malayer og klingfolk, der betragter Århus som et rige for sig – med Denmark and Copenhagen som bilande. Hvad sagde ikke den malayske bådmand, som på genforeningsdagen roede os ind til konsulens dannebrogssfarvede dinner: »Århus nu en meget stor stat . . . belong new piece of fine country, me savvy«. Det er copraen, Århus kan takke for denne agitation i Østen . . .«

Hvad mere om havnen? Lidt kontrast. De renlige, hollandske, bredbovede fami-

Når copraen kom til Århus, blev den sammen med andre former for olieholdige kerner losset over i Århus Oliefabriks silopakhus, der blev bygget i 1920'erne i Sydhavnen. Kernerne blev på fabrikken presset for sit indhold af olie, der anvendtes til fremstilling af bl.a. margarine.

Sophus Emil Johnsen, skibshandler og Drakenberg-fan, var lidt af en fabel i Århus. Han dyrkede C. J. Drakenberg, der skulle have været 146 år gammel, da han døde i Århus 1772. Johnsen, der her ses med en buste af Drakenberg, fremstillet efter oldingens mumie i Domkirken, håbede selv at blive lige så gammel som sit forbillede, men døde, 81 år gammel, ved et sporvognsuheld i 1950.

liefartøjer – »skøjter« hedder de vist. Man kunne aldrig lade være med frækt at stå og beglo hele menagen længe og inderligt, ungerne ved rælingen, den vagtsomme hund og storvasken blafrende fra for til agter, det hele krydret med lidt sentimentalt harmonikaspil ved fyraftens-tide. Dette sidste kunne især få én til at dvæle uanstændigt længe ved kajen.

Og kontrasten – de uundgåeligt sortsmudskede kulbåde. Regnvejrsaftener ved kulbådene, det er vist, hvad man kan kalde barsk poesi. Men jeg har prøvet det ikke så få gange – jeg syntes, jeg måtte kende havnen også på mindre flatterende tidspunkter.

Jeg må ærligt tilstå, at jeg altid oplevede havnen på en passiv måde. Det var

min natur imod at vove mig ombord og snakke med søens folk, tiltuske mig fremmedartede tændstikmærker eller lignende. Dobbelt uforglemmelig står derfor i erindringen hin mærkelige eftermiddag, da jeg drak the på et eller andet stort, oversøisk motorskib.

Initiativet kom sandelig heller ikke fra mig, men fra skibshandler Johnsen, som jeg kort forinden havde været »i forretninger med« om et eller andet mærkeligt udstillingsarrangement. Jeg havde selvfølgelig længe vidst, hvem han var, og jeg vil også nok sige, at Johnsen i den grad hørte med i havnens daglige tilværelse, at det ville have været en mangelfuld skildring uden hans medvirken. Men nu kommer han her i sidste akt, bred og let

vuggende, djærvt hilsende, som om vi havde kendt hinanden i årevis. For ham en bagatel – for mig en stump eventyr.

Op ad lejderen, straks hen i skibets pæneste spisesalon, ikke stor, det var som nævnt et fragtskib, men skinnende velholdt. Tykke kopper, der blev skænket fulde med knaldende varm the af en kande, der blev rakt frem af matgule hænder. Jeg havde slet ikke hørt kineseren komme, og lod derfor lidt skræmt-nysgerrigt blikket registrere resten. Det var der altsammen. De skæve øjne, det uudgrundelige, stillestående smil, det sorte, blanke hår og – jo, pisken ned ad ryggen! De bare fødder på det bløde tæppe forklarede endelig den helt lydløse servering. Til theen sprøde hollandske

kryddere og alskens dejlige småkager, ikke spor af beskøjter, der kun glide ned så småt.

I dag kan jeg kun beklage, at disse linier ikke blev udformet så betids, at Johnsen kunne have fået denne lille hilsen. Men jeg havde ærlig talt, lige som han selv, regnet med, at han var blevet mindst så gammel som sit store ideal – Drakenberg.

Havnestemninger. Dejlige, helsebringende moleture i al slags vejr, bekvemt lavet til rundture takket være diverse gæve færgemænd. Og indkøbsturene. Hvad der til husholdningen krævedes af fisk, skulle helst erhverves på Nordre Mole. Fisk frisk fra fad – hyttefad.

*Arbejdsbillede fra
havnen i 1930.
100 tons lægge-
kartofler fra Karup
sendtes pr. bane til
Århus, hvor de blev
indladet i en hol-
landsk damper, der
sejlede dem til
Algier.*

Biblioteksprofiler

Ved den tid, da den første verdenskrig sluttede, forlod jeg i en alder af 3 år mit gode hjem i Frederiksgade 67 og begav mig alene ud i den vide verden. Jeg var taget af sted, ikke i nedtrykt, men den modsatte stemning, optrykt? Ejendommeligt varslende var det, at fodturen bragte mig om til tryksagstemplet i Vester Allé. Men jeg opsøgte Statsbiblioteket fra gaden bag Ting- og Arresthuset, Biblioteksgaden hed den på den tid, i dag nok så passende Emanuel Sejrs Gade.

Her blev den ensomme vandringsmand antastet af en herre. Han ville have at vide, hvor jeg boede.

»Farsgaje syv-å-das!«

Det anede ham, thi han var en ven af huset, eller præcisere: Af min storesøster. Men nu steg han pludselig højt i hele familiens gunst, da han hjemførte sin fangst.

Under en religiøs krise i konfirmationsalderen fik jeg en dag mod til at gå indenfor i det omtalte etablissement. Jeg gik til venstre, ind i Statsbibliotekets udlåns-ekspedition. Uden at vide ret meget om ret meget.

»Jeg vil gerne låne Jakob Knudsens »Sind«!«

Det var Ejler Haugsted, der havde udlånstørnen. Han ekspederede og eksploderede.

»Hvad vil De med Jakob Knudsens »Sind«? Menneske dog! De må da vide, at vi aldrig udlåner skønlitteratur på dansk!«

Han behøvede ikke at tilføje en hen-

stilling om snarest at forføje mig ud af klappen – hans øjne sagde det!

Det mærkelige møde med en embedsmand i funktion havde det for mig frustrerende resultat, at jeg aldrig siden har povet mig i lag med nævnte »Sind«, men nok meget andet af samme forfatter.

Det er klart, at jeg burde have henvendt mig i Vestergade, hvor Århus Folkebibliotek var at finde i en ældgammel bindingsværksbygning. Åbent 3–4 timer om ugen. Jeg har været dér en enkelt gang, men gik skuffet bort.

Eller kunne jeg have fået fat i bogen i bogsamlingen på skolen i Munkegade? Næppe. Det var et meget tyndt udvalg af bøger, der forefandt her, i et smalt rekvisitrum blandt meget andet gods, bare et eller to reolfag. Vi måtte højst låne to bøger pr. gang, at indføre omhyggeligt i Fip-Andersens protokol og så i gåsegang i en kø, der kun sivede ud, efterhånden som Fippe havde givet os hver et godt dunk i maven – vel ingen skjulte ekstrabøger under blusen? En ejendommelig primitiv udlånskontrol, næppe egnet for eksport til offentlige biblioteker.

Så kom gymnasieårene, hvor jeg af sparehensyn blev fast kunde på Statsbiblioteket, der havde alle de ordbøger, jeg havde brug for. Nu havde jeg lært at gå til højre – ind på læsesalen, men via garderoben, hvor Magdalene Kolb for det meste havde kerberos-rollen. Nidkært skulle garderobevagten overvåge, at hver eneste gæst indførte sig i læsesalsproto-

*Statsbibliotekets
kombinerede katalo-
g- og udlåns-
værelse, hvor Ejler
Haugsted som en
nidkær vogter holdt
den unge låner fri
af den danske skøn-
litteratur – i al fald
i dette biblioteks
regie.*

kollen. Det var fristende at gaffe sit navn op i en fart og sætte et par atterstreger under den foregående gæsts kragetæer. Men det skulle jo helst gå ærligt til.

Et blik hen over de sidst ankomne kunne man altid nå at læse under nednoteringen. Unægtelig studsede jeg en dag ved at se en hr. Eriksen – stilling: Guds stedfortræder. Adresse: Tved. Så var der ingen tvivl: Så kom jeg i godt selskab med min navnefælles far, den djærve provst fra Mols af.

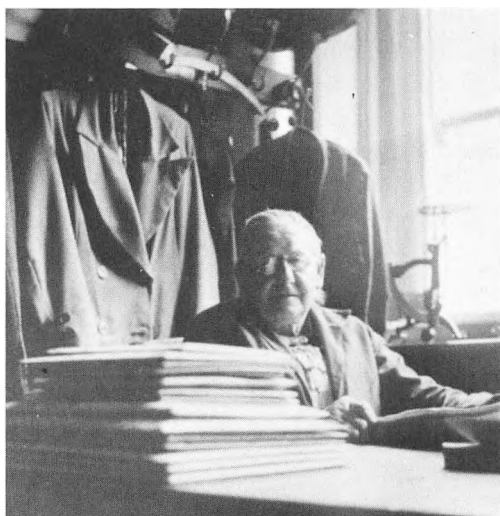
Det var også her i garderoben, den gode filosofiprofessor Kort K. Kortsen en

dag stod iført sin overfrakke og henfaldt i tanker. Så intenst og langvarigt, at han til sidst måtte læne sig diskret ind over skranken og spørge sig for:

»Undskyld – er jeg lige kommet – eller er jeg ved at gå?«

Inde på læsesalen var der en stamgæst, der havde reserveret plads. Det var »Pinden«, en ministeriel embedsmand, der én gang for alle var gået i stå og nu kun sysselsat ved den gigantiske opgave at afskrive samtlige læsesalens håndbøger, ydmygt anvendende al slags indpakningspapir i alle mulige og umulige farver. Ved

*Magdalene Kolb i
Statsbibliotekets
garderobe. Frøken
Kolb passede garde-
roben 1932-46.*

et uheld kom jeg en dag til at tangere et af hans dokumenter – straks hvæsedede han så arrigt, som en svanemor, der krænkes i sin rede. Men ellers var han såmænd godmodigheden selv og kunne i godt humør underholde garderobedamerne længe og inderligt.

En anden stamgæst var pastor Jensen, »Harboørepræsten«, der delte sin tid mellem læsesalen her og restaurant »Mejlhal«, hvor venlige mæcener havde sikret ham daglig bespisning.

En original personlighed var trolden fra Brabrand, med kristenavnet August F. Schmidt. Nærmest danmarksmester i små bøger med folkløse og landsbyhistorie. Jeg ved ikke, om han blev folkemin-demand, fordi han var en trolde. Eller om han var blevet troldeagtig at se på, fordi han arbejdede så meget med de farlige

emner? Men heldigvis ikke en af de menneskeædende trolde, tværtimod, rund og rar.

Et af de forreste borde var ganske forbeholdt de studerende fra »Piratuniversitetet«, indrettet ikke ret langt borte, i Nørre Alles Tekniske Skole, i tilfældige ledige klasseværelser: »Universitetsundervisningen i Jylland«. Ordet universitet først taget i brug sammen med de nye bygninger ved Randers landevej, hint berømte år 1933. Da undervisningsminister Borgbjerg for evigt indskrev sig i de lokalpatriotiske borgeres hjerter med ordene: »Var jeg ikke københavner – ja – så ville jeg være århusianer!« Udråbt fra teatrets balkon, mens fakler var nær ved at tilsoede den hårfagre folketaler.

Et par år efter oplevede jeg Statsbiblioteket indefra. Som volontør. Den første dag begyndte med, at jeg fik audiens hos overbibliotekar Vilhelm Grundtvig, der sad sky og hændervedende bag sit skrivebord: »Velkommen hertil! Jeg tror, at hr. Sejr vil ta' sig af Dem!«

Meget åben og imødekommende var Emanuel Sejr. Aldrig bange for at give gode tips fra sig, heller ikke på det lokalhistoriske område, som han selv dyrkede. En oplevelse for en nybegynder i avis-skriveriet. Som en anden mentor tog han sig af os i dette bibliotek, der var godt på vej til at blive det mest fortvivlede i Nord-europa.

Det var en stor begivenhed i sin tid i 1902, da byen fik sit nye bibliotek. Uheldigt kun, at den dygtige arkitekt Hack

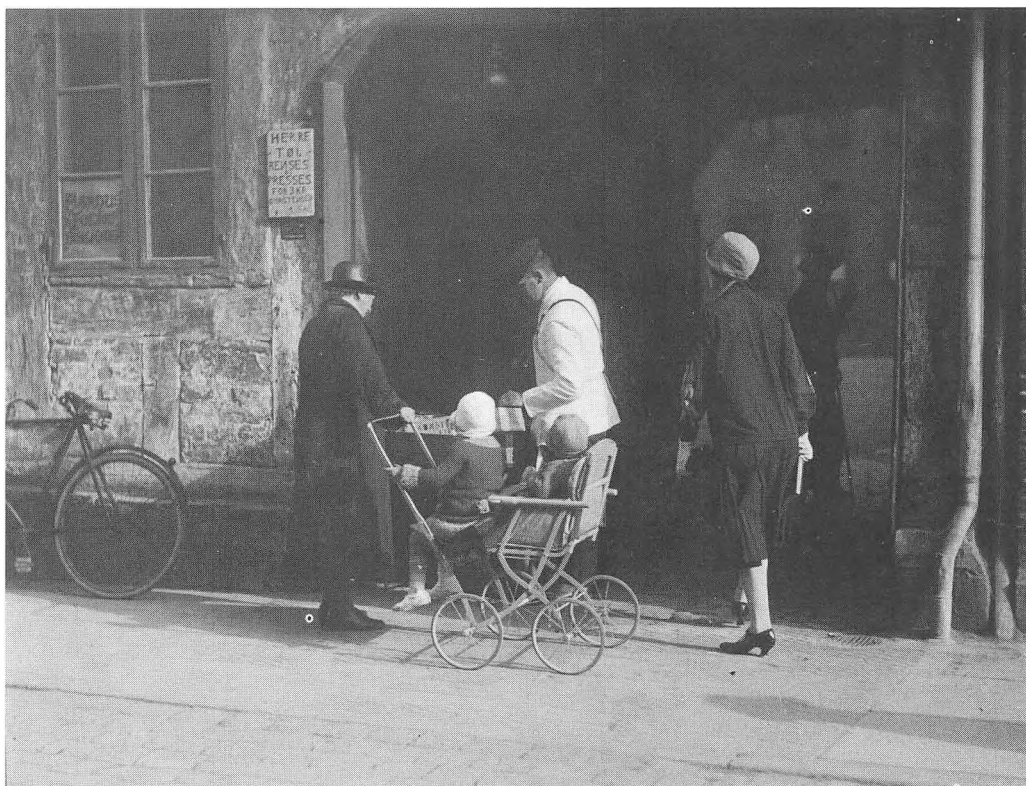
Kampmann fik lov at trodse biblioteks-kommissionens sunde ønske, at »reolernes højde må ikke være større end, at bøgerne i de øverste hylder kunne nås uden stiger«. Hvorfor pokker blev de så næsten 4 meter høje? Og gjorde alle ansatte til akrobater. At der næsten heller ikke var tænkt på kontorer, bør også nævnes.

I mange år havde Statsbiblioteket foruden sine egentlige opgaver også det ekstra hverv at afbøde mangelen på et ordentligt folkebibliotek. Siden 1928 til lige opgaven over for de universitetsstu-

derende samt at være overcentral for alle Danmarks folkebiblioteker. En mangfoldighed af retningslinier at vakle mellem og dertil en ulidelig pladsmangel, der fik Sejr til at sige: »Man kan ikke få et fyrretræ til at gro i en urtepotte!«

Den første formiddag på Statsbiblioteket. Op ad trapper forbeholdt personalet. Men den vagthavende bibliotekar var ikke blevet informeret og sendte straks en læsesalsbetjent op for at fjerne den uvedkommende person. Men jeg kendte jo »Sorte Ras« – og alle blev beroliget.

Århus Folkebibliotek havde i årene 1876–1934 til huse i Vester-gade 23, hvor der indtil 1900 også var borgerskole. Biblioteksforholdene her var miserable, hvilket billedet fra 1928 giver et indtryk af: Skiltet med angivelse af, at her kunne man få herretøj presset, har en mere fremtrædende plads end bibliotekets skilt i vinduet.

*Undervisnings-
minister
Fr. Borgbjerg
forlader Universi-
tetsparken efter
indvielsen af den
første
hovedbygning
11. september 1933.
I baggrunden ved
flagstangen med
venstre hånd
udstrakt landsrets-
sagfører C. Holst
Knudsen, der betød
uhyre meget for
opbygningen af den
nye institution.*

Lidt senere mødte jeg Erling Stensgård, bibliotekaren med de 1.000 ideer. Han nærmest snublede over dem. Mange realiserede han i sine unge dage inden for filmbranchen. Det var også ham, der fandt på, at landsudstillingen i Århus i 1909 skulle have et arbejdende folkebibliotek. Og han var en af de første, måske den allerførste, der pegede på den rent midlertidige løsning i universitetsspørgsmålet – bare se at komme i gang med noget billig humanioraundervisning.

Han beviste også, hvad en vågen kata-

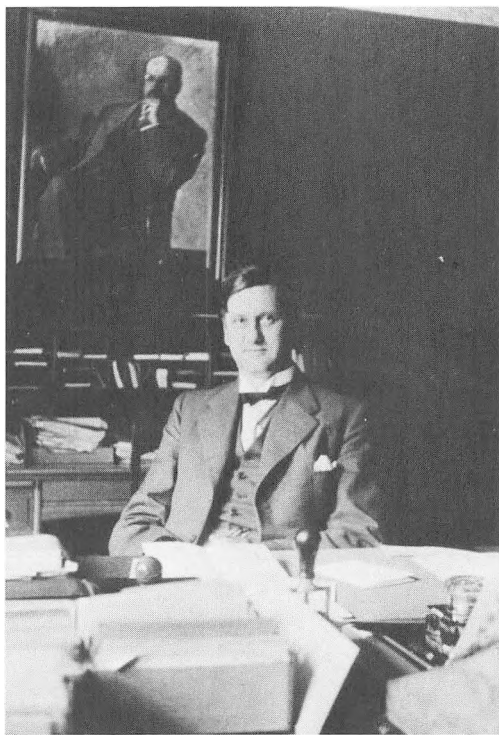
logisator kan præstere. Han bladede en dag i nogle nyanskaffede værker – bladrede, bibliotekarer læser aldrig bøger, de orienterer sig i dem – og op foran den opmærksomme registrators øjne dukker et fotografi i bogen »Die Eroberung Sibiriens« – en gold og øde sandbred med 14 rustne kanonrør – fra »Sankt Peter« – på Bering-øens strand!

»Jeg må ha' et par af de kanoner hjem til Danmark!« Det var idé nr. 678. Straks satte han ind med korrespondance, henvendelser og introduktioner. Rejseglad

Emanuel Sejr i sit kontor i slutningen af 30'erne.

Sejr blev overbibliotekar 1936 og fungerede til 1957. Han var blevet medhjælper 1913 og underbibliotekar, som det dengang hed, 1917.

På væggen et maleri af den umiddelbare forgænger, Vilhelm Grundtvig.

som altid snarest afsted til Rusland. Han nåede lige at komme et par dage til Leningrad i 1939, da den nye krig satte punktum for de gamle kanoner.

I dag ved vi, hvordan det endte. Godt! Det lykkedes virkelig i 1956 at få to af kanonerne hjem til riget – en fik idé fik en eklatant afslutning. Nu bevogter de gamle kanoner biblioteket i Horsens, Vitus Berings fødeby.

Vidtrækkende perspektiver via Statsbiblioteket. Virkelig et stort hus at orientere sig i. Fra nord til syd kunne man

frit vælge mellem 17 forskellige ruter, hvoraf de fleste krydsede læsesalen, påny et ejendommeligt indfald fra arkitektens side. En trafik som i en banegårds forhal. Stilhed et uopnåeligt gode. På alle bordene stod pæne papskilte: Al samtale mellem de læsende forbudt. Oversat af læsesalsbibliotekaren Viggo Julius von Holstein-Rathlou: Direkte opfordring til at snakke! For når man læser, kan man sågu ikke snakke, og forbudet gælder kun dem, der læser!

Holstein! Hvor var der meget af ham neden for tropehjelm. En ideel højde på sligt et bibliotek. Første mand under de utallige omflytninger af bogbestanden, opfinder af et hejseværk til flytning af bøger fra 1. sal ned i stuen eller omvendt. Gulvristerne væk, og det 8. vidunder hejste op, hejste ned – det tog sin tid, gerne ledsaget af hivoghøjsange. Spændende. Selv om skumlere påstod, at et par raske mænd kunne have klaret opgaven på den halve tid. Men alligevel – Holstein var et usædvanligt bekendtskab. Det beviste han også den dag, han havde fået overdraget at vise en svensk kollega rundt. Høflige Haha! Hm! Jaså? Gæsten ikke skvatimponeret – og inderst inde må vi indrømme: Bøger ser jo ens ud alle vegne. Men så greb Holstein i et af magasinerne fat i de to håndtag, der sad vis-a-vis. Og lavede en svalerede for øjnene af den forbløffede svensker, der straks tøede op. Og så blev titlerne lagt bort inde på Holsteins kontor, med heraf følgende ny tilvækst på de øverste hylder, det berømte flaskotek

Statsbibliotekets læsesal i 1930'erne.

Salen anvendes ikke af Erhvervsarkivet, der overtog bygningen i 1963, til sit oprindelige formål. Alligevel står den i det store og hele urørt (husende arkivets store bibliotek) som et særligt dansk udtryk for den jugendstil, der omkring århundredskiftet påkaldte arkitekters og andre kunstneres interesse.

med de sælsomste af de i årenes løb tømte flasker.

Volontørens fornemste opgave var at sætte de hjemvendte bøger på plads. Et enerverende job med den herskende pladsmangel. Gang på gang ikke anden udvej end at låne nogle af bøgerne med hjem. Pladsproblemet konstant akut, hvor intet må kasseres.

En anden volontøropgave var at assistere i det daglige arbejde med »ønskesedler«. Her blev megen god assistance ydet os af bibliotekar Chr. Stub-Jørgensen. Hver dag væltede det ind fra alle landets folkebiblioteker med bogbegæringer, enten konkrete bogtitler eller »emner«. Stub kendte næsten rub og stub af

dækkende bogstof, ledsagede hyppigt sine gode råd med en aktuel og skæg historie, kolporteret med samme gode humør som hans andet Jeg, huspoeten »Matabele«, der hver dag forlystede læserne af »Århus Amtstidende« med dagens vers.

Vers og viser leverede både Stub-Jørgensen og Holstein-Rathlou til studenterrevyerne. Til 1935-revyen var stoffet til en af succesviserne skåret direkte ud af den barske hverdag på Statsbiblioteket. Igen et udlånsproblem:

Den meget markante melodi »Thilde« (»Vi var i et dansetelt . . . Thilde og mig og mig og Thilde«) fløj over scenen med ord som: »Jeg er ikke særlig klog – læser derfor så tit en bog! Lidt om van der

Velde, hørte jeg fortælle. Det var no't om kærlighed! Mon man noget så herligt ved?»

Det er en naiv og optimistisk person, der indfinder sig i udlånet og tror, han på sit glatte ansigt kan låne »Det fuldkomne ægteskab«. Nej, ud med ham!

»Men disse dydens helte, lumskeligt og listigt jeg gengældte! Jeg fik hørt, at var man læge eller sociolog – fik man lov til van der Velde!»

Det lykkes virkelig den udholdende læser, som »sjofolog«, at få sit hedeste ønske opfyldt.

En typisk vanskelig situation for bogværnerne på det »gode« gamle Statsbibliotek. Med så mange varme linjer ud til den ustandseligt voksende universitetsby.

Hurtigt gik de 6–7 måneders volontørtid, der også kunne være et springbræt, så man kunne komme over åen efter vand – over i det nyopførte bogtempel i Mølleparken.

På Århus Folkebibliotek var det skik og brug, at man begyndte som medhjælper i en periode, der så måske senere kunne indregnes i elevtiden. Som medhjælper oppebar man 60 øre i timen. Hver gang 60 sekunder var omme, var man blevet 1 øre rigere. Men for at man ikke skulle tro, at man var noget, præciserede bibliotekar Elisabeth Ostenfeld straks, at hvis bibliotekets lånere spurgte os om noget, så måtte vi aldrig svare. End ikke hvis det blot var spørgsmålet »Hvad er klokken?« Men altid henvise til de vagthavende bibliotekarer.

Det hørte til novicens opgave at tømme og fylde blækhusene rundt om i alle afdelinger. Og så få sat så mange bøger som muligt på plads så hurtigt som muligt.

»Træk« stod der nede på hovedindgangens kolde metalhåndtag. »Det betyder gennemtræk«, jamrede en hyppig gæst og ordmester. Sandt var det, at det suste godt om fødderne på os, og så var vi endda en kende mere beskyttede takket være skrankerne end det omkringvandrede publikum.

Tilstrømningen var stor. Avislæsesalen altid godt besøgt, og der var rift om de smarte, røde drejbare lænestole, i gulvet fastgjorte. De fleste aviser var spændt fast i et stokkestavær, som man sad og fægtede med – og dog også kunne falde i søvn bagved. Men de mest efterspurgte aviser måtte nydes stående ved pultene på de to langsider. Der kunne godt blive til løb til kø, ikke mindst i perioderne med den store arbejdsløshed.

Her kom et meget stort og bredt tværsnit af den boginteresserede århusianske befolkning. Hvad man spurgte efter og håbede at finde? Det var i de år, da Cronin var det store nummer. F. eks. »Tre slags kærlighed« i to bind. Som man, mens bogkortene røg på plads, kunne filosofere over: Halvanden kærlighed i hvert bind. Eller hvordan?

Søde, unge piger kom og bad om »Kærlighed og 15 kroner om ugen«, så man var færdig at rødme. Eller en tankevækkende episode med en dame, der hør-

Vitus Berings kanoner kom til landet den 4. august 1956 på den berømte russiske krydser »Ordzhonikidze«. Her taler viceadmiral Vedel ved modtagelsen, ved hans side står den russiske tolk og admiral Golovko.

te en bogtitel nævnt i en samtale ved en friskfyldt bogvogn – og så det forhåbningsfulde spørgsmål: »1000 Hustruer! Hvad var det for en bog?« Håbet om alle tiders shejkroman blegnede, da det viste sig, at man havde snakket om »1000 husråd«. Det havde slet ingen interesse!

Bestemt skuffet er den mand også blevet, der bad om »Nonnens gæst« og af den korrekte bibliotekar fik praktet »Nornegæst« på.

Til oplæsningsbrug kom en dame og bad om novelleforslag. Bibliotekaren prøvede med nogle småfortællinger af Buchholtz. Vor dame slog vilkårligt op i bogen, læste to linjer og udbrød henrykt: »Gud! Den er yndig! Den ta'r jeg!«

Så glat gik det ikke med en anden dame, der ikke kunne finde »Den afri-

kanske farm«. Og så måtte have den reserveret. »Tak, det koster 5 øre!«

»5 øre? Jeg plejer at gi' 10 øre. Hvad skal det betyde?«

»Det koster kun 5 øre at reservere faglitteratur!«

»En fagbog? Den vil jeg hverken eje eller ha!«

Endnu en reserveringssag. En mand spurgte efter den stærkt omtalte bog »Egnet eller uegnet for ægteskab« af van der Velde. Det var frøken Ostenfeld, der ekspederede ham.

»Den er ikke hjemme, men den kan reserveres for 5 øre!«

»5 øre! Det ku' aldrig falde mig ind at gi' 5 øre for det!«

»Så kan jeg – ganske gratis – fortælle Dem, at De heller ikke er egnet til ægteskab!«

Statsbiblioteket havde ikke eneret på at virke dragende på særprægede personligheder. Her kom hver dag en ingeniør, der i tidernes morgen havde skrevet 62 sider om kostaldens hygiejne. Han læste Berlingeren hver dag, men altid avisen fra den foregående dag. Den kunne man få lov at sidde ned med. Så det var ikke så dumt endda.

Så var der typografen, der på sine gamle dage var kommet til at lide af forfølgelsesvanvid. En dag kom han op til skranken i stærkt oprør, han mente helt bestemt, at jeg havde leet ad ham i lørdags henne i Guldsmedgade. »Om ikke han kunne blive fri for at se på mig i udlånet?« Det var den vagthavende bib-

liotekar så loyal at mene, at det lå det nok lidt tungt med.

Så begav typografen sig ud på sin straf-feeekspedition. Jeg stemplede på livet løs i udleveringsskranken. Her dukkede han op midt i køen. Han skulle ingen bøger have med hjem, men havde fundet noget i Lehmanns »Overtro og trolddom«, som han gerne ville vise mig. »Det er Dem! Det er Dem!« Et storartet billede af en djævel med grinende fjæs og tungen langt ud af halsen. Der var ikke andet at gøre end at nikke velvilligt. Og så var vi kvit.

Endelig var der specialisten, hvis speciale var at gå i studiekreds. Så mange som muligt. Han havde kun fri lørdage og søndage – da der ingen studiekredse var. Han dominerede allevegne med sine meget lange forelæsninger, en sand rædsel for alle studiekredslederne, et fænomen, det kræver megen diplomatisk delikatesse at klare.

I hine år udgjorde de københavnske folkebibliotekarer en klan for sig, og det var temmelig uhørt og opsigtsvækkende, da ikke færre end to i 1938 brød op fra de lukkede cirkler i hovedstaden og fik ansættelse i provinsen. Bibliotekar Mine Islev var en af de modige, der også var i stand til at gennemføre paladsrevolutioner i det jyske – på det sportslige område! På hendes initiativ blev en græsplæne ved frokoststuen forvandlet til en badmintonbane. Ideen vandt straks gehør hos Carl Thomsen. Det tjente chefen til ære, at han altid var parat til at accep-

tere nye veje i det daglige arbejde. Han var heller ikke bange for at dele opgaver ud, også til os i de nederste geledder. Vi arbejdede med tekstforslag til de bogmærker, der blev udleveret gratis til bibliotekets publikum. I håb om, at man kunne blive forskånet for æselører eller det, der var værre. Bogmærker, der på den ene side reklamerede for en kommunal institution – f. eks. svømmehallen – og på den anden side havde biblioteksinformationer.

Det aktuelle havde altid Carl Thomsens bevågenhed. Hvad der også kom bibliotekets opslagstavler til gode. En af mine første plakatopgaver havde – vemodigt nok – den triste baggrund i det østrigske »Anschluss« i 1938. Det var temmelig distraherende at arbejde med karton i det østrigske flags rød/hvide farver, domineret af et truende hagekors.

Mange af Carl Thomsens initiativer rakte langt ud over Århus Folkebiblioteks virkeområde. Det gjaldt eksempelvis »Nyt dansk Litteraturselskab«, hvor han slog et stort slag for Erling Kristensens djærve bonderomaner. Til 3 af udgivelserne, »Stodderkongen«, »Støtten« og »Ler«, fik jeg lov at lave bogomslagene.

Der skete noget, hvor Carl Thomsen kom til. En dynamisk chef, som det var spændende at stå i lære hos, måske af og til lidt for spændende, når gnisterne røg. For han havde det tilfælles med Wessels berømte smed, at – han farlig var, når han blev vred!

Men til billedet af Carl Thomsen hører også, at han straks sagde ja til at være

Det nye folkebibliotek blev opført i Mølleparken 1931-34. Her ses udlånsranken ca. 1938. Forfatteren står med ryggen til midt i billedet, ved trappen på vej ud overbibliotekar Carl Thomsen, der ledede biblioteket 1933-44.

taler og diskussionsindleder ved et af de »tværjyske« elevstævner, i dette tilfælde henlagt til de private omgivelser i sommerhuset i Skåde bakker. Niels Munk i Silkeborg opfandt disse elevmøder; vi cyklede rundt til hinandens arbejdspladser eller kørte med tog på gruppebillet. Mødtes i Silkeborg, Århus, Kolding og Vejle til uforpligtende stævner, hvor alle vore aktuelle problemer kunne blive sat under debat. Ungdomsoprør? Det tror jeg ikke. Snarere sagtmodige kritikere.

Tværgående på en anden måde var de

møder, der blev afholdt i Århus med deltagelse af såvel kontorelever som bibliotekarelever. Personalemøder for alle var ikke opfundet, men her etableredes tosidede personalemøder på helt privat basis; i høj grad styrkende trivslen i det daglige arbejde på Århus Folkebibliotek, selv om vi vist ikke kendte glosen trivsel den gang. Men den var der!

Den anden udbryder fra de ellers lukkede bibliotekskredse i København var bibliotekar Christian Kinch, der var en streng, men dygtig lærer for os i hånd-

bogskundskab. Men vi lærte også, at der bag det reserverede og noget tilknappede væsen fandtes en vindende personlighed, der kom til udfoldelse, når han f. eks. en aften trak os elever hjem til sig selv – og var i tøfler. Ved sådan en lejlighed lærte vi at lave historier bygget op udelukkende af bogtitler. Det var smittefarligt!

At der var alvorlig ildhu i hans væsen bekræftedes sidenhen i besættelsesårene, hvor han virkede i en illegal gruppe, men ikke slap fra det med livet i behold. Han blev taget – og det gjorde et uudsletteligt stærkt indtryk på os alle at erfare om hans død i Neuengamme.

Tirsdag den 9. april 1940 på Århus Folkebibliotek. Dagen begyndte med den tidlige overflyvning. Vi lyttede vantro til radioavisen, der af og til blev overdøvet af Stukaslarmen i luften. Men man mødte mekanisk på biblioteket klokken 9, ganske som på en hvilken som helst anden dag med tidlig tjeneste. Det eneste usædvanlige var foreløbig, at avislæsesalens radioanlæg gik for fuldt drøn, for at vi – midt i det rutinemæssige arbejde – kunne

følge de nyeste nyheder. Ind imellem blev der sendt musik. Jeg ved ikke, hvem der den dag fandt pladerne frem i radioens arkiv, men det forekom meget ejendommeligt, at man pludselig lagde »Mascarde« på. Vi lyttede til de kendte toner, men fandt dem alligevel ejendommeligt malplacerede just nu.

Til den mekaniske musik gjorde vi vort mekaniske arbejde. Skiftede alle 8-tallene ud med 9-taller i blyantsstemplerne, så de kunne være parat, når klokken nærmede sig ti.

Præcis klokken ti åbnede vi – men mod sædvane fik avislæsesalens højtaleranlæg lov at køre for fuld kraft.

De første biblioteksgæster kom op ad trapperne. En af dem var en dame, der straks stiledede hen mod den vagthavende bibliotekar. Hun skulle låne »100 timer i tysk«. Det forekom ufatteligt.

Lige så ufatteligt, at de første tyske tropper allerede ved middagstid nåede Harald Jensens Plads. Den mærkeligste tirsdag i dette århundrede.

En skøn forårsdag midt i maj sad jeg på en bænk ved Langelinjemolen og frydede mig over at se Kalundborgbåden »Jylland« på prøvesejlads – og der påkom mig straks en voldsom længsel efter at gå om bord og blive befordret en tur hjem til fødebyen, som jeg ikke havde gæstet i de sidste to år, de mest skæbnesvangre og katastrofefyldte af de 1000 år, byen har oplevet.

Men en rejse nu i dag fra København til Års er meget mere drøj end salig Peder Pårs'. Lykken stod mig dog bi. Efter kun 26 timers venten blev jeg optaget i den privilegerede stand i samfundet, der uden sort assistance disponerer over færebilletter. Og for at gøre ønskedrømmen fuldstændig, var det også »Jylland«, der en dag midt i juli transporterede mig til Jylland.

Dermed lykkedes det mig også at efterkomme den opfordring, som adskillige turistbrochurer om Århus starter med: Til Århus bør man komme ad søvejen!

Det er nu også en skøn ouverture. Glad genkender man Ellemandsbjergets pukkel om styrbord – og til den anden side de milelange, kystkransede Marselisborgskove. Og så i det fjerne de velkendte tårne plus det nye: Rådhusstårnet, det stærkt omstridte, som det er svært for hjemvendende århusianere at forlige sig med. Der er noget gøgeunget anmassende over det.

De festligt farvede siloer er blevet krigsgrå, de ser helt fordægtige ud. Og hvad er det for noget med kunstig strandbred

foran Østbanegården, der nu helt mister sin saltvandsfriske charme? Og Midtermolen ligger hen som et arealbombet område. (Men det er vist et planmæssigt tilbagetog, et gammelt projekt under realisation, sufflerer mit bedre jeg).

Og så går man i land i den by, som man i 25 år har været glad for at bo i, og som stadig lever et rigt og dominerende liv i ens hjerte og hukommelse. Det har jeg i den selvvalgte »udlændighed« oplevet talrige beviser på. Selv små og i og for sig ubetydelige ting kan få minderne til at rinde. Hver gang konduktøren på Østerbrogade kundgør stoppestedet ved Århusgade, er det nok til at fremkalde et eller flere billeder fra fødebyen, ledsaget af en vis tilfredshed med, at byens navn er knyttet til en levende gade, som jeg udelukkende af den grund har lidt mere til overs for end de andre sidegader, skønt min nøgterne sans alt imens fortæller mig, at samme Århusgade i virkeligheden er mindst lige så trist og ked-sommelig som de andre sidegader i nabolaget.

Eller når jeg på Nørrebrogade (også pr. sporvogn) passerer en trikotageforretning lydende navnet »Århus«, tænker jeg ofte: »Du burde i grunden handle der«, og er overbevist om, at jeg ville gøre det, dersom butikken lå lidt mere bekvemt for mig.

Også via musikken kan Århuserindringerne tone frem. Et bestemt billede melder sig, hver eneste gang, jeg hører »Århus Tappenstreg«: Munkegade en som-

mermorgen, skoleskovtur med skolens eget orkester i spidsen, flot blæsende denne festlige march som optakt til den spændende dag.

De rigeste Århusminder får man dog på Nationalmuseet, når man ser de ting, der har tilknytning til byen og egnen. Lige fra de største og skønneste klenodier som Lisbjergalteret og ned til kuriøse småting som kludeboldene, fundet bag alteret i Århus Domkirke – antagelig glemt af disciplene under deres forordnede sangtjeneste, små kammerater fra Katedralens sorte skole, som man selv har tilbragt tre

rige og betydningsfulde år i. Bare lidt legetøj, men nok til at give tankerne et perspektiv gennem flere århundreder. Det er, som om man har set en øjebliksoptagelse, der har udfyldt pausen under gudstjenesten med lidt mere eller mindre lydøst boldspil bag alteret. Eller deres helligbrøde er måske blevet opdaget, og boldene tabt under deres ilsomme retræte?

Også under læsning melder hjemstavnsfølelsen sig. Især i memoirer. Blot et par eksempler her. For århusianerne er det en ekstra nydelse at læse Elfride Fibigers »Fra provinsen«, fordi hun heri

I 1923 fandt man bag et epitaf i Domkirken 41 bolde, der formentlig er tabt af nogle latinskoledrenge, der har leget i kirken engang i det 18. årh. Boldene er brune, blå, grønne og rosa, og nogle af dem – således den forreste midt i billedet – har påsyet små hjerter. I dag skal man enten i Den gamle By eller på Nationalmuseet, hvis man vil se dem.

Familien Weis personificerede i over et halvt århundrede det kulturelle liv i Århus. I Mejlgade boede distriktskirurg Ernst Peter Weis og senere hans søn, Christian Weis.

En anden søn, Andreas Weis, overtog i 1855 Århus Mølle, og han og hans kone blev snart en institution i byen, en position som også deres efterkommere levede op til. Møllen, der lå i den nuværende Møllepark, ses på billedet omkring 1920 fra Vester Allé.

fortæller om opvæksten i det gamle Århus. Fru Fibiger fortæller om, hvordan hun som ung pige manglede en aften har stået som »plankeværkslytter« uden for den musikelskende Weis-families vinduer i Mejlgade og lyttet til kvartetter af Beethoven, Mozart og andre gamle mestre.

Inden for hos Weis kommer man bl. a. i Julie Sødrings humørsprudlende erindringer. Både her og hos andre notabiliteter i byen er frk. Julie og hendes familie på overdådigt gæsteri, og en teater-

aften arrangeres af Aarhus Stiftstidendes dygtige redaktør, A. F. Elmquist. En turné opfører Heibergs »De danske i Paris«, men i en så grotesk udførelse, at redaktøren efter 1. akt må gå hjem med de lattermilde og alt for støjende unge piger!

Weis-familien havde også tilknytning til Århus mølle, der 1855 blev overtaget af Andreas Weis, en søn fra Mejlgade. Fra min egen barndom husker jeg endnu møllerens prægtige hus i Vester Allé.

Endnu større glæde vækker det, når

I november 1944 blev der øvet schalburgtage mod Ankerhus samtidig med, at også en række andre ejendomme i Søndergade blev ødelagt. Halvdelen af Ankerhus måtte rives ned, og en ny bygning blev i stedet opført i årene 1947-49, tegnet af arkitekt Thorkil Ry Andersen.

man i udlændinges bøger finder venlige ord om fødebyen. Et eksempel fra lyrikens verden. Hvem kan stå for en begejstret byhyldest som den, der udfoldes af Norges kåde søn Herman Wildenwey i et stort, vinomsust digt »Rejsen til Århus«, hvor det bl. a. hedder:

*Jeg ser, hvordan vårnatten sænker om
parker og tårne sit slør.
Jeg aner litt Bergen, litt Brügge, Neapel,
et pust av Marseille.*

For at få den nordiske treklang henter vi det sidste litterære eksempel fra Sverige. I den Danmarksbegeistrede bog »Prinsen, Vinhuset och Harmonien« helliger forfatteren Torsten Fogelquist Den gamle By et helt kapitel, skrevet med en så glødende forelskelse og smittende oplagthed, at selv de århusianere, der mener at kende denne lokale seværdighed til bunds, vil kunne blive lokket til at tage de dejlige bygninger i øjesyn endnu en gang, og med helt turistfriske øjne. For det kan vist nemt gå som i H. C. Ander-

En af de gadehandlere, der solgte rødsbætter, fotografet i 1933 på Viborgvej ud for Eugen Warmings Vej. De rullende fiskehandlere er nu helt forsvundne, fjernet af de moderne sundhedsbestemmelser. Frugt- og blomsterhandlerne eksisterer stadig, forvist til sidegaderne og tause. De gamle sangrån gælder ikke mere mellem husene.

sens historie »Gartneren og herskabet«, at der kan blive brugt for lidt påskønnelse fra fjerne beundrere?

Og nu Århus i dag? Forlængst er der ryddet pænt op ved katastrofestederne, og vidste man ikke bedre, kunne man næsten tro, at det kun drejede sig om en større sanering.

Hver gang man kommer til et nyt gabende hul i husrækken, standser man uvilkårligt op og giver sig til at spekulere: Hvordan var det nu, det manglende hus så ud? Og hvilke forretninger var det,

der lå der? Selv om man troede at kende byen særdeles godt, er det dog svært ved egen hjælp at genopbygge i tanken alle de sunkne huse.

En enkelt ejendom kan jeg dog rekonstruere i alle detaljer: Ankerhus ved Clemensbro. Af den gode grund, at jeg her havde mit hjem i flere år, i de vigtige og vanskelige år, da man efter konfirmationen skulle omformes til et voksent menneske. Derfor virkede efterretningen om schalburgtaget på denne ejendom særlig stærkt på mig, ligesom et enkelt

dødsfald i den nærmeste kreds altid vil virke hundrede gange stærkere end budskabet om en fjern og ukendt bys totale udslættelse.

Og nu er der intet tilbage af den karakteristiske hjørneejendom med 5 etager til Søndergade og 7 etager til Fiskergade. Det var vel nok, set med moderne, kunstkritiske øjne, ikke noget særligt smukt hus. Men for alle os, der har boet i det, festet i det og også grædt og sørget der, for os rummede det en uvurderlig sum af minder. Tænk bare på karnappen, byens »første parket« med strøgets centrum, Clemensbroen, bredt ud for vore fødder. Især en eftertragtet plads på de store dage, søndagene før jul, ved den årlige kongemodtagelse, og når festlige optog passerede. Af hverdagene var lørdagene morsomst, startende med det maleriske islæt af agende eller bilende landboeres tungtlæssede torvekøretøjer, et spraglet signal til ugens travleste og længste dag, med liv i butikkerne til langt ud på aftenen.

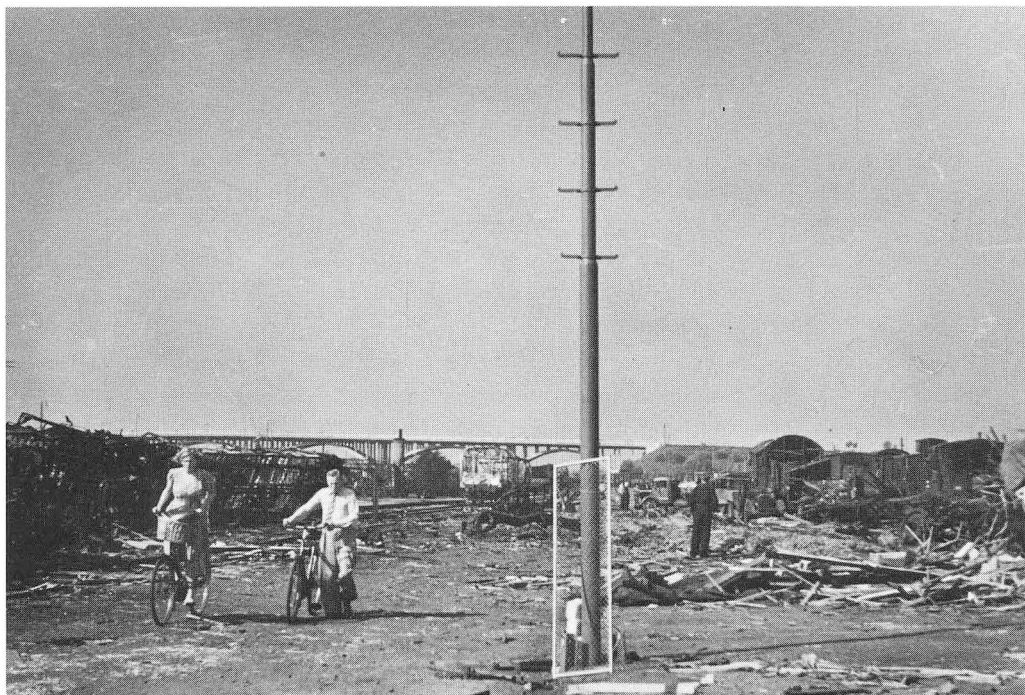
Karnappen året rundt! I de tidlige forårsmorgener badet i solens aurora-orgie af festlige, klare farver, ravfarver i alle nuancer. Om sommeren med åbne vinduer, med duftbølger fra de mange blomster i de hængende kasser i broens luft-huller (og, det må indrømmes, af og til isprængt pinlige briser fra den åbne å). Måske tilsat toner fra en koncert på Bispetorv eller fra gadehandlernes råben i dybet: »Levende rødspætter – røøøøø-spæææætter hæææær!« Og efterårs-

aftener med hyggelig skumring, solens sidste gløder over Frue Kirkes fintformede spir. Og så reklamelysenses funklen. Eller andre dage med tåge, der lagde sine klamme hænder over færdslen, og dagen fyldtes med idelig klokkeklemten og biltuden fra trafikken i det nedsatte tempo. Og endelig vinteren, ledsaget af kulde og træk – og spændende sporvognsstandsninger. En søndag hele 10 vogne bag hinanden, og saltvognen frem, til liden nytte i første omgang. Trafikbulderet så sjovt skruet ned, som om der var hængt vattæpper og korktapet på gader og facader.

Interessant har det været at gå på opdagelse og se, hvordan de forskellige bydele har klaret sig i disse år. Og glædeligt er det at kunne konstatere, at byens fysiognomi trods alt er nogenlunde uforandret. Dette indtryk fik i det samme en levende bekræftelse fra de kendte, dybttonende Domkirkeklokker. Og jeg glædede mig over igen at opleve en festlig lørdag i fredens Århus.

Og så – et øjeblik efter, mens jeg stod i en strøgbutik, kom det tordnende brag fra eksplosionen i Mølleengen. Ruderne raslede ned lige uden for, glasskårene knustes og knasede under vore fødder, da vi forskræmte og nervøse måtte ud for at erfare, hvilken ekstra katastrofe der nu skulle tildeles denne by, der ellers havde en tilstrækkelig høj rekord, hvad ulykker angår. Uhyggeligt lød det flerstemmige kor af tudende ambulancer. Var rådhuset eksploderet? Nej, det var dra-

Under losningen af jernbanevogne fyldt med tysk ammunition, der skulle destrueres, skete der lørdag den 14. juli 1945 en eksplosion på godsbaneterrænet i Mølleengen. Følgerne var forfærdelige: 4 dræbte, over 100 sårede, heraf en del alvorligt, samt omfattende materielle skader. Ulykkens årsag blev aldrig klarlagt, men var formentlig selvantændelse.

gonkasernen! I disse uvishedens frygtelige minutter og i tiden, inden man vidste, om ens nærmeste var sluppet uskadt, forstod jeg først for alvor, hvad det er for en serie af nerveoprivende mareridt, århusianerne har måttet gennemgå.

Igennem denne ene oplevelse voksede alle krigsårenes århusianske begivenheder sig ganske anderledes levende ind i bevidstheden – og byen med dens mennesker og dens historie blev mig derved endnu mere dyrebar.

Anmeldelse af linje 8

15. juli 1950

Det må være rart for en anmelder en gang imellem at omtale en bog, som det har været en særlig stor fornøjelse at fordybe sig i. Men hvorfor skal det altid kun gå ud over nye bøger, nye musikværker, nye malerier, nye skulpturer? Hvorfor ikke også ofre en anstændig omtale af en nyoprettet trambuslinje, som man har været glad for at opleve i sol, i regn, ved dag og ved nat?

Lad mig forsøge at fortælle lidt om, hvad man kan se undervejs i det trafikale århusianske mesterværk linje 8, der udkom et par måneder før jul, men som endnu ikke er helt indarbejdet i publi-

kums bevidsthed – og endnu i juli 1950 end ikke omtalt på Banegårdspladsens store oversigtskort, der vel ellers er beregnet på at yde både turister og indfødte en vis orientering? (Og netop for turister er linje 8 en rentud magnifique oplevelse).

Man bør age med linje 8 i retningen Riis Skov-Marselisborg. Første akt bliver da en kørsel ad kundskabens og helbredelsens vej. Det naturlige midtpunkt er selvfølgelig universitetet, der med en uimodståelig magnetisk kraft har tiltrukket sig andre institutioner. Statens Institut for Talelidende må man tage i øjesyn, inden

Med den nye køreplans ikrafttræden den 1. november 1949 begyndte linje 8's busser at køre. En af de nye vogne, der var indkøbt til ruten, ses her før afgang fra Dalgas Avenue. Dengang havde linjeskiltene forskellige farver. Linje 8 havde således et rødt tal på en hvid bund – samme kombination som linje 1 – mens f. eks. linje 4 havde en gul bund og et sort tal.

Det er i dag ingen beskåret hverken at se eller fornemme, hvor stil-sikkert og smukt et anlæg Århus Amtssygehus er. Dels er det kvalit i karrebebyggelser, dels er der kommet så mange tilbygninger og udvidelser, der falder uden for den oprindelige idé. Men i 1935, hvor billedet er taget i anledning af kompleksets færdiggørelse, stod det hele ganske klart. Hospitalet er set fra hjørnet Vestre Ringgade-Regen-burgsgade.

man stiger ind i trambussen. Ellers vil det, takket være sin incognitotilværelse i en forvokset villa, straks ved trambussens start være et tilbagelagt stadium. Mere øjefangende er Ortopædisk Hospital og det helt friske, rødmossede Serumlaboratoriet, altsammen på højre side. Til venstre har lidt ældre kulturhuse fået fornyet eksistensberettigelse: Seminariet og Kommunehospitalet, hvis nordligste blok leverer et fortrinligt bidrag til den røde front af bygninger, der har til hensigt at omringe det gule hovedkvarter.

Og her har vi så universitetets hovedbygning. Inden dens tilkomst havde det unge jydsk lærdomscentrum lidt svært ved at hævde sig rent arkitektonisk. Fra Randers landevej er der faldet læssevis af spydigheder om den formodede papæskefabrik! Over den nye hovedbygning kan der vist til gengæld kun regne lovord. Selv for den forbiraslende trambusspassager kan der blive tid til at få det forjættende kik tværs igennem forhallen med udsigten ned over parken, ned over byen, ned over Bugten. Og får turisten ikke stunder til ved selvsyn at overbevise sig om den husvalende harmoni mellem par-

ken og de omkringstrøede bygningsværker, så vil den opmærksomme iagttager ane det altsammen alene ved synet af det smukke træ, som den lave mur foran hovedindgangen ærbødigt går i en bue udenom. Hvem går hen og bliver lige så inspireret af dette træ som Ludvig Feilberg af Holbergs træ i Fiolstræde?

Som en morsom kontrast til dette levende træ virker kundskabens træ, der pryder en af gavfladerne. Hvoraf man dog ikke skal lade sig forlede til billige bemærkninger om grønt levende liv kontra forstenede kundskaber.

Midt i al denne dominerende nutid vil den turistfriske iagttager have fået en påmindelse om blodige begivenheder ved dette gadehjørne i Treårskrigen dage, formedelst mindestenen over rytterfægtningen ved Randers landevej i det Herrens år 1849. Og for den historisk interesserede kommer der lidt længere hene ad Ringgaden en veritabel tre-stjernet seværdighed: Den gamle By. Det skal indrømmes, at sikkert kun kikkert-bevæbnede vil kunne øjne huse og sligt, men ouverturen til Botanisk Have er skøn og helsebringende bare at lade øjnene hvile

på i forbifarten. Og se bare – en ensom hare! Ca. 20 øjne i trambussen koncentrerer sig som ved et trylleord om at følge harens vældige spring hen over grønsværen og ind imellem de forhenværende kolonihavetræer. Og så er den væk. »Sidst set i deprimeret sindstilstand i retning af Markus Kirken«.

Fra Vestre Ringgade får man kun en øjebliksoptagelse af Amtssygehuset, godt indeklemmt, som det ligger her bag hele tre blokbebyggelser. Kun en i forvejen informeret kan nå at stedfæste det store hospital. Til den anden side ligger derimod nok så tydeligt og nok så dystert Vestre Kirkegård.

Hurtigt går det nu. Nedad mod Silkeborgvej, inden vi skal arbejde os op til turens klimaks, hvad udsigt angår. Fa-

brikker møder øjet, hvoriblandt en så navnkundig som Frichs. Umærkeligt haster vi over Århus å, hvor en opblomstrende kano- og kajaksport synes at folde sig ud, velsagtens lokket af Brabrand-søens rigeligere tumleplads.

Ved gensynet med arealet til venstre for broen trænger sig et kuriøst minde frem. Fra de gode, gamle dage, da der var losseplads her med et eldorado for rotter. På vej hjem fra selskaber var det en ikke ukendt forlystelse at lade taxaen gøre en afstikker ud igennem Mølleengen, hvor damerne kunne lære at gyse ved synet af væmmelige rotteflokkede foran lyskeglerne.

Og så er vi oppe på Ringgadebroen, hvor man virkelig oplever mødet mellem land og by. Milevidt ser man ud over

Ringgadeanlægget ved sommertide 1936. Fotografen har stået ved Silkeborgvej. Midt i billedet ses Søren Frichs Vej med broen over åen, lidt længere ude er rampen til broen under opfyldning. Læssøesgades Skole anes midt i baggrunden.

Den færdige Ringgade set mod Silkeborgvej og broen i foråret 1939. Til venstre de første huse af karreen Vestre Ringgade-Regenburgsgade-Tage Hansens Gade. Ved Silkeborgvej Mejeriet Enigheden.

den smukke ådal. Det går bare alt for hurtigt, for man vil gerne se landskabet til højre og tage et vue over byen til venstre, repetere tårnene og andre opragende bygninger. Og samtidig skal man også helst nå at tage et luftfoto af de partier, vi lige har kørt igennem. Bare man dog havde et Svantevithoved, der på én gang vendte mod fire verdenshjørner! På hele turen kunne man meget vel have brug for et sådant, otte øjne på linje 8

er ikke for meget for en nysgerrig person. Men især her på broen var det tiltrængt, for der sker også så meget neden under trambussen. Her kører i skøn forening privatbanetog og statstog, folk og fæ i en broget strøm. Mest imponerende er banterrænet måske om aftenen, når et kæmpeopbud af lysstandere muliggør en fortsat sikker ekspedition af gods og mennesker, og når øjet kan følge de oplyste togstammer ude i landskabet på vej til og

fra Århus, når neonlysenes glade farver kan fortælle den, der mangler stedsans, hvor byens centrum skal søges.

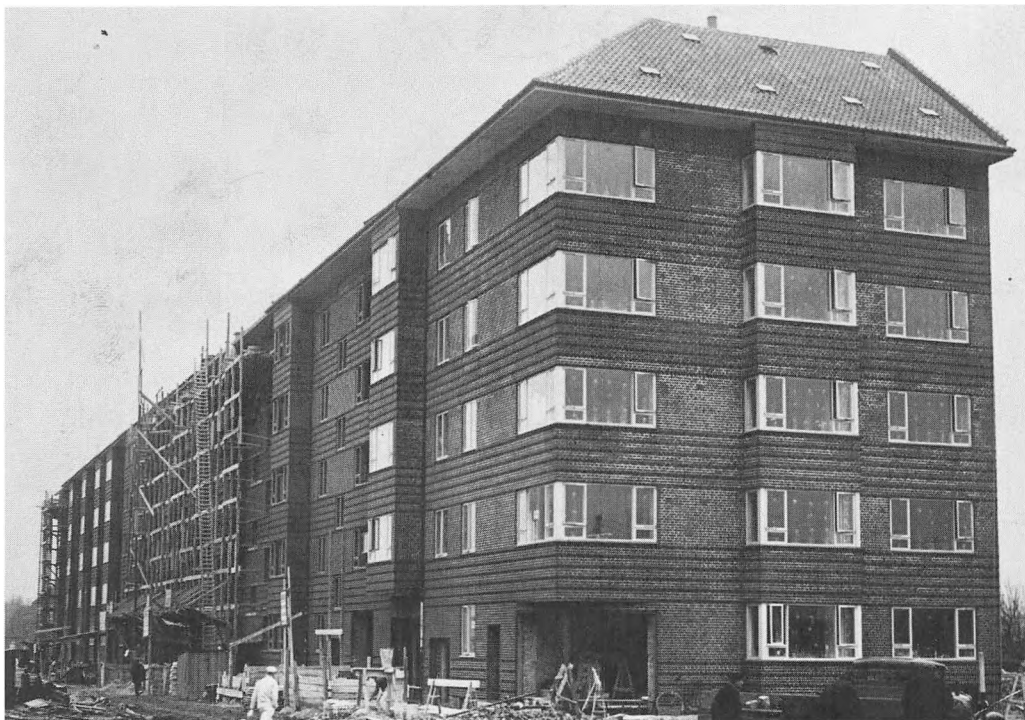
Sidste del af turen er en udpræget bloktur. Til begge sider kører vi omringet af karréer, der hver især godt kunne »begynde for sig selv« som en mindre købstad. Her møder vi Stadion Allé, den kilometerlange vippe, hvor det høje slanke Lukastårn prøver at balancere med den lange, lave Stadionbygning.

Hvis Ringgadebroen betegnede køreturens højdepunkt, må det billigvis indrømmes, at sidste akt gemmer en sluteffekt,

som ikke er at kimse ad. Man kan endda sagtens »komme udi hår« med en og anden, om slutningen trods alt ikke er skønnest, her hvor turen toner ud i den fine treklang: Bugt, by og bøge. Grønne bøge, blå bølger og villaer og blokke i alle andre kulører afrunder ringrejsen.

Og så er der endda sprunget mange enkeltheder over undervejs. En pædagogisk interesseret passager vil med rette kunne indvende: Så De ingen skoler, min herre? Jovist! De er bare gemt til en samlet omtale til sidst. Hele tre store skoler passerede vi, den 30 år gamle Læssøes-

Det nye gadeanlæg gav allerede tidligt på Frederiksbjerg anledning til et moderne og smukt etagebyggeri. Her ses hjørnet af Søndre Ringgade-Hans Schourups Gade omkring 1934.

Lossepladserne i Mølleengen var velkendte af Århusdrene. De var som alle lossepladser et eldorado for rotter, og da kommunen honorerede indleverede haler, var det en yndet sport at gøre jagt på dyrene. Her ses nogle stykker i et kunstlysbillede fra 30'erne.

gades Skole, Skovvangsskolen fra sidst i 30'erne og endelig den nye Møllevangsskole af i morgen, tre interessante stadier inden for nyere dansk skolebyggeri. Også værd at notere her det overvældende, helt svimlende indtryk af nye beboelsesblokke langs hele ruten. Det er ikke mange steder, øjet møder tomme byggegrunde. Og foretager man tvende ture bare med en uges mellemrum, er man villig til at æde sin høje hat på, at der er vokset nye 5-etages-huse op i mellemtiden.

Hermed være linje 8 anbefalet på det bedste!

Og må jeg samtidig udtrykke håbet om, at linje 8 i Århus må blive ophøjet til en særlig turistlinje, sådan som man med stort held har gjort i Stockholm med linje 4, der er en ringlinje, som fø-

rer turisten vidt omkring i de mest karakteristiske dele af den svenske hovedstad. Man kan befare denne linje på særligt gunstige vilkår ved at købe et lille hæfte, der beskriver alle seværdigheder undervejs og giver ret til at gøre ophold nogle gange og desuden gælder til en enkelt tur til og fra ringlinjen med den sporvogns- eller buslinje, der passer gæsten bekvemlest.

En sådan turistservice måtte også i en noget tilsvarende form kunne praktiseres i Århus, hvor der tilmed er mulighed for at indsætte særligt store og komfortable busser, da linje 8 er så eksklusiv kun at bevæge sig i de brede ringgader.

Lad mig slutte med at nævne H. C. Andersens eventyr »Om Artusinder«, hvor han lader amerikanske turister gøre Europa på 8 dage. Skulle en sådan turist forville sig til Århus og kun kunne ofre byen en halv time, så vil den, der læser disse linjer, forstå, hvad undertegnede vil råde den fortravlede gæst til.

I en såre naturskøn egn ved Århusbugten udspringer linje 1's kilder, nærmere betegnet omkring det punkt, hvor Strandvejen, Kongevejen, Dalgas Avenue samt Skovbrynet har et idyllisk stævнемøde, på en plads nydeligt udstyret med blomsterkummer og magelige bænke og tre hyggelige heste forspændt to lejevogne.

Et sommerbillede af Filtenborgs Plads 1953. Kapervognen holder klar til at køre kunder i skoven, og et – ganske vist beskedent – friluftsliv udfolder sig i den allerede dengang forurenede Tangkrog.

Det forekom mig bestemt, at stedet skulle hedde Filtenborgs Plads, opkaldt ikke efter den af mange danseglade kendte klaverbetvinger Filtenborg, men den af færre kendte Filtenborg, der var – ja, nu står vi der! Hvem var Filtenborg? Jeg støvede pladsen rundt for at finde et af de gode skilte, der ikke alene røber lokalitetens navn, men også hvem den hædrede er. Ekspeditionen endte resultatløst.

Ergo måtte de tvende furede og vejrbitte kapergaster stå til regnskab. »Jovist hedder det her da Filtenborgs Plads. Han havde jo den store villa derhenne. (Et smæld med pisken udpeger stedet). Hvem han var? Han var jo urgrosserer og . . .«. Den anden kusk vil også gerne være med i vognen, kan oplyse, at Filtenborg var legatstifter. »Omme i Birketinget ligger Filtenborgs Stiftelse«.

I mange århusianeres bevidsthed samt på de gængse bykort kan man finde Filtenborgs navn. Men på hans egen store plads er der ikke plads til det.

Det var et sidespring; tilbage til linje 1's udspring. Efter diverse spredte tilløb, der formummer sig i det indre af de kommunale vognhaller, koncentrerer det

*Den »ukendte«
Chr. Filtenborg,
urgrosserer i Århus
1878–1919, etatsråd
og en af byens mest
fremtrædende –
og rigeste –
borgere. Blandt de
mange og store
legater, han stiftede
var også et på
600.000 kr. til
fordel for gamle
købmænd og hånd-
værkere, særlig
urmagere og guld-
smede i Århus, eller
deres trængende
efterladte. For
halvdelen af kapi-
talen opførtes den
stiftelse i Birke-
tinget, som drosche-
kusken nævned.*

hele sig om ét enkelt sporforløb, der kurver sig yndefuldt uden om et lille tempel, rejst til ære for mødige fodgængere. Et skråtag holdes på plads af fire sorte søjler, forneden forankrede i granitsokler. Stilart? Hvis skolekundskaberne ikke er helt slidt op: Et kompromis – dorisk foroven og jonisk forneden. Her hænger der et termometer. Det er i hvert fald helt sikkert, at det er celsius – 26 grader. Sådan en fin dag kunne man nok have haft brug for en af de gode, gamle, åbne bivogne. Man kan mærke mosset gro frem på sit hoved, når man må forklare unge

mennesker, hvad en åben bivogn er for en tingest!

Der bliver ikke kaldt ud fra denne ventestal, når et vogntog afgår. Heldigvis har jeg tid til at dvæle, tager ikke med den første den bedste sporvogn, der byder sig til. Her kommer nu f. eks. motorvogn nr. 4. Den behager mig aldeles ikke, bare fordi nr. 4 i gamle dage slet ikke kunne køre alene, men kun var en lille bivogn med tre ruder. I hine tider havde motorvognene numre fra 11 og opefter. Men – der ser jeg min troe nr. 11 komme kørende! Hille mænd, han standser ikke her som tilforn, men svinger rundt om Dalgas. Så må man ulejlige sig helt over i den modsatte side af avenuen. Alle forandringer er ikke forbedringer.

Her står nr. 11 og hviler sig. Den er iført bivogn nr. 55. Det lyder kønt sammen: 11 plus 55. Men lad bare 55 stå. Turen skal i dag gøres fra forperronen. Som reglementet kræver må man først opleve bagperronen, der er kalkuleret til 14 ståpladser. Lydig mod forskrifterne iler jeg indendørs for straks at veksle penge i automaten. Der er mindst 10 minutter til afgang, og vognen er aldeles tom. Man kan bruge automaten nu uden at stå på ét ben og strigle en æret medpassager op og ned ad ryggen.

Ude på forperronen (5 ståpladser) står motoren og knurrer for fuld damp. Det skal bibringe eventuelle lysthavende indtryk af, at rejsen kan begynde inden alt for længe? Her om formiddagen er trængslen ikke generende ved endestatio-

Sporvognsremisen ved Filtenborgs Plads. Til venstre det lille ventetempel med de fire stilbandede søjler. Over buen ved siden af står i blomsterovalen: AES – Århus elektriske Sporvejs-selskab, det privatforetagende, der fra juli 1904 til 1. januar 1928 drev sporvejene.

nen. En enlig dame har vovet sig ind i kassen. Nu entrer vognstyrreren, hilser, placerer et ældgammelt kronometer foran sig (en oplagt konfirmationstvebak, måske hans fars?). Det er lidt lidt at age med, to her og nu én i bivognen. Men programmet skal overholdes, nr. 11 tager linje 1 i besiddelse.

Ouverturen er fornem, gedigne villaer til højre og venstre. Idet vi duver igennem den første kurve, skimtes amtmandsgården, et nyt hus i ældre stil, trefløjet eller trekantet, mindende om en amtmandshat, trefoldige hurraråb, kongemodtagelser, politiafspærringer. Inden vi har nået St. Pauls Kirke, står det klart, at

antallet af stoppesteder er blevet stærkt reduceret siden – hvornår? Ja, i hvert fald siden den oprindelige enkeltsporede linje 1 med de 7–8 vigepladser undervejs plus de derimellem anbragte ekstra stoppesteder. Skumlere vil hævde, at sporvognene holdt mere, end de kørte. Nok de samme personer, der døbte den Mergelbanen.

Udsigten ned over Bruunsgade domineres nu af rådhusårnet, og til højre suger blikket sig fast ved den nydelige, store nybygning, der ejendommeligt nok totalt savner vinduer? Nej, det var mærkeligt! Nu kører vi lige forbi Oliemøllens domicil, og så afsløres det, at facaden

*Et blik ad
Aboulevarden mod
Magasin 1957.
Foran Magasin
den roterende,
tresidede reklame-
søjle. Den står nu –
tom – et lille stykke
nede af Øllegårds-
vej mellem Viby og
Hasselager.*

tværtom består af lutter ruder! Til venstre åbner der sig vældige perspektiver, et skinnenet, der ikke som vores linje 1 er bundet i et snævert kredsløb, men vifter sig ud til kortere eller længere visitter: Hou eller Hamburg, Grindsted eller Grenå, Hurup eller Hjørring? Ind under os ruller just nu et MY medførende toget Hirtshals-Nyborg, så man også aner Sørlandets klippekyst her midt på broen. Planmæssigt arriverer vi på Banegårdspladsen, som vi gør alt for at komme let henover.

Turen igennem Søndergade er strækningens nervekildrende højdepunkt. Intetsteds kommer man så nær ind på livet af sine medmennesker, som her – det være sig bilister, cyklister, fodgængere og forretningsfolk. Det er lige ved, at en pensionatsarm kan nå at blive ekspederet, mens vi ruller forbi. Så nær stryger vi op ad forretningerne, at man snarere forundres over, at fremsynede handelsfyrster ikke har bedt om at få skinnerne bygget ind i husene til direkte afkastning af kunder.

Bispegade, som den tog sig ud i forfatterens barndom.

Billedet er fra ca. 1920. Hotel Royal står som dengang; men den lille Nationalbankbygning forsvandt i begyndelsen af 1920'erne til fordel for den nuværende ejendom, der blev taget i brug 1926. Omtrent samtidig fik Domkirketårnet i forbindelse med en række restaureringsarbejder sit nuværende udseende.

Ved stoppestedet på Clemensbro når man lige at tælle de fem gavle på pakhuset i sydhavnen, de fire altaner på Århus Privatbank (hvad mon de bliver brugt til?) og de tre sider på den roterende reklameklods. Videre. Det ny Scala ser ikke så særlig nyt og spændende ud her i forbifarten. Og den nye, fine rytterstatue skal bestemt ikke opleves fra en fyldt forperron.

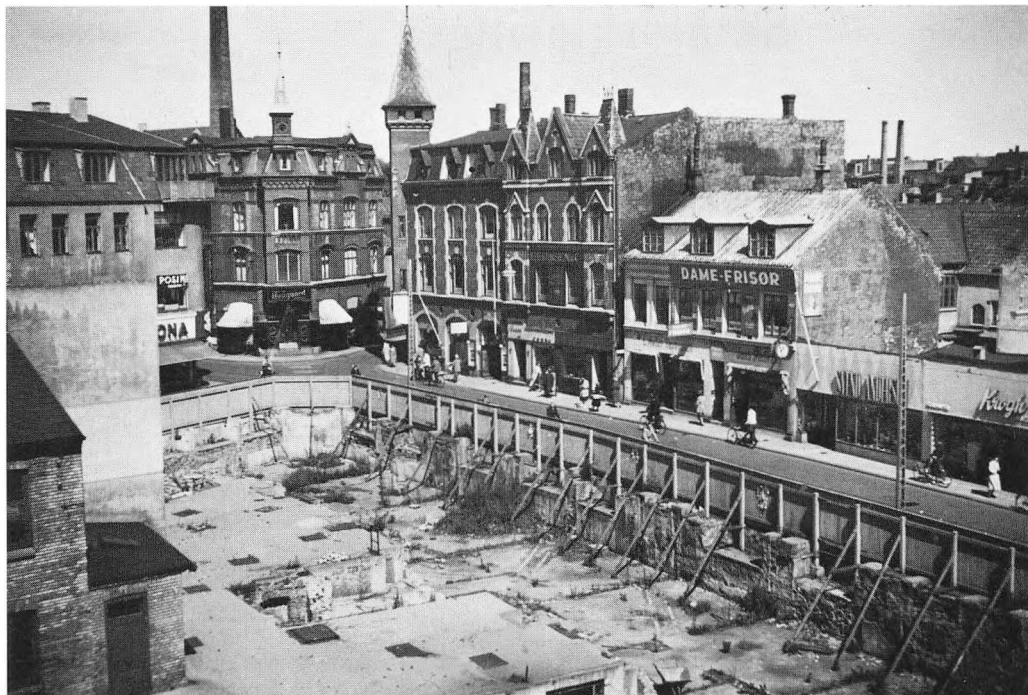
Nr. 11 svinger, som den skal, her ved Domkirken. Ellers var vi havnet midt i Bispegade. Hvis Filtenborgs Plads savner

skilte, er der til gengæld hele tre, der fastslår Bispegades identitet, gaden, hvori der har boet i tusindvis af mennesker, hvoraf kun bittesmå promiller har været århusianere, gaden, der kun består af Hotel Royal og Nationalbanken. Men lad gæsterne hvile. Og lad mønterne hvile. »Penge er noget, man har. Ikke noget man taler om«.

I det smalle bjergpas ved Lille Torv møder vi en modgående vogn. Hvis man nu holdt stille her begge en halv times tid og udvekslede erindringer med den

I februar 1945 blev der øvet schalburgtage mod en række ejendomme i Guldsmedgade, hvorved bl. a. et stort bygningskompleks på strækningen mellem Kloostertorv og Kloostergade blev fuldstændig ødelagt. Stedet kom i en årrække til at henligge som en tomt, således som det ses på billedet, der er fra 1952. Først omkring 1960 blev den nuværende bygning, »Søjlehuset«, med Føtex opført.

anden forperron. Sikke en fuldbåren trafikprop det kunne blive.

Erindringer? Det gabende hul i Guldsmedgade ligger stadig og vækker dystre minder fra krigens helvede. Så er det bedre at glide videre med vognen her hen til gaden, der er opkaldt efter et paradis? Et navn, der stadig rimer godt på is.

Østbanetorvet. Ingen skifter. »Denne vogn kører kun mellem Marselisborg og Østbanetorvet« stod der i de fleste bivogne i fordums dage. Nu kommer alle bivogne med op på bjergets top. Mon ikke stoppestedet på Skovvejen er linjens smukkeste, hvad udsigt angår? Dejlig ligner Bugten, med lystbådehavens brogede virvar i forgrunden og Mols og Hel-

genæs som fine dekorationer i baggrunden.

På Trøjborgvej endte vi, havde det været før 1929. Turen op igennem Tordenskjoldsgade og linjen ud føles af en gammel stamgæst derfor endnu som et tillæg, som lidt af en ekspedition til et mere ukendt (og farligt?) territorium. Helt underligt er det da også at nå Marienlund og til slut bivåne det mærkelige hamskifte med skiltene, der får vores gode linje 1 forvandlet til en fremmedartet linje 2-vogn! Men det giver måske det kørende mandskab større horisont, at de må helt ud til det fjerne Kongsvang og tilbage igen til Riis Skov, før hjemturen til Marselisborg.

Småforklaringer

I de 21 Århusartikler, De her har læst, har der måske været et og andet, der var fremmed for Dem: Navne, begreber, ting, forhold i byen o. a. Det kunne have været klaret med fodnoter på hver side – og det ville ikke have set kønt ud, som bogen er opbygget. Det kunne også have været klaret ved noter efter hvert kapitel. Men heller ikke det egner bogen sig til. Endelig kunne man have valgt et system med tal i teksten og oplysningerne samlet bagest i bogen. Det har vi bare ikke gjort. I stedet får De disse Småforklaringer, der uhøjtideligt, kapitel for kapitel, skulle give Dem noget af det, som egentlig er stof for højtidelige noter:

Gensyn med de gamle adresser

SIDE 16: »Prinsesse Anne-Marie« var det første skib på DSB's nye hurtigrute Århus–Kalundborg. Sejltid 3 timer (uden anløb af Samsø) mod tidligere 5. Færgen blev indsat 15. okt. 1960. – SIDE 17: *Familie Journalen* havde i 1920'erne og 1930'erne somme tider indlagte kartonark med farvetryk af fortrinsvis danske slotte og herregårde. Bygningerne lå »udfoldede« og skulle – efter at være klippet ud – samles på ledsagende grundplaner. Modelkartonerne var et populært legetøj. – SIDE 18: *Pilastre* er murfaste, flade piller, der i ældre tid anvendtes til inddeling af facader. *Ionisk stil* går på søjlehovedet (her pilastren), der havde (kage-)snegle på hver side. *Huset på Lille Torv* er Meulengrachts eller Gerdes' gård, hvor man i dag træffer Skjold Burnes vinhandel, fotograf Weg m. fl. – SIDE 22: *Hestehandler Kirkegaard*, Thomas K., en af egnens store handlende, begyndte hos Jacob Møller i Odder, hvis forretning han overtog, se Aarhus Stiftstidende 29. okt. 1944. – SIDE 23: 917 er ikke indvielsesåret for kryptkirken. Det kendes ikke; men kirken er vel fra engang i 1000-tallet. Angivelsen her er bare en variant af det kendte »hvidkål« o. lign. Stedet *under Store Torv* er naturligvis Thorups vinkælder.

Søndergade–Munkegade retur for 25 år siden

SIDE 32: *Skolejubilæet* var i 1947. Det gjaldt Borgerdrengekolen, der havde begyndt sin virksomhed i den trefløjede gård Vestergade-Møllestien (nedrevet 1939) i 1847. Flytningen til Ny Munkegade fandt sted 1890. – SIDE 38: *Chokoladelugten i Klosterport* stammede fra »Elvirasminde«, der indtil for få år siden virkede i de bygninger i Klostergade-Klosterport, hvor nu bl. a. »Jazzhus Tagskægget« og »Cabana« har til huse. *Janusvis* efter den romerske portbeskyttergud med de to hoveder, der så fremad og bagud.

De gamle skovbåde til minde

SIDE 47: *Xenofon* var en græsk historieskriver, der levede fra ca. 430 til ca. 360 f. Kr. Som ung gjorde han med en græsk hær tjeneste hos perserkongen. Efter forskellige forviklinger i Persien førte han med mod og fantasi sine soldater hjem til fædrelandet. Sine oplevelser fra den farefulde færd skildrede han i bogen »Anabasis«, hvorfra Hjort Eriksen har hentet denne lille scene.

Portræt af Århus 1925

SIDE 54: *Frederiksbjerg-Trøjborgruten* (der også nævnes s. 42) og *Vibybil* (s. 20) var to af de private omnibusser, der sideløbende med sporvognene varetog den offentlige, lokale persontransport. De fleste blev i løbet af 30'erne afløst af trambuslinierne. *ABC-klubben* er Århus Bicykle Club. Om klubben og stien til Risskov, se bl. a. E. Sejr: *Århus-Mosaik* (1967) 131.

Da jeg samlede på sporvogne

SIDE 69: *Ønskekonzerten* var i 1950, da Hjort Eriksen omtalte den, en fast og kolossalt aflyttet søndagsforfrøjelse (kl. 12-14) i Danmarks radio. »Giro 413« hed udsendelsen, der bragte udødeligt ry til »Hvide måge«, »Admiralens vise« og andre gode sager. Den eksisterer endnu i en svag afglans af sit gamle jeg.

Regnvejr på strøget

SIDE 77: *Porten*, Hjort Eriksen søger ly i, er – naturligvis – hovedindgangen til det nye Ankerhus. *Jeg hader enhver forandring osv.* skal være udtalt af en kollega til forfatteren, overbibliotekar ved Det kgl. Bibliotek, historikeren E. C. Werlauff (1781-1871). – SIDE 78: *Brug dog mine briller*. Der stod egentlig Qvists briller. Annoncen var fra optikerfirmaet i Søndergade 8. – SIDE 81: *Frederiksgade*. Den store og komplicerede gadeplan, der i mange år efter krigen stod på kommunens program, er nu formentlig opgivet i sin oprindelige form.

Forår i Århus

SIDE 86: Den kinesiske sprogmand og forfatter *Lin Yu-tangs* bog »The Importance of Living« fra 1937 blev i 1945 udgivet i dansk oversættelse med den nævnte titel. Bogen var i en årrække meget læst.

To unge lærere

SIDE 88: *Kr. Mikkelsen* (1845-1924) var overlærer (lektor) ved Roskilde Kate-dralskole. Hans videnskabelige hovedindsats ligger inden for dansk sprogforskning; men hans navn er uvisneligt knyttet til hans latinske lærebog for begyndere, der udkom første gang 1878. *Archimedes* (287-212 f. Kr.) var en græsk matematiker og fysiker, der boede i Syrakus på Sicilien. Da hans by 212 f. Kr. blev erobret af romerne, sad han under stormen roligt og tegnede geometriske figurer i sandet. Han bad en indtrængende soldat ikke forstyrre ham – en henstilling, soldaten ikke tog til følge. Derfor dødsåret 212! *Cæsar*, *Ovid*, *Pyramus og Thisbe*. Cæsar er naturligvis den romerske hærfører og politiker, der blev myrdet 44 f. Kr. af Brutus og hans medsammensvorne. Hans »Gallerkrig«, skildringen af kampene i det nuværende Frankrig i 50'erne f. Kr., er i uddrag med i Mikkelsens lærebog (NB. men uden Asterix!). Ovid (43 f. Kr.-ca. 18 e. Kr.) var en romersk digter, hvis tragiske digt om Pyramus og Thisbes kærlighed nok

af de fleste kun huskes som et af de komiske indslag i Shakespeares »En Skær-sommernatsdrøm«. – SIDE 90: *Horats* (65–8 f. Kr.) var en romersk digter. Han boede størstedelen af sit liv i Sabinerbjergene på et landsted, han havde fået foræret af en kunstelskende medborger, Mæcenat (jfr. s. 91). – SIDE 91: *Da gik der stor angst osv.* Udtalelsen er samtidig, stammer fra en borgerlig deltager i forhandlingerne ved enevældens indførelse. – SIDE 92: *Røde kager* fra bager Hjøllund var et særligt katedralskolefænomen. Hjort Eriksen beskriver kagen som en konditorkage med rund bund, lidt større end en nuværende 5-krone. Den var lavet af lagkagedej med et rødt »omslag« af marcipan. »Foroven en dejlig cremetop med en klat rød syltetøj i (minder vist om den kage, der i dag kendes under navnet »En drøm«). – *Erik Bach* (1915–58) blev efter nogle år som bl. a. arkivar ved Rigsarkivet i 1951 lektor i middelalderhistorie ved Københavns Universitet. 1955 blev han dr. phil. på en afhandling om Genova i 1100-tallet. – SIDE 93: *Iliaden* og *Odysseen*, de to fortællende digte om grækernes krig mod den lilleasiatiske by Troja og om følgerne for en af dens hovedpersoner, Odysseus, er skrevet på et versemål, der hedder hexameter, hvor hver linie har seks versefødder. Den sidste historie husker mange fra en fortrinlig TV-serie i vinteren 1973; den første kan man i en fornøjelig form stifte bekendtskab med i Eva Hemmer-Hansens succesroman »Skandale i Troja«. – SIDE 94: *Homer* var den græske digter, som forfatterskabet til *Iliaden* og *Odysseen* – højst usikkert – er tillagt. *Herodot* (ca. 484–ca. 426 f. Kr.) var en græsk historiker, der skrev om perserkrigene i 500- og 400-tallet f. Kr. *Sokrates* (469–399 f. Kr.) var som *Platon* (427–347 f. Kr.) en græsk filosof, der har haft stor betydning i den europæiske filosofi og tankeverden. Han har ikke selv efterladt sig noget skriftligt, men kendes fra skildringer af Platon og Xenofon. *Seneca den Yngre* (død 65 e. Kr.), romersk statsmand, digter og filosof, opdrager for den senere kejser Nero. Han øvede i de første år af Neros regering en betydelig indflydelse på rigets styrelse.

Fra teatrets magiske verden

SIDE 99: *Olaf Hansen* (1870–1932) blev 1906 ansat ved Århus Katedralskole, hvor han virkede til sin død. Han blev en anerkendt digter, æret for sin sprogbehandling og sin ømme, dæmpede lyrik. Han skrev flere skuespil, hvoraf især »I Rungsted kro« (1914, om Johs. Ewald) blev en succes (opført såvel på Det kgl. Teater som Århus Teater). – SIDE 100: *Henning Lisager* (1915–69) blev læge med speciale i tuberkulose. Under pseudonymet Henrik Lind udgav han flere novellesamlinger fra lægemiljøet. – SIDE 101: *Knud Hannestad* og *Jørgen Claudi* døde henholdsvis 1972 og 1971. – SIDE 102: *Lillian Harvey* (engelsk) og *Willy Fritsch* var først i 30'erne de fremmeste repræsentanter for den tyske filmmusical. Mange husker endnu »Kongressen danser« og »De tre fra benzintanken«. *Erik Olaf-Hansen* (f. 1914) søn af lektor Olaf Hansen, senere journalist og forfatter. – SIDE 103: *Mathias Møller* (1869–1937) begyndte 1899 som vikar ved Katedral-skolen. Han havde da i forvejen nogle år været dels i Helsingør, dels ved Metropolitanskolen. I Århus blev han fastansat 1902 (adjunkt) og 1919 blev han lektor. *Erni Arneson*, f. *Buchtrup*, blev senere professionel og spillede en årrække ved

københavnske teatre og på film. Den sidste anvendte hende ofte som societydame, hvad hendes aristokratiske, mørke skønhed indbød til; men på teatret havde hun flere karakterroller. – SIDE 106: *Henry Nielsen* (f. 1909) blev 1934 ansat ved Århus Venstreblad. Han har siden virket ved Århuspressen, fra 1966 ved Århus Stiftstidende. Lægen *van der Veldes* bog »Det fuldkomne ægteskab« var et frigjorthedens højdepunkt i 30'erne – søgt og smuglæst af utalte. Med sine beskrivelser af samlejts variationsmuligheder lagde den kødets lyst frem som en særlig kunstart. *Anders Olsen* (1890–1938) var 1928–37 redaktør af middagsbladet Århus-Posten. Foruden de to nævnte fik han 1932 det utrykte skuespil »Bundne kræfter« opført på Århus Teater. *Kirsten Kjær* (f. 1893) portrætmaler. Hendes udtryksform er temperamentsfuld og farverig, men uden egentlig karakter for den portrætterede. Af Århusborgere har hun malet redaktør Larsen-Ledet (1930). – SIDE 107: *Arne Krogh*, nu ansat ved Filmmuseet, var nogle år i 30'erne skuespiller ved Århus Teater. *P. Sloth Carlsen* (f. 1912), magister i historie, cand. oecon., nu professor ved Handelshøjskolen i Århus. *Folmer Sørensen*, senere arkivar i Grønlandsministeriet. *Karl Dall* med den smeltende, »italienske« tenor kom i rampelyset ved midten af 30'erne efter at have vundet en dansk sangkonkurrence.

Fra Tom Mix til Thomas Jensen

SIDE 108: *Montaigne* levede 1533–92. – SIDE 109: *Birger Gade*, revisor, søn af en af skolens lærere, N. Gade. Ledede i mange år et privatorkester, Birger Gades orkester. *A. John Gutfeldt* ledede en årrække Århus Teaters faste orkester, men deltog i øvrigt på mangfoldige områder i byens musikliv. Mere om ham i Bernhardt Jensen: Som Århus morede sig (1966). *Chr. M. J. Heering* (1881–1944) var cand. theol. Han kom til Århus 1906 som lærer ved Marselisborg kostskole. Fra 1911 var han ansat ved Katedralskolen. – SIDE 110: *Hameln*, den tyske by, hvor den berømte rottefænger med sin fløjte lokkede alle byens rotter ud i Weserfloden, hvor de druknede. Da borgerne nægtede ham betaling, lokkede han med samme fløjte alle børn med sig. De forsvandt i et bjerg og sås aldrig siden. – SIDE 111: *Bernhard Christensen* (f. 1906) var en årrække korleder ved Christiansborg slotskirke, derefter organist ved Vangede kirke. Har foruden flere jazz-oratorier (mange husker også »Skolen på Ho'det«) skrevet musik til et par balletter og koncerter for orkester og soloinstrumenter – men huskes vel i dag først og fremmest for musikken til Kjeld Abells »Melodien, der blev væk«. *Sven Møller Kristensen* (f. 1909) litteraturforsker (havde i parentes bemærket skrevet viserne i »Melodien«), 1953–64 professor ved Århus Universitet, derefter i København. – SIDE 115: *Harald Andersen*, der også spillede i Regina-cafeen, var en naturbegavelse. Det er sagt om ham, at han kunne være blevet et verdensnavn som violinist, hvis han havde haft lyst. Det havde han ikke! Mere om ham i Bernhardt Jensen: Som Århus morede sig (1966). *Kurt Weill* var som Brecht tysker og forlod som denne Tyskland efter Hitlers magtovertagelse. Kendt er hans musik til Brechts »Laser og Pjalter« (Mack the Knife, se s. 119) og operaen »Mahagonny«, som Den jyske Opera for få år siden opførte.

I 25-året før 1984

SIDE 117: Visen om *Lucinde* var skrevet af J. Knox, en søn af dommer John Knox, der i årene 1897–1930 virkede i Århus, dels som auditor, dels som herredsfoged og dommer. – SIDE 119: *Röhm* og *Schleicher*, to af hovedpersonerne i Adolf Hitlers opgør med oppositionen inden og uden for nazipartiet. Röhm var leder af den stærke organisation S. A., der ønskede en mere radikal kurs med reduktion af storkapitalens magt, Schleicher var den sidste rigskansler før Hitler (dec. 1932–jan. 1933). Mordene, der rakte til mange andre, fandt sted i slutningen af juni og begyndelsen af juli. Da alt var ovre, takkede *Kaj Munk* Hitler for hans resolute handling.

Århusgader under observation

SIDE 125: *Fotografen i Møllestien* har ikke kunnet identificeres. Der var muligvis tale om et reklameskab for en fotograf, som havde atelier andetsteds. – SIDE 126: »Graf Zeppelin« var et tysk luftskib, fuldført 1928. Efter en lang række propagandatogter, der bl. a. omfattede en jordomflyvning, blev det indsat i fast rutefart på Sydamerika. Efter det noget større skib »Hindenburg«s brand i Lakehurst (New York) 1937, toges »Graf Zeppelin« ud af drift – og passager- og godstrafik med luftskibe blev aldrig genoptaget. – SIDE 128: *Axel Hjerlesen* blev præst og virkede i mange år ved Marcuskirken. Han flyttede derefter til Vor Frelsers kirke i Horsens, hvorfra han nu er afgået. *Obs. Århusgader under observation* er en udvidelse af en artikel, Hjort Eriksen havde i Aarhus Stiftstidende søndag 23. aug. 1936. Det lange spand af år, der er forløbet, har vanskeliggjort det for forfatteren at identificere de mange nævnte skilte, og en nærmere placering af dem må derfor glimre ved sit fravær i disse kommentarer.

Biblioteksprofiler

SIDE 143: *Ejler Haugsted* (1875–1959), der var historiker, var ansat på Statsbiblioteket 1906–45. Han har gjort sig meget fortjent ved udforskningen af Århus bys ældre historie. – SIDE 144: *Kort K. Kortsen* (1882–1939) blev 1928 Århus Universitets første professor i filosofi. – SIDE 145: *Harboørepræsten*, Anton M. Jensen (d. 1941) blev 1901 afskediget fra sit præsteembede i Harboøre. Han anerkendte ikke eksistensen af et evigt helvede. Sine sidste godt 20 år levede han i Århus som en af byens originaler. *August F. Schmidt* (1899–1965) var en uhyre produktiv folklorist og lokalhistoriker. Han flyttede til Århus (Brabrand) 1930. *Fr. Borgbjerg* (1866–1936) var undervisningsminister i Ministeriet Stauning-Munch 1929–36. *Vilh. Grundtvig* (1866–1950) var Statsbibliotekets leder 1905–1936, da han afløstes af *Emanuel Sejr* (f. 1891). – SIDE 147: *Erling Stensgaard* (1877–1966) virkede ved Statsbiblioteket 1901–46. – SIDE 148: *Viggo J. von Holstein-Rathlou* (1885–1965) sammesteds 1912–48. – SIDE 149: *Chr. Stub Jørgensen* (f. 1897) sammesteds fra 1917–64. – SIDE 150: *Elisabeth Ostenfeld*, var ansat 1933–41. Ledede nogle år katalogiseringen, men arbejdede også meget med

udlånet på hospitalerne. *Mine Islev* var ansat 1938-45; 1940 overtog hun katalogafdelingen. *Carl Thomsen* (1894-1971) var chef 1933-44. Han overtog derefter ledelsen af det københavnske biblioteksvæsen. *Niels Munk* var elev i Silkeborg 1937-40. Kom 1942 til Roskilde, hvor han fra 1960 har været børnebibliotekar. *Christian Kinch* forestod læsesalarbejdet fra 1938.

Århus i vore hjerter

SIDE 157: Som datter af overtoldinspektør J. M. A. Müller tilbragte *Elfride Fibiger* (1832-1911) en række ungdomsår i Århus. Da hun blev gift med distriktslæge F., fulgte hun manden, først til Silkeborg, siden til Kolding. Hendes erindringsbøger indeholder et udmærket Århusstof fra midten af forrige århundrede. *Julie Sødring* (1823-94) var datter af C. N. Rosenkilde (1786-1861), først lærer og kantor i Århus siden på Det kongelige Teater en af 19. årh.'s mest fremtrædende karakterkomikere. I sine erindringer har fru Sødring, der selv blev en af nationalscenens solide støtter, fortalt fornøjelige oplevelser fra farens ungdomsby. *A. F. Elmquist* (1788-1868) var fra 1811/12 til 67 Stiftens redaktør, trykker og udgiver; men herudover udfoldede han en omfattende litterær virksomhed. Hans hjem var i adskillige år midtpunktet for århusiansk åndsliv. – SIDE 158: Med sin strålende elegance og sin bevidste improvisation blev *Wildenwey* (f. 1886) en af mellemkrigstidens mest læste lyrikere, lige populær i Danmark som i Norge. *Torsten Fogelqvist* (f. 1880) skolemand, forfatter og medarbejder ved Dagens Nyheter, et varmhjertet, muntert og frodigt gemyt med flere rejse-skildringer i sit forfatterskab.

Anmeldelse af linje 8

SIDE 163: Der hentydes til filosoffen *Ludvig Feilbergs* (1849-1912) skrift fra 1882 »Holbergs træ i Fiolstræde«. *Rytterfægtningen* fandt sted 31. maj 1849. Den blev en – om end beskeden – dansk sejr, som man i 1899 mindedes ved rejsningen af den nævnte sten. – SIDE 165: *Privatbanetogene* er Hammelbanen, der ophørte i begyndelsen af 1950'erne, og Hads Herreds Jernbane, der stadig kører.

På sporet ad linje 1

SIDE 168: *Klaverbetvinger Filtenborg*, Christian F., i 20'erne og 30'erne en fejret leder af danseorkestre på byens restauranter. Se Bernhardt Jensen: Som Århus morede sig (1966). – SIDE 169: *Dorisk* er den ældste græske tempelstil i udviklet form. Dens søjler har foroven en slags rund »pude«. – SIDE 172: *De fem gavle* tilhører Dansk Landbrugs Grovvarereselskabs anlæg, 1956, da artiklen blev skrevet, Jysk Andels Foderstofforretning. – SIDE 173: *Paradis-is*, Hjort Eriksen tænker her naturligvis på Paradisgade og den berømte, nu forlængst forsvundne isforretning med det ejendommelige tynde, men højtelskede produkt.

Navneregister

ved *Leif Juul Christensen*

I registeret er kun medtaget navne med direkte tilknytning til Arhus

- ABC-klubben, 54, 175
AGF, 41
Amaliegades Forsamlingsbygning, 110 f
American Tobacco Company, 124
Amtmandsgården, 170
Andersen, Børge Østergaard, gymnasieelev, 122
Andersen, Harald, kapelmester, 43, 115, 177
Andersen, Vilhelm, litteraturhistoriker, 44
Ankerhus, 11, 24, 27 f, 31, 57, 127, 158 f, 175
Ansgar, missionshotel, 63
Arndal, Oluf, lærer, forfatter, (Jonas Tværmoes), 42 ff
Arneson, Erni, f. Buchtrup, skuespillerinde, 104, 177
Asylgade, Asylvej, 17, 22, 62 f, 128
- Bach, Erik, historiker, 92, 122, 176
Badstuegade, 38, 41
Bagermestrenes Rugbrødfabrik, 76
Banegården, 40 f, 56, 63, 66 ff
Banegårdspladsen, 62 ff, 73, 75, 162, 171
Berg, Carl R., sadelmager, 16, 20
Berg, J. F., sadelmager, 20
Berg, Jens Fr., sadelmager, 20
Betlehemskirken, 35
Biblioteksgade, 143
Biografen, 115
Birketinget, 168 f
Bispegade, 129 f, 172
Bispetorget, 23, 56, 59, 104, 129, 160
Bock'en, restaurant, 33
Bondefangerorkestret, 108 f
Borgbjerg, Fr., undervisningsminister, 145, 147, 178
Borgerdrengekolen, Vestergade, 146, 174
Borgporten, 38, 80
Botanisk Have, 163
Brabrand, 145
Brabrand Sø, 164
Brandstationen, 37
Bruunsbro (M. P. Bruunsbro), 65 67
- Bruunsgade (M. P. Bruunsgade), 170
Bugten, 47, 49, 52, 83, 85, 137, 163, 166 f, 173
Buxlund, Søren, urmager, 60
Buxlunds Stiftelse, 60
Børnehjælpsdagen, 109
- C. F. Tietgen, rutebåd, 136
C. P. A. Koch, rutebåd, 136
Carlsen, P. Sloth, professor, 107, 177
Centralhotellet, 66
Centrum (Guldsmedgade), 23
Ceylon Trading Company, 139
Christensen, H. P., borgmester, 106
Christensen, Jørgen Norskov, gymnasieelev, 115
Christensen, Peder (Peder Slesviger), færgemand, 48
Christiansen, L., rektor, 102, 118 f
Christiansgade, 125
Claudi, Jørgen, bibliotekar, programchef, 101 f, 176
Cornelius, Peter, sanger, 41
- Dahl, Chr., stiftamtmand, 19
Dahl, Vibeke, børnepsykiater, 103, 107
Dahlsen, Alfred, maler, 62
Dalgas, statue, 63, 66
Dalgas Avenue, 69, 162, 168
Dall, Karl, sanger, 107, 177
Dannebrogsgade, 127 f
Dansk Landbrugs Grovvarelskab (D. L. G., tidligere J. A. F.), 179
Demokraten, 73
DFDS, 136
Domkirken, 23, 32, 34, 41, 81, 134, 141, 156 160, 172
Dragonkasernen, 108
Drakenberg, C. J., sømand, 141 f
DSB, 53
Dyhr, J. C., vognmand, 70
- Ellemandsbjerget, 155
Elmquist, A. F., redaktør, 157, 179
Elvirasminde, chokoladefabrik, 174
Emanuel Sejrs Gade, 143
Enigheden, mejeri, 165
- Erhvervsarkivet, 149
Eriksen, Anna, damefrisør, forfatterens mor, 19, 24, 27 f
Eriksen, E. P., salgskusk, forfatterens far, 9, 11, 13
Eriksen, Helga, damefrisør, forfatterens søster, 24
Eugen Warmings Vej, 159
- Fibiger, Elfride, forfatterinde, 156 f, 179
Filtenborg, Chr., grosserer, 168 f
Filtenborg, Chr., kapelmester, 168, 179
Filtenborgs Plads, 63, 168, 170, 172
Filtenborgs Stiftelse, 168 f
Fiskergade, 24, 27, 38, 86, 160
Fogelqvist, Torsten, svensk forfatter, 158, 179
Folketeatret, 41
Fredens Torv, 124 f
Frederiks Allé, 17, 41, 56, 66, 83, 108
Frederiksbjerg, 42, 54, 166, 175
Frederiksgade, 16, 19 f, 24, 39, 81, 95, 124 f, 143, 175
Freja, DSB-færge, 16, 134 f
Frelsens Hærs orkester, 86
Frichs Fabrikker, 164
Friheden, 41
Frisch, Hartvig, klassisk filolog, politiker, 92
Frue Kirke Rist, 22 f, 38
Funkisbaren, 23
Føtex, 173
- Gade, Birger, revisor, 109, 177
Gamle By, Den, 17, 86, 130, 156, 163
Gandrup, Richardt, forfatter, lærer, 128
Gelsing, Teddy, gymnasieelev, 122
Gerdes gård, 174
Gertz, manufakturhandel, 78 f
Graf Zeppelin, tysk luftskib, 126 f, 178
Graven, 59 f
Greffel, Louis, fhv. oversergent, musiker, 109

- Grenåbanen, 56
Grundtvig, N. F. S., præst, digter, 117
Grundtvig, Vilhelm, biblioteksmand, 145, 148, 178
Grønnegade, 125
Guldsmædgade, 23, 33, 38, 173
Gutfeld, A. John, kapelmester, 109, 177
- Hads Herreds Jernbane, 179
Halls Sti, Halls Vej, 41, 66 f
Hammelbanen, 179
Handelsbankens hus, 17, 19
Hannestad, Knud, historiker, 94, 101, 107, 121 f, 176
Hans Schourups Gade, 166
Hansen, Olaf, lærer, forfatter, 99, 102, 176 f
Harald Jensens Plads, 75, 83, 154
Harmonien, 40
Haugsted, Ejler, biblioteksmand, 143 f, 178
Havnen, 48 f, 134 ff, 142
Hebe, dampskib, 134
Heering, Chr. M. J., lektor, 102, 109 f
Heimdahl, gymnasieforening, 121
Helgenæs, 173
Hemmer Hansen, Eva, forfatter, politiker, 104
Henning-Jensen, Bjarne, filminstruktør, 111, 113
Henning-Jensen, Erik, teaterdirektør, 97, 99
Herluf Trolles Gade, 71
Hermes, bugserbåd, 18
Herskind, familien, 19
Hinge, Rasm. D., blikkenslager, 129
Hjarnøgade, 35
Hjeresen, Axel M., sognepræst, 103, 128, 178
Hjælland, A., bager, 92, 176
Holmkjær, Søren, gymnasieelev, 122
Holsts købmandsgård, S. M., 16 f 95
Holst-Knudsen, C., landsretssagfører, 147
von Holstein-Rathlou, Viggo Julius, biblioteksmand, 148 f, 178
Hospitalgade, 22
Høeg-Hansen, A., arkitekt, 128
Håndværkerforeningen, 102, 107
- Immervad, 38 f, 42, 56
Ingerslevs Boulevard, 127 f
Islev, Mine, bibliotekar, 152, 179
- Jelshøj, 84
Jensen, Anton M., præst, 145, 178
Jensen, H. V., gørtler, 131
- Jensen, Jakob, borgmester, 41
Jensen, Niels Jakob, lektor, 100 ff
Jensen, Thomas, dirigent, 108, 110 f, 113, 115 f
Johansen, Marinus, farve- og tapetfirma, 42
Johnsen, Sophus Emil, skibshandler, 141 f
Jylland, DSB-færge, 16, 136, 155
Jysk Telefon, 43
Jæger, M. H., smedemester, 131
- Kalundborg, DSB-færge, 16, 136
Kampmann, Hack, arkitekt, 128, 130, 145
Kannikegade, 44, 129 f
Karens mølle, 134
Kasino, 41, 54
Katedralskolen, 41, 88, 91 f, 99 ff, 103, 109 f, 113, 117 f, 121 f, 130, 156
Katolsk Kirke, 86
KFUM, 38, 44
Kinch, Christian, bibliotekar, 153, 179
Kirkegaard, Thomas, hestehandler, 22, 174
Kjær, Kirsten, malerinde, 106, 177
Kloakpumpestationen, 76
Klostergade, 21 f, 34, 127, 173 f
Klosterport, 38, 129 f, 174
Klostertorv, 22, 33, 38, 173
Knoblauch, William, skuespiller, 97 f
Knox, J., gymnasieelev, 178
Kocks manufakturhandel, Peter, 78 f
Kolb, Magdalene, garderobedame, 143, 145
Koncertpalæet, 23, 104
Kongevejen, 168
Kongsvang, 74 f, 173
Kortsen, Kort K., filosofiprofessor, 144, 178
Krarup, Per, klassisk filolog, 92 ff
Kristensen, Erling, forfatter, 152
Krogh, Arne, skuespiller, 107, 177
Kroghsgade, 127 f
Kronprinsen, hotel, 73
Kryptkirken, 23, 174
Kvindernes Hus, 125
Kvist (nu Buttenschøn), Ellen, bibliotekar, forfatterinde, 102 f
- Landsudstillingen 1909, 147
Langenæs, 82
Laursen, H. P., musikdirektør, 109 f
Lemvig, Gunnar, skuespiller, 104
Lille Torv, 18, 34, 37, 56, 58, 172, 174
Lisager, Henning, læge, forfatter (Henrik Lind), 100, 122, 126
Lokomotivremisen, 41, 76
- Lollandsgade, 13
Lumby Rasmussen, R., lærer, 36
Lunddahl, Johs., amtslæge, 41
Lystbådehavnen, 173
Læssøesgades Skole, 164, 166
Løveapoteket, 130
Løwaas, Charles, skuespiller, 98
- Magasin, 42, 171
Marie Christensens konditori, 30
Marienlund, 71 f, 173
Marienlunds Allé, 75
Marselisborg, 134, 155
Marselisborg, skovbåd, 49 f, 52
Mejlgade, 92, 131, 157
Mejlhal, restaurant, 145
Meulengrachts gård, 174
Midter Molen, 49, 52, 134, 138, 155
Mikkelsen (Rosenvold), Johnny, sangerinde, 111, 113
Mindeparken, 54
Mindet, 138
Missionshotel, Det ny, 16 ff
Moesgård, 19, 134
Munk, Niels, bibliotekar, 153, 179
Munkegade, 32, 34, 36 f, 155
Mølleengen, 41, 160 f, 164, 167
Møllegade, 128
Mølleparken, 150, 153, 157
Møller, Mathias, lektor, 104, 177
Møllestien, 125, 174
Møllevangskolen, 167
Mønsgade, 123
Mørksgade, 124
- Nationalbanken, 172
Neergaard, S. Julius, officer, 19
Nielsen, Henry, redaktør, 106, 177
Nielsen, Ole, pantelåner, 34
Nielsen, Valdemar, buntmager, 24
Niels Holst, DSB-færge, 16, 134, 136
Niels Juels Gade, 71
Nordre Mole, 48, 50, 142
Norsgade, 115
Ny Munkegade Skole, 23, 32, 35 ff, 87 f, 97, 109, 143, 174
Nørre Allé, 13, 38, 145
Nørre Allés Materialhandel, 13
- Olaf-Hansen, Erik, journalist, forfatter, 102, 177
Olsen, Anders, redaktør, 106, 177
Ortopædisk Hospital, 163
Ostenfeld, Elisabeth, bibliotekar, 150 f, 178
- Paludan, Elisabeth, gymnasieelev, 122
Pantelånerens hus, 34
Paradisgade, 102, 179
Park Allé, 41, 56, 62 ff

- Pedersen-Dan, H. P., billedhugger, 22
 Posthuset, 56, 124, 130
 Posthussmøgen, 57, 123 ff
 Prinsesse Anne-Marie, DSB-færge, 16, 176
- Randersvej, 145, 163
 Ravn Christensen, Aage, lærer, 104
 Regenbugsgade, 163, 165
 Regina, 43, 56, 62, 115
 Ridehuset, 108
 Riis Skov, 93, 134, 162, 173
 Ringgaden, 163 ff
 Ringgadebroen, 164, 166
 Risskov, 54, 93, 175
 Rosenvold, se Mikkelsen
 Royal, hotel, 129, 172
 Ry Andersen, Thorkil, arkitekt, 158
 Ryesgade, 56, 60, 64 ff, 68, 86
 Rådhuset, 155
- Sabroe, statue, 41, 65 f
 Saltholmsgade, 123
 St. Clemensbro, 11, 31, 33, 72, 159 f, 172
 St. Clemens Stræde, 34
 St. Lukas kirke, 46, 166
 St. Markus Kirke, 164, 178
 St. Nicolauskilde Brøndanstalt, 9 f, 13
 St. Pauls Kirke, 170
 St. Pauls Kirkeplads, 15
 Scala, 172
 Schmidt, August F., lokalhistoriker, 145, 178
 Schmidt, Kay, købmand, 15
 Seedorff, Hans Hartvig, forfatter, 82, 140
 Sejr, Emanuel, biblioteksmand, 111, 113, 145, 148, 178
 Serumlaboratoriet, 163
 Silkeborgvej, 164 f
 Skolebakken, 90, 130
 Skolegade, 93, 130
 Skovbrynet, 168
 Skovvangen, 41
 Skovvangskolen, 167
 Skovvejen, 71, 173
 Skåde bakker, 153
 Sluppen, 108
 Smedegyde, 127
 Snevringen, 127
 Sporvognsremisen, 69, 71, 74 ff, 85, 162, 170, 173
 Stadion, 166
 Stadion Allé, 166
 Statens Institut for Talelidende, 163
 Statsbiblioteket, 76, 106, 128, 143 ff
 Steen, Hans, materialist, 13
 St. Billes Torv, 109
- Stensgård, Erling, biblioteksmand, 147, 178
 Store Torv, 23, 34, 129 f, 174
 Strandvejen, 168
 Strehle, Aksel, adjunkt, 88 ff
 Strøget, 77
 Stub Jørgensen, Chr., biblioteksmand, 149, 178
 Studenterforeningen, 104
 Studsgade, 127
 Svenning, Ruth, 111, 113
 Svømmehallen, 152
 Sydhavnen, 49, 128, 137, 140
 Sødring, Julie, skuespillerinde, 157, 179
 Søjlehuset, 173
 Sønder Allé, 41, 63, 82
 Søndergade, 24, 27 ff, 31 f, 56 f, 62, 123 f, 160, 171
 Søndre Kirkegård, 62 ff, 124
 Søndre Mole, 48, 126
 Søndre Ringgade, 166
 Søren Frichs Vej, 164
 Sørensen, Folmer, arkivar, 107, 177
 Sørensen, Johs., fabrikant, 13
- Tage Hansens Gade, 165
 Tangen, 22 f, 33 f, 127
 Tangkrogen, 168
 Teatercafeen, 53
 Teknisk Skole, 145
 Telefoncentralen, 76
 Telefonsmøgen, 125
 Thompson, James, hotelejer, 59
 Thomsen, Carl, biblioteksmand, 152 f, 179
 Thors Mølle, 85
 Thorups vinkælder, 174
 Thunøgade, 35 f
 Thyrsagade (St. Nicolaus Gade), 9, 57
 Thøstesen, Gurli, gymnasieelev, 102
 Tietgens Plads, 109
 Ting- og Arresthuset, 130, 143
 Toldboden, 50, 128, 134
 Toldbodgade, 138
 Tordenskjoldsgade, 41, 70 f, 131, 173
 Trøjborg, 42, 54, 71, 175
 Trøjborgvej, 62, 70 f, 173
 Turisten, skovbåd, 49 f, 52
 Türck, Agnete, skuespillerinde, 111, 113
- Universitetsparken, 147
 Universitetsundervisningen i Jylland, 145
- Wantzin, Adolph, skuespiller, overregissør, 97, 99
 Varna, 51, 85, 107
- Weis, Andreas, møller, 157
 Weis, Christian, læge, 157
 Weis, Ernst Peter, distriktskirurg, 157
 Vennelyst, 41, 102, 109
 Vester Allé, 41, 95, 143, 157
 Vestergade, 18, 35, 40 f, 58, 125, 127 f, 131, 143, 146, 174
 Vestre Kirkegård, 164
 Vestre Ringgade, 163 ff
 Viborgvej, 159
 Viby, 20 f, 171
 Wied, Gustav, forfatter, 134
 Wildenwest, Herman, norsk digter, 158, 179
 Volden, 41
 Vor Frue Kirke, 23, 86, 125, 127, 160
 Vor Frue Kloster, 38
- Øllegårdsvej, 171
 Ørnereden, 47, 50
 Østbanegården, 155
 Østbanetorvet, 70 ff, 173
 Østergade, 17, 22, 26, 95
 Østergades Forsamlingsbygning og Hotel, 26, 109, 130
 Østergaard, Anna Margrethe, gymnasieelev, 122
 Østre Mole, 137
- Aboulevarden, 42, 171
 Aen, 49, 56, 78, 125, 164
 Agade, 37 ff, 46
 Århus, færge, 135
 Århus Amtssygehus, 163 f
 Århus Amtstidende, 149
 Århus elektriske Sporvej A/S, 40, 69 ff, 170
 Århus Folkebibliotek, 125, 143, 146, 150, 152 ff
 Århus Hospital (klostret), 21
 Århus kommunale Skoletandklinik, 57, 59 f
 Århus Kommunehospital, 163
 Århus Metodistmenighed, 35
 Århus Motor Compagni, 59
 Århus Musikhandel, 57
 Århus Mølle, 157
 Århus Oliefabrik, 139 f, 170
 Århus Omnibus-Selskab, 70
 Århus Privatbank, 129 f, 172
 Århus Seminarium, 163
 Århus skolevæsen, 19
 Aarhuus Stiftstidende, 40, 53 f, 57, 85, 87, 111, 157
 Århus Taxa, 81
 Århus Teater, 41, 54, 97, 104, 110, 129 f
 Århus Turistforening, 72
 Århus Universitet, 54, 145, 147, 162

Publikationer

udgivet af Århus byhistoriske Udvalg

BARN I ARHUS

Redigeret af Age Bredsted,
Vagn Dybdahl og Emanuel Sejr.
1956. 139 sider. Udsolgt.

BARN I ARHUS

Anden samling.
Redigeret af Age Bredsted,
Vagn Dybdahl og Emanuel Sejr.
1957. 183 sider. Udsolgt.

ARHUS PROMENADE 1909-59

Redigeret af Vagn Dybdahl og
Finn H. Lauridsen.
1958. 244 sider. Udsolgt.

Rasmus Nielsen:

ARHUS I FYRRERNE

Ny udgave med
oplysende noter af Emanuel Sejr.
1959. 164 sider. Kr. 11,90.

Emanuel Sejr:

GAMLE ARHUSGADER

1960. 154 sider. Udsolgt.

Helge Søgaard:

DET ÆLDSTE ARHUS

1961. 114 sider. 26 plancher.
Kr. 31,80.

Emanuel Sejr:

GAMLE ARHUSGADER

Anden samling.
1961. 160 sider. Udsolgt.

FREMMEDE SER PÅ ARHUS

Redigeret af Finn H. Lauridsen.
1962. 247 sider. Udsolgt.

ERHVERV I ARHUS 1735

Ved Poul Enemark.
1963. 80 sider. Kr. 11,50.

Bernhardt Jensen:

FRA DET GLADE ARHUS

De gamle varieteer og morskabsteatre.
1963. 252 sider. Udsolgt.

Anna Thestrup:

ELIGEREDE BORGERE

I ARHUS 1740-1837
1964. 136 sider og 2 udfoldstavler.
Kr. 18,40.

UNG I ARHUS

Redigeret af Vagn Dybdahl.
1964. 298 sider. Udsolgt.

UNG I ARHUS

Ny samling.
Redigeret af Vagn Dybdahl.
1965. 224 sider. Kr. 36,80.

Bernhardt Jensen:

SOM ARHUS MOREDE SIG

Folkelige forlystelser fra 1860'erne
til 2. verdenskrig.
1966. 248 sider. Udsolgt.

Peder Hansen Resen:

ATLAS DANICUS. ARHUS STIFT

Tekst og oversættelse ved
Helge Søgaard.
1967. 160 sider, 27 planchesider.
Kr. 36,80.

Erik Christiansen:

GENNEM ARHUS I TRÆSKO

Billedredaktion og oplysende noter
ved Peder Jensen.
1967. 109 sider.
Indbundet: udsolgt; hæftet: kr. 14,95.

Ib Gejl:

UNDER VÆRGERADET

Forsømte og »forbryderske« børn
i Århus 1905-15.
1967. 121 sider. Kr. 23,00.

Emanuel Sejr:
ARHUS-MOSAİK
Personer og begivenheder i den lille by.
1967. 281 sider. Kr. 39,70.

Vagn Dybdahl:
**DET LOKALHISTORISKE
ARBEJDE I BYERNE**
Erfaringer fra Århus byhistoriske
Udvalgs virksomhed.
1968. 24 sider. Udsolgt.

Victor Jensen:
KLUNKETID OG KRIGSAR
Århus omkring år 1900 og under
besættelsen 1940-45.
1968. 308 sider. Kr. 41,40.

BORGERE I BYENS RÅD
Medlemmer i Århus bys borger-
repræsentation og byråd 1838-1968.
Redigeret af Ole Degn og
Vagn Dybdahl.
1969. XXIV + 268 sider. Kr. 41,40.

ULYKKE, NØD OG BRØDE
Begivenheder i Århus.
Redigeret af Vagn Dybdahl.
1969. 72 sider. Kr. 16,10.

Bernhardt Jensen:
DA ARHUS VAR HOLLYWOOD
Et kapitel af stumfilmens historie.
1969. 160 sider. Udsolgt.

DA DET VAR NYT I ARHUS
Ved Ole Degn.
1970. 208 sider. Udsolgt.

ARHUS DENGANG OG NU
1971. 144 sider. Udsolgt.

ARHUS-ARBOG 1972
156 sider. Kr. 34,50.

MANGE KOMMER TIL ARHUS
1972. 154 sider. Kr. 46,00.

Vagn Dybdahl:
**SOCIALHISTORIE
I KØBSTÆDERNE**
1972. 20 sider. Udsolgt.

**RASMUS PEDERSEN THESTRUPS
STAMBOG**
Ved Helge Søgaard.
1972. 100 sider. Kr. 34,50.

ARHUS DENGANG OG NU
Anden samling.
1972. 138 sider. Udsolgt.

ARHUS-ARBOG 1973
156 sider. Kr. 39,75.

S. Hjort Eriksen:
SÅDAN VAR ARHUS
Lette vidnesbyrd om Århus i 1920'erne
og 1930'erne.
1973. 184 sider. Kr. 55,20.

PLAN OVER AARHUS

1 Dampskibene til Moia	39 Folketeatret
2 Dampbaadene til Skovene	40 Katolsk-apost Kirke
3 Offentlige Slagtehus	41 K F U K
4 Katedralskolen	42 Odd Fellow-Loge
5 Borgmestergaard	43 Frimurerlogen
6 Aarhus Biskupe	44 Aarhus Kreditbank
7 St. Olufs Bedeanstalt	45 Kunststilling
8 Meilborg Café	46 Frimurerlogen
9 De Iorenedes Jernstaberier	47 Byfogedkontor, Ting- og Arresthus
10 Nørrebrogades Kommuneskole	48 Statsbibliotek
11 Alderdomshjem	49 Fæltiggærd
12 Bethania	50 Ryllerkaserne
13 Alders Bryggeri	51 Valdemarsgades Kommuneskole
14 Finsensgades Kommuneskole	52 Fr. Allés Kommuneskole
15 Kvindeseminarief	53 Garnisons Sygehus
16 Fødselsstiftelsen	54 Vandkuranstalt
17 Baneterrainet	55 St. Clemens Apotek
18 Monument (Hans Brøge)	56 Paradisgades Kommuneskole
19 Aarhus Cimelie	57 Haandværkerforeningen
20 Den jydsk Handelskole	58 Spare- og Laanekassen
21 St. Josephs Hospital	59 Jydsk Handels- og Landbrugsbank
22 Teknisk Skole	60 K F U M
23 Kong Chr. IX. og Dronning Louises Guldbryllupsaasyl	61 Valgmenigheds-Kirken
24 St. Pauls Apotek	62 Aarhus Højskolehjem
25 Missionshuset -Eban Ezar-	63 Otto Mønsteds Fabrikker
26 Ingerslev- og N. I. Fjordgades Kommuneskoler	64 Folkebibliotek
27 Immanuelskirken	65 Hospitals-Kirken
28 Casino	66 Prins Fr. Ferdinands tekniske Skole
29 Bispegaard	67 Ny Munkgades Kommuneskole
30 Frederiksberg Apotek	68 Metodist-Kirke
31 Grand Hotel	69 Brandstøtten
32 Telefonsation	70 Samsogades Kommuneskole
33 Landbosparekassen	71 Fællesforeningen for Danmarks Brugstørelser
34 Arbejdersparekassen	72 Exercherus -Infanteri-
35 Missionshotel	73 Bryggeriet -Ceres-
36 Romersk-katolsk Kirke	74 Den gamle Borgmestergaard
37 Monument (Dalgas)	

Efter A. Diemer: Århus og dens nærmeste omegn, 1920

FRANZ SEDIVY

JERNBANE
SPORVOGNSLINJE